

Irena.

Povídka z dob Domicianových.

Dle druhého vydání

z polštiny přeložil

Václav T. Kamejský.

Pro Boha a pravdu.

Povídka z nedávných dob.

Dle třetího vydání

z polštiny přeložil

Josef T. Kajetan.

Podíl údů Dědictví Svatojanského na rok 1903. — Číslo 90.

V Praze 1903.

Tiskem kniž. arcib. knihtiskárny. — Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého

Dědictví sv. Jana Nepomuckého dává letos svým členům za podíl dvě povídky, z nichž první, *Irena*, sáhá obsahem svým do století prvního, druhá pak, *Pro Boha a pravdu*, do století posledního, devatenáctého. Základem obou povídek těch jsou události ze života církevních dějin a v první i křesťanských hrdin, a jsou s to, aby v čtenářích vzbudily opravdové city lásky k církvi sv. a k sv. náboženství. Mnohé věci v nich vypravované jsou líčeny tak, jak se vskutku udály, tak že obsah jejich opírá se o skutečnost. A proto nejen ušlechtilé pobaví, nýbrž i povzbudí a poučí.

Obě tyto povídky napsány původně bratrským jazykem polským od spisovatele, který jméno své tají. Jak veliké oblibě se v Polsku těší, vidno nejlépe z toho, že za nedlouhou dobu obě vyšly tiskem již po třetí, a že i do jiných jazyků se překládají. Ani my nemáme jiného přání, leč aby obě povídky ty i členům Dědictví sv. Jana Nepomuckého se líbily a jim prospěly.

Jakoby druhý měsíc vystupoval z vody tady pod tou strmou skalou — jakoby obrovská hvězda s nebe byla spadla sem do moře — tak zářily vlny kolem toho místa . . . . a nad nimi světelný oblouk: veliká aureola jiskřila se ve vzduchu jako stříbrný prsten.

I zanikla v záři té červená pochodeň Katonova, jako smolná louč ztrácí se ve světle slunečním — a osvítila roucho její, jímž pohrávaly si vlnky mořské, i tvář svaté mučednice, bělejší nad lilii vodní.

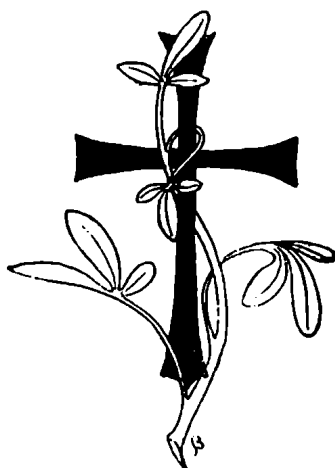
— — — — —
— — — — —

A vysoko nad ní vznášel se neviditelný strážný anděl její s mučednickou korunou a palmou v ruce, prozpěvuje slova žalmu:

»Transivit per ignem et aquam et eduxisti eam in refrigerium.«

»Šla skrze oheň a vodu, a uvedl jsi ji v občerstvení.« (Žalm 65.)

K o n e c .

PRO
BOHA A PRAVDU.

POVÍDKA Z NEDÁVNÝCH DOB.

DLE TŘETÍHO VYDANÍ

— Z POLŠTINY ZNOVU PŘELOŽIL —

JOSEF T. KAJETAN.

V PRAZE 1903.

NÁKLADEM DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO. — TISKEM KNÍŽ. ARCIBISK. KNIHTISKÁRNY.

*Ach! dlouho žil jsem ve propasti šeru,
zoufalstvím zmítán divým vždy a všady;
smrt smrtí druhou bude mi jen věru,
jak Dante živ jsem peklem prošel tady.
Než i mně v pomoc mocná přišla Paní,
jejíhož hledu vládci tmy se bojí,
i mne zachránil Anděl spasnou dlaní,
i já jsem poznal Beatrici svoji.*

(Z „Předsvitu“ Zikm. Krasínského).

I. Z Vídně do Nabreziny.

»Mluv si, Ali, co chceš, ale v téhle věci se s tebou nikdy neshodnu. Nenaučíš mne tomu, abych patřil na tu převrácenost světa jen tak lhostejně; co je hanebno, zůstane hanebným, a vždycky to pobuřuje. Ostatně mu nemohu odpustiti, že ze mne v 27. roce mého života učinil starce.«

»Ale, Ščensný, kdo pak by uvěřil takové nadsázce? Dostačíť pohlédnouti na tebe, a každý se přesvědčí, že nemluvíš pravdu. Mladost z tebe jen tryská, a ty takhle hovoříš?«

»Ano, neboť co je po takové pouze povrchní mladosti, nemám-li již jí ani v srdci, ani v duši? Jsa všecek kouzla zbaven a roztrpčen, chytám se ještě, jako tonoucí stébla, té jediné ideje národnostní, jež mi zůstala, a zklame-li mne i ta . . . .«

»Víš, co se stane, Ščensný? Vystřízlivíš, a pak teprve budeš se dívati na svět a na lidi, jak se patří. Neboť dle mého názoru má se to takto: Každý výrostek je snílkem, každý pak snílek je v odporu s sebou samým a se vším, a to z té příčiny, že nechce míti lidstvo takovým, jakým ono *jest*, ale jakým si je sám vytvořil dle svých ideálů, v něž dme stále ze vsí síly jako dítě v mydlinové bubliny. Ale musí přijíti doba, kdy bubliny tyto počnou praskati; a chvíle taková pro tebe právě nadešla. Přejít ten není arcíť nejpríjemnějším, uznávám to, ale jest nutným, a proto člověk, když již i poslední bublina se mu rozplizne, vida, že světa ne-

předělá, chtěj nechtěj se s ním spřátelí a pokusí se plynouti po proudu a ne proti němu, až se konečně nejen zúplna uspokojí, nýbrž v chaosu tom i ideje a krásna se dopátrá.«

»Hovoříš, Ali, řečí tajemnou, že ti ani nerozumím. Čeho pak ty jsi se dopátral v tom světě, v němž kráčíš jakoby pro zábavu, žertuje a pohvizduje si neustále?«

»Ducha organické síly.«

»Ducha — organické — síly? Ale to je teprve nejasné!! Toť snad tolik, jako kdybys řekl: »Ducha hmoty«; či může býti ještě něco méně duchového?«

»Však já se již také opírám o svět hmotný, nikoliv o svět pomyslný, a krása, kterou vidím, krása makavá, praktická, prospěšná — tať mi úplně po chuti.«

»Ukaž mi ji!«

»Ještě k tomu není času. Počkám, až ti praskne v ruku poslední bublina, — neboť pokud ta tě baví, jsi pro hlas skutečnosti hluchým.«

»A tys utonul zase v materialismu tak, že mimo něj nevidíš ničeho.«

»Poněvadž také ničeho není.«

»Jsi o tom přesvědčen?«

»Naprosto.«

»A jsi v přesvědčení tom šťasten?«

»A jak!«

»Gratuluji ti.«

Takto hovořili spolu dne 15. listopadu r. 1859 o osmé hodině večerní dva mladí muži na jižním nádraží ve Vídni.

Jak známo, není tam zvláštních salonů pro cestující té které třídy, nýbrž je tam pouze jediný veliký, krytý násep, všem společný, a podél něho dva chodníky, již hodně blízko u vagonův. Ale ne každý může se na ně dostat, nýbrž jen někteří, kdož od úředníka dovolení k tomu dostanou. Privilegia toho užívali pak od půl hodiny i naši známí, kteří nemohouce se dočkatí odjezdu vlaku, krátili si čas rozmluvou a přešli tak i v hovor filosofický, při němž jsme je před chvílí zastihli.

Zatím však, co takto v hovor pohroužení po chodníku plynem ozářeném se procházejí, povšimněme si poněkud jejich zevnějšku. Liší se od sebe velice: Ščensný

je hodně veliký a pěkně rostlý, rysy má šlechetné, čelo myslící, pohled smutný a vážný. Ali naopak, bílý a růžový jako macoška, činí hned na prvý pohled dojem »hezkého juna«, který je spokojen se vším, a nejvíce s sebou samým. Postavy je prostřední, tváře drobné, než nikoliv bez energie, koutky úst jsou ironicky utvářeny, zvláště při úsměvu, temně kaštanové vlasy má pečlivě urovnány, nosí jakýsi východní šat — a na hlavě má fez s dlouhým štrápcem. Ščensný vede za obojek velikého psa s hedvábnými kudrnami, a hladí si při tom neustále svůj temný, litevský vous. Ali řinčí palašem a dívá se po očku, nedívá-li se snad někdo na něho . . . .

V tom skřípnuly skleněné dveře u společného peronu, a v nich ukázal se rudobradý vrátný s úsměvem tak významným, že bylo ihned možno vyčísti z něho naději na neobyčejné zpropitné.

»Co to bude?« — šeptnul Ali zvědavě.

»Uvidíme,« — odvětil Ščensný.

A uviděli lokaje v nádherné livreji s několika lístky v jedné a s pošitými vaky na nohy v druhé ruce, jenž namáháním u kasy a u váhy všecek byl rozpálen jako moucha, když vyleze z úkropu; za ním šla dívka s vaky a váčky, hlavu majíc podvázanou a tvář zkřivenou, — bez pochyby služka.

»Aristokracie,« — zabručel Ali znovu a přiložil si k oku lornětku, jejíž sklíčko — mezi námi řečeno — bylo právě tak nevinné, jako v tom nejobyčejnějším okně, jelikož majitel jeho těšil se výbornému zraku.

Zatím vešly na chodníky tři dámy, oděné prostě, ale vkusně: první, prostřední postavy a velice útlá, nebyla starší čtyřiceti let, ale každý její pohyb jevil vážnost a onu uhlazenost, jež je znakem osob z nejvyšší společnosti; druhá byla urostlá, mladá a hezká. Třetí konečně byla zahalena tak hustým modrým závojem, že nebylo možno rozeznati rysů její tváře. Několik mladých lidí z vyššího světa je provázelo, a ti, jakmile dámy usedly, počali s nimi francouzský hovor.

To vše dva naši cestující z pozdálí pozorovali: Ščensný lhostejně, — Ali se zvědavostí filigránka, když vidí děvčata, jak se říká, »slušná«.

»Poslyš, jaký to pěkný přízvuk! To asi nejsou Rakušanky!«

»Opravdu, jako kdyby byly přímo ze St. Germainu. Snad je to rodina francouzského vyslance.«

»Nezdá se mi; vidělť jsem choť vyslancovu, ale vypadala jinak. Pověz mi, jak se ti líbí ta vysoká dáma s kadeřemi?«

»Velmi hezká, ale já sukni nemám rád.«

»Z tebe je nehybný člověk!«

»Jak to? Co pak chceš ještě?«

»Abys se podíval na ně, jak se patří; ale ty jsa všecek zahloubán v metafysické dumání, nemáš pro nic smyslu. Povídám ti, že jsou ty tři dámy velmi slušné.«

»Nepopírám toho, — zvláště ta, které není viděti.«

»Ba jistě, pravdu jsi děl! Onen vysoký brunet, syn ministra S., by se zajisté kolem ní marně netočil.«

»Snad je bohatá.«

»Z tebe se stal pessimista! Proč nechceš přisvědčiti, že je hezká?«

»Poněvadž by se v tom případě jistě nezahalovala. Neboj se, známť já již dosti ženu v této příčině: má-li jen s čím, vždy se s tím staví na odiv a pozornost na sebe obrací, jak jenom může. A proto, zahaluje-li se některá, je to znamení, že jest ošklivá. — Jenom se podívej! Vlasů si nezakrývá, poněvadž ví, že takovýto popelavý a ne žlutý, rusý vlas jest velice pěkný a se líbí.«

»Zvláště Ščensnému, není-liž pravda? Přiznej se aspoň jednou, že se ti něco líbí.«

»Přiznávám se, — ale založil bych se nevím o co, že vlasy ty jsou také jedinou ozdobou jejich majitelky.«

»A já bych se zase založil, že nikoliv. Vidíš, jak ji ta paní v okulárech pečlivě zahalila v burnus? Je to asi její matka. Vsázím se o sto doutníků, že není ani stará, ani ošklivá.«

»Dobře, — podej mi ruku. Ale jak se o tom přisvědčíme?«

»Velmi snadno. Dávejme pozor, do kterého vozu se posadí, a půjdeme za nimi.«

»Děkuji ti; pěkné to pohodlí, cestovat v noci se ženskými! Já bych si rád pospal!«

»Víš, Ščensný, ty, jakmile tě posedne melancholie, jsi nesnesitelný! — Avšak již je čas . . . .«

»Pravdu díš, musím Nemroda co nejdříve odevzdati konduktérovi.«

Vskutku pak stal se na terasse poplach, onen poplach odjezdový, provázený kouzelným zvonkem nádražním. I ony tři dámy se vzchopily, a brzy usadily se pomocí lokaje, služky a celého zástupu úslužných jinochů ve vagonu. Ali vstoupil resolutně za nimi, táhna příkladem svým i Ščensného, jenž postarav se o ubytování svého psa, již se byl vrátil.

Štíhlá ona dáma přivítala je s tváří dosti nehostinnou, úkosem patříc zvláště na oděv Aliho, a paní v okulárech ukazujíc na dvěře a nápis na nich: »Pro nekuřáky«, pravila francouzsky:

»Odpusťte, pánové, myslím, že jste se asi zmýlili ve voze . . . .«

»Nikoliv,« — odtušil Ali rovněž po francouzsku. — »Je však dnes na nádraží takový nával, že jsme byli nuceni vedrati se do dámského území.« — Tak hovoře pohlédl zkoumavě na dámy asi jako myslivec, když se před honbou na stanovisku obhlíží.

Zatím uzavřel konduktér dvířka, — rudobradý zazvonil podruhé, vlak zařinčel železnými řetězy — a hnul se.

Chvíli mlčeli všichni. V tom volá ona štíhlá dívka k tovaryškám svým v nejčistší polštině: — »Jak jsou nudni! Usadili se sem, a ani matinka ani Rézinka nebudou moci k vůli nim celou noc oka zamhouřiti!«

Matka jsouc opatrnější, přiložila rychle prst na ústa, ale bylo již pozdě, jelikož Ščensný, jehož bavila originalnost výstupu toho, sňal čapku s hlavy a přese všechna znamení Aliho, jimiž ho žádal za další inkognito, pravil s úklonou:

»Prosím pokorně za odpuštění jménem svým a přítelovým, a jelikož jsem hotov posloužiti vám jakožto krajankám svým vším, co je v mé moci, slibuji, že hned na první stanici společnosti své vás zprostím; nežli

však to bude možné, je již nutno, byste dotěrců trpělivě snášely.«

Ščensný zvláště miloval překvapení, a proto byl velice potěšen ruměncem, s jakým odpověděla mu dívka poněkud pomateně na jeho slova. Matka však odvětila s nenuceností ženy světa velice zkušené:

»Má dcera stále se prozrazuje, že poprvé v životě svém cestuje. Myslí tak bezpečně nahlas po polsku, jakoby jí nikdo nemohl již rozuměti, když je za hranicemi, a zatím je rodáků našich tady právě tak hojně, jako v Berdyčově! Kde všude se my ubozí nenalezáme!«

»A shledati se s někým, jest věru vždycky tak příjemno! Já aspoň, co se mne týče, musím vyznati, že jsem ve příčině té úplným nováčkem, a ač se vláčím po celý svůj život po Evropě, tak že bych ani nespočetl podobných setkání, přece vždy zaraduji se jako dítě, uslyším-li polskou mluvu.«

»I takovou upřímnou, jakou byla slova mé dcery?«

»I takovou. Ostatně nebyla to neslušnost, nýbrž pouze ryzí pravda.«

Tu Hedvika již poněkud osmělena pravila:

»Kdybych byla věděla, že jsou pánové Poláci, nebyla bych užila takového výrazu, hovoříc o nich.«

»A proč?« — tázal se Ali, sladce se usmívaje.

»Jednoduše proto,« — odvětil Ščensný, — »že by slečna byla věděla, že jí rozumíme.«

»Nikoliv. Pouze slovo »nudný« nebylo dobře voleno; stvořenoť ono — zúmyslně pro Němce.«

»Slečna není, jak vidím, příliš nestrannou . . . .«

»A nemiluje přílišně svých bližních.«

V tom bylo slyšeti za blankytným závojem zvuky stříbrné, jakoby dětské, — zvuky upřímného smíchu. Byl to první znak života oné tajemné osoby. Ščensný a Ali napjali sluch, a oba vzpomněli si na svoji sázku.

»Rézičko, drahoušku,« — zašeptala matka, — »dej pozor, neboť od okna to táhne.«

Tu pravil Ali vesele:

»Nemýlím-li se, jsme nejen z jednoho kraje, ale i z téže provincie.«

»Možno-li?« — zvolala Hedvika živě. — »Jste snad Ukrajinci?«

»Můj přítel je Litvín, slečno, já však jsem Ukrajinec, jelikož pocházím z Volyně.«

»Aj! ještě tohle! Nebyla bych ve vás nikdy poznala Poláka, ani z fysiognomie, ani . . . .«

»Ani po šatu, není-liž pravda? Obracíť on na sebe pozornost,« — odpověděl Ali s tváří, v níž se jevila spokojenost s sebou samým.

Ali již, jak viděti, počínal jednati a stavěl se, jak Francouzi říkají (— neboť jazyk náš je na štěstí ještě velice chud na takové výrazy —) *en irrésistible*. Přimhuřoval oči položertovně a polosladce, cukřil úsměvem značně každé slovo, mízal se hlasem, *l* a zvláště *r* špatně a s přitiskem vyslovuje, jelikož to přináleží k dobrému tonu.

Hedvika pohlédla po té na matku s výrazem připomínajícím dosti onen, s jakým přijala nedávno ve voze cizího důstojníka, a . . . . umlkla.

»Opravdu, přiznávám se, že jsem vás považovala za Turka,« — pravila paní v okulárech suše.

»Uhodla jste skorem, ale ne docela. Skorem, jelikož otec můj vstoupil skutečně po r. 1831 ve službu sultánovu. Ale ač mi bylo v našem pašalíku dobře, přece jsem tam nemohl dlouho nečinně vydržeti, a proto jakmile se Černohorci hnuli, odešel jsem válčit s nimi ve jménu svobody.«

»Proti vlastnímu otci?«

»Ha! co dělat! Rodina společná předchází rodinu soukromou, — bratří Slované před otcem Turkem!«

Všecko to hovořil lehce a nenuceně, jakoby se ho to vůbec ani netýkalo. Posluchači, či raději posluchačky nemohly však utlumiti povzdechu.

Po celý ten čas byl Ščensný pohroužen v mlčení, a díval se pozorností malíře na matku i dceru. Rysy první, jež ihned při vstoupení zarazily ho delikátností a ještě velice svěžím sledem krásy, dojímaly ho nyní stále více jakousi tklivou a příjemnou mlhou bolu, jakou byly povlečeny; tvář druhé, označující se půvabnou originálností a sličnou krásou ruměnce, získala ještě více na půvabu při bedlivějším pozorování a při oživení hovoru, neboť každou chvílí měnil se výraz v ní, a s každou tou změnou přibývalo i vděků, nepočítajíc

v to ani těch, jež ustálily se důlky na bradě a lících. Nemálo zdobily ji též stejné zoubky oslňující bělosti, a oči ne příliš veliké ani příliš černé, ale zářící jako hvězdy, a tak rozumné, že více a výrazněji mluvily než sama ústa.

V tom ozval se Ali zase:

»Račte odpustiti, ale musím vám dáti otázku, kterou všude a vždy ve všech tónech a ve všech jazycích světa možno mezi cestujícími slyšeti: Kam jedete?«

»Do Benátek,« — odtušila matka — a pohlédla úkradkem na blankytný závoj.

»Do Benátek!« — opakovala Hedvika veselě. — »Je to naše první cesta, jak matinka pravila, a ach! jak srdečně se na ni těšíme. Neníliž pravda, Rézinko? Uviděti Vlchy, bylo vždy horoucím přáním naším, — a moře . . . . moře!! . . . .

»Moře uzříte nejprve v Nabrezině,« — podotekl Ščensný, — »zítra ráno, kolem 9. hodiny.«

»Nabrezina? To je již na italských hranicích?«

»Ano, slečno. Vlastně illyrských, než možno již tam uslyšeti vlašský hovor.«

»Ach! ale jací to bezohlední a nedovední lidé ustanovili, aby vlaky jely přes Semmering v noci! Tak krásná trať a takový rozhled, a to vše je pro nás ztraceno!«

»Zajisté; před několika lety, když jsem byl ještě mlád a kochal jsem se pohledem na pěkné krajiny, prošel jsem místo toto pěšky, rovněž jako celé Švýcarsko, bavorské Alpy a Tyrolsko, a zůstala mi okouzlující vzpomínka.«

»Opravdu! a této noci ani měsíc nebude svítiti, tak že neuvidíme ničeho, praničeho!«

V téže chvíli ozval se zpod blankytného závoje suchý kašel. Matka sebou trhla. — Rézinka napjala k ní ruku a zašeptala mile polohlasem:

»Prosím, matinko — to nic není.«

Hlas byl jaksi divně milý, hudby plný. Ali si pomyslel, že již vyhrál sto doutníků, Ščensný zase potěšil se úvahou, že hlahol mluvy neodpovídá vždy rysům tváře . . . .

»Nevíte, pánové, o které hodině vyjíždějí německé lodi z Terstu?« — tázala se paní v okulárech.

»Kolem poledne.«

»Tak? to je dosti výhodné. Ale pro mne je to vždy velice trpkým, pouštěti se na moře, poněvadž to jistě mé dceruše uškodí; ostatně i Terstu se bojím, jelikož tam panují neslýchané vichory, tak že jsem se kdysi sama nastudila a roznemohla.«

»Tomulze odpomoci,« — zvolal Ščensný. — »Můžete uniknouti Terstu i moři, vezmete-li si z Nabreziny poštu. Vyjedete-li hned ráno, možno vám před západem slunce doraziti do Gorice, přenocovati v Udine, druhého dne doraziti do Trbíze, vsednouti tam na vlak, — a pozejtří večer byly byste v Benátkách.«

Slečnám dychtivým Jaderského moře a nových dojmů nebyl návrh ten příliš po chuti, ale matka ucho-pila se ho s radostí.

»Opravdu! musíme použiti tohoto objasnění. Jenom dovede-li si Ambrož dáti rady? Neboť věci naše jsou již expedovány do Terstu a v Nabrezině bude nutno rychle je odebrati a najati zvláštní poštu. Jeť on ovšem obratný člověk . . . .«

»Dovolíte-li,« — pravil Ščensný, dorozuměv se pohledem s druhem svým, — »bude nám to s velikým potěšením, budeme-li vám čímkoli moci posloužiti; není nám to nesnadno, jelikož známe místo to.«

»Ó! jsme vám velice vděчны za dobrou vůli, ale nemůžeme návrhu přijati. Jak měli byste se úmyslně k vůli nám trudití, když snad v Nabrezině ani nevystoupíte? Snad si již Ambrož sám pomůže.«

»Ale bylo by to pro nás, věřte, tím nejmilejším zaměstnáním.«

»Račte mu věriti!« — pravil Ali; — »přisvědčuji s radostí. Pokud ho znám, t. j. od dvanácti let, nezastihl jsem ho nikdy ani při nevinné salonní lži; takovým je ve příčině té skrupulantem. Proto vraceje se ku prosbě jeho, podporuji ji ze vší síly. On by se v okamžiku postaral o dobré koně poštovní a přišel by ještě ku vlaku; jde však jen o to, byste ráčily svoliti.«

»Nemáme práva svolovati ani zabraňovati;« — pravila tudíž matka poněkud zaraženě; — »můžeme vám pouze za vaši ochotu co nejvřeleji poděkovati . . . .«

V tom dal hvizdot strojvůdcův společnosti znamení, že vlak vjíždí do nádraží. Ščensnému, jenž se byl zavázal slibem, že zbaví cestující dámy své společnosti, nebylo to právě příliš milo.

»Však i ty vystoupíš?« — tázal se tiše přítel.

»Ani pomyslení! Tak záhy nejdou ani slepice spat, a proto nebudu míti únavu našich laskavých krajanek na svědomí, zůstanu-li zde ještě asi hodinku.«

»Ale vždyť slušno dostáti slovu.«

»Dostoj si jen slovu za sebe sama; jáf ničeho neslíbil.«

Rád nerad musil tudíž Ščensný předsednouti do vedlejšího prázdného vagonu, kdež se věru notně vynudil, a to tím více, že ho dráždil jakýsi nepříznivý pocit a mimovolná žárlivost na Aliho.

Ten vešel vítězně po nějakém čase

»Vidíš, dokázal jsem svého!«

»Čeho? žes mne tu nechal jako poustevníka a sám jsi se bavil co nejlépe?«

»Ne, nýbrž toho, že ona tajemná osoba odhalila závoj.«

»Není možná!« — zvolal Ščensný, velice zvědav, »nu — a co?«

»Ukazoval jsem jí tak dlouho oknem rozličné věci, jichž ani viděti nebylo, až na chvíli závoj odhalila, aby lépe viděla.«

»Kdo vyhrál?«

»Já, rozhodně.«

»Tedy opravdu krásná?«

Ali místo odpovědi se usmál a přiložil ruku k ústům s tím pohybem, jakým označujeme, že se nám něco líbí.

»Ej, klameš mne; rci mi, podobna-li matce?«

»Ano, jenom že je o sto procent krásnější. Povídám ti, že je to krása! — Rysy klasické — ovál tváře neporovnatelný — a oči — oči veliké . . . .«

»Jako lucerny!« — dodal Ščensný.

»Prosaisto neaesthetický! Směj se nyní, jak ti libo, ale jenom až ji uvidíš, však se to na tobě pomstí. Teď však již rozhodněme určitě o doutnících, neboť ti povídám, že jiných nepřijmu mimo havanna č. I.«

»A já ti povídám, že ještě zbraně neodkládám, neboť nebude-li se slečna Rézinka líbiti *mně*, prohraješ, kdybys *ty* byl nad ní třeba u vytržení.«

»Oj! Ščensný, tak se sázky neuzavírají! Tady není řeči o zdání osobním, nýbrž o bezstranné pravdě; jinak bychom nepřišli nikdy ku konci.«

»Dobře, dobře, slibuji ti, že zachovám spravedlnost, a jakmile se měřickým okem přesvědčím o pravidelnosti postavy, uznám tě vítězem. — Než žert stranou, jsou to opravdu slušné a milé osoby.«

»Ale víš, Ščensný, co mně napadá? Pustme se druhou zvláštní poštou za nimi až do Trbíze, bude to příjemnější cesta . . . .«

»Hm . . . . staň se tak, libo-li ti; mně je vše lhostejno.«

»Výborný to nápad, Ščensný! Jsem zvědav, co asi řeknou, až nás uzří v Gorici? Ha, ha, ha! To bude komické setkání, neboť mně se líbí zvláště ta starší slečna.«

»Která?«

»Ten diblík.«

»Jak to? Či je snad ta zasloněná Nymfa mladší než ona? To je tedy ještě děckem!«

»Vskutku. Proto také nebudu s ní ani mluvit. Ale ta druhá, ta zdá se naopak jaksi popudlivou; proto stojí to již za to, aby se člověk kolem ní otáčel, ať již cokoli . . . .«

»Ano, jen dovolí-li matka, což se mi zrovna nezdá.«

»Ach! ty matky! — Ale, ale, Ščensný, vzpomínám si, jaký jsi ty se svým vlastenectvím dětina! Prozradil si se zase ihned, jakmile jsme první polské slovo uslyšeli, a bylo by to přece bývalo tak zábavné, cestovati trochu inkognito! Vyplývajíť z toho různé příjmnosti; tak možno dovědět se nejzajímavějších tajemství, ku př. tenkrát to tajemství Zuzino, — pamatuješ se?«

»Nepamatuji a nedbám také vědomostí takovou cestou nabytých. Ostatně zdají se dámy ty býti příliš

dobře vychovány, než aby hovořily ve vlaku tak důvěrně.«

Umlkli na chvíli, až se Ščensný ozval:

»Konec konců, jak dlouho se chceš zdržeti v Benátkách?«

»Ha! tou dobou není pod Garibaldim nic na práci, proto tam zůstanu několik neděl. Budeť nutno, abych potěšil také trochu ubohou Irmu, jež snad myslí, že jsem již na ni úplně zapomněl, a zase ji pobalamutil. A co ty budeš robit?«

»Zdržím se tam také nějaký čas, abych pokud možno kořistil trochu z Tiziana a poněkud hlouběji ho prostudoval.«

V tom vlak znovu se zastavil. Byl to zrovna vrchol Semmeringu. Několik ubohých vesnických dětí roznášelo tam, třeba že byla noc, tamější zvláštnost, vlnité kvítečky, uprostřed sněhu rostoucí.

»Edelweis!« *) — volala ubožátka plačtivě.

»Ukaž!« — pravil Ščensný a koupil kytičku.

»Pro koho to — prosím tě?«

»Pro blankytný závoj, je-li opravdu tak čarokrásnou!«

Ali mnul si vítězně ruce.

»Dobrý počátek; nic neříkám.«

Tak hovoříce vykouřili po doutníku, až jim konečně oběma sen víčka skližil. Po několika hodinách se Ščensný vzchopil. Hledí okénkem a hle, již tady den, a mezi žlutavými odlomy skal nahou půdu kryjících prokmitá tu a tam blankytná zátoka:

»Nabrezina!« — zvolal.

»Nabrezina!« — opakoval chraplavě Ali probudiv se.

»Nabrezina!« — křičel i konduktér otvíraje dvéře.

Ščensný vyskočil. První jeho myšlenka byla o Nemrodovi, ježž pospíchal co nejrychleji uvolnit z cestovního vězení, druhá pak o hezkých sousedkách. U vozu jejich zastal již svého druha oznamujícího jim, kde jsou. Na zprávu tu zatleskla si Hedvika:

»Rézičko! Vlachy!«

---

*) Protěž.

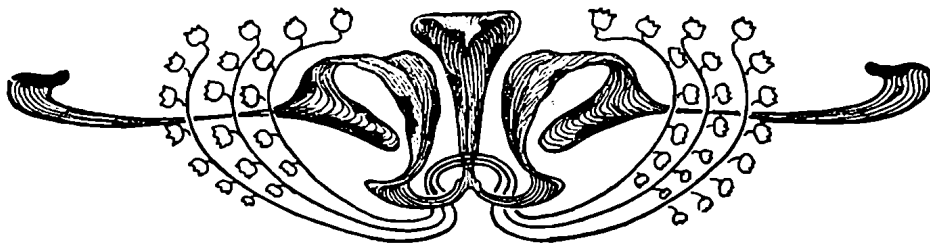
»A moře!« — doložila mladší sestra, vychylujíc se čile z okna, majíc závoj v týl přehozený . . . . A Ščensný zkameněl při pohledu nikoliv na Vlasy, ani na moře, ale na svoji čarokrásnou krajanku. Hlavička její odrážela se opravdu v oblaku modravého mušelínu jako zjev nadpřirozený, pleť její připomínala průzračnou bělostí svou tkanivo květinové, propletené tisíci žilkami a vlasy větrem líbané poletovaly jí kolem skrání jako zlatostkvoucí obojek, právě jako ony jemné chomáčky babího léta, jež lid zove přízí Matky Boží.

»Nuže co? Doutníky jsou mé?« — zašeptal Ali.

»Dej mně pokoj s doutníky! Chceš-li, jsem hotov, koupit ti jich dvě stě místo jednoho.«

»Mám-li věřiti uším? Ščensný, tys přece jednou v životě unesen živým ideálem? Co to má býti? Co to má býti?«

II. Z Nabreziny do Benátek.

V Nabrezině čekal vlak asi 35 minut; nebylo tudíž příliš času k vydobytí přechetných krabic našich Ukrajinek a ku najatí koní do Gorice, a to tím více, že byla pošta hezky daleko od nádraží.

Ščensný a Ali uběhali se notně, pomáhajíce Ambrožovi, ale že jest vděčnost řídkou ctností na světě, tož se jí nedodělali ani u něho. Byl to zvláštní originál: jsa lokajem z povolání, ne pouze z potřeby, sloužil panstvu svému, jak se říká, *con amore* (s láskou), a nebyl tomu rád, pletl-li se mu někdo do jeho úřadu, jsa o tom přesvědčen, že nikdo ho nedovede tak zastávat jako on, bývalý cestovatel, jenž zná již patero říší a třemi jazyky hovořiti dovede. Však byla také podívaná na něho, jak se obracel! Žádný rytíř na zápasišti, žádný řečník na tribuně nemohl býti více přesvědčen o důležitosti svého postavení; a když vše uchystal, pohlédl vítězně kolem jako Caesar po bitvě Farsalské.

Sotva že se hnul povoz s dámami, najali si Ali a Ščensný, kteří se byli s nimi již velmi pěkně rozloučili, druhou zvláštní poštu, a pustili se co nejrychleji za nimi. Postilion potěšen slíbenou odměnou troubil co mohl nejveseleji na koně, jež i Nemrod skokem jakož i basovým svým štěkotem poháněl. Než přes to vše shodovala se jízda v těsném, dusném voze, a k tomu ještě v horách, kde bylo nutno každou chvíli se zastaviti a kroku uvolniti, úplně s náladou našich dvou známých, a to tím spíše, že jako na dovršení všech

strastí chladný listopadový déšť okna zamlžil a rozhledu bránil.

»Víš co?« — zabručel Ščensný — »bylo by bývalo lépe, dojetí již ten půl hodiny do Terstu; dnes večer byli bychom na místě. Ale bylo by ovšem zase škoda, ztratití dámy ty úplně s očí, neboť jsou bezpochyby vzdělané, ze vznešené rodiny (název Wiśniowieckých vyčetl jsem na kufru) a přívětivé. Jeť dobře seznámiti se pro pobyt v Benátkách se společností takovou; a ostatně stojí to za to, abych i déle na tu hezkou blondýnku se díval, neboť co se mne týče, musím ji viděti častěji.«

»Bravo! pane Ščensný! Jak vidím, počíná se rozvíjeti něco jako román.«

»Pověz, co ode mne chceš!« — zvolal Litvín netrpklivě. — »Znáš mne dostatečně, abys mohl věděti, že mne podobné hlouposti nebaví. Pravím-li tudíž, že ji musím viděti, je to pouze požadavek mého štětce, neboť studium bylo by na ní klassické, veliké! Pomysli si jen: všechny polostíny v líci blankytné, nic, pranic žlutého, při tom safírové oči a hodně temná půda, řasy dlouhé, profil Rafaelovský, rysy tváře nesmírně podobné oněm Michala Archanděla od Quida Reniho, jenž jest v Římě u Kapucínův, ale ještě krásnější, výraz nevinný jako u Madon Fra Angelika, a dojemný jako u Sasoferata! Co chceš ještě více na vzoru pro malíře? Povídám ti, že jsem takového koloritu neviděl, co jsem na světě, ano, pochybuji velice, že by bylo možno ho vystihnouti.«

Ali neodpovídal již zhola ničeho, nýbrž jenom se usmíval. Mezi první a druhou hodinou odpolední zastavil se povoz před poštou v malé zastávce Manzano. Tam byla zároveň i jakási restaurace, ale ne příliš vábivá. Druhové naši vpadli tam vyhladovělí, prosíce o oběd, a že nenašli nic hotového, odebral se Ščensný sám na výzvědy do kuchyně, aby co nejrychleji nakrmil psa, o něhož více pečoval než o sebe sama. Vejde . . . . a co uzří? Uzří tam Ambrože přeměněna na kuchtíka, jak nahlíží do hrnku s výrazem veliké pečlivosti. Hostinský dívá se na něho zaraženě, ale nesmí ani promluvíti.

»Ha! to jsi ty, příteli? Jak se máš? — Kde je tvé panstvo?«

»Tady vedle v pokoji. Strojím jim polévku. Ale co je to, kde jste se tu, prosím za odpuštění, kde jste se tu vzali, pánové?«

»Nu — vzali jsme se tu.«

»Myslím, že bude chutná,« — mluvil dále poctivý sluha, nejsa již s to, aby ještě déle odvracel pozornost od své práce, jíž věnoval se celou duší, — »neboť ti Němci, ti neumějí nic ustrojiti; namočí — s odpuštěním — telecí kopýtko ve vodě, a to již má býti dobrá polévka. A naše panstvo potřebuje posily, zvláště slečna Rézinka, chudinka, jež slábne. Ptám se tedy: »Máte něco k jídlu?« — »Ó ja!« Podívám se, a nemají tu nic záživného. Ha, myslím si, připravíš jim něco dobrého, nebo jinak by věru dostaly ještě zimnici. Vzal jsem tedy náš bulion, trochu zeleniny, dobré koření, krupky, a teď to chystám. Ty si pochutnej!«

Na objasnění hovoru Ambrožova dostačí připomenouti, že měl tu nešťastnou náklonnost, že při každé zahraniční cestě, kterou s panstvem svým konal, obohacoval svůj slovník cizími výrazy.

Mezitím co Ambrož patřil pilně na polévku a Ščensný na něho, hledal si hladový Nemrod po koutech něco k snědku. Narazil pak tam na něco, ne sice na slaninu, ale na živou, nenáviděnou kořist, totiž na vraha své psí přirozenosti, starého kocoura. Ihned počne harcování, a všechny úskoky v nebezpečství: natřásají se, tancují, převracejí; ale kocour ubožák má se hůře, poněvadž je daleko slabší. V tom již Nemrod tiskne ho zpola zadáveného pánu svému pod nohy. A při tom všem co stalo se to s bulionem v nádobě již rozpuštěným? . . . Pohleďme jen na Ambrože a jeho zalomené ruce, a pobledlá tvář poví nám vše. Neštěstí! Výborná polévka je na zemi!

Povstal veliký šum. Hostinský lamentoval nad nepořádkem, manželka jeho nad kocourem, Ambrož nad polévkou a Ščensný hromoval hněvně na psa . . . V tom otevřely se dvěře u hostinského pokoje; služka vyběhla, tázajíc se po příčině toho, a za ní ukázaly se ve dveřích obě slečny, zaraženy přítomností mladého

muže. Nemrod přiskočil ihned k Rézince a utekl se instinktně pod její ochranu.

»Ó, jaký to krásný pes! Co se to stalo, Ambroži?«

»Neštěstí, slečno!«

Ale zatím co sluha s velikým pohnutím a rozkládáním rukama vyprávěl celou událost, hladila Rézinka velikou hlavu onoho vinníka, jenž se jí tulil k nohám.

»Ubohé stvoření, jak se stydí! Neubližujte mu. Ach! ale vždyť je to týž pes, kterého jsme viděli na nádraží ve Vídni?« — Tu teprve ohlédnuvši se kolem, stanula, zaražena přítomností Ščensného. — »Pánové jsou zde?«

»Tak jest, slečno,« — odtušil tento s vážnou úklonou, nenacházeje jiné odpovědi.

Hedvika opakovala zatím matce s upřímným smíchem, co se bylo stalo. Tato byla tím mile překvapena, ale z druhé strany ne příliš spokojena.

»Je to divné s těmi pány. Nevíme, kdo jsou a kde se tu zase vzali.«

»Snad se bojí také mořské jízdy,« — pravila Rézinka naivně. — »Ale matinka nebude mítí polévky, a to mne velice bolí.«

»Nejde o mne, dětino, já jsem zdráva. Ale ty! . . . Lehni si aspoň trošinku a odpočiň si.«

V tom vrátila se služka z kuchyně oznamujíc, že jest mísa na stole.

»Kde a s čím, pověz Kristinko?«

»V restauračním sále.«

»Ale s čím?«

»S polévkou, slečno. Ten vysoký pán měl v plechové krabičce jakousi hnědou massu, a tu Ambrož rozpustil na polévku.«

»*Julienne* sušená!« — zvolaly všechny tři dámy najednou.

»Ale, matinko, musíme uznati, že jsou nám pánové ti již po druhé k službám.«

»Ano, po druhé již musíme přijímati od nich úsluhy, ale co si počati? Pojdme do sálu.«

Tam nastoupilo formální uvítání s oběma jinochy, jimž prostřeno na témž stole. Po příčině jejich příjezdu do Manzana se matka úmyslně netázala, aby se jí nedostalo dvojsmyslné odpovědi, a za kuchařskou pomoc

poděkovala Ščensnému upřímně, ale krátce. Rézinka sklonila mezi tím hlavu, chtěla pohladiti Nemroda, jenž i nyní kolem ní se otáčel.

»Jste, slečno, příliš laskava k tomu darebovi, jenž se tak nehezky zachoval,« — pravil Ščensný, — »a on ani nedovede dáti svůj dík na jevo; cítím se tudíž povinným, sám co nejlépe za něho poděkovati.«

»Což žijete se svým psem v takovém přátelství?« — tázala se matka.

»Ano; jest to můj nejvěrnější přítel.«

»Velice lichotné pro vašeho přítele,« — zvolala Hedvika vesele.

»Ó! Ali mne miluje, ale nepotřebuje mne ke svému štěstí, jako to ubohé stvoření, jež se mi oddalo vší silou svého psího srdce, tak že nežere ani nespí, nevidí-li mne. Proto ho беру také všady s sebou a myslím, že již tu pozemskou pouť dokonáme spolu. Není-liž pravda, Nemrode?«

Přítulné zvíře skočilo ihned předníma tlapama svému pánu na šíji, pohlédli si v oči, a bylo viděti, že si rozumějí. Ve zraku Ščensného ukázal se však opět onen nevýslovný smutek, jenž chvílemi tvář jeho halil.

»Ale je to divná věc, že se má Nemrod tak ke tvé sousedce,« — podotekl Ali. — »Jeť přece obyčejně nepřitelem nových známostí.«

»Zajisté, poprvé pozoruji takovouto sympatii.«

»To tedy, je-li pud zvířat neomylný,« — ozvala se Hedvika, — »je Rézinka snad tou nejhodnější osobou na světě. Vždyť i já mám psy ráda, a přece každý tulí se nejdříve k ní, a tak všechna ta stvoření Boží, co jich jest. Někdy je to až zábavno, jíti na procházku: ptáčkové před ní neulétají, ba i motýly dovede k sobě jakýmsi nevysvětlitelným způsobem vábiti . . . .«

»Ovšem, není to nic divného, neboť myslí, že je to kvítek,« — podotekl Ali spěšně.

»Snad,« — odvětila Hedvika s takovou prostotou, jako kdyby byla řeč o počasí, — »ale ovšem, není-li sama kvítkem, je nejnadšenější velebitelkou květin.«

»Milujete-li květiny tolik, bude vám snad milou památka ze Semmeringu: tamní slavná protěž!« — To řka, podal jí Ščensný svou kytičku.

Rézinka zatřepetala rukama jako hrdlička křídloma.

»Ó, jak jsou krásny! Děkuji vám. Prosím tě, matinko, pohleď, jak přioděl zázračný Tvůrce rostlinku tu, a jak rozumně vymyslel pro ni kožíšek věda, že má růsti ve sněhu. Krásný to exemplář do herbáře, že, Hedviko?«

Po skončeném obědě povstala matka, za ní slečny, a každá odcházejíc nábožně se poznamenala sv. křížem, při čemž Ščensný sklopil zrak a druh jeho pohrdlivě se usmál. Dříve však než došli ke dveřím, vběhl jim do cesty hostinský s knihou v ruce prose jich, aby zapisaly v ní své jméno.

»Zase vás tím bez potřeby trudí!« — zvolal Ali. — »My jsme musili již před hodinou zvěčniti zde svá jména.«

Zatím co se matka podepisovala: »Cesarina Wiśniowiecká«, vypjala se žertovná Hedvika výše a četla: — »Ali Bohdan, — Ščensný Firlej«.

»Firlej,« — opakovala paní Wiśniowiecká, jakoby mimovolně, polohlasem.

»Tak jest,« — odvětil Ščensný, vstávaje s místa, jsa všecek pomaten takovým způsobem představení se; — »nemohu opravdu nalézt dosti slov, abychom omluvili svoji nezpůsobnost. Ale nesděli-li jsme se až posud s vámi o svá jména, stalo se to jedině proto, abychom nenabízeli vám známost svoji jen tak mimochodem, jelikož je to na cestě.«

»Chtěli jsme teprve na místě, v Benátkách, odevzdati Ambrožovi navštívenku s všelikou ceremonií a tázati se skrze něho, bude-li nám dovoleno, vejíti do salonu,« — doložil Ali.

»Volno-li mi dověděti se, jak se zove vaše máti po rodu?« — tázala se paní Cesarina Ščensného, nedbajíc celkem hovorů toho

»Kněžna * * *,« — odtušil Ščensný s povzdechem, — »ale máti má již dávno nežije.«

Ústa paní Wiśniowiecké pobledla, zachvěla se a zpod černých naoček splynula slza.

»Má Isabella! Vy jste jejím synem?«

»Vy jste znala moji matku?« — zvolal Ščensný a zároveň políbil uctivě ruku, kterou mu ona podala.

»Bylať to od dětinství má nejlepší přítelkyně! Spolu byly jsme vychovány v ústavu v Oděse a ač ona potom velice záhy se provdala na Litvu, a my si následkem toho zmizely z očí, přece jsme si stále věrně dopisovaly až do té doby, kdy se ten anděl vrátil k Bohu.«

Všichni umkli na chvíli: slečny naslouchaly udiveně a zvědavě, co bude dále . . . . Ali pak vida, že hovor je takovým, že by v něm osoba jeho musila zaujímati velmi podřízené stanovisko, chopil se doutníku, kdežto paní Wiśniowiecká dívala se opravdu mateřským okem na mladého Firleje.

»To je tedy ten Ščensný, jehož příchod na svět uvítala jsem tak radostně, o němž sdílela mi Isabella vždycky tolik milých podrobností! Onať se bavila svým děckem jako děvčátko pannou.«

»Jednoduchá věc. Nebyloť jí tehdy ani šestnáct let,« — odpověděl Ščensný hlasem poněkud stlumeným.

»A jak jen nepoznala jsem ihned Izuniných rysův? Vždyť je teď vidím úplně, — zvláště pak oči a čelo. Pamatujete se na ni? Ale ovšem, je to nemožno, nebyla vám ani čtyři léta, když jste ji ztratil! Oj, co jsem se tenkrát pro vás naplakala.«

»Ať vám nebesa slzy ty odmění; a opravdu, osud sirotkův je slz těch hoden, neboť vím ze zkušenosti, že je často velmi krušný. — A tážete se, pamatují-li se na svou matku? Nevím, je-li to snad následek mého neustálého nazírání na její velkou olejovou podobiznu, nad níž lámal jsem olůvko od sedmého roku svého, až se mi podařilo jakž takž podoby se dodělati, nebo je-li to následek něčeho jiného, ale mně stojí ta její andělsky krásná a milovaná postava až do dnes před očima jako živá!«

»A otec? — tázala se paní Wiśniowiecká s jakousi nesmělostí.

»Umřel za deset let po matce. Ztráta její dotekla se ho tak bolestně, že mu zkrušila zdraví.«

V tom vešel Ambrož oznamuje, že již povoz čeká. Všichni hnuli se z místa, a brzy dojeli do Gorice. Tam vyšli ven. Déšť právě ustal, leč byl znovu na spadnutí, a jen jediný paprslek sluneční, úkosný a duhový, užíval rychle chvíle té, aby se mohl dvojnásobnými mraky po-

dívati na krásné údolí, pozlacuje jasně některá místa jeho, co zatím druhá, dvojnásob temná, plastičnost obrazu zvyšovala.

»Čarokrásně!« — zašeptala Rézinka mimoděk.

Hedvika dívala se zatím zvědavě po Gorici.

»Matinko, v tom chrámu je hrob Karla X.?«

»Ano, slečno,« — pravil Ali, pobíhaje s nedokouřeným doutníkem; — »a tam v tom zámku meškali Bourbonové, vypuzení z Francie, pokud se nepřesídlili do Froshdorfu; milé to sídlo, zajisté, a hodilo se jim spíše nežli Tuilleries.«

»Na každý způsob však,« — odvětila tato s důrazem, — »spíše hodí se Tuilleries Bourbonům nežli revoluci.«

»Slečna je legitimistkou, jak vidím?«

»Zda legitimistkou, nevím, ale že jsem na straně práva a nikoliv na straně bezpráví, je zřejmo.«

»Hedviko, pojď si již sednout,« — ozval se v tom z povozu hlas paní Wiśniowiecké.

Toho dne se již neviděli, ba ani večer v Udine, jelikož byly dámy tak znaveny, že ihned odešly na lože. Celou noc bylo pak slyšeti z jejich pokoje suchý, přerývaný kašel a Rézinka přišla na zejtří ke snídani se stínem pod očima, jež, jak bylo zřejmo, netvořily pouze dlouhé řasy. Následkem toho byly však i paní Wiśniowiecká i Hedvika tak smutny, že se Alimu nezdálo vhodným, by hovor začal.

V Trbíži vsedli všichni do vlaku. Tam je již krajina ryze vlašská; úzká pole o několika záhonech, vavřínové zahrady, dělené řadami olivových stromův, uprostřed nichž vine se kol girland vinná réva, v dálí pak hory zahalené krásnou, blankytnou barvou, již jedině v Itálii zřítí lze. Slečny byly u vytržení nad prvním zápalením mladistvých dojmů, zvláště pak nad onou klassickou mluvou Dantovou a Petrarkovou, jejíž zvuky, zvláště hned po té německé; jímaly sluch jejich harmonií nejkrasší hudby.

Ščensnému a druhovi jeho nedovolovala delikátnost, aby se na celý ten čas dámám nabídl. Pročež teprve v Mestre, poslední stanici před Benátkami, přosedli s dovolením dam do jejich vozu.

»Račtež nyní dáti laskavě pozor,« — pravil Ščensný, — »neboť vjíždíme na laguny; tento posud největší most na světě má 222 oblouky; obrovské to dílo.«

»Pozor dáti můžeme,« — odtušila Hedvika s nepatrnou nespokojeností, — »ale zpozorovati a spatřiti nemůžeme ničeho. Jáť již pět minut zrak napínám, ale nemohu viděti ani Benátek, které lze již odtud obyčejně viděti, jak matinka praví, ba ani vody, jež je pod námi! Noc je tak temná, že je to pravá nemožnost.«

»Kdyby mně bylo možno, abych vám mohl nějakým kouzlem měsíc k službám přiměti!« — ozval se medový Ali. Ale paní Wiśniowiecká přerušila mu jeho hovor úvahou, že již vlak hvízdá, a proto že je nutno býti pohotovu k výstupu.

Vjezd do čarokrásné milenky Adrie odbyl se tudíž, jak vidíme, velmi prosaicky. Na nádraží pak, v tom zástupu sluhů, hádajících se o zavazadla a gondoly, nebylo arci místa k nadšení, a když konečně vydrali se naši známí i s Ambrožem ze vřavy té na svěží povětří a po několika mramorových schodech, jež při skoupém osvětlení sotva bylo viděti, uvedli je do loďky, kdež musili směstnati se v těsné, dusné budce, nazvané »Felze«, tu Hedvika mohla sotva zadržeti povzdech zklamání.

»Teď jsme na slavném Velkém Kanále,« — zvolal Ščensný z druhé gondoly vedle plujících.

»Tak? Ani bych se toho nedomyslila. To nás Benátky zklamaly!«

»Jako všechno na světě, slečno; — každého snění je konec takový.«

»Ale vyčkejme slunce,« — ozval se v tom sladký hlas Rézinčin; — »což v tom divného, že ničeho nenachází ten, kdo se dívá na něco v noci.«

Logika této pravdy uzamknula ústa i Hedvice i Ščensnému.

Nějaký čas po té pluli mlčky; kolkolem byl divný, v jiném městě nikde neslýchaný klid, jenom veslo časem plysklo, nebo světélko vyhybající se gondoly se mihlo, nebo táhlý výkřik kormidelníkův: *Pre mè stagli!* odrážel se od arkad nějakého mostu. V tom uslyšán veliký hluk; obě dívky vyskočily. Rézinka z leknutí,

Hedvika z radosti, neboť výstřely měla velice ráda. Matka se rozesmála:

»To nic není, mé drahé, to jsou jen dělové výstřely na Lido, oznamující, že se již mají marináři vrátiti na lodi; jestiž osm hodin. Než již jsme u břehu.«

A vskutku před očima jejich stál pěkný hotel »Evropa«. Ambrož poohlédl se po bytu, po chvíli však se vrátil se zprávou, že je vše zadáno kromě třetího poschodí.

Paní Wiśniowiecké nebylo to příliš milo, zvláště k vůli mladší dceruše; ale že bylo obtížno v tak pozdní době po hotelích se ohlížeti, svolila k tomu.

Ščensný vida, jak se Rézinka při každém kroku na schodech chvěje, přistoupil k ní s jakousi nesmělostí, jakéž nikdy nebyl ještě pocítil, a nabídl jí své rámě; ale ona odpověděla mu tak naivně a přece výrazně: »Matince«, že nevěda si pro okamžik ten jiné rady, musil ustoupiti, a obrátiti se ne příliš zdvořile k paní Wiśniowiecké s odmrštěnou úsluhou. Aliho bavilo to velice.

Hedvika dospěla zatím srnčími skoky první do přichystaného bytu.

»Oj! jaká to tu lůžka,« — zvolala Krista, — »budeme tu spáti jako pod nebesy! Ale komu pak by se to jenom zdálo, aby se dusil v těch záclonách? Leda Vlachům!«

»Jenom jich neodhrnuj, Kristo, je to proti moskitům (komárům), jinak tě pokousají.«

»Mosketům? Co ti tu mají dělati? Nevidím žádného.«

V tom vešla paní Cesarina a Rézinka, — a za několik hodin po té spali již libě všichni hrdinové povídky této.

III. První den v městě.

» Jsme v Benátkách!« -- zvolala nazejtří ráno Hedvika, poloospalá ještě, a odhrnula rychle zaslánější ji stan z bílého mušelínu, aby slunci v oči pohlédla. Ale ihned zarazivši se nad svou neopatrností, vzdychla si, hovoříc tišeji:

» Jak jsem nehodná! Nedám Rézince ani spáti!«

» I toto, má zlatá, jáť již nespím přes půl hodiny, ale chovám se tiše jenom proto, abych tě nezbudila. Slyšela jsem, jak matinka nedávno jdouc do kostela přikazovala, abychom na ni nečekaly se snídaní, nýbrž abychom šly, jakmile se oblečeme, s Kristou do salonu, neboť o této hodině tam asi ještě nikdo nebývá.«

» Tak ty tedy? A kde je Krista? Kristo, dobrý den po prvé v krásných Benátkách — *»in bella Venezia!«*

» Nevím ani, co mi povídáte, poněvadž jsem nemocna,« — ozval se ne příliš milý hlásek. Musíme totiž věděti, že Krista náležela k tomu druhu služek, jež mívají vždy na cestách migrény a jsou špatné nálady.

Hedvika znajíc ji již dobře přiběhla k ní, a našla ji sedící na truhličce s hlavou podvázanou a dvěma citronovými kolečky na skráních. Pohleděvši na ni, zarazila se.

» Co je ti, Kristo? Což jsi dostala šarlach?«

» Ale ne, to ti lotři — komáři uštípají člověka skorem na smrf. Jak se tu teď budu moci ukázati lidem na ulici?«

» Jde-li jenom o to,« -- pravila Rézinka usmívajíc se, — »tož si vezmi můj závoj; dám ti jej velmi ráda.«

»Ó, slečinka je vždycky tak dobrá . . . .«

»Ticho. Pověz nám raději, podívala-li jsi se již oknem? Je pryč odtud krásný rozhled.«

»E, jaký pak rozhled, prosím vás! Ale káva je tak špatná, že svět takové neviděl! Hladový člověk chce se přece trochu posilnit, a teď mu tady přinesou nějaké černé patoky a drobet mléka k tomu, v němž je však více než půl vody. Ó! kéž bychom se mohly již vrátiti domů!« — Tady přerval jí pásmo hovoru upřímný povzdech za smetankou a škrálopkem.

Krasocit nebyl arci u Kristy příliš vyvinut, ale za to měla jiné pěkné vlastnosti, a mezi těmi i tu, že uměla sličně ustrojiti své slečny. I tentokráte davši se do práce upravila je v nedlouhé době tak, že vešly do salonu (přilehlého pokoje) svěží, jako dva ptáčkové v ranní rose vykoupání.

Salon ten, proti obyčeji v hotelích platnému, byl až v třetím poschodí, a to k vůli širšímu rozhledu, jaký se odtud zraku otevíral. Proto také Hedvika i Rézinka vyběhly co nejspěšněji na balkon, a nebyly-li u večer s Benátkami spokojeny, pomstily se tyto za to na nich dvojnásobným údivem.

U jejich nohou a široko daleko před očima, až kam jim zrak dosáhl, prostírala se modrá laguna, jejíž povrch čechral větérek lahodný a teplý, ne tak drsný jako onen, jenž před několika dny ve Vídni prsa Rézinčina poranil. Na pravo ústí Velikého Kanálu, střeženo bílým mramorovým kostelem *della Salute* jakoby andělem; dále přístav se špičatými stěžni; na levo slavná Piazzeta, přístaviště gondol, palác dožův korunkovou architekturou ozdobený; *Riva degli Schiavoni*, čili hlavní nábřeží městské, jež zdá se právě oživeno býti a hýbat se v paprscích slunečních zástupy navštěvovatelů; konečně veřejná zahrada a naproti výspa San Giorgio Maggiore, s kostelem a pěknou věží K tomu obloha bez obláčku, vlašské osvětlení, roj štíhlých, černých gondol s tichou rychlostí na všechny strany létajících; potom malebné postavy veslařů, kteří v kabátcích pásy obepjatých zdají se spíše kačuču *) tančiti nežli loď řídit, — a bu-

---

*) Kačuča (*cachucha*) je bujný španělský tanec s průvodem kastanět.

deme míti představu o celém obrazu, jenž oslňoval ve chvíli té spokojené zraky našich dívek.

»Ó! jak je tu krásně!« — zvolala Hedvika nadšeně; — »a jak teplo, a jak milo! Ty se tu pozdravíš, sestřičko. Vid, že se ti tu již snáze oddychuje?«

Ale Rézinka neodpovídala, jelikož, pohroužena v pozorování, otázky neslyšela. Hedvika tudíž hovořila dále:

»Jaká to bohatost slunečních paprsků! Jak se na báních a soškách, jež budovy věnčí, pěkně odrážejí! A jak se lámou o přídě gondol, které se lesknou jako stříbrné! Ale ach! podívej se, prosím tě, co to plyne tak rychle tamhle naproti nám?«

Rézinka se podívala a uzřela daleko, až na konci obzoru, kde voda s nebesy zdála se splývati, černý bod; ten rostl každou sekundou a nabýval stále výraznějších obrysů, nejprve mořského ptáka, potom jako lodi, až se konečně odrazila jasně v ranním slunci loďka a na ní postava veliká, zcela různá od drobných Benátčanů, veslující hravě silou tak obrovskou, že se loďka za každým odrazem pošinula jako parní stroj, zatím co gondolier nečinně sedě na zadní lavičce s podivem se díval.

»To je pan Firlej!« — zvolala Rézinka, — »a vidíš vedle, tam co se voda rozpryskuje a tolik démantů se tvoří, tu velikou černou hlavu? To je Nemrod! Viz, jak hezky a spokojeně plave vedle svého pána a jak neustále mu hledí do očí! Poctivý to pes!«

»Není přece na celém světě nad naše Poláky!« — odušila Hedvika. — »Ukaž mi jenom jednoho Vlacha, jenž by se jim vyrovnal takovou rychlostí.«

Obě najednou ustoupily však do sálu, neboť Ščensný přiraziv ku břehu, poznal je a vítal úklonem plným úcty.

I jemu zjevil se obraz překrásný, když hledě na starý palác Giustiniani, přeměněný v hotel »Evropa«, uzřel na nejvyšším balkoně Hedviku štíhlou jako topol, svěží jako kalinu, krásnou a vděku plnou jako ona báječná královna slovanská, pro niž si cizozemec nohy marně uběhal; — vedle ní pak postava Rézinčinu, ne tak vysokou, ale ještě útlejší a svižnější, zahalenou

jako v jasný oblak, jenž náhodou oddělil se od svých druhů na nebeské báni.

Ščensný se usmál a pomyslíl si: »Není nad naše Polky!« Potom odešel k Alimu, jenž ještě vyspával, a odvedl ho co nejrychleji do sálu.

»Jak se daří dámám po cestě?« — otázal se pan Bohdan dívek, končících snídaní, jsa tomu velice rád, že jich zastihl bez matky.

»Alespoň lépe nežli v Udine, jak myslím,« — pravil Ščensný, pohlížeje soucitně na Rézinku.

»Ba věru, mnohem lépe; díky vám. A kde to již pan Firlej jezdil na gondole tak záhy?«

»Na moři, slečno, na Lido. Jsem již od dětství zvyklý časně vstávat i začínati den projíždkou na koni po lesích, a poněvadž nemám zde ani koně ani pouště, musil jsem si vymysleti jiný způsob pohybu.«

»Ale přiznej se, Ščensný, že jsi vstal dnes před svítáním a zbudil i mne, ubohého prosaistu, jenž miluje odpočinek, beze vší lítosti, hned tak záhy po trudech cestovních, jediné proto, abys viděl, jak slunce za horami vychází. Byl z tebe vždycky poeta, jest a bude . . . .

»Co to mluvíš, Ali? V celém životě svém jsem ani čtyř veršů nesložil!«

»Ale jsi malířem, a básník nebo umělec, to jest jedno.«

»Ryzí pravda,« — pravila Hedvika, — »jeden jako druhý krásu pojímá a podává; látka to, kterou menšina lidstva si oblíbila.«

»Slečna o tom hovoří jako znalec?«

Rézinka zatím všecka ruměnná obrátila se ke Ščensnému a pravila upřímně:

»Proč se tak vzpíráte proti poesii? Chci býti její ochranitelkou.«

»A já mínění své dokáži důvody tak mocnými, že proti nim nesvedete ničeho.«

»Platí! Já uvedu zase své, a uvidíme, kdo vyhraje; počněte.«

»Nuže pro mne jest poesie onou zrádnou Loreleyí nad Rýnem, jež vábí plavce svými čarovnými zvuky jen proto, aby je do víru strhla a utopila. Opijí lidstvo čarem svého nektaru a otravuje mu chuť pro zdravý

pokrm; vábí klamem, zavádí myšlenkami, učí sníti s otevřenýma očima, a tisíci klamných ideálův ožívá sny tyto, tak že oběť její po probuzení cítí se nešťastnější nežli kdykoliv jindy, neschopna již života ve společnosti světa, neznajíc skutečnosti a vzdychajíc pouze po nemožnostech. Básník pak, toť člověk žijící v neustálém odporu, protivnými proudy sem a tam zmítaný, zohříváný uvnitř, ochlazovaný vně, tápající ve tmách k cíli, jenž před ním stále uniká, opírající se o — vodu! Jedním slovem jest to tvor na světě politování nejhodnější a divno mi, že v zoufalství neklesne konečně na vždy v šílenost. Dokončil jsem, slečno!«

»Chraň nás Pán Bůh takovéto poesie!« — pravila Hedvika.

»A co nám poví teď slečna Rézinka?«

»Ó, já jsem velmi slabý odpůrce, jelikož nemám ku pomoci ani zkušenosti, ani vědy; jistě že se tomu zasmějete. Než buď jak buď, třeba že nedovedu o poesii hovořiti, přece musím říci, že jí celkem jinak rozumím a jinak ji cítím, a v citu tom spočívá zároveň i mé nejhlubší přesvědčení, že se nemýlím. Poesie jest mi ozvěnou duše, není to snění a fantasie, ale vážná, zřejmá pravda našeho nitra, obraz naší osoby, není to taktéž žádná svůdkyně, nýbrž kněžka lidstva. Básník pak, toť šťastný duch, jemuž dáno zřítí ideu tam, kde vidí druzí pouze formu a hmotu, a v ideu té možno mu milovati krásu ne vysněnou, ale opravdovou, tak jako pravdivým jest svět Boží, jenž by netrval, kdyby nebyl krásný a pln dokonalých myšlenek. Privil jste též cosi o klamných idealech; neznám idealu, kromě idealu skutečnosti!«

Ščensný poslouchal udiveně, neboť ačkoli hlas byl dětský, mysl byla dospělá.

»Ideal skutečnosti! toť tolik jako čtverec kruhu myslících lidí! Kde jste, prosím, nalezla, slečno, tuto perlu?«

»A kde jinde ne-li v moři Božství?« — odtušila dívka tiše, jakoby se styděla, že se pouští v hovor tak vznešený.

Ten byl jím věru i pro pana Aliho, který již chvíli netrpělivě sebou kroutil, a teď pronesl konečně cosi o pěkné vyhlídce z oken.

»Opravdu, nic nemůže býti krásnějšího!« — zvolala Hedvika; — »toť nový důvod pro náhled mé sestry: pravda daleko předčila veškeré naše očekávání.«

»Co se mne týče,« — odtušil Ali, — »přiznávám se, že mne mrtvá krása nikdy nezajímá.«

Na to odvětila Rézinka:

»Ó jistě! kdež může býti krásněji nežli tam, odkud duše bezprostředně patří? Ale mrtvé krajiny mají v jisté příčině přednost před živou krásou, neboť ač nemohou nám tolik pověděti, co tato, mluví vždy a vždycky dobře. A jaký mají lidé časem výraz tváře!«

Takovéto zabočení hovoru na metafysiku nemohlo býti Alimu po chuti, než líbilo se Firlejovi, jenž, jak mohli jsme se přesvědčiti hned na počátku, byl milovníkem hovorů rozumových.

»Obrázek, který jste tuto načrtla o poesii, pravil, (odpusťte, že se k tomu ještě vracím), zavání mi příliš vůní šestnácti let. I já jsem o ní takto soudil, když jsem byl výrostkem. Pamatuji se, jak jsem celé měsíce ne-usínal jinak, nežli s Byronem v ruce, nebo s naším Adamem*) pod hlavou, a jsem-li nyní nepřítelem jejím, děje se to snad právě ze msty, že jsem tak veliké v ni skládal naděje a že mne tak velice zklamala. Vy ji zovete »ohlasem duše«; a proč jsou často zvuky ty stříbrné, kdežto přece srdce bývá z nejhorší mědi? Kéž by se píseň shodovala vždycky se životem, pak bychom mohli před ní ohýbati kolena, ctíti ji jako nebešanku. Než, bohužel, setkal jsem se několikráte v životě svém se spisovateli, a viděl jsem u nich tolik prosy pod škraboškou nadšení, tolik samolibství za kulisami citové sceny, krátce takové nešlechtné činy přes veškero velení v plodech jejich se nalézající, že zavrhl jsem ihned poety i poesii!«

»I poesii? proč?« — odtušila Rézinka s ruměncem na tváři, s bleskem přesvědčení v oku. — »Což pak může umění, jež samo v sobě jest svato, za to, že se mu umělec zpronevěřuje? Což pak se sluší, abychom klamu přičítali nadšení proto, že toto osvěcujíc představy *umělcovy*, nemůže vždy panovati zároveň v privátním životě

---

*) Míni se Adam Mickiewicz.

člověka následkem svobodné vůle jeho? Není věru jiného účelu a poslání poesie nežli ten, že jest andělem, jenž má oblažiti celou zemi, a kdo ji pochopí v podstatě její, ten musí býti básníkem takovým, o jakém jsem před tím mluvila (alespoň se mi tak zdá); ale ovšem, pokud svět světem bude, zůstane lidem na neštěstí možno, aby ohyzdili veškeré dary Boží, aby znetvořovali všechna díla Jeho, překrucovali myšlenky!! Což pak umění proto . . . .« — v tom vstala a s otevřenou náručí běžela ke dveřím, spatřivši vcházeti paní Wiśniowieckou.

»Přináším vám, děti, radostnou zprávu,« — pravila tato s úsměvem; — »pomyslete si: Vracím se z kostela, a ráda — nerada chystám se k *chůzi* do toho třetího poschodí, přemýšlejíc, jakým to namáháním pro Rézinku, když v tom přiběhne ke mně majitel hotelu se zprávou, že jsou salony prvního poschodí již volny, jelikož švédská rodina, jež v nich obývala, dověděvši se, že máme nemocnou, jest ochotna nám je postoupiti. Nevím opravdu, jak si mám vysvětliti tuto neslýchanou pozornost osob docela neznámých.«

»Prosím,« — ozval se Ambrož, — »já vím, kdo nám tím posloužil, jelikož jsem viděl ráno, jak pan Firlej dlouho se Švédem hovořil, vykládaje mu tak dlouho cosi o slečně Rézince a různých věcech, až se dal konečně pohnouti.«

Paní Wiśniowiecká dojata tímto důkazem šlechetnosti, chtěla Ščensnému děkovati, ale nenalezla ho již, jelikož tento se byl nepozorovaně vytratil ze salonu.

Téhož dne po druhé hodině odebrali se pánové Bohdan a Firlej na formální návštěvu našich Ukrajinek, ale nezastihli jich doma. Pravil tedy Ali:

»Víš co? jedna návštěva za druhou; pojďme k Irmě Ruchyové.«

»Ale vždyť jí neznám a ani ji poznati nechci.«

»Jak to? Nejsi dychtiv toho dojmu, jaký na ni učiní mé náhlé zjevení se po tolika měsících tesknoty a strachu? Ne, jen pojd', potěšíš se tím pohledem, a pak tě potřebuji za svědka, abys mi pověděl, umím-li dobře hráti zamilovaného.«

To řka vzal Firleje pod paží, a vyšli ne průčelím hotelu, jelikož ten koupal se v laguně, nýbrž bočními

dvěřmi, odkud se dostali v okamžiku pod sloupoví »*Palazzo Reale*« naproti basilice sv. Marka.

Před nimi táhla se slavná *Piazza*, jediné to náměstí v Benátkách, jež má takové jméno (neboť všechna ostatní zovou se *Campo*), a je to též jediné náměstí svého druhu, nemajíc sobě rovného na celém povrchu zemském. Jestli to jakýsi obrovský bálový sál, ozdobený podlahou z hladkých mramorových desek a věncem ze tří stran jej obklopujících budov, tak že pouze jedním oknem, t. j. prodloužením podél sv. Marka (mezi mincovnou a palácem dožů), hledí na přístaviště gondol, dále na vody a ostrovy, jež se na ni usmívají, kdežto stěnu čtvrtou tvoří průčelí basiliky, tohoto arcidíla architektury byzantské s nesčetnými, drobnými sloupky, krásnými oblouky a zlatými mosaikami. Pod protějším palácem královským, jakož i pod bočními budovami zvanými *Procurazie*, že patřily kdysi služebníkům městským — obíhá jediná obrovská galerie, v jejímž stínu mihotají se korály klenotnických krámův a hladká okna kaváren. Na straně jižní kývají se pod různými bohatými záclonami mezi sloupovím květiny, jako divadelní dekorace.

»Naše známé; hle, vycházejí od sv. Marka.«

A dámy Wiśniowieckých vracely se vskutku z kostela. Rézinka šla napřed, zřejmě něčím velice zaujata, až došla k hejnu holubů, kterým byl kdosi nedávno nasypal zrní, a rozesmála se na ně radostí tak dětinnou, že Ščensný nemohl v prvním okamžiku nalézt v ní oné dívky, jež ještě před nedávnem hovořila s ním o poesii.

Holubi benátští (jejichž praotec přinesl dle pověsti za válečných dob Ludvíka XII. republice spásu) jsou krmení a vydržováni obecním nákladem s jakousi posvátnou úctou, a proto jsou též velice ochotčeni; když však tak pojednou a spěšně vpadla Rézinka mezi ně, vzlétli všichni, tak že stála v tom mraku holubů sama jako holubička.

»Proč nemám štětce po ruce?« — zašepotal Ščensný. Po výměně úklon s dámami vedl Ali přítele svého pod bránu věže, zvané dell'Orologio (pro obrovské hodiny na ní), naproti Piazzetě, a odtud do Merceria, t. j. části města, kdež jest nejvíce kupeckých krámů.

»Kam to jdeme?« — tázal se Ščensný. — »Major Ruchy bydlí přece nad Velkým Kanálem, a tudy tam cesta nevede.«

»Ovšem, ale dovol, abych si vyřídil napřed záležitost, kterou mám v jednom krámě se svým známým z dávných dob. Musím si koupiti pár rukavic.«

To řka vešel do krámečku, malého, jako jsou všechny krámy benátské, ale za to plného elegantních pánů, kteří tam seděli s doutníky v ústech. Slečna, jež stála za pultem, byla snědá brunetka s okem černým jako uhel, kadeřavým, silným vlasem a význačnými rysy; spatřivši Aliho ukázala řadu svých bílých zoubkův a s výrazem vítězným zvolala ke svému publiku:

»Eccola pua! (Tady ho máte!)«.

Ihned povstali z místa dva šviháci s klobouky na samém temeni hlavy, podle vlašské mody, a s kytíčkami po boku.

»Máš pravdu, La Bella, je to náš Adonis v červeném fezu, o němž byla právě teď řeč. Věř, velice jsme tě postrádali.«

Ali jim podal ruku, a druhou ukazuje na Ščensného, pravil:

»Představuji vám svého přítele, Poláka Firleje, jenž má ubožák stále náklonnost k melancholické nemoci, a proto má velice potřebí vaší veselé společnosti. — Ščensný, tuto vidíš před sebou knížete Gian-Marina a hraběte Oresta,« — (třeba však dodat, že to byl kníže jediného domu, a hrabě že byl docela na mizině.)

Ščensný pustil se s nimi v hovor dosti chladný, jelikož nebyl vůbec milovníkem nových známostí. Ali pak přiblížil se zatím ke kupcové, jakoby chtěl zkusiti rukaviček.

»Eva,« — zašeptal tajemně.

»Rabel,« — odpověděla tato. — »Jak se ti vedlo na tom širém světě, bratře mistře? Čím jsi se přičinil k vystavení budovy naší společné práce?«

»O tom až později, ctěná sestro Gazello, dnes nemám času k hovoru; přišel jsem se pouze otázat, kde má býti této zimy místo našich schůzek, a kdy se bude odbývati první valná schůze? Chtěl bych už býti do-

cela zasvěcen v tajemství, a doufám, že mi k tomu svou vážností pomůžeš.«

Vlaška potřásla posměšně hlavou.

»Uvidíme, bratříčku. Hlavní lože je tohoto roku v paláci Gian-Marino, a první zimní zasedání jest určeno teprve na den Božího Narození; máf se sem dostaviti několik členů z Milána, a i z Caprery očekáváme vyslance. — Ale zkuste, pane, tento paliový pár,« — zvolala náhle, vidouc, že se Ščensný k nim obrací.

Ali zkusil, koupil a pohovořiv ještě několik slov se svými známými, šel se svým přítelem dále.

Uličky benátské, čili *Calle*, jak je lid španělský nazývá, mají podivný útvar. Jsou tak těsný, že se mnohdy dvě osoby vedle sebe nemohou v nich směstnati, a jsou úplně zatemněny ohromnou výší domů, jež mramorovým, bílým průčelím obráceny jsou ke kanálům, do těchto hledí pouze bokem z oken, tu a tam nepravidelně v cihlové stěně proražených. Proto je tam také vzduch jaksi opojný, a když se chodec dostane z té soutěšky na některý z těch pár set můstků, spojujících ostrůvky, nebo na nějaké *Campo* tiché a pusté, kde ani kopyta koňského není slyšeti, tu přece není ještě pánem svých citů, ale tyto mimoděk šepotají mu o dávné minulosti, přenášejíce ho v maskované doby Marina Falieriho.

»Je to divná věc, jak jsem vždycky v Benátkách smuten,« — pravil Ščensný. — »To působí zajisté pohled na bídu, jež v oči bije.«

»Zajisté. Žebráci, kteří se krok za krokem věsí na kapsy jako pijavice a pronásledují tě bez lítosti, musí každému pobouřiti krev. Podívej se, tamhle se vleče zase jeden, ale na mou čest, ten mnou již nepohne.«

»Poveretto (žebřák),« — ozval se hlásek tenký a divně klamný, a Vlach vychrtlé, bledé postavy vztahoval k nim ruku.

»Pryč, ladaco,« — odtušil Ali, odstrkuje ho od sebe. Ale žebřák se nedal odstrašiti, nýbrž upřev na něho své bezbarvé oči, zafal zvolna pravou pěstí a levou odvrácenou dlaní zasloučil si tvář. A Ali ihned na oko udobřen, ačkoliv uvnitř kypěl zlobou, vyňal sáček a dal

mu almužny, načež Vlach celuje si vlastní svou ruku na znamení díků, odběhl k jiným chůdcům.

»Jakého kouzla užil tu ten člověk u tebe Ali, že jsi se tak náhle obměkčil?« . . . ,

»Je to jednoduchá věc. Neštěstí. Je to bratr zednář a teď se mezi námi ta ohyzdná chudoba tak uhnízdila, že kamkoli se obrátíš, šlape ti na paty, — a odbytí jich nemůžeš, poněvadž je to proti stanovám.«

»Stanovy ty nejsou ti jaksi vždy po chuti, a přece mi tak chválíš vždycky jejich lidskost?«

»Jedno druhému přece pranic neodporuje. Velebím až do nebe a velebiti budu mohutné bratrství svobodných lidí, zapřísáhlé po celém světě proti všelikým nepravým poutům těla i ducha, — ale dle mého náhledu připouštějí do svazku příliš neopatrně i tuláky, kteří jsou mu potom jenom břemenem. — Měl by se tu díti rozumnější výběr, a měli by se přijímati pouze lidé, kteří ruku *podávají*, ale *nenatahují*. Než již jsme u Velikého Kanálu; musíme se posadit do ložky . . . .«

Ubohý převozník, čekající tam již od rána marně na nějaký výdělek, poskočil čile a máchnul veslem.

»Bydlí major Ruchy v tom domě naproti?« — otázal se Ščensný.

»Nejinak,« — odtušil Ali, jehož ústa nabývala stále více sarkastického výrazu, čím dále pluli šíří Velikého Kanálu a blížili se ku břehu. — »Uvidíš, Ščensný, že zastihnem Irmu samotnu, neboť její matka není tak stále na stráží jako paní Wiśniowiecká. Jenom jednou za týden, v neděli, se obléká, aby se ukázala s dcerou svojí na náměstí sv. Marka, když tam hudba hraje, ostatně pak sedí celičký rok v nedbalkách a k uvítání hostů posílá jenom dcerušku, což jest arci ve svém způsobu mnohem příjemnější.« — A vyskočiv z gondoly na kamenné schůdky, zazvonil.

Pojednou se dvěře, jejichž závoru odstrčila neviditelná ruka z prvního patra, samy otevřely a hlas domácí služky ozval se vřeštivě: »Chi e' è?« (Kdo je to tam?)

»Signori forestieri, (cizinci), kteří si chtějí prohlédnouti byt« — odtušil Ali. — »Vidímť u okenic nahoře bílé papírky, musíte mítí tudíž pokoj ku pronajatí.«

»Tak jest, pane, ale padrone (hospodář) odešel.«

»Neškodí, domluvíme se s paní.«

»K čemu všechny ty vytáčky? — pravil Ščensný. —
»Pošli jednoduše svoji visitku.«

»Ani mne nenapadne. To je právě to nejzábavnější, že chci viděti, jak má přítomnost Irmu překvapí.«

»A služka tě nepoznala?

»Ho, ho! O to není strachu! To je známá věc, že se děvčata ta u paní Ruchyové mění každých šest neděl!«

V tom vrátila se služka se zprávou, že je slečna provede bytem, a Ščensný sotva že dovedl utajiti úsměv, když mladá Maďarka již zdaleka, ani si cizinců neprohlédnuvši, ne nejlepší francouzštinou pronesla frasi, kterou byl Ali již předpověděl: »Matinka prosí za odpuštění, právě se strojí.« — V tom uzřela Adonise ve fezu (jak ho důvtipně v krámě nazvali), zaruměnila se . . . . zbledla . . . . a slzy vytryskly jí z velikých, černých očí: »Ty, ty jsi zde . . . . pane Ali? . . . . Myslela jsem, že jsi již na věky zmizel.«

Odpovědí a dalším hovorem dovolíme si čtenářů svých ušetřiti, doufajíce, že nám toho nebudou ve zlé počítati, nýbrž spokojí se se zprávou souhrnnou, že sladkých pohledův a ještě sladších úsměvův a románových vtipů bylo bez míry. Při tom všem však zachovala hezká Irma dosti duchapřítomnosti, aby poznala, že i druhý host je muž slušný: proto se dostalo Ščensnému též něčeho z jejích pohledův.

Po nějakém čase ukázala se paní Ruchyová, na kvap dceruškou přivolána; byla ještě mladá a dosti milá, ale neznalostí jazyka francouzského a vědomím nedostatku salonního chování byla zřejmě tak zaražena, že Firlej, jenž se rád bavíval s osobami staršími, nemohl z ní přes půl hodiny ani slova dostat.

Mezi Alim a Irmou rozvinul se zatím obratný zápas slovní, neboť tato snažila se ho přemluvití a přivésti k rozhodnějšímu osvědčení, kdežto on vykroucel se jí komplimenty tak, že nebylo ani možno, zač ho polapiti. — Zápas ten trval dlouho, jelikož lži-milencům úskoků se nenedostávalo, a slečna též nezdála se býti přesvědčenou. Hezkou byla opravdu: ne vysoká, drobná, a bujně, temné vlasy dodávaly fantastickým

účesem fysiognomii její cosi divokého, což hodilo se dobře k jejímu nosičku; — jenom brada nebyla pěkná, jelikož byla maďarským podbradkem příliš prodloužena.

»Nuže co?« — otázal se Ali vítězně přítele svého při návratu domů.

»Co? nuž, povím ti to upřímně: Chceš-li se již vši mocí stále kolem někoho točiti, tož se toč již alespoň tam, kde to stojí za to.«

»Rozumím ti. Chceš mluvit o našich bohatých krajanách?«

»Chraň Bůh!«

»Ó, Irma není horší nežli ony. Připouštím, že by byla z Rézinky hezčí Madonna, ale také v její společnosti nenalezne se žádné jiné příjemnosti mimo tu, kterou působí pohled na hezkou tvář, — více nic. Marné pokusy! Chceš se jim nabídnouti k službám, — ony tě posílají k matce, — učiníš jim nejkrasší kompliment, za nějž by ti každá jiná byla vděčna, ony však ho polknou obojetně jako sklenku vody, nebo se ti odmění ještě pohrdlivým úšklebkem; — krátce, škoda času, aby se jimi člověk zabýval. Jsou to vesnické holubičky, které nemají salonního smyslu.«

Ščensný přemýšlel chvíli, a pak pravil:

»Víš co, v téhle věci se s tebou neshoduji. Ty venkovské holčičky, s nimiž jsem již měl štěstí v životě se setkati, vypadaly docela jinak. Všecky ty Mančinky červenaly se pro každé zdvořilé slovo jako máky a neměly odpověděti jinak, nežli hloupým úsměvem. Ale zde v té nenucenosti, jež, zdá se, jakoby s dvoupatrové výše milosti a lásky na smrtelníka zírala, vidím něco jiného. Rozhodně mluvit nechci, poněvadž je posud ještě málo znám, ale zdají se mi býti zjevem kromobyčejným, řekl bych anděly nebo kandidátkami největšího koketství, poněvadž střední cesty tady není. Jelikož pak jsem v anděly přestal již dávno věřiti, proto soudím, že mohou býti koketkami a pozoruji je bedlivě jako mladá lvíčata zvláštního druhu.«

V tom udeřily veliké hodiny na věži dell' Orologio pátou, a naši známí vrátili se spěšně do hotelu, kde již byl ve velikém sále oběd *table d' hôte* právě započal.

Za sousedy měli americký párek; oba byli hubení a v okulárech, mezi nimi pak jako prostředník ležela i u stolu nezbytná, v červenou kůži vázaná kniha: *Guide des voyageurs* (= Průvodce).

Místa naproti byla prázdná; ale po polévce otevřely se průčelní dvěře a sloužící uvedl jimi tři dámy — Wiśniowieckých.

Hedvika i Rézinka, oblečeny v bílé kašmírové šaty, vypadaly tak hezounky, že oči všech hostů se k nim obrátily, a nejednomu vybavila obrazotvornost přirovnání k růžím a prvosenkám.

Paní Cesarina posadila velmi pozorně mladší dcerušku uprostřed. Hedvika měla po pravé straně starého Angličana, turistu, jenž počal jí ihned tak nadšeně vyprávěti o svých výzkumech v malířství a o svých pracích, aby odkryl kolorit mistrů školy benátské, který již dnes tak jest odsouzen, že si sotva mohla oddechnouti.

Konečně smíloval se Ščensný nad ní, uživ okamžiku, kdy zajídal nemilosrdný umělec-amator kotletami své nadšení, a otázal se:

»Nepůjdou dámy dnes večer na Ponte di Rialto?«

»Ne,« — odtušila Hedvika, — »a proč?«

»Poněvadž se tam denně o osmé shromažďují gondolieři a umělci, aby zpívali v choru pod arkadou mostu, kdež jest výtečná ozvěna. Opravdu, stojí to za poslechnutí, a potom koncerty ty v zimě, tedy již tyto dny, ustanou.«

»Ó, to bychom se tam mohly dnes podívat!« — zvolaly obě dívky, obracejíce se prosebně k paní Wiśniowiecké.

Ta byla v prvním okamžiku ochotna zábavy té jim dopřáti, ale rozmyslivši se, odložila vycházku na jinou dobu, a to pro zdraví Rézinky, jež byla ještě znavena cestou.

»Problédly jste již dnešního dne hezkou část města?« — promluvil Ščensný znovu, vida, že Angličan kotlety dojídá a se chystá, aby znovu svoji sousedku trápil.

»Ne mnoho. Šly jsme trochu do kostela, a pak jsme poněkud hospodařily v bytě.«

»Škoda! Rád bych věděl, činí-li na vás Benátky týž dojem jako na mne; vidímť já v nich rodnou sestru našeho Krakova. Táž bída tady, táž smutná poušť po hývalé slávě.«

Mluvílo se dál, a tu v rozmluvě prohlásil pojednou Ščensný, že sem přišel bojovat za svobodu Italie, jejíž osudy jsou prý shodny s osudy jeho polské vlasti.

»Vy chcete tudíž válčiti v řadách otcovrahů!« — zvolala Hedvika, a tvář Rézinčina mezi růžemi buketu zdála se Ščensnému dvakrátě bledší.

»Otcovrahův? A jak to? Nerozumím vám.«

»Jak možno jinak nazvati ty, kteří zločinnou rukou sáhají na Otce všech křesťanů, na papeže?«

Tu pronikl jí pohled chladný jako ostrí dýky, a úsměv sarkastický pohrával Alimu kolem rtů.

»Nevím, zná-li se každý z nás k tomuto otcovství,« — pravil.

»Ovšem že ne každý, — ale takový pak přestává býti katolíkem.«

»Já jím též nejsem. Jsem skeptikem«. — A promluviv s důrazem toto poslední slovo, utkvěl přimhouřeným okem na Hedvice. Této se oči udivením rozšířily.

»Vy nevěříte? Pak nejste Polákem.«

»Nikoli, jsem nejen Polákem, nýbrž i synem Ukrajiny, tedy dvojnásobným polským rozencem.«

»Není možná!«

»Proč?«

»Poněvadž Polák a nevěrec, toť hrozný zjev, o jehož bytí pochybuji.«

Paní Wiśniowiecká jsouc nerada tomu mladistvému výbuchu, upomenula ji pohledem a pravila sama:

»Dcera má se marně rozčiluje. Než co se týče podstaty, musím s ní souhlasiti, jelikož ani já neznám dobrého vlastence, jenž by byl špatným křesťanem. Dle mého mínění provází láska k vlastní národní rodině tak úzce ruku v ruce lásku k veliké rodině společné, jako láska k rodné matce provází lásku k vlasti. Býti pravým katolíkem, pravým Polákem a pravým synem, toť totéž. Nevěrec pak musí býti nutně kosmopolitou a odumřelým členem své rodiny.«

»Co se kosmopolitismu týče,« — ozval se Ščensný —
 »o to se neustále pru se svým přítelem, jehož názoru
 o věcech v nejedné příčině se přidržuji. Jáť pokládám
 všechny národy za bratry národa svého, on zase pokládá
 celý svět za jeden národ . . . .«

»*А* honosím se tím,« — ujal se slova Ali, — »neboť
 pouze sobec omezuje své těsné představy hranicemi
 jediné provincie nebo jednoho kraje. Já však pokládám
 se za občana celého povrchu zemského a na osudu
 posledního z lidí záleží mi právě tak jako na mé vlastní
 rodině.«

Po této tak pěkně znějící filantropické řeči pohlédl
 na přítomné jako řečník s vítězné tribuny. Než zklamal
 se v očekávání svém, jelikož paní Wisniowiecká nezdála
 se býti příliš oslněnou velikostí jeho citů, neboť ne-
 dbajíc ho vůbec, obrátila se ke Ščensnému.

»Chci vyvrátiti ještě jednu vaši zásadu, již jste
 projevil. Bolí mne totiž velice, slyším-li, jak moji kra-
 jané v dobré víře ubližují svaté a nejčistší záležitosti
 naší, přirovnávajíc ji k úkolu revolučnímu. Zdaž možno
 na roveň stavěti oběť Polsky, trpící mučednictví pro Boha
 svého ještě více nežli za svobodu, s vlašskou dema-
 gogií, jež mluvou dýky reformuje církev a loupežením
 učí papeže evangelické chudobě, aby sama tím lépe
 ztůčněla? Nikoli, věřte mi, pánové, podobnost mezi sta-
 vem Itálie a naším jest zcela opáčná. Pius IX. trpí pro-
 následování právě tak jako Polska, a Viktor Emanuel
 vydírá panství se známou hrabivostí Prušáka i Moskala
 zároveň.«

»Viktor Emanuel? on, bohatýr, již samým jménem
 svým k *vítězství* určený, jenž má rozšířiti vládu *Páně*
mezi námi? Pozastavte se jen, dámy, nad slovným vý-
 znamem tohoto tajuplného jména; nenazýváť se marně
Viktor a Emanuel!«*).

»Pane,« — promluvila v tom Hedvika, potřásajíc
 potutelně čuprynkou svých krátce svinutých vlasů, —
 — »znám v Oděse jakousi slečnu Emilii, jež měla by
 býti velice výmluvnou, poněvadž se zove *Emilií* a
 Emilie znamená ženu výmluvnou, ale ubohá zajíká se

---

*) Victor = vítěz; Emanuel = Bůh s námi.

tak, že deset slov správně nepronese. Zdá se mi tudíž, že váš chráněnc jest v témž poměru ke svému jménu.«

Tomu se Rézinka srdečně zasmála, a paní Wiśniowiecká dodala :

»Ba věru, již dle falše a ramenářství politiky piemontské bylo by nesnadno krále toho nazvati bohatýrem. Vždyť on ani podvodu se neštítí, jako ku příkladu teď; když nesmí veřejně postaviti se proti bezbrannému papeži, tu chová se k němu jako přítel, kdežto zatím v jeho provinciích podtají povstalce zbrojí, dodává jim děl a vysílaje do Ferrary ingenieury, aby pevnost tu podkopali!! A zdaž nakládá šlechetněji s Garibaldim, svým spojencem? Jednou rukou ho hladí, druhou vězní!«

»Máte pravdu,« — přiznal se Ščensný, — jenom že není třeba viny přikládati jemu, nýbrž podlému počínání kabinetu, kterýž ho víže.«

»Proč se tudíž dává poutat?«

»O, král s takovým kabinetem, toť ubohá figura, milostivá paní!«

»Dobře jste nyní pověděl!« — zvolala vesele paní Wiśniowiecká, — »ba že ubohá, malomocná, v pravo i v levo se klátící figura, a ne veliký muž!« — Tak hovoříc povstala se svými dcerami od stolu, jelikož byl oběd již u konce.

»Milé dítě,« — pravila za chvíli po té Hedvice, když byly již samy ve svém bytu, — »nesmíš se tak rozhorlovati v hovoru s cizinci.«

»Ó! matičko drahá! jaký to odporný svět, v němž není dovoleno svobodně náhled svůj projeviti.«

»Ovšem, svobodně to možno učiniti vždy, ale při tom klidně.«

»Ach! rozvaha a klid!! — Ne, matičko, nemohu býti klidna, setkám-li se se lží a zlem, neboť lež a zlo mají do sebe cosi tak odporného, nevýslovného, pobuřujícího a člověka nehodného, že se mimoděk celá bytost rozechvěje. A ten pan Bohdan je tak pohoršlivý člověk!«

To právě počala choditi rychlým krokem po pokoji jako vždy, kdykoli byla rozčílenu.

»Ještě více nežli pan maršálek?« — podotekla Rézinka s úsměvem.

Musíme totiž věděti, že byl pan maršálek šlechtný vdovec, soused pánů Wiśniowieckých, jenž již několik let marně toužil po ruce slečny Hedviky.

»Víš, ještě více! Ještě nikdo nevzbudil ve mně pojednou takového odporu, jako ten poturčený revolucionář.«

»Opravdu,« — pravila paní Wiśniowiecká, — »ubohý to člověk. Až je mi divno, jak může býti přítelem Ščensného, jenž, ač má také hlavu převrácenou, zdá se býti šlechtným jinochem«.

»Ano, matinko!« — zvolala Hedvika; — »jemu hledí šlechtnost z očí. Přiznávám se, že se mi velice líbí«.

»A přece ani on nemiluje svatého Otce!« — zašeptala Rézinka jakoby sama pro sebe a zakryla si tvář.

»Vězte, drahé děti, že nemohu patřiti na něho bez hlubokého smutku. On, Ščensný, syn mé Izuny, je tak přesycen bludy dnešního světa, tak před časem je pln zoufalosti a pochybností, že mne opravdu srdce bolí! Ale není to nic divného, neboť okolnosti, za jakých byl vychován byly velice podivné. Otec jeho byl člověk urputný a divoký, po celém okolí známý trýznitel selského lidu. Jenom jednu bytost miloval: svoji ženu, a to způsobem tak sobeckým, že svojí žárlivostí ubohou usmrtil. Ona pak zase byla příliš mladounká a úzkostlivá, než aby byla mohla získati si na něho rozhodujícího vlivu. Proplakala nějakou dobu a odešla k Bohu! A to dítě ubohé . . . .«

»Matičko drahá! — zvolala náhle Rézinka se zá-
palem, — »ještě není vše ztraceno! Setkal-li se nyní s tebou, není to jistě nadarmo, ale na přímluvu modliteb své matky v nebesích se vrátí, — nepůjde ku Garibaldi-
dovcům!«

»Kdyby to Pán Bůh dal, dítě, — než, bohužel, ne-
snadno jest mocně vzrostlý dub narovnávat. A potom je těžko, abych ho přijala do své společnosti.«

»Proč?« — otázala se Rézinka dobrodušně. Ale v tom bylo slyšeti z laguny melodii tak okouzující, že všechny tři dámy přistoupily k oknu.

Spatřily dole zrovna pod hotelem několik lodí plných zpěváků, kteří přednášeli při světle různobarevných lampiónů několikahlasou, překrásnou sym-

fonii; zřejmě to sem zpod Rialta připlulo celé umělecké družstvo.

»Jaký to pohled a jaký zpěv!« — zvolaly dívky s nadšením, a otázaly se po té hostinského, jenž odnášel čajové náčiní, co to vše znamená.

»*E' una serenata per le Signore* (toť serenáda pro dámy),« — odvětil Vlach s úsměvem; děvčata pohlédla udiveně na sebe, až se konečně upřímně rozesmála.

»Od koho a komu?« . . . .

»Víš, matinko,« — odušila Rézinka po chvilkovém rozmyslu, — »to snad ten starý Angličan od table d'hôte připravil Hedvice koncert ten z vděčnosti, že poslouchala tak trpělivě jeho hovory o koloritu.«

Paní Wiśniowiecká smějíc se této poznámce nemohla se zdržeti, a objala své nevinné dítě.

Ali a Ščensný mnuli si zatím ruce při pomyšlení, jaký as dojem učiní serenáda ta na hezké jejich protivnice, a jaké různé domysly asi mezi nimi proto povstaly.

»Buď jak buď, jsou z nich zaryté papeženky!« — zvolal Ščensný.

»Slečna Hedvika však vystoupila vážně proti mně,« — odušil Ali, — »proto jsem také přísahal, že se jí pomstím.«

»Jakým způsobem?«

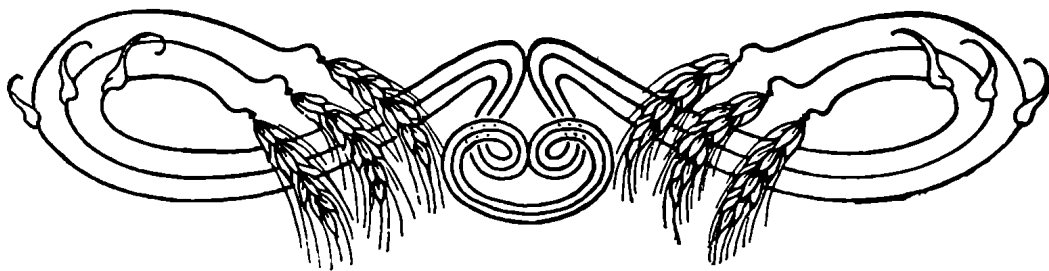
»Svým. Pomatu jí hlavu!«

»Aj, Ali! Nebude to věcí tak snadnou jako se sentimentální Maďarkou! Měj se na pozoru: Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá!«

»A co by to také bylo? Až posud podařilo se mi to s každou, proto musím přemoci i toto hrdé ukrajinské srdce, kdybych měl i celý svůj život zjinačiti!«

Na to zamručel Litvín: — »Jenom se toho domýšlej!« — a zakroutil si vous.

IV. Nešťastný Šťastný.

Několik dní po té k večeru zvonil zase mladý Firlej, pečlivě oblečen, jak slušno na návštěvu, v předpokoji Wiśniowieckých.

Ihned otevřel mu přítel náš Ambrož a usmál se příjemně.

»Jsou dámy doma?«

»Jsou, jsou doma všechny. Paní se právě vrátila ze *spassa* (z procházky) se slečnou Hedvikou.«

»Přijímají-li?«

»Ha, přiznám se, že nevím, ale račte zde chvíli posečkati; půjdu se optat.«

Co pak takto čekal, byl hudební sluch Ščensného unešen tím nejmilejším překvapením, zvuky tak mistrovskými, tak živými nadšením, citem a myslí, že se zdálo, jakoby piano pod něčí rukou přeměněno bylo z tohoto nejméně vděčného nástroje na celý orchestr.

»Která z nich to hraje?« — Ale neměl mnoho času, aby o tom přemýšlel, jelikož Ambrož vrátil se již se svolující odpovědí a uvedl ho do salonu.

Všecko mělo tam již — díky hospodářskému duchu Hedvičinu, jež měla tu slabost, že nábytek ráda přestavovala, — zcela jinou tvářnost nežli za minulých obyvatelův, a dýchalo to tou zvláště milou a vkusnou atmosferou, jež se dívkám tak velice podobá; kypící pak samovar přivezený z Ukrajiny, dále lampa na stole zářící, ač zelenou zastřena stříškou, dodávaly celku znamení milé domácnosti. Při jejím světle seděla paní

Wiśniowiecká nad knihou, vedle ní nalévala Hedvika čaj s tak milým vděkem pohybů, že by jí Hebe při plnění svých číšnických povinností na Olympu mohla záviděti, — a trochu opodál pracovala Rézinka na práci průzračné a hezounké, jak ona sama byla. Po hře však nebylo ani stopy, tak že nebýti tu »corpus delicti«, otevřeného piana s rozloženými notami, jež ukliditi nebylo času, byl by mohl Ščensný sluch svůj viniti z klamu.

Po několika úvodních, bezvýznamných zdvořilostech opakoval otázku, kterou si byl již v předpokoji sám položil.

»Která slečna hrála to před chvílí?«

»Vy jste to slyšel?« — ozvala se Rézinka ruměncem se prozrazujíc.

»Nejen slyšel, ale i poslouchal, ale kdybych byl neměl na spěch, abych se dostal dříve do společnosti vaší, byl bych rád ještě přede dveřmi počkal, abych mohl déle naslouchati, — poněvadž hudbu náruživě miluji. Ale i vy jste asi milovnicemi jejími? Znáti to po úhozu.«

»Ó ano, velikými, ale jenom jsme-li samy.«

»Nerady hrají před cizími, až to s podivením,« — podotkla paní Wiśniowiecká.

Rézinka, ubohá, nachýlila se zatím k samovaru, jakoby chtěla pomoci sestře, a zašeptala:

»Smiluj se, Hedviko, obrať hovor na něco jiného, neboť jinak již předvídám, čím se to skončí, a pro mne by to bylo mukou . . . .«

Účinná Hedvika sáhla tudíž hned do své hlavy pro nějaký moudrý nápad, ale nemohouc ho dlouho najíti, ukázala s úsměvem hostu jeho navštívenku, kterou tam byl před několika dny zůstavil. Ščensný byl všecek zmaten.

»Jakým způsobem . . . . právě ta? . . . . Odpusťte a věřte mi, že je to mýlka — (byloť tam totiž olůvkem napsáno *Ne ku Šťastný**) *Firlej*).

»K čemu ten dodatek?«

»Ó, to jsem jednou žertem učinil, a pak jsem se zmýlil ve visitkách; — prosím ještě jednou za odpuštění.

---

*) Šťastný = Ščensný = Felix.

Jsemtě člověk upřímný, jenž vždycky jedná podle pravdy, a proto mne to hněte, že již samo jméno mé jest lží.«

»Tož tedy pan Nešťastný?« — otázala se Rézinka s dětinným soucitem.

»Není tomu jinak, slečno. Byl jsem jím, jsem a budu, pokud budu žít. Pod Trokami jest jezero, v němž — jak podání vypravuje — musí každý rok utonouti pes a člověk. Proto také každého jara pozoruji, nepříjde-li již řada na Nemroda a na mne, než, bohužel, posud nadarmo!«

Mluvil to hlasem veselým, ale v oku jeho jevil se smutek, tak že paní Wiśniowieckou pojala lítost.

»Což by se byla má Izinka opravdu zmýlila, volíc pro svého syna jméno to zúmýslně jako dobrou věštbu?«

»Ó, zmýlila se, milostivá paní. Narodil jsem se na zlé hvězdě, neboť pokud žiji, nepamatuji se ani na jediný okamžik opravdu radostný, vyjma ty, jež jsem prosnil jako dítě v náručí své matičky. Nejprvnějším dojmem, jenž utkvěl mi hlouběji v srdci, byla její smrt a pohřeb. Potom svěřil mne ubohý otec můj, přílišně v bol pohroužen, než aby mohl o dítěti svém mysliti, zcela péči učitelův, od nichž bylo mi mnoho vytrpěti, tak že jsou mi léta dětství, na něž si jiní vzpomínají jako na ideál štěstí, pouze vzpomínkou ustavičných útrap.«

»A ve školách?«

»Do škol poslal mne otec do Petrohradu, — proto se již domyslíte, měl-li hoch polský, a k tomu krve nechludné, mezi Moskaly na růžích ustláno. Vrátil jsem se tam odtud jako vzrostlý jun a úplný sirotek. Pěstoun, člověk cizí mi rodem i srdcem, šetřil majetku až příliš úzkostlivě, jelikož se jím sám každoročně obohacoval, o mne však vůbec se nestaral. Odejel jsem tudíž z vlastního popudu na universitu Kijevskou, doufaje, že tam, mezi veselými Balaguly, najdu aspoň společenského veselí.«

»Uchovej Bůh!« — zvolala paní Wiśniowiecká mimovolně.

»Ale ani to nevedlo k ničemu,« — odušil Ščensný, poděkovav jí úsměvem za projev soucitu. — »Brzy rozdvojili jsme se v názorech, neboť já jsem chtěl žít a mysliti, oni pak pouze šíleli; poznal jsem brzy zase svoji osamělost. Totéž bylo i za hranicemi uprostřed

pruských universitních chorů; pouze s Bohdanem jsme se docela spřátelili.«

»A smím se zeptati, co vás zblížilo? Neboť, mám-li upřímně mluvit, zdá se mi, že jste velice rozdílné povahy.«

»Zajisté, jeden den nemine bez potýčky. Ale nesloučila nás ani různost povah, ani shoda zásad, nýbrž jeho šlechetné počínání, neboť zastal se mne jednou, když všichni kollegové povstali bezprávně proti mně. On stanul tehdáž samojediný po mém boku, a od té doby mu toho nemohu zapomenouti.«

Paní Wiśniowiecká zaradovala se v duchu, slyšíc důvod tento, že ne pouto sympatie, ale šlechetná pohnutka vděčnosti víže syna její přítelkyně s oním odporným nevěrcem, — hlasitě pak žádala ho, aby vypravoval dále.

»Dokončiv studia cestoval jsem mnoho, — věnoval jsem se s nadšením malířství, a dařilo se mi z počátku na poli tom dobře, než později jsem se přesvědčil, že mi umění vyplňuje čas, ale ne život. Vrátil jsem se tedy domů, abych se ujal hospodářství; našel jsem pak je následkem zneužívání ho všelikým způsobem v tak nuzném stavu, že mi vlasy na hlavě vstávaly při pohledu na takovou nešlechetnost, když ruky k dílu jsem přiložil, chtěje v jakýs takýs pořádek je uvésti. Každý, od plnomocníka do posledního písaříčka, kradl co mohl!«

»Přirozená to věc, jelikož neměli pána mezi sebou, jehož by znali a milovali,« — podotekla paní Cesarina.

»Než já, přiznávám se, nepokládal jsem jí za věc tak přirozenou; naplněn nechutí a odporem proti tak nevděčnému hospodaření, ponechal jsem celý majetek osudu a štěstí, a pustil jsem se znovu do světa mezi druhy.«

»Jak že, vám nebylo líto té krásné Firlejovčiny? Izuna mi přece psávala divy o krásném okolí, domu i parku.«

Tvář Litvínova vyjasnila se na chvíli.

»Arciť že je u nás krásně: okolí je lesnaté, pusta tu, jezero v zahradě; měl-li bych někde žít, tož leda tam, ale ne v takové hrozně samotě, jaké jsem zakusil: každý krok připomínal mi pouze moji osiřelost.«

Tu promluvila Rézinka nesměle.

»Což pak vám nenapadlo, abyste se sblížil s lidem? Lid musil vás pamatovati jako malého hošíka, a v jeho poctivém srdci dlí cit útulnosti a lásky.«

»A práce s ním,« — dodala paní Wiśniowiecká, — »tak hojná, na zdravém základě prostoty venkovské, byla by vám jistě život osladila, ukazujíc vám jasný cíl a dávajíc příležitost k získání si zásluh. Ach! jak s bolestí vidím, že mnozí pánové tak málo rozumějí povinností svým a odpovědností! Štěstí, národnost, víra poddaných jsou v rukou jejich, a oni zaměňují si toto krásné stanovisko, které jim sama příroda uprostřed vísky vykazuje, za to, že raději stojí opodál, v chladné nečinnosti, a potom se diví, že nalézají ve svých kmelech cizincův, a ne bratří!«

»Všecko to jest v theorii velice krásné, milostivá paní. I já jsem byl kdysi toho mínění. Přijel jsem z ciziny s hlavou plnou lidumilných plánů, neboť prvním skutkem mé samostatné vlády bylo okamžité zrušení roboty!«

»A co?« — zvolaly najednou všechny tři dámy radostně.

»Co? . . . . Myslíte, že se mi dostalo za to vděčnosti od nich? Všechno skončilo se tučnou hostinou, při níž mne nesli na rukou a křičeli: Ať žije! Potom však, sotva se jim vypařila z hlavy vodka a pivo, vrátila se nedůvěra a vzdalovali se mne zase jako dříve. Zdaž nemůže takovýto černý rys povahy odvrátiti člověka od lidu selského na celý život?« . . . .

Paní Cesarina opravila si černé okuláry, pohlížejíc jimi na Firleje tím pohledem plným upřímnosti opravdu mateřské, jenž ho byl již v Manzanu dojal.

»Ne, pane Ščensný, nic nás nemá nikdy odraditi; já naopak se domnívám, že právě v této nevděčnosti vidím neocenitelný cit lidu našeho, jenž přijímaje dar zároveň tuší, s jakým srdcem se mu podává.«

»Já jsem mu jej podával upřímně, za to ručím.«

»Nepochybuji o tom. Ale činil jste to jménem jakési demokraticko-cizozemské filanthropie, kterouž — jak se sám přiznáváte — z krajů zahraničních jste přivezl, a nikoli z té naší staropolské, křesťanské lásky; a věřte

mi, že ona pouze může přinášeti užitku. A konečně není-liž zřejmo, že jest potřebí mnoha let vytrvalé práce na povalení zdí, jimiž se otcové naši od lidu odloučili? Jak možno jedním činem odstraniti staletou práci, zvláště při té skryté nedověrnosti, venkovanům litevským vrozené? . . . . Ale pokuste se, ještě jednou se k nim přiblížiti, vstupte se svými poddanými v bezprostřední, osobní styk, a nikoli prostřednictvím těch kancelářských půlpánů, kteří umějí nejčastěji lidem jen pohrdati, a a ihned ozve se ohlas citu, a vděčnosti se nebude nedostávati.«

»Kdyby tomu tak bylo! Než, přiznávám se, pro mne jest to pouze utopií.«

»Žádnou utopií!« — zvolala Hedvika nadšeně, — »vždyť toho máme samy důkaz u nás v Horodyškách, jak je tam lid šlechtný, jak přítulný!«

»Ba věru,« — dodala Rézinka, — »jsem přesvědčena, že nemáme na světě upřímnějších přátel. Co to bylo pláče tehdy při našem odjezdu! Až za ves provedili hodní ti lidé s hlasitým požehnáním náš povoz!« — a jí samé zaleskla se slza v oku při této vzpomínce.

Ščensný hleděl a poslouchal s udivením poněkud nedůvěřivě, a neodpovídal ničeho.

Po nějaké chvíli pobídla ho pani Wiśniowiecká, aby dokončil svého vypravování.

»Již nebude dlouhé, — jenom ještě jedno poslední zklamání, jehož jsem zažil v salonech hlavního města. Doufám jsem, že ve vybrané společnosti najdu alespoň milou zábavu, — ale naopak! Samá nuda, hnus, věčná komedie, klam všeho druhu a ani ne vždycky obratný, — jedním slovem takový prázdný, ač jaksi vtipný nerozum, že nemaje již nikde ničeho na práci toužil jsem jen, jak vám již vědomo, po Trockém jezeře, když mi pojednou válka italská a vzrušená záležitost svobody zasvitla nadějí, že najdu snad na konec svého života místo chladné koupele vodní přece šlechtnější a teplejší koupel ve vlastní své krvi. Rychle jsem tedy uspořádal svůj majetek, jejž nebudu míti beztoho komu zůstaviti, jelikož víte, že jsem poslední svého jména, a vydal jsem se na cestu . . . . Ale cestou dověděl jsem se o nepěkném stavu Garibal-

diho na Capreře, a proto i já chtěj nechtěj musím čekati, nežli se dám usmrtiti v jeho řadách!»

Nastalo několik minut trapného mlčení, po nichž zvolala Hedvika jako sama k sobě:

»Finis coronat opus« — (konec korunuje dílo!) — Ščensný se rozesmál srdečně při zvolání tom, a Rézinka pravila vážně a s neobyčejnou u ní živostí:

»Nikoliv — tak nemůže býti korunováno vaše žití! Nesluší se na Poláka, aby s ním takto nakládal, když ho jeho vlastní otčina dnes nebo zítra bude míti zapotřebí. Jistě že vypukne za několik let povstání znovu — proto vyčkejte, abyste mohl potom otčině služeb svých věnovati; a máte-li již nyní tak na spěch s proléváním krve, tož ať prýští alespoň pro věc šlechetnější nežli jest věc Garibaldiho; myslím, že do takového vojska nevstoupíte«.

»A co mne zdrží?« -- otázal se Ščensný s jakousi tvrdošijností, neboť náhle prolétla mu hlavou rychle jako blesk myšlenka, již on však v témž okamžiku celou energií vůle své zapudil.

»Co?« — odtušila dívka, radíc se pohledem se svojí matkou, — »Bůh.«

V době té hodoval Ali co nejlépe ve hlavní loži se svobodnými zednáři a zednářkami benátskými. Poněvadž pak ve družstvu tom stanoví bratrská hostina jednu z prvních povinností společných, proto i tentokráte jedlo se a pilo se vši slavností podle ceremonií, ustanovených ve »svatém« rituále zednářském.

Největší směs lidu, nejenom obého pohlaví, ale i všelikého stavu a důstojnosti, seděla kolem stolu. Byli tam židé i křesťané, řezníci i hrabata, rakouští důstojníci i vlaští spiklenci. Ali dostal místo vedle jednoho znamenitého vystěhovalce ze sousední země, jenž nedal pokřtiti svých dětí, nýbrž je nazval Mazzinim a Garibaldim, hned v kolébce zasvěcuje je jako vlčata do řad svobodných zednářův. Též hrabě Oreste, kníže Gian-Marino a major Ruchy se tam nalézali; tomuto bránily sprosté jeho žerty, známé již po celém městě, v přístupu do každé lepší společnosti — než při dnešní schůzce

zdál se býti zcela na svém místě, jakož i Gazella, jež tam požívala zramenitých výsad.

Velký mistr hostiny pronášel různé zdravice, počav od »králů-zednářů«, a na rozkaz jeho jakož i »bratra-inspektora«, jenž pečoval o pořádek, zhaslo celé shromáždění lampy, což v zednářském jazyku znamená tolik co jedním douškem pohár vypítí: (viděti z toho, odkud čerpají světla pro ostatní svět). Činili pak to s mečem v ruce, to jest držíce v levici nůž, co zatím pravicí prováděli tajemné pohyby se sklenkou od srdce k čelu, pětkrát po každém přípitku.

Znenáhla rozjasňovalo se hostům stále více v mysli a temnilo se v očích, až konečně silný hospodský, sedící poblíž Aliho zahájil hovor, ne již ten velelidumilný, jako byly ty dřívější, nýbrž žádající rychle provazu, aby mohl pověsiti všechny, kdož mají jakoukoli vládu, a nejdříve prý ty lotry kněze.

Posluchačům bylo to velice po chuti; že však opilý mluvčí projevil příliš otevřeně tajná přání jejich srdce, zacpali mu »po bratrsku« ústa a dopravili ho do jeho bytu. »Rovnost, svoboda, bratrství!« — vřeštěl tento po cestě chraplavým hlasem, a druhové jeho mu odpovídali: »Máš pravdu, bratře; jenom se teď prospí.«

Ali vrátil se také ne příliš jistým krokem domů. Nazejtří, když vystřízlivěl, vyprávěl mu Ščensný všechny podrobnosti své večerní rozmluvy u Wiśniowieckých. Bohdan mu odtušil:

»Z toho všeho vidím, že jsem se bavil lépe než ty; nemám-liž tedy příčiny, abych tě přemlouval ku vstoupení mezi svobodné zednáře?«

»Nikoli, spočívají-li rozkoše jeho v hostinách, víš, že jich nemiluji.«

»Ó! však jsou to také jenom dětské zábavy po práci,« — pravil Ali spěšně, znamená, že střelil koulí do plotu. — »Ale práce ta je jistě hodna člověka myslícího, jakým jsi ty, věř mi, Ščensný! Zestarala již ta skořápka světa — ještě chvíli a pukne, a lidstvo, onen had, jenž vždy v několika stoletích kůži mění, bude znovu obrozeno. Zednářství, toť jaksi kovárna, kde se kuje pro ně při ohni volnosti duše železná a mladá

v předvečer obrovských narozenin, a ty nemáš touhy, abys ruky k dílu přiložil?» . . . .

«Možno, že se k tomu odhodlám, ale dopřej mi ještě času k rozmyšlení. Kdo se jednou spálí, ten i na led dýchá. Proto i já musím nyní věc na všech stranách ohledati, nežli k ní srdce přiložím.»

V tom vstoupil tak zvaný *domestico di Piazza* s oznámením, že vyplnil jejich přání a vyhledal jim privátní byt nad Velkým Kanálem, v paláci Moncenigo, týž byt, kde dlel lord Byron za svého pobytu v Benátkách.

Okolnost ta byla Ščensnému velice milou, neboť mezi temnoohnivou obrazností jeho a velikou, zoufalou duší anglického věstce byla jakási shoda, jež činila mu tu opuštěnost místa milou. Alimu líbilo se to taktéž velice, ale z jiných příčin, a zvláště proto, že naproti byl palác, kde bydlela Irma.

Nechceme však zde vypočítávati všechny ty románové epizody, jaké ze sousedství toho se vyvinuly: hleděli lornětou na sebe z okna, dávali si šátkem nebo kyticí umluvená znamení, on pak plul večer s kytarou v ruce jako za času trubadurských atd., tak že se uhohé děvče úplně pobláznilo.

Zde mnohý ze čtenářů může se otázati, jakou že byla vskutku ta Irma? Zaslouhuje odporu a opovržení? Odpovídáme, že spíše politování. Mělať i jakousi bystrost rozumu a horoucnost srdce, z přirozeného pudu pak lnula raději k tomu, co bylo hezké a dobré, ale vychování, totiž vlastně nedostatek jeho, vytvářilo z ní děvče politování hodné. Byla to jedna z těch osob stejně schopných zlého i dobrého, dle toho, jaký jim kdo dal směr; že pak ji rodiče ovládali úplně, vyrostla na lenivou krásku, jež konala výbojné výpravy na balkoně, kdež sedala romanticky celé dny, aby viděla ty, kteří pluli Kanálem, a byla viděna od nich. Hold od každého byl jí milým, ale od nikoho — jak musíme vyznati — tak, jako od Bohdana; neboť kdežto jiné milovala pouze v představách, přilnula k tomuto celou silou srdce svého.

Dámy Wiśniowieckých používaly zatím posledních pěkných dnův, aby shlédly Benátky. Ambrož jim najal

na měsíc gondolu s vypuklými řezbami z »Osvobozeného Jerusaléma«, jež byla proto známa v městě pod názvem: »la Gondola del Tasso«. Majitel její Battista byl opravdovým typem Benátčana, jenž se byl pořadem věnoval obému jedinému zaměstnání, jež tam lidem k službám jest, byv totiž z počátku umělcem, a když mu potom macešské umění přestalo krmiti ženu a děti, stal se z malíře gondolierem. Jako gondolier dostal pak již několikráte odměnu při slavných dostihách veslařských, zvaných Regatta, a velice se tím honosil. Cizozemce měl neobyčejně rád, poněvadž mu dávali chléb, ba i Rakušany chválil proto, že dobře platí, ačkoliv časem připojil též úkradkem k rozmluvě své jakýsi povzdech po svobodě, zvláště když poznal, že Signor Forestiere (= pan cizinec), jehož vezl, jest liberalem. S Ambrožem sprátelil se v krátké době, a to proto, že nejedna poutala je k sobě podobnost, jako na příklad lámanina několika jazykův, a dámám Wiśniowieckých prozpěvoval při projíždkách melodické barkoly, nebo jim vyprávěl legendy každého paláce, kolem něhož pluly.

A tak davše si jednoho jitra postavití uprostřed gondoly *Pelze* čili malou budku, usedly si vesele. Laguny, jež jako vrtohlavé koketky každou chvíli mění barvu, nebyly toho dne zeleno-stříbrné, jako tak často bývají, nýbrž blankytné, tak že se zdála čarokrásná stuha Velikého Kanálu býti jen prodloužením blankytu nebes.

»Takové město nám ráda« — zvolala Hedvika — »kde ulice jakoby safíry jsou dlážděny a domy všechny jsou z mramoru! Každý dům jest architektonickým dílem! A nejvíce se mi líbí starožitné domy, vystavené ve slohu maurském, s těmi krásnými, korunkovými sloupy!«

»Zajisté«, — odtušila matka. — »Ale nezdá se vám při pohledu na ta dvě okna Desdemonina, na palác Poscari atd., že jsme se ocitily takorůzka ve středověku? Město to nemá ani známky nového života.«

»Jakoby bylo zakleto«, — ozvala se Rézinka, — »tak jest jaksí pusté, tiché, vymřelé, ale při tom krásné, že mne podivně dojíká a mimoděk mi v duši vyvolává

vzpomínku na onu princeznu, kterou kouzla na sta let uspala!»

V tom zastavila se gondola před akademií pěkných umění.

Dámy vystoupily a počaly si prohlížeti její poklady. Když vešly do velikého sálu, nazvaného dell'Assunta podle slavného Tizianova obrazu Nanebevzetí Panny Marie, povstal mezi ostatními diváky a pracujícími tam malíři šum, neboť všichni odvrátili zraků svých od arciděl na plátně, chtějíce se pokochati pohledem na živé arcidílo — Rézinku. Jenom jeden mladý umělec příliš byl ve svoji práci pohroužen, nevida ničeho vůkol sebe; až teprve když uslyšel vedle známý mu hlas paní Cesariny, zachvěl se, jakoby ze sna probuzen.

»Jaké to překvapení! Vy se chcete podívati na arcidílo Tizianovo?«

»Mně se celkem nelíbí« — zvolala Hedvika. — Ščensný zafal rty, aby jí neodpověděl: »nerozumíte tomu, slečno«, — ale dívka, nedadouc se ani trochu másti zlobným výrazem jeho tváře, pokračovala dále.

»Co je tady tak pěkného? Já vidím pouze prosaickou pozemšťanku místo Královny Nebes.«

Ščensný obrátil se k Rézince, jejíž oči projevovaly přes veškero mlčení, že rozumějí tomu, nač se dívají.

»A co vy, slečno, soudíte o tom obraze?«

»Nic, jelikož cítím, že se v té věci znám příliš málo, než abych mohla o ní úsudek pronášeti.«

»Ale já bych přece rád úsudek váš slyšel.«

»Myslím tedy, že kdyby někdo vdechl jinou duši v barvy ty, bylo by to arcidílo, — kdežto nyní neohýbají se kolena při pohledu na Nebevzatou, jak by bylo slušno.«

»Jak by bylo slušno?« — opakoval Ščensný zvědavě. — »Jak tomu mám rozuměti, slečno?«

»Tak, že každý náboženský obraz, pracován-li s opravdovým nadšením, povznáší a nutká k modlitbě každého. Ale to je snad pouze můj osobní náhled, neboť, jak vám povídám, nerozumím tomu.«

»Naopak« — zvolal Ščensný, zřejmě překvapen úvahou tou — »vy odhadujete, slečno, školu dle jakéhosi názoru, proto máte jistě vlohy k malířství.«

»Ani trochu; Hedvika učí se malovati. o mně však praví matinka, že to ani za to nestojí. A opravdu schvátí mne vždy jakási zvláštní nemoc, kdykoli vezmu olůvko do ruky, tak že se mne zmáhá odpor, neboť v sobě uvnitř vidím jakési přesličné obrazy, které se mi řadou duší sunou, ale následovati jich nemohu!«

»Ó zkuste, slečno, jenom několik lekcí!« — naléhal na ni Ščensný se zápallem umělce, ale paní Wiśniowiecká odtušila:

»Škoda pro ni každého okamžiku, který může obětovati svému skutečnému nadání hudebnímu.«

»A jak daleko vy, slečno, pokročila jste v malířství?« — otázal se Ščensný Hedviky.

»Až posud cvičila jsem se v akvarellování, ale této zimy počnu s panem Giovannim Bellinim malovati olejovými barvami — jenom že ne podle Tiziana.«

»Snad se horšíte, že si Hedvika dovolila přísně souditi o takovém mistru?« — pravila paní Wiśniowiecká s úsměvem. — »Však i já se přiznávám, že ani já nemohu se dopátrati v obraze tom vyšší myšlenky, jež má býti vůdčí jiskrou života v každém arcidíle.«

»Matičko drahá« — podotkla Rézinka — »pokud se pamatuji na životopis Tizianův, není ani možno žádati na něm takového výtvoru. Jak mohl přenést na plátno to, čeho sám v duši neměl?«

Tu paní Wiśniowiecká, pohleděvši na obraz Ščensným počatý, kdež bylo viděti v menších rozměrech nápadnou totožnost úměrnosti s originálem, ale úplnou změnu ve výrazech, zvolala:

»Nemýlím-li se, je v té příčině kopie pana Firleje daleko lepší vzoru!«

V úsměvu umělcově jevílo se uspokojení jakousi trpkostí zabarvené.

»Ó! kby bych měl dávatí postavám těm svého vlastního ducha, jak pravíte, pak by vypadly příliš smutně. Ale já chtěl bych samu Nanebevzatou vymalovati sku-

tečně ideálněji než-li mistr Tizian!« — dodal tišeji, hledě úkradkem na Rézinku, která již vcházela do druhého sálu.

»Jak je milá!« — ozval se v tom hlas Aliho, jenž se tam byl právě náhodou zjevil a stranou rozmluvě naslouchal.

»Kdo? slečna Tereza?«

»Ale kdež! Hedvika!«

»Hezky milá! Děkuji ti za toho, kdo haní Nanebevzetí!«

»Každý může přece projevit svůj náhled! Mně se právě ta její originální nezávislost a svoboda v pronášení nesouhlasu velice líbí; čím déle ji vidím, tím více se mi to zdá.«

»Měj se na pozoru!

»Jenom se ty sám střež před svojí nyjící Sibyllou!«

Ščensný zasyčel netrpělivě a zabral se do své práce, ale přes svou celodenní námahu nemohl dáti Matce Boží výrazu Rézinčina, jelikož hlavní známkou tohoto bylo vlastně cosi tajemného, co nelze zachytiti a co jest plno čarovné poesie. Není divu, že Ali krásy její nedbal, jelikož druh její byl tak duševní, že se věru zdála býti ne bytostí lidskou, ale samotnou ideí, oděnou pouze na chvíli ve vypůjčené tvary; pohled na ni rozrušil mimoděk v srdci vše, co chvělo se v něm ještě city vyššími, a těžko bylo pohlédnouti na ni a nesníti potom o andělich.

Na stranu anděla naklonila se též znenáhla váha přísných úsudků Ščensného o ní jako o koketce, — ale sám sobě nechtěl se k tomu ještě přiznati, nýbrž slídl jen a badal s dvojnásobnou pozorností.

Nastal čtvrtek. Náměstí sv. Marka, ozářené u večer, jak Vlaši praví, *a giorno* (= jako ve dne), plálo řadami světél a tisícobarevným věncem krámů; uprostřed na estrádě hrála výtečná hudba vojenská a při jejích různých akkordech pohybovalo se živě vše, co v městě žilo, zatím co se před kavárnami u postavených stolkův a lavic uhostily s demokratickou rovností nejprvnější i nejposlednější rodiny benátské, pochutnávající si na zmrzlině nebo též na vlašském *mischio* (t. j. černé kávě s čokoládou).

Pojednou spatřeni uprostřed zástupu dva mladí muži, z nichž jeden sáhovou výší a druhý východním oblekem obraceli na sebe pozornost všech lidí — jakož ještě i veliký pes vábil k sobě zraky mnohých. — Proto také sotva že učinili několik kroků, vběhl jim do cesty kupec roznášející ocukrované ovoce, druhý s mušlemi, třetí, jenž pronášel hlasitě čísla různých novin, a konečně květinářka, jež, ač měla býti z úřadu svého mladou a hezkou, v něm již zřejmě zestarala. S úsměvem nabídla Ščensnému kytičku, který ji též přijal, jakož i Bohdanovi, jenž poděkovav žertem, zastrčil si ji za knoflík u kabátu.

V tom pravil Ščensný :

»Nevidíš tamto onoho pána, co jde proti nám? Je to Blaas, velice slibný německý malíř. Odpuť, musím s ním mluvit!«

»Dobře, já zase poznávám tamo u stolku hraběte Oreste a knížete Gian-Marina. Na shledanou!«

»Ha, jak se máš, Signore Ali? Proč jsi nám sem nepřivedl toho svého přítele Poláka?« -- zvolali oba páni.

»Poněvadž je to divoch a podivín.« — Potom přesvědčiv se pohledem, že jich nikdo na blízku nemůže slyšeti, dodal tišeji: »Až posud se mi nepodařilo, bych ho přiměl k tomu, by se stal zednářem; ale škoda, byl by z něho upřímný bratr, ač by nikdy nebylo možno pustiti ho pro ty jeho vznešené zásady o cti a šlechtnosti výše. Ale v nižších stupních mohl by v každé příčině opatrovati obecní kasu. Ani byste nevěřili, jaký je to člověk při všech sbírkách! Peníze se mu hrnou, a on nemá nic pilnějšiho, než aby je ihned rozdal. Proto si též můžete vysvětliti, proč mi na jeho přátelství tak velice záleží.«

»Ba, není nic lepšího nad ně. A jakým způsobem jsi ho nabyl?«

»Věru, pouze náhodou. Zavázal jsem si ho kdysi k díkům nepatrnou službičkou, ještě když jsme oba byli výrostky; potom jsem hleděl, abych svazek náš utužil stále novými pouty, a podařilo se mi to.«

»Ach, Ali! přiveď ho přece jednou k nám! Taková tučná ryba, toť pravé dobrodiní pro spolek! Snad užíváš

špatných prostředkův? Vždyť přece víš, že máme na každého ptáčka jinou vějičku. Lehkomyslným vypravujeme o častých hostinách, kde se perlí právě víno na oslavu bratrských citů, — kupcům a řemeslníkům o rozsáhlosti našich známostí, jež jim zdvojnásobní odbyt, — zvědavým o tajemství světa, které zednářstvo přechovává, — krátce máme prostředky pro každé povolání, pro každý stav, pro každý náhled a názor.«

»Ó, vím o tom, a proto také věda, že jest hlavním utrpením života jeho cit osamělosti, kladu vždy důraz na to, jak milo jest zednářovi býti občanem celého světa, že není ani koutečka, ve kterém by nenalezl a se nesetkal s bratry, kteří jsou ihned ochotni přijati ho beze všeho, jakmile se jim dá poznati umluvenými znameními a výrazy. Konečně, proč snáze nežli s každým jiným lze s ním jednati, jest ještě to, že není třeba odloučiti ho opatrnou a mozolnou prací od rodiny, a též zásad náboženských netřeba v něm umrtvovati, poněvadž jest sirotkem neženatým a nemá ani domova ani víry.« *)

---

*) »Hlavní věcí jest, odloučiti člověka od rodiny a zničiti v něm její mrav. Člověk již pudem povahy své k tomu jest nakloněn, aby unikal starostem o domácnost, aby tůkal za rozkošemi snadno dosažitelnými a za radostmi zapovězenými. Miluje dlouhé hovory při kávě a nicotná divadla. Odervete a podněcujte ho, dodejte mu jakési důležitosti, naučte ho důvěrně nechuti k dennímu zaměstnání, a tak, když jste ho odloučili od ženy a dětí jeho, když jste mu ukázali, jak jsou všechny ty povinnosti nepohodlny, vštípte v něm touhu po jiném životě. Člověk je rozeným rebellem; rozněťte v něm tuto touhu po odporu až k požáru, avšak plamenem ať nepropukne. Toť příprava k velikému dílu, jež hodláte počíti. Když pak jste některé duše naučili nechuti k životu rodinnému a k náboženství, tu prohodte několik slov, jež by vzbudila v nich touhu, býti přivtěleni nejbližší loži. Tato marnivost měšťanská a občanská, přidati se ke svobodnému zednářství, má do sebe cosi tak banálního (všedního) a všeobecného, že se musím vždycky diviti té hlouposti lidské. Divím se, že nevidím celý ten svět tlouci na dvěře všech těch velebníčkův a prositi ty pány o čest, aby se stali spolupracovníky vyvolenými ke znovuzbudování chrámu Šalomounova. Kouzlo *neznámého* působí věru na lidi tak mocně, že se strachem připravují se k těm fantasmagorickým pokusům, aby byli zasvěceni v tajemství a hody bratrské. Býti členem některé lože, cítiti se odervaným od ženy a dětí, povolánu býti k zachování

»Jaká to šťastná příležitost!« — zvolali posluchači.

»Ano; ale v těchto dnech zjevila se nepředvídaná překážka, jež nám, nemýlím-li se, záměry naše hezky zhatí. Ščensný totiž uzavřel přátelství s jistými dámami, našimi krajankami, právě z protivného tábora, a k nejmladší z nich, na neštěstí velice hezké, počíná lnouti tak, že se bojím, aby moc její nepřivedla v nivec celou moji práci.«

»Smiluj se, zabraňuj tomu, pokud můžeš!«

»Však také zabraňuji, — vysmívám se Ščensnému a dobírám si ho, co jen mohu; ale je to bída, že nemám ani toho nejmenšího důvodu, o nějž bych opřel radu svou, aby svazek ten přerušil; a kdybych ho i měl, tož se vám, pánové, přiznávám, že dnes můj vlastní zájem by k tomu nesvoloval, jelikož si musím pro milostnou pomstu hráti na zamilovaného.«

»Rozumíme, rozumíme, — bylo by to příliš mnoho, žádati na tobě takové oběti. Ale víš-li pak, že se tomu starému Ruchymu zachtělo, aby se stal najednou z tovaryše zednářským mistrem?«

»Opravdu? A lože splní žádost tu?«

»Zdá se, poněvadž ani mistři nevědí většinou ještě o ničem, nýbrž jsou ve spolku našem pouhými figuranty.«

»Není tomu jinak, nežli že celé zednářství — mezi námi řečeno — je pouze »spoře osvětleným předpokojem« skutečných tajných družstev, jak bratr náš Tygříček před 37 lety vtipně pravil.«

»Jsi statný muž, Ali, proto je již na čase, abys přešel z toho labyrintu všelikých obřadův a Orientů přímo pod vůdcovství »Vysoké Venty«. — Ať jsou tam hlavy korunované a jiné jim podobné loutky, jež vyvěšujeme po zevnějších ložích jako »pěknou zástitu« k lákání kupujících; ať si tam provádějí pro zábavu ty komediantské ceremonie se zednickou zástěrou a lžící, —

---

tajemství, kteréž se vám nikdy nesvěří, toť pro některé povahy rozkoší a ctižádostí.« (List bratra Tigra Piemontské Venty ze dne 18. ledna 1822.)

Stať tato je vyňata z listin zednářských, zachycených stráží Lva XII.

my půjdeme tím čileji ku práci, — naším heslem jest jediné slovo, krátké ale významné: Vyhnat Boha ze světa! neboť dobře napsal bratr Proudhon o svobodném zednářství, že jest »čirým upřením živlu náboženského«. — Toť kořen stromu!«

»A ovocem,« — odtušil Ali, — »smrt knížat, pobožníků a šlechty. — Tito neúprosní vrahové pokolení lidského musí býti zahlazeni, a statky jejich dány těm, kteří pro své vlohy, svoji vědu a ctnost jediné mají moc a právo, aby vládli jiným. Proti těmto nepřátelům lidstva mluví všeliké právo, a to z povinnosti. A proto je všecko dovoleno k vyhlazení jich: *násilí i leť, oheň i železo, jed i dýka* — účel posvěcuje prostředky.« *).

»Bravo, bravo!« — zvolali Oreste a Gian Marino nadšeně — »již jsi dospěl mezi nás«.

»Nevíte tudíž, kdy již budu konečně vepsán?«

»To nezáleží na nás, ale jistě bude ti ještě projíti ostatními zkouškami. Jsi hotov ke všemu? Neboť, věř, ty bývají hrozny.«

»Ó, nebojím se ničeho. Dobrou noc, přátelé.«

Příčinou tak náhlého přerušení hovoru byl příchod Irmy [Ruchyové, jejíž drobnou, útlou postavu poznal Ali již zdaleka mezi zástupem. Odběhl a začal ji dle svého způsobu škádliti, co zatím ubohá matka pohlížejíc po očku stavěla se, jakoby věděla, oč jde, a ruměnic se a ne právě hezky se usmívajíc, hovořila jak mohla se svojí skromnou zásobou francouzských výrazů, (neboť Ali hovořil zúmyslně vždy tímto jazykem s její dcerou, věda, že mu matka nerozumí).

V tom mihly se kolem nich dámy Wiśniowieckých. Hedvice slušel velice k její tvářičce klobouček se střížkou svinutou na způsob lodky a veliký burnus červeným sukнем podšitý. Jen tak mimoděk podvinula si jednu polovici za rámě, a větřík pohrával si s pérem na klobouku a prsténky jejích vlasů, barvě ještě živější růžovou barvou již tak dosti růžové tvářičky. Ali uzřev

---

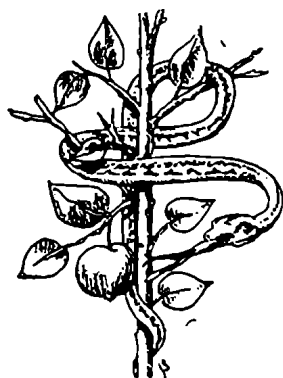
*) Viz dílo bratra Fichte: »De la Maçonnerie allemande et universelle avertissement supplémentaire«. — Ostatně bude o tom ještě učiněna zmínka.

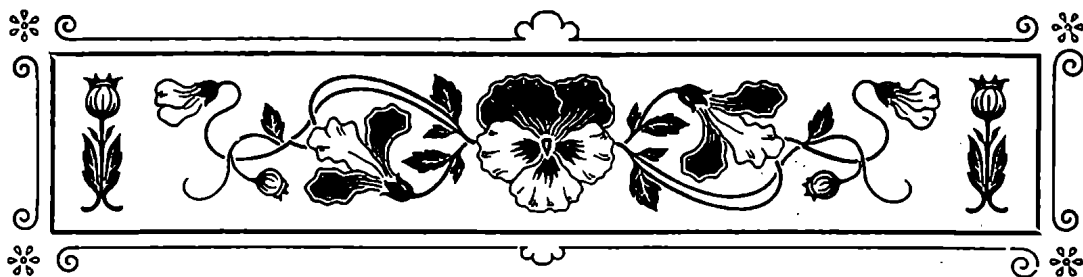

ji rozloučil se co nejrychleji s Maďarkami, neboť pochopíme snadno, že si přál co nejvřeleji, aby se před ní utajil před známostí tou, a uvítal se s ní s tím nejsladším úsměvem. Naše hezká Ukrajinka se ani nedomyslila jeho záletův, ale za to postřehla je ihned Irma, a bystrostí milenky poznala hrozící jí nebezpečí.

»Matinko, musíme se nutně pod jakoukoli záminkou seznámiti s těmi dámami,« — zvolala.

Nešťastný Šťastný bavil se pak zatím co nejlépe s Blaasem hovorem o Veronesovi a Tintoreciovi, nemaje ani nejmenšího tušení o tom, jaké se mu činí nástrahy.

V. V pravo a v levo.

»Kde chceš ztráviti dnešní večer?« — otázal se Ali Ščensného o pěkném dnu Neposkvrněného Početí Panny Marie.

»U Wiśniowieckých.«

»Já též; půjdeme tedy spolu. Jde jenom o to, abychom se v určitou hodinu sešli.«

»Dobře. O osmé budu již tu na tebe čekati.«

»Neusadíš-li se zase jako obyčejně v akademii nebo někde v nějakém antikváři.«

»A ty v kavárně . . . .«

»Dobře, dobře. Nemluvme již o tom. U večer se ukáže, kdo z nás bude správnějším.«

Sotva zahřměla o osmé na Lido dělová rána na znamení marinářům, vyběhl Ščensný z Münsterovské čítárny na náměstí sv. Marka a pádil domů. Nezastihnuv tam ještě Aliho, (čemuž byl velice rád), počal z dlouhé chvíle prohlížeti denní listy, aby si takto ukrátil čas. Z počátku pročítal pouze telegrafické depeše, potom přehlédl si též část umělecko-literární a konečně z veliké nudy pustil se i do úvodního článku. Ale i s tím byl již hotov, a Bohdana tu ještě nebylo.

»I jdi sám, hlupáku!« — pravil si tu Ščensný, přesvědčiv se na hodinkách, že se již blíží devátá; — »déle čekati bylo by nezpůsobno.«

A tak odebral se sám do bytu paní Cesariny. Zastihl tam několik osob, a mezi jinými i onu švédskou rodinu, která byla tak ochotně na jeho prosby svůj byt

jim postoupila, a starého Angličana od table d'hôte. — Hovor, okořeňován rozumem paní Cesariny a vtipným veselím Hedvičiným, plynul lehce, ale o věcech více všeobecných; proto se Ščensný, jenž hovorů takových milovníkem nebyl, hovorů vyhýbal a hleděl jen časem na Rézinku.

Tato sdílejí se bezpochyby o náhled jeho a jsouc při tom znavena, jak bylo také znáti na spuštěných řasách, použila vhodně chvíle, aby se mohla usaditi u okna, až posud ještě pro výjimečně pěkné počasí otevřeného. Zahalena v bílý šat, vychýlila se poněkud za mramorové sloupečky, jež tvořily jakýsi balkon, a odlesk záře svítlny, zdvojnásobněné v zrcadle laguny, a bílý svit měsíce obalily ji hezounky ve stříbrnozlatou aureoli.

Oči její jevíly teď ještě více nežli jindy jakýsi zvláštní, nadšení prozrazující lesk, jako kdyby zíraly mnohem dále za předměty kolem ní. Ščensný unesen tím a veden zároveň jakousi tajemnou mocí, přiblížil se k ní.

»Smím přerušiti vaše snění?«

»Nesním, ale myslím.«

»A smím se tázati, o čem?«

Rézinka obrátila k němu prostý, jako dětský pohled svůj, ač hovořil tento všemi krásami nebes, a pravila zvolna:

»O Bohu.«

»O Bohu?« — zvolal Ščensný udiveně. — »Jak možno o Něm mysliti?«

»A jak možno o Něm nemysliti?« — odtušila dívka ještě více udivena. — »Což vám o Něm vše a všude a vždy nemluví, nevypráví? Vždyť je věru tento svět jen potud živý, pokud Jím oddechuje, potud jen je krásný, pokud Jím se zdobí. Zdaž dovedla bych na příklad nyní patřiti na tu krásnou Venecii, abych v ní nepoznala Jeho, když jest přece celá příroda jaksi knihou, Bohem od první až do poslední hlásky napsanou? Ó věru, chtěla bych raději nežiti, nežli abych žijíc nežila pouze pro Něho!«

Mluvila s takovým zápalem, jakého Ščensný u ní ještě nikdy nebyl pozoroval, tak že ohromen neviděl v okamžení tom, co by odpověděl, až konečně pravil:

»Nerozumím vám ani trochu.«

»Mení možná! Což může býti ještě něco jednoduššího?«

»Jest otázka, pro koho. Neboť co se mne týče, přiznám se upřímně, že jsou mi tato brahmanovská rozjímání zcela nesrozumitelná.«

»Jak to? Či snad i vy nevěříte?« — zvolala Rézinka, pohlížejíc na Ščensného, ne s takovou pobouřeností a údivem, s jakým podobnou otázku dala kdysi Hedvika Alimu, nýbrž s hlubokou, až ke dnu srdce pronikající bolestí.

»V Boha věřím!« — odvětil Ščensný, nutě se k žertovnému tonu hlasu, — »ale nikoli ve 555 článkův a článku, v něž věříte vy.«

»Ó! pak nevěříte vůbec! Neboť kdo věří v Boha, musí nutně věřiti i v to, co zjevil, — jinak Ho nezná, nemiluje, — a Jeho neznati a nemilovati! . . . . Pane Ščensný . . . .« — Tu nedostalo se jí hlasu.

Zaražen tímto tak ohnivým citem Rézinčiným zvážněl jinoch sám také.

»Že jest na nebi veliký a moudrý Bůh, o tom nepochybuji, — ale právě proto, že jest veliký a moudrý, má něco jiného na práci, než aby vcházel v osobní styk s každým jednotlivým atomem společnosti. Příroda Jeho a příroda moje, toť dvě protivy . . . .«

»Užiji vašich slov! Jestli přece věci dokázanou, že se protivy dotýkají?«

»Ne vždy a všechny, slečno. — Já aspoň jsem se s Bohem nikdy neseťkal, a vědomí o Něm, ačkoli — přiznávám se — jest pěkným v theorii, pokládám za zbytečné tápání v abstrakci.«

»Bůh abstrakcí! Co to mluvíte? . . . . Ó, neumím na to odpověděti, jelikož nejsem ani výmluvnou, ani učenou, ani svatou: ale celé srdce bouří se mi proti té zásadě, jelikož ví z vlastního přesvědčení, z přesvědčení, jež každodenně a každým okamžikem se dotvrzuje, že jest mu Bůh přítomen více, nežli ono samo sobě, a že jest mu bližším, než duše tělu! Může-li již *něco* nazváno

býti tápáním v abstrakcích, tož je to právě život bez základu a cíle, myšlenky na pravdě nespočívající, bludné kroky matně činěné, nevědoucí *odkud, proč a kam* — a konečně činy, z nichž člověk nedovede složití účtův ani sobě ani jiným, neboť při práci své nenaslouchá tomu šepotu božskému, jenž jako kormidelník stále ho řídí a poučuje ho na dně duše jeho.«

»Tož tedy sluch váš sáhá tak daleko? Tomu-li tak, blahopřeji vám srdečně, ale buďte přesvědčena, že jest velice málo tak šťastných bytostí.«

»Naopak, každý křesťan jest ku štěstí tomu povolán, neboť duše naše již z přirozenosti své, jako jest živým obrazem Božím, tak jest i živým ohlasem Jeho, taž že s ničím a s nikým nemůže se uvnitř tak úzce spojití jako s tím, jenž v ní dlí -- s tou »první láskou,« — abych hovořila slovy Dantovými, jež kdyby přestala na chvíli živiti tvorstvo ohněm svého bytí a svého života, vše by se ihned obrátilo v nivec.«

Ščensný poslouchal a mlčel, neboť znal-li doposud v Rézince dvě osob, totiž děcko a básnířku, přistoupila k nim nyní třetí: mystická filosofka.

»Vy jste pro mne, slečno, hádankou stále k rozluštění obtížnější,« — vyznal upřímně.

Dívka se srdečně rozesmála, leč ihned zase zasmutivši se odpověděla:

»A vy zase pro mne. Nemohu toho pochopiti, jak je možno tak samovolně odstraniti Boha někam mimo svět a necítiti nikdy potřeby, k Němu se přiblížiti! Mně by byla země mrtvou, kdyby mně přestala hovořiti o Něm, ba i srdce by mi odumřelo, kdy mně přestalo mluvití k Němu!«

»Ale o čem pak vám může pořád mluvití?« — otázal se Ščensný s odstínem netrpělivosti.

»Především děkuji,« — odušila Rézinka a tvář její dostala tak významného a všestranně jasného výrazu blaha, že ubohý jinoch pocítil na okamžik až závist, přirovnávaje ji k sobě: avšak cit ten změnil se ihned v jiný, protivný, neboť se mu zdálo, jakoby ona zářila paprskem pokoje nad chmurným srdcem jeho, a pocítil v myšlence té jakousi divnou útěchu.

»Různíme se od sebe jako dva protivné poly: vy jste jižním, — já severním. Život váš (teprve velice krátký) jest jako život motýle, jenž se stále raduje ze slunce, z květin a svých křidélek; protož jestli někdo, tož zajisté vy můžete se vznést k nebesům v utěšeném snění. Ale zač já mám Bohu děkovati? Co učinil mi kdy dobrého? . . . . Ovšem, že stvořil svět, ale nestvořil ho pro mne, — nýbrž pronásledoval mne pouze nepříznivým osudem. A mám-li přece věřiti v nějakou tu péči Jeho o moji osobu, tož leda v to, že se mu zalíbilo ničiti všechny moje naděje, zvraceti každý skutek mé dobré vůle, otravovati mne trpkostí každý den a každou hodinu života. Posuďte tudíž sama, mám-li příčiny Boha milovati!!«

»Ó, jak to bolí, poslouchati vás, ne proto, že Ho nemilujete, nýbrž že jste tak nešťasten. Ale právě proto jste nešťasten, že Ho nemilujete! Což závisí štěstí naše na zevnějších okolnostech? Věru, že nikoli, neboť tu byla by duše lidská příliš nízká. Ona pouze zná Pána svého, a ač svět a lidé mohou se někdy útěchy dodělati, přece On jedině jest s to, aby jí dal štěstí skutečného, neboť On má klíče k jejím tajemstvím, zač ať vždy je blahoslaven!«

»Ale mnou nikoli!« — pravil Ščensný spěšně, Rézinka však, jakoby přerušení toho vůbec ani neznamenala, pokračovala dále.

»Kdyby se vše živoucí zapřísáhlo proti nám, nic nemohlo by nám vyrvati Boha a s ním i toho štěstí, a to proto, že s Bohem v srdci i v samém pekle bylo by nebe, — naopak zase není pro tuto neúprosnou nutnost člověk bez Boha s to, aby zakusil jenom jedině chvíle pravého štěstí . . . . Ó, kéž byste chtěl zakusiti milosti Jeho jenom na jediný den! . . . .«

»Co to znamená: »zakusiti milosti Boží«?«

»Uvěřiti, že vás miluje, všecko vděčně od Něho přijati, hledati Ho duší, věnovati Mu každý čin svůj, sebe celého, aspoň na jeden den!«

»Nemohu.«

Nastalo dosti dlouhé a příšerné mlčení. Rézinka ukryla si tvář svou ve drobné dlaně, jakoby se modlila, až pojednou se vzchopila.

»Pane, my máme lék, jenž hojí všechny rány. Chtěl byste ho okusiti? . . . .«

»Z ruky vaší přijmu každý,« — odtušil hlasem ne příliš pevným.

Rézinka odešla ihned ke svému stolku a vyňavši ze safianového pouzdra malý, stříbrný medailonek Neposkvrněného Početí, přinesla jej Ščensnému.

»Vizte, toť ta královna, jejíž svátek dnes právě slavíme a kterou církev nazývá »Pomocnicí křesťanův«. Jsem přesvědčena, že ne-li dnes, aspoň dříve v dětském věku musil jste Ji milovati, neboť u takové matky, jako byla paní Izabella, nemohla býti kolébka bez obrázku Ostrobramské Matky, veliké kněžny Litvy, není-liž pravda?« . . . .

»Zajisté, vzpomínám si na to jako ve snách?« . . . .

»Nuže, nechtěl byste ode dneška nositi na prsou medailonek *této* matky pro památku matky *své*?« — otázala se hlasem rozechvělým.

I Ščensný se zachvěl neznámým potud citem, neboť celá bytost jeho rozdělila se na dva tábory, z nichž jeden vzpouzel se i tomuto stínu jařma, kdežto druhý toužil po něm vší silou srdce. Než všecko to netrvalo ani minutu, neboť ihned napadla mu myšlenka: »Jak bys neměl splniti přání *jejího*?« — a zvítězila.

Vzal tudíž nesměle medailonek z ruky Rézinčiny a zašeptav: — »Nikdy mne již neopustí!« — rychle se s ní aktivě rozloučil.

«Ano,« — opakoval si cestou k domovu, — »nikdy mne neopustí, ale jako její dar, a ne jako posvátná věc.«

Rézinka po té konajíc své večerní modlitby déle než obyčejně, vzpomínala si na tento bolestný příklad nevěry, až se jí z přeplněného srdce vydral povzdech:

»Jak je to dobře, Pane, že je tak zle bez Tebe!«

V paláci Moncenigově Aliho ještě nebylo. Ščensný všecek podivem nad tím naplněn, čekal dlouho na jeho návrat, až konečně zhasil svíci, aby mohl usnouti, ale nedosáhl svého cíle, jelikož ihned zjevila se duši jeho stokráte jasnější postava Rézinčina a ozařovala ho věrně po celou noc, snů mu nepřipouštějíc. Teprve když počalo svítati, ustoupila zase první myšlence, totiž starosti o Bohdana. »Co se mu mohlo státi? Divadla

zavírají se záhy, i v hospodách spí již touto dobou; snad že spít, spadl do kanálu? . . . Ale ne, to jest nemožno!« A sám sobě se zasmál, ačkoliv ho zároveň i hrůza pojala. Potom dostavila se mu otázka, má-li mu pověděti o svém včerejším hovoru s Rézinkou a jejím daru. Odpovědí byl mu odpor povstalý z obavy, že by se mu Ali vysmál, překrucuje vše dle svého způsobu na románovou událost, ale tuto lidskou námitku zavrhl Ščensný brzy. »S ničím jsem se až posud před svým přítelem netajil, pročez ani dnes tak neučiním! Avšak sluší-li se to? Nikoli! Tajemství to jest příliš svaté! Zůstane jím tudíž na věky pro všechny, mimo Ni a mne!« — V tom se zachvěl jako v zimnici. »*Ona a já?*« . . . Opravdu, to si trochu zahrává s citem! Pryč s citem takovým! Neměl jsem ho k nikomu a mítí nebudu!« To řka vyskočil a oděl se spěšně, ale medailonku s prsou nesňal.

Po nějaké chvíli vešla domácí služka Palmíra se snídaním, při němž počala dosti lhostejně vyprávěti o vraždě, jíž se kdosi této noci na blízku dopustil (věc to v Itálii velice častá!), když se konečně otevřely dvěře a jimi spíše vpadl nežli vešel Ali Bohdan, na smrt bledý.

»Co se ti stalo?«

»Nic.«

»Pěkné nic! Ještě nikdy neviděl jsem tě v takovém stavu. Pověz, prohrál jsi v kartách, nebo tě někdo přepadl na ulici? Snad ti budu moci pomoci?«

»Ne, smiluj se, Ščensný, a netaž se mne! Je to tajemství týkající se našeho spolku.«

»Tajemství? I ovšem, ukazuje se, že si vzájemně cosi tajíme,« — pomyslí si Ščensný a umkl.

My však nezatajíme čtenářům ničeho, nýbrž sdělíme se s nimi o vše.

V předvečer toho dne vrátil se Ali před osmou domů, chtěje předstihnouti svého přítele, a právě sáhal po kartáčku, aby si z lásky k Hedvice přičesal vous, když v tom zednářským způsobem zaklepáno na dvěře. Otevřel a uzřel dva muže od paty do hlavy černě oděné, v bílých rukavičkách a černých maskách. Osoby ty byly mu neznámy, než při svitu svíce zdálo se mu

na okamžik, že u jednoho z nich pozoroval v očních otvorech bledé zřítelnice onoho žebráka, jenž ho byl kdysi tak rozčílil.

Pravíme »na okamžik«, neboť příchozí zhasili ihned světlo a uchopivše ho svýma železnýma dlaněma zavázali mu oči, šeptajíce tiše: »Pískneš-li, zhyneš.«

Ali však na zapíštění ani nemyslil, věda dobře, že s upřímnými bratry svobodného zednářství nejsou žerty, a pak ucítil na dotvrzení tohoto svého přesvědčení špičaté ostrí dýky, kterou mu přiložili na hrdlo. Pocítil též (neboť viděti již nemohl), že ho vedou se schodů, potom s ním usedají do loďky a vezou ho někam daleko — daleko, a to za tak hlubokého mlčení, že mohl právem pochybovati, upadl-li v moc lidí nebo černých duchův.

Konečně přirazili ku břehu. Znovu vzali ho pod paždí, vyvlékli na jakési schody, jež se zdály býti velice nádherny, táhli ho za sebou labyrintem různých sálův, až mu v tom náhle strhli pásku, a on se viděl v oné neveliké, ale hrůzně tajemné komnatě paláce dožů, kde se scházívala »Rada Deseti«, aby tu hlasovala tajně o mukách vinníkův. Nevím, zda následkem rozdrážděné obraznosti nebo v skutku zdálo se mu, že vidí při matném blikotu svítilny kolkolem u stěny seděti na lavicích maskované soudce, kteří, pohleděvše mlčky na něho, všichni najednou pokynuli pouze rukou, a ihned otevřeli dva jeho neodstupní strážcové boční dvířka a vyvedli ho několika těsnými, dusnými průchody v samé zdi proraženými na ukrytý most, až příliš známý *Ponte dei sospiri* (most vzdechův).

Ali nebyl bázlivcem, — avšak mimovolně pojala ho hrůza při vzpomínce, že tento most, spojující Palazzo Ducale s vězením dei Piombi, byl pro nesčetné oběti posledním přechodem ze života k smrti, neboť příhody noci té zpřítomnily mu tak doby republiky, jako kdyby byla celá ta hrůzná minulost slovem kouzelníkovým zpět přivolána.

Po točitých schůdkách svedli ho dolů; vzduch byl stále dusnější, svítilna svítila stále méně. Konečně poznal Ali, že sestupují do nejnížší vrstvy vězení, jež jsou již

pod kanály; vlhkými stěnami dorážel mu k sluchu hluchý šum vody, ostatně pak panovalo všude takové ticho, že bylo možno slyšeti svůj vlastní dech.

»Toť vězení Carmagnoliho,« – pomyslí si Ali, pohlížeje úkosem na několikaložetní prostranství ve zdi vyhloubené, bez okna i čerstvého vzduchu . . . . V téměř okamžiku vstrčil ho tam jeden z černých jeho průvodců, druhý práskl dveřmi, a oba dva zmizeli.

Nešťastník měl nyní v dusné a temné díře té široké pole, aby přemýšlel o rozkoších sekty, když se po několika hodinách závory znovu odsunuly, a ďáblové v lidské kůži, nebo jinak lidé v ďáblím ústrojí ukázali se znovu, a tehdy již tři. Nejvyšší z nich chopil se Aliho a v okamihu vyvlekl ho na konec chodby, kde zaražena byla obruč ve stěně a kdež vedle dole, zrovna u zemi, prodíral se tajemně odsunutou deskou paprslek měsíce a osvětloval přihotovenou tam gondolu.

Hrůzná myšlenka mihla se Alinu strachem ubledlému: — Zde bývali dříve odsouzenci dušeni, — pomyslí si — a tímto otvorem v kanále topeni. Nestane-li se totéž i mně? — —

A v skutku totéž má se již státi, neboť, hle, jeden zpopravčí zdvihá svítilnu, . . . druhý mu podává provaz, a třetí ho hází na obruč, pak Alimu na šíji a utahuje . . . Ó! věru, teď bylo třeba ubožákovi vší mravní síly, aby nepiškl, neboť touha po životě ozvala se v něm mocí zoufalou, a to tím větší, že nevěřil v žádný jiný posmrtní! K čemu tato tajemná poprava? Čím se provinil proti spolku? V čem jej zradil? . . . . Než při tom mlčel jako hrob, dokud provaz stále těsněji hrdlo mu stahující nevyntul mu chrapotu z otevřených úst.

V tom přefali černí bratři provaz, vynesli Bohdana do ložky a odpluvše rychlostí blesku notný kus, vyhodili ho poloumdlelého na mokré pobřeží.

Dlouho ležel tu jako mrtvý, ale spolu s ranním sluncem vrátilo se mu i žití, a tu spatřil, že se nenalézá na dně kanálu, nýbrž na mělčině v neobydlené, bídné části města za obecnou zahradou, kde se spravují staré lodi.

První myšlenkou, jež se mu ještě slabě a jako ve snu dostavila, byla vzpomínka na ona hrozná slova:

»Pískneš-li, zhyneš«, a na první úmysl, řídit se dle rozkazu toho, tak dalece, že se ještě celou hodinu z místa nehnul. Vida však, že již tu není ani sledu po nočních událostech, počal zvolna přicházeti k sobě, a vzpomněl si na to, co mu vyprávěli Oreste a Gian Marino o posledních zkouškách, jaké bude mu přestáti, a prozkoumaj ještě jednou celé okolí, rozhodl se, že se klidně vrátí domů, což se mu též, jak jsme viděli, poštěstilo. —

Po celý tento den hovořili oba přátelé spolu velice málo, jelikož jeden každý byl až příliš sebou zaujat, než aby dbal druhého. Ale k večeru pocítili oba potřebu, aby se nějak povyrazili, a po nedlouhé úradě se rozhodli, že půjdou zase — k Wiśniowieckým.

Ščensný byl velice zvědav na své setkání s Rézinkou, neboť cosi mu šeptalo: »Nedala-liž ti medailonku proto, že se o tebe zajímá?« jiný hlas pak tomu zase odporoval. Jemu samému líbil se arci více první, lichotě jeho vlastní lásce, ale jiná část jeho bytosti se tomu vzpírala a sápala se na něho: »Nenávidím takových lehkomyšlných srdcí, jež se dají připoutati k prvnímu lepšímu srdci.« Tak zamručel si již na schodech hotelu Evropy.

Za několik minut po té otevíral již dvěře do známého nám salonu, a spatřil v ústraní Rézinku s Hedvikou vesele hovořiti. Spatřivši hosty uvítala je upřímně, ale beze všeho strachu.

Proč se to Ščensnému nelíbí, když se přece teprve před chvílí bouřil při onom románovém pomyšlení? Než ještě víc nevhod bylo mu, když tam uzřel šedivého kněze, Dona Antonia, zpovědníka a přítele dam. Naši jinoši pohlédli nedůvěřivě na sebe zrakem dorozumění . . . Ščensný byl by se ihned vrátil, kdyby tomu mrav společenský nebyl bránil.

Don Antonio hovořil právě s paní Cesarinou o stavu církve v Itálii.

»Co zvláště trápí náš ubohý kraj,« — pravil, — »toť hlíza tajných spolkův. Sekta, jež je známa buď pode jménem karbonářů (uhlířů), nebo massonů (zednářů) obřadu francouzského, nebo škotského, nebo konečně obřadu Misraim, zvaného tak jménem ďábla, jehož převratnost a sílu znala již dávno věda kabalistická, všechno to tvoří jeden tábor pod různými prapory. A brance

umí si lovití tak chytře, že je tomu jenom několik dní, co jedna poctivá měšťanka přišla se mne v té nejlepší víře zeptat, pravdou-li, že OO. Dominikáni jsou v čele svobodného zednářství, neboť když zrazovala svého muže, aby se nedal do jejich řad zapsati, bylo jí toto pro útěchu řečeno.«

»Věru, věc taková, kdyby nermoutila, mohla by baviti«, — odtušila paní Wiśniowiecká, — »ale mne kromě toho ještě pobuřuje, neboť i při vší této ohyzdnosti měla by se jakás takás pravda zachovávatí z úcty k lidstvu aspoň na oko.«

»Ó, o to se sekta nestará! Má v kapse celé to zmaterialisované lidstvo, jehož bohem jsou peníze a rájem ničemnost, a ví, že si může s ním vše bez trestu dovoliti.«

»Velebný pane, osmělím se stanouti k obraně pokolení lidského, neboť se mi nezdá, že by již až do kostí bylo tak zkaženo. Zlého jest mnoho, to jest jisto, ale i dobré jest, a důkazem toho jest právě nutnost té tisícerotvárné masky, za níž se musí sekta krýti, aby rozmnožila počet svých přívržencův, Aby mohla existovati ve světě, musí býti nikoli jasnou sama sobě, nýbrž chameleonem obrovských rozměrův a nesčetných barev.«

»Příliš často však, bohužel, ukazuje chameleon ten i pravdivé drápy, a ani tak lidí neodstrašuje! Nemůžete si ani představití, jak *mnoho* obětí již pohltil! A jaké oběti! Čítáť již věru přívrženců na miliony!«

»Není možná!«

»Bohužel! Svobodné zednářstvo, rozvětvené na 66 rozmanitých haluzí, sbíhá se v jednu společnou, pro všechny tajnou organizaci členův, a objímá jí skorem každou částku světa, každý národ, každý stav, ba i každou víru, ač samo nemá žádné. Jsou tak zvané *Velké Orienty* ve Francii, Španělsku a Itálii, — jsou *Veliké Lože* ve Škotsku, Irsku, Dánsku, Hamburku, — *Výsoké Rady* v Luxenburku, Anglii atd.; — a konečně *Direktoriát Svýcarský* a *Orientalis Misraim*. Každý z oddílů těchto má zase jiné menší. Náčelník Orientu francouzského rozkazuje na př. v samé Paříži a jejím okolí 71 loží, 205 ložím v departementech a 28 v koloniích; kromě toho je ještě v celé říši 98 loží jiných, uznávajících vládu obřadu škotského. Jména některých

pak jsou velice pěkná, jako: *Úl 'filosofický* («Ruche philosophique»), *Údolí lásky* («Val d'amour») atd.«

Tu zvolala Hedvika vesele: »Toť něco podobného jako nápisy na starých modlitebních knihách, vycházejících u nás v Čenstochově! Ku př. »Vozík o dvou kolech, po němž se jede přímo do království nebeského.«

»Jenom s tím rozdílem,« — dodala matka, — »že zde viděti ovoce zbožné obraznosti lidu, a tam ovoce jakési rozumové choroby!«

Ščensný pohlédl na Aliho čekaje, brzy-li odrazí urážky činěné spolku, k nemuž patří; ale ten nemoha jich odraziti, poněvadž nebyly to urážky, nýbrž ryzí pravda, mlčel pouze. Teprve po chvíli se ptal se zvláštním poloúsměvem Dona Antonia:

»Odkud pak čerpáte, velebníčku, tak důkladných zpráv o svobodných zednářích?«

»Z jejich vlastního »Ročníku« tištěného v Brussele, jež možno dostati u bratra Pinona v Paříži.«

»Jak to? Což mají již i své vlastní listy?« — tázala se Rézinka.

»Ano, slečno. Veliká část tisku jest v jejich rukou, neboť kromě denníků výhradně svobodozednářských, jako: »Monde maçonnique«, »Journal des Initiés« atd. patří jich ještě veliké množství jejich spolku. V jejich počtu jest: »Siècle«, »Avenir nationale«, »Opinion nationale«, »Temps«, »Liberté«, ba i »Journal des Débats« a »Revue des Deux-Mondes« uveřejňují jejich články.«

»Ale toť opravdový výboj!«

»Zajisté; můžete si tudíž představit, jak velice proniká sekta ta všechny vrstvy společenské, zvláště nad vychováním bdíti se snažíc. Ba, dnes mají již i svůj zednářský katechismus, jenž vrcholí v zásadě, že »Boha ani neznáme, ani poznati ho nemůžeme«; ano i pracoven mladých děvčat se zmocnili. Neboť jest vám, milé dámy, věděti, že jest i zednářstvo ženské, kdež *Matkou církve* nazývá se bořitelka její, ctěná paní de Genlis.«*)

»Mohlo se to očekávati dle jejich prací,« — zvolala paní Cesarina.

---

*) Hraběnka Genlis, nar. r. 1746, zem. r. 1830, spisovatelka francouzská.

»Ó ano! po ovoci jejich poznáte je, a proto nám dávají také díla bratra Proudhona až příliš jasný názor o duchu a úmyslech obrovského toho světa, jenž hnízí již pod zemí několik věkův a ryje jako ukrytý červ ve vnitřnostech Evropy.«

»Od času templářů, kdy byl tento řád pro četná bezpráví, jakých se dopouštěl a jež historie dosvědčuje, zrušen papežem Klementem V., a kdy dal Filipp Krásný, král francouzský, utratiti velmistra Jakuba Molaye, zbytkové jejich ukrytí ve Škotsku přechovali tam ideu nenávisti a pomsty proti těmto dvěma vládám: papežské a královské. Odtud to símě revolucionářské, jež tam tkví jako životní jádro v jejich ústavách; vsáktě také všechny ty hrozné otřesy, jichž svět v posledních časech zakusil, jsou jejich dílem, a ne neprávem pravila jejich veliká kapitola v Německu r. 1749: »Řád náš zrevolucionařil lid pro mnohá pokolení.« Ne marně musil též Ludvík Filipp Egalité při ceremonii, kdy v tajemství byl zasvěcen, ne příliš vysokého stupně »Rytíře Kadosch« (tu se dívky opět usmály) dosáhnout, probodnouti dýkou vycpanou postavu s královskou korunou, z níž vytryskla jakási červená tekutina místo krve . . . . Brzy potom zaměnila se však kratochvíle ta v drama až příliš pravdivé, a místo alegorického bodnutí dýky určeno mu, aby vydal kralovražedný rozkaz proti pokrevenci svému, načež plynula krev nešťastného Ludvíka XVI. a jeho rodiny.«

Při tomto celém hovoru nespouštěla paní Wiśniowiecká oka se syna své přítelkyně, chtějíc se přesvědčiti, zdaž i on nepřistoupil snad již k sektě té. Ali však, jemuž se rozmluvy té zdálo již přes příliš, obrátil hovor na jiný předmět.

Když bylo po čaji, vybídla paní Wiśniowiecká Rézinku, aby zahrála na pianě, ale, ač jako dobře vychované dítě se nezdráhala, přece odjala jí nesmělost vládu v rukou a cit, tak že Ščensný nemohl v dřevěném, suchém úderu jejím poznati již oněch čarovných tonů, jež ho kdysi v předsíni tak byly nadšením naplnily.

Celý běh toho večera byl mu ostatně velice proti chuti, poněvadž jako *pravověrný nevěrec* měl právě ta-

kový odpor ku kněžskému taláru, jako ďábel ke svěcené vodě; proto také, když se ho paní Wiśniowiecká po ukončení praeludia Chopinova otázala s upřímností hostitelky, nehraje-li nebo zpívá, povstal a usednuv k pianu, zahřímal spíše než zazpíval s plným výbuchem vášně nejkrásnějším na světě tenorem hymnus Garibaldiho.

»Překrásný hlas!« — pravila paní Cesarina, když ukončil.

»Ano, matičko zlatá, ale píseň není pěkná! Dovol, matinko, abych na ni odpověděla.«

To hovoříc přiskočila Hvedvika čile a plným prsou a plnějším ještě srdcem zapěla — hymnus Pia IX. Při druhé sloce ozval pak se jí na pomoc hlas jiný, vyšší a slabší, leč za to čistoty slavičí, a tak velice vroucný, jako kdyby byl každý ten ton pln slzí . . . .

»Přestaň, Rézinko, děcko zlaté,« — zašeptala paní Wiśniowiecká na oko klidně, leč v pravdě s bázní . . .

Rézinka ustala, a bylo již na čase, neboť v témž okamžiku silně zakašlala.

»Co říkáš dnešnímu čaji?« — otázal se Ali Ščensného při návratě domů.

»Že byl hořký jako pelyněk, poněvadž byl oslazen popem! Fuj! Měl jsem ty dámy za něco vyššího, ale teď se ukázalo, že jsou to jednoduše pobožnůstkářky!«

»A to pobožnůstkářky, jež chtějí tě, Ščensný, násilím obrátiti. Prohlédl jsem jejich úmysly!«

»Hoho! To se jim nepodaří, u sta hromů! Arci že jsou všechny moje zásady hluboce podkopány pochybnostmi, ale přes to vše ještě pevně stojím, než aby mne mohl porazití náraz nějakého dívčího prstíčku! . . . . Ale Rézinka má čarokrásný hlas. Když se ozvala při slečně Hedvice, jako by se byl kůr andělský připojil ke zpěvu lidskému!«

»Ó prosím, hlas Hedvičin je lepší! Contralto bohatý a plný jako stříbrný zvon; tamten chabý soprán se musí schovati. Žert stranou, můj milený, jest mi však přátelsky tě varovati. Nebudeš se proto na mne hněvati?«

»Kdy jsem se hněval pro přátelskou výstrahu?«

»Tož tě prosím, dej si na sebe pozor, abys se vlastní vinou neučinil na celý život nešťastným.«

»Jak to?«

»Poněvadž ti Rézinka, jak vidím, sedla do hlavy, a z toho nikdy nic býti nemůže.«

»A proč zase?«

»Nejprve: neznamenal jsi, že má souchotiny?«

Ščensný ucítil, jakoby ho byl někdo bodl v samé srdce.

»Souchotiny? Ne, ani dost málo jsem toho neznamenal. Což, že trochu kašle?«

»Ó, můj drahý, když pošlou někoho v šestnáctém roce na zimu do Vlach, je to již zlé znamení. A pak si vzpomeň, že nemohla dnes přezpívati ani pár taktů!«

»Snad měla katarrh.«

»Ale kdež . . . . Jsi to zaslepen!«

»Já . . . . Abys věděl, mně se o ní ani nezdálo!«

»Dobře, dobře. Dejme tomu, že je to katarrh; ale i v tom případě tě, Ščensný, varuji: není příčiny, abys klepal na ty dveře. Dobře jsi vždy hovořival, že je zvláštní, ne taková jako jiné, neboť skrývá se v ní tajemství, a tajemství to jsem již odkryl: chce buď býti jeptiškou nebo je zamilovaná!«

Ščensného bodlo v srdci znovu, a kdož ví, ne-li silněji, nežli poprvé.

»Po čem tak soudíš?«

»Po všem. Spolehni jen na moje přesvědčení, neboť zamilovaných viděl jsem bez počtu, a takové vzdychalky po klášteře znám též; měl jsem vzor ve své vlastní sestře. Nabyl jsem z toho psychologické zkušenosti, že je si jedno i druhé v projevech velice podobno; tu i tam bledost — tu i tam slzy — tu i tam pohledy ve prázdno zírající. Ostatně, chceš-li se sám přesvědčiti, jsem ochoten ti posloužiti a dovedně stanovisko ti vyhledati.«

»Jak jsi šlechetný! Víš, že bych si nevěděl v podobných okolnostech rady, neboť srdce dívčího vyzkoumati jinak nedovedu, nežli přímou otázkou: Nelnete, slečno, k někomu?«

Takto hovoříce došli na Campo S. Stefano. Tam přiblížil se k nim zase onen ubohý »Poveretto«, celuje svoji vlastní ruku. Při pohledu na něho vybavila se Alimu náhle celá minulá noc, tak že v neobyčejném

rozechvění dal mu *quarto* (čtvrt rýnského) místo groše. Poveretto se usmál.

»Nepůjdeš na konec večera k Irmě, jak obyčejně?« — otázal se Ščensný vida, že se s ním Ali vrací do Palazzo Mocenigo.

»Ne, chce se mi dnes nějak spáti.« — (Čtenář tomu snadno uvěří věda, jakého pohodlí zakusil Ali v podzemí.)

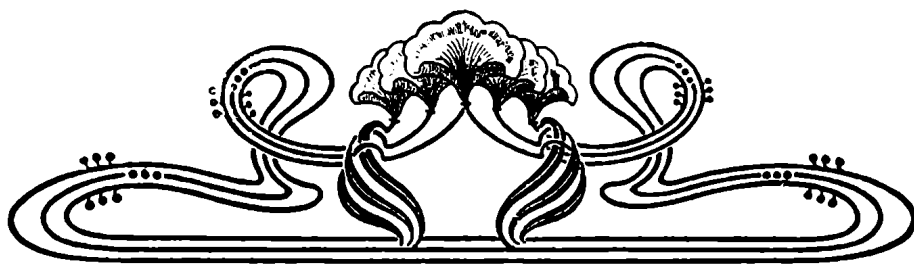
»Ba věru, tu si přispíšíme oba, neboť i já jsem nespal dobře minulé noci. Jenom jednu věc mi ještě vysvětlí. Proč jsi neodpověděl na výtky, jež činil ten kněz tvé zamilované massonerii? Já bych se byl ihned postavil na její obranu, ačkoli, pravdu mluvě, znám ve příčině té velmi málo dat, než abych se mohl pustiti do hovoru; ale vida, že mlčíš, mlčel jsem též.«

»Dobře jsi udělal; — nikdy věru netřeba se prozrazovati, že nás pojí jakákoli páska se spolkem tím. Ostatně není nic veselejšího, nežli bajky, jež kolují o něm mezi ubohým lidem. Jako vrabec před strašidlem, tak prchá lůza a křičí: »hoří!« a ohně nevidí. Svobodné zednářství jest a bude ještě dlouho tím starým Hassanem na hoře Alamuth, o němž všichni divy vyprávěli, ale nikdo ho očima nespatrił.«

»A jak dlouho potrvá tohle tajemství?«

»Pokud nebude svět dosti silen, aby mohl na svých obrozených bedrách nésti *slovo* spásy, jež zednářstvo pro něj chová.«

VI. Jeptiškou či zamilovanou?

Ščensný rozhodnuv se, že musí Rézinku úplně potříti, a netrpělivě při tom hledaje příležitost, aby se zbavil toho, co měl na srdci, pustil se ihned při první své návštěvě u Wiśniowieckých v ohnivý zápas proti pobožnůstkářkám.

»Známt já je až příliš dobře! Nejednou věru přihodilo se mi, že jsem seznal v salonech dámy vznešené, nad jiné vtipnější, kluzké hovory vedoucí, političtěji si počínající a pečlivěji žebřící o holdování, když jsem se druhého dne s velikým podivením dověděl, že tytéž dámy tráví celé dopoledne v kostelích a obléhají kněze ve zpovědnici, běhajíce ve dne právě tak dychtivě za nejmodnějším zpovědníkem jako u večer za nejmodnějším hrdinou společenským. Zdaž to není opravdová choroba, a to velice odporná? . . . . Stokrát, ba tisícokrát raději mám dívku, jež poctivě žije ve světě, nežli takovou sfingu bigoterie!«

Vychrliv tento potok žluči, pohleděl zpytavým zrakem na paní Cesarinu, ale jak se podivil, když se setkal s pohledem jejím co nejupřímnějším a s úsměvem na rtech.

»Podejme si ruce, pane Ščensný, jelikož každé vaše slovo bylo nejvěrnější ozvěnou mých zásad: i já nedovedu vysloviti, jak se mi tento druh zbožnosti oškliví; jenom jaké působí pohoršení, a přináší ovoce mnohem horší nežli mrav veřejně hany hodný. Jako jsou mi směšny takové devotky, jež upadajíce ve druhou krajnost, že totiž v zanedbaném oděvu celý den

běhají jenom do sessí, doma pak šeptají otčenáše, zapíjejí kávu a chovajíce kočky, tak cítím k těm prvnějším hluboký, bolný odpor. Můj Bože! jak dovedou lidé všechno překroutiti! Či může býti něco jednoduššího nežli zbožnost, to slunce vše osvětlující, jež objímá všechny stavy, všechny věky a všechny potřeby? S každým postavením se shoduje ba i s trváním ve světě, neboť ne proto jest dána člověku, aby ho odloučila od ostatní společnosti, nýbrž aby ho naučila žiti uprostřed společnosti té, jak slušno «.

»A působiti na ni,« — podotkl Ali ironicky, připomínaje Ščensnému pohledem svoji výstrahu o apoštolských záměrech dam Wiśniowieckých.

»Ano, a působiti na ni dle možnosti, dle širšího nebo užšího pole působnosti, jaké nám Prozřetelnost určila. Ale jako slunce ozařujíc bez výjimky každou půdu, nikdy nečiní toho marně, nýbrž spolu zahřívá i zúrodňuje, tak dle mého náhledu jenom ta zbožnost může se nazvati pravou, jež provází všechny potřeby našeho stavu, jež řídí veškeré povinnosti naše, od první až do poslední, nepomíjejíc ani slušnosti a společenského taktu. Takové pak zbožnosti, kterou možno si podle potřeby připjati jako kokardu na bálou sukni, nebo svoji divokost jí zastírat, přiznám se, ani neschvaluji ani nechápu.«

Ščensný se nemohl zdržeti, aby nepotakal upřímně ke slovům těm, neboť nežli se nadál, již vyběhlo mu z úst slovo souhlasu, ale ihned politovav toho dodal:

»Co se mne týče, ještě více nežli káva a kočky překážejí mně u pobožnůstkárek kněží. Jejich místo jest rozhodně u oltáře, a ne v saloně.«

Tomu se paní Wiśniowiecká vesele zasmála. — »Aha! myslí si na Dona Antonia!« — pomyslíla si po tichu, a na hlas pravila:

»Arciť, dějí se časem zneužití ve příčině té, avšak nesmíme přepínati, pane Ščensný. Kněz proto, že jest knězem, není nijak vyloučen ze společnosti, ba není to ani spravedlivo, aby se z ní vylučoval.«

»Naopak,« — zvolal Ščensný s čilostí podrážděné mysli, jež mimoděk poznává, že jí logika uniká, — »na-

opak, oni se již stavem svým sami vyloučili! Jsou-li duchovními, ať se nemíchají mezi svět!«

»Zabřednouti ve světě, — to jest něco jiného, — než míchat se mezi něj musí již ze svého povolání. Neníť věru úřad ten pro ně, nýbrž právě pro svět a lidi, a proto jest se jim snížiti ke světu a lidem, chtějí-li jim dobře činiti, a neodlučovati se ve zvláštní kastu, jako to bylo za dob pohanské theokracie.«

»Kdyby se raději tak příliš nesnižovali, poněvadž tím snižují i jiné! Již pro svůj vlastní prospěch měli by se držeti opodál, neboť bližší poznání jest jim vždycky na úkor.«

»Ó, co se toho týče, odporuji z celé duše! — zvolala nyní Hedvika. — »Kněz Kristův v duchu a pravdě, otec chudých, dobrodinec lidstva, smírný Mojžíš jeho před Bohem, ten by se měl jako malovaný majestát čínský ukrývati věčně za záclonami? Ten by měl ztráceti na vážnosti při bližším poznání? . . . Ó nikoli! Tak tomu není! Mohou býti sice i smutné výjimky, jež zřítí arci i z příliš veliké vzdálenosti; ale že by se ve společnosti hovorem s knězem nebylo možno vzdělati, tomu nerozumím. Já alespoň vím, že čerpám odtud vždy poučení a prospěch.«

»Já vím, čeho by bylo k očistě duchovenstva třeba«, — ozval se Ali s úsměvem; — »důkladné revoluce!«

Tu vylétly Hedvice z očí blesky.

»Tak! A to proto, aby nám byli dáni místo nich kněží obřadu Mieroslawského, kteří si ve své náboženské »nepokaženosti« kupují v Paříži za vdovin groš bratrských dáreků dům za domem!

Ali se usmál ještě více, jelikož ho nic tak nebavilo jako rozohněnost Hedvičina.

»Již mi, slečno, odpusťte to rouhání, jež chtěj nechtěj musíte dnes slyšeti, — ale ke své obraně dovolím si říci, že si mně kněží zvláště k díkům zavázali, neboť zbalamutili mi sestru Fatimu tak, že se dopustila konečně té ohromné hlouposti, a . . . šla do kláštera!« . . .

Po této nenadálé zvěsti nastala chvíle mlčení. Až konečně Rézinka povznesla hlavu, schýlenou (jako nad

prací) po celý ten hovor, a tázala se hlasem plným soucitu :

»Vy máte sestru jeptiškou?

»Jen udeř na stůl, vidlice se ozve,« — pomyslí si Ščensný, zaražen opravdovostí své obavy, co zatím Ali hleděl vítězně na něho, jakoby chtěl říci: »Nuže, neuhodl jsem?« — Rézince pak odpověděl: »Bohužel, slečno! Přese všechny prosby a hrozby rodičův a po několikaletém zápase s námi vstoupila k Milosrdným sestrám.«

»Ubohá! Totiž ne proto, že k nim vstoupila, jelikož tof největší štěstí, jaké býti může, ale proto, že jí bylo tolik vytrpěti.«

»Já to řeknu jinak, slečno! — Jest ubohá, — poněvadž je šílená!«

»Svatá pravda!« — zvolal Ščensný, douškem vystrkuje celou sklenku čaje; — »člověk musí opravdu ztratiti všechny smysly, aby se dal dobrovolně zavřítí mezi čtyry stěny a tam v nečinnosti tloustl.«

»Prosím, pane,« — odpírala Hedvika, — »kdyby dal Pán Bůh, aby se každý ten svodomyslný filosof tak napracoval pro lidstvo jako Milosrdné sestry, před nimiž i ten nejzaslepenější svět koleno ohýbá! Ostatně nestojí to za to, slovy o tom rozmlouvati; jednou na válečném poli — neboť chcete býti vojínem — v polní nebo ve vojenské nemocnici se na své vlastní oči přesvědčíte, jak spravedlivým jest soud váš. Jáť pravím jenom tolik, že kdybych cítila v sobě jenom jiskřičku povolání, nebyla bych již dávno ve světě, a vím, že by se rodiče o mne s Pánem Bohem nehádali, — aspoň matička moje; — není-liž pravda, matinko?«

»Zajisté, dítě drahé. Byla bych šťastna, kdyby si některá z vás vybrala povolání to, a já jsem přesvědčena, že i váš otec, nedbaje bolestného rozloučení, povolil by k oběti té pro vaše štěstí.«

Ščensný nespouštěl při tom s Rézinky oka.

»Arciť, já též se přiznávám, že Milosrdné sestry činí čestnou výjimku mezi řády. Chtěl jsem hovořiti hlavně o těch klausurových, začazených monastýrech, jež činí na mne vždycky dojem vězení nebo menažerie . . . .«

»Vězením snad také jsou, . . . jenom že vězením lásky,« — zašepotala Rézinka, ruměnic se jako růžička.

»Co jste to pravila, slečno? Prosím vás, opakujte to laskavě, poněvadž jsem dobře neslyšel.«

Ó! nemám, co bych opakovala.«

»Ale když mně tak *velice* na tom záleží, abych znal vaše mínění o klášteřích.«

»Jeť ono protivno náhledu vašemu. Já věru miluji nejvíce ony řády bohumilé, proti nimž svět tak brojí. Pro mne nemá žádné povolání tolik vděku, jako ten život uzavřený, tichý, neznámý, ale v pravdě plný a bohatý jako život srdce, jež, ač ukryto kdesi hluboko v prsou člověka a pohledu jeho nepřístupno, je přece jádrem celého těla. Dle mého zdání jsou řády srdcem církve: lidstvo na ně kydá hanu, — ony pak modlitbou mstí se mu za to, tak že toto zaslepeno ani viděti nemůže, kolikrát již ta svatá zbraň bezbranného vyrazila meč z hněvné pravice Boží, když chtěla trestati svět, — kolikrát zadržela smrt, — kolik uhasila požárův, kolik válek odvrátila a ran zahojila v tom světě nevděčném! Což na tom, že není působení jejich viděti? . . . Tím milejší jest mi působení to, že jest tiché jako skutky andělův! Nepatrné činy nepatrných lidí rozletí se s křikem a vřavou po zemi, neboť trvají jenom tak dlouho, jako ten dětinný hluk, ale události velké před Bohem rozvíjejí se klidně, jak se na práci duševní sluší. — Mně jest takovýto život v Něm, nad tou titěrností a zakrsalostí světa, štěstím nejvyšším!«

Umlkla; — i Ščensný mlčel, neboť až příliš jasnou byla mu smutná skutečnost: Rézinka bude jeptiškou; není, proč bych s ní hovořil, není, proč bych na ni patřil, není, proč bych na ni myslil. Rozloučím se s ní tedy co nejrychleji, a ať je tomu všemu jednou již konec! — Tak hovoře sám k sobě drchal si netrpělivě vous, stahoval brvy a blednul, až mu udeření dosti pozdní hodiny připomenulo, že je již čas k odchodu.

Když se uložil, počal ho medailonek Rézinčin jaksi tísniti, bylo mu s ním jaksi nevolno, ba zdálo se mu, že pro něj ani spáti nemůže. Odhodil jej tudíž konečně, ale ihned ho zase uchopil a poceloval, — neznámo, zda

jen mechanicky, nebo úmyslně, neboť se přesvědčil, že bylo-li mu s ním nepěkně, je mu bez něho stokrát hůře.

»Má noha již nepřekročí prahu Wisniowieckých!«
— pravil druhého dne, a v pravdě dostál po několik dní slovu.

Ali sám nadcházel Hedvice stále bedlivěji. Jednou pak, když se kolem půlnoci vracel z hotelu Evropy a vcházel na vysoký můstek sv. Mojžíše, uslyšel za sebou tiše zašeptané heslo zednářské. Stanul jako vrytý, neboť hlas ten připomínal mu podivně oněch slov: »Piskneš-li, zhyneš!« — a obrátiv se, uzřel opravdu tytéž tajemné vykonavatele vůle své sekty: malého i vysokého, v černých fracích, černých maskách a bílých rukavicích a kravatách.

Při pohledu tom pochopil Ali ihned, co naň čeká, a se stoickou lhostejností zařav ústa dal se vésti pod můstek do černé gondoly, taktéž dvěma zamaskovanými veslaři střežené, kdež mu zavázány oči. Nežli však se to stalo, uzřel, že tentokráte neměl on jediný býti obětí; sedělať v koutě budky jakási ženská postava, zahalená a spoutaná tak, že ani tahů jejích rozeznati, ani hlasu jejího slyšení nebylo možno. Jistě to družka budoucí zkoušky, jakási dobrodružná zkoušenka sekty.

Mlčky a rychle pluli brzy v pravo, brzy v levo, brzy vpřed, brzy vzad, tak že Ali směr úplně ztratil. Několikrát se mu zdálo, že cítí konvulsijní chvění své sousedky, jako kdyby sebou v poutech trhala a chtěla cosi říci, — ale pohyby ty byly tak chabé a slabé, že bylo i možno o skutečnosti jich pochybovati.

Konečně přesvědčil ostrý vítr okénkem *felza* se deroucí Aliho, že již jsou za městem na širé laguně, až konečně vystoupili po dosti dlouhé plavbě ne na dlážděné ulici, nýbrž na bahnitě hrázi, v níž nohy vázly . . . . Byli bezpochyby na jednom z neobydlených ostrůvků kolem Benátek.

Tam dostal Ali rozkaz, aby si usedl na kameni, družka jeho pak odvedena o několik kroků dále. V tom postřehl již nikoli žertem nápodobený zápas nešťastnice (poslední to pokusy umdlévajícího života), a několik jeků chraplavých, nelidských, mocí se deroucích pevným šatem ústa omotávajícím.

»Pomoc!« — vyblekotala. — »Smilování!«

»Ani pomoci, ani smilování!« — odtušil jeden z opravců polohlasem a chladně. -- »Nekřič, protože tě nikdo neuslyší, nevzpouzej se, je to marná práce. Ortel je pronesen: zradila jsi tajemství zednářské, zednáři tě za to za živa zazdí, a sloup ten bude tu státi jako solný sloup Lotovy ženy na výstrahu mladším bratrům. Hej! jen dále do práce!«

V okamžiku zazvonily lopaty, — a hned počala vzrůstati u nohou nešťastnice zeď objímající ji těsně se všech stran, a ona zkameněla utrpením a strachem, tak že již sebou ani nehýbala, ani o život neprosila. Teprve když smrtonosná budova ta stále výše se pnoucí počala jí dosahovati k prsům a hrdlu, ozval se v ní pud životní znovu plnou silou, a ona dusíc se, přerývavým vřeskem ještě jednou zachroptěla o smilování jménem toho Boha, jehož se byla z lásky k sektě zřekla.

Ve chvíli té zachvěl se Ali na svém kameni, neboť kdesi ve hlubinách jeho zchladlé bytosti ozvaly se přece zbytky srdce a začaly se domáhati toho, aby on, odhodě s očí hanebnou pásku, stanul směle na obranu oběti té, kdyby při tom i život měl ztratiti.

Ach! Ale ten život byl Alimu Bohdanovi tak milý! — »Co by jí prospěl můj šílený krok?« — pomyslil si. — »Jí nezachráním a mne zahubí. — Ostatně . . . . teď ještě ne . . . . trochu později . . . . za chvíli . . . . teď . . . . již všecko . . . . tiše . . . . zmizelo . . . . Zazděna.«*)

Pak vrátili se k němu *ctění* bratři zednáři zašepotavše: »Pamatuj si toto naučení, neboť vidíš, jak se u nás nakládá se štěbetaly!« — Po té usadili ho zase do gondoly.

Přepluvše značný kus zastavili a vystoupili podruhé. Tam byla půda tvrdá, jakoby bylinami porostlá, a tak nerovná, že kdyby Aliho dva jeho průvodci nebyli podporovali, byl by několikrát klesl.

Avšak náhle otevírá se země pod jeho nohama, podpory na obou stranách mizí . . . . a on padá do těsné, hluboké jámy, a nárazy lopaty nad jeho hlavou

---

*) Událost ze života.

mu zjevují, že, ač jiným způsobem, i on jest za živa zazděn.

»Kde to jsem?« — otázal se sama sebe, a vzpamatoval se z prvního ohromení a strachu, strhl si s očí hedvábný šátek, a vytřeštil je, ale neuzřel ničeho, praničeho; jenom odporný hnilobný zápach odpovídal ztrnulému: »V hrobě!«

Chtěje se pak o pravdě přesvědčiti, přivolal ku pomoci třetí svůj smysl a počal hmatati po zemi. V tom nahmátla ruka jeho, cosi chladně slizkého a měkkého jako poduška; — zachvěl se hrůzou a odskočil co mohl nejdále. Bylať to veliká ropucha, ztučnělá tukem rozkládajících se těl nebožtíkův. Rozhněvána vyskočila i ona, plijíc ve tvář mrtvolný jed Alimu, jenž počal rukama i nohama zoufale tápati po svém několikaloketním vězení. Byl by volal o pomoc, ale stále znělo mu v uších: »Piskneš-li, zhyneš!« — Proto filosoficky osudu se poddávaje, usedl si na rakvi stojící uprostřed a čekal, co se stane dále.

Konečně však mu dusnota způsobila takové mdloby, že cítil potřebu, aby opravdu pečoval již o své zachránění, neboť jinak mohl by rychle rozmnožiti počet mrtvých svého obydlí. Vylezl tudíž na rakev a sebrav zbytky svých sil, počal vší mocí bušiti pěstmi v nedávno zazděné sklepení. Nikdo neuslyšel ničeho, — nikdo nepřispěl mu ku pomoci. Ale jedna cihla, zúmyslně bezpochyby cementem neupevněná, spadla, propouštějíc do hrobu trochu vzduchu a světla. Ali tím potěšen dal se s dvojnásobnou chutí do práce, nadzdvihl veliký hrobový kámen, opřel rakev podélmo o stěnu, a vystoupiv po ní; a s obratností zpola hadí zpola kočičí vysunuv se otvorem hořejším stanul konečně na povrchu země.

»Kde to jsem?« — opakoval si znovu, a uzřel se na onom hřbitově benátském, kolkolem lagunou oblitém, kde ani stromův ani kvítí viděti není, nýbrž jen pusté, mrtvé pole ku přijetí spících hostí, jež tam denně na gondolách přivážejí.

Již svítalo; proto spěchal Ali čile ku pobřeží. Bránu jakoby schválně našel otevřenu, vedle pak byla loďka o jednom vesle bez majitele.

»Tof pro mne!« — zvolal vesele a počal rychle vzdalovati se od děsného ostrova. A nežli slunce úplně vyšlo, byl již u mramorových schodů paláce Mocenigo. Avšak na sloupy podívati se nemohl, jelikož se mu zdálo, že všude umírají v nich zazděné ženy. Ščensného, ač bylo záhy, nezastihl již doma, jelikož tento věren jedenkráté přijatému způsobu života, vstával vždycky před úsvitem a po procházce šel rovnou do některé galerie, aby tam pracoval až do poledne.

Tentokráté však odebral se do privátního domu Papadopoliho (jednoho z nejkrásnějších v městě), a načrtnuv si tam opravdu mistrovsky několik kartonů dle tamních arciděl, vracel se zvolna zahradou, jež byla uznána za krásnou v Benátkách, na květiny tak skoupych, když ho pojednou zarazil čarokrásný obraz.

Nad růžovým keřem stála nachýlena postava polodětská, polo dívčí, a dívala se na rozkvétající theu, jež předstihnuvši družek svých, k ní, jak se zdálo, se pnula. Růže a dívka byly si nápadně podobny, neboť jako bělounké lístky prvé z nich po kraji jemně se zlatily, tak objímal bělejší ještě a jemnější rámeček jasnozlatých vlásků líčka druhé. Jenom že tato ještě úsměvem a pohledem okouzlovala, kdežto ubohá thea toho ani svou vůní nahraditi nemohla.

»Kde se tu vzala?« — pomysлил si Ščensný, a veden nepřemožitelnou silou a zapomínaje na veškeru svoji urážku, šel se uvítat s Rézinkou Wiśniowieckých.

Tato se taktéž podivila, spatřivši ho, a vyprávěla mu se svým obyčejným a rajsky rozkošným úsměvem, že matinka odešla s Hedvikou dále do zahrady, kdežto ona unesena krásou růže, nemůže se od ní tak hned odtrhnouti . . . . Ale Ščensný nebyl s to, aby to vše vyslechl. Neboť třeba že se Rézinka ani nedomýšlela bolu, jaký již několik dní v srdci nosil, bylo mu břímě to již nesnesitelným. Proto nepřemýšleje dlouho, řekl:

»Odpusťte, slečno, — že snad promluvím v nečas; ale, Bůh mi svědkem, musím se vás na něco otázati.«

»Prosím, ráda vám odpovím.«

»Vyznávám se vám tudíž, že jest mi po naší poslední rozmluvě s podivem, jak můžete ještě vydržeti ve světě a neutečete někam, k nějakým jeptiškám.«

Hlas změnil se mu hněvem při pouhé vzpomínce. Rézinka pak byla tak zaražena, že chvíli stála mlčíc, . . . až se konečně ozvala s nejpřímnějším smíchem.

»Já k jeptiškám? A proč?«

»Tedy ne?« — zvolal Ščensný, a byl by si při tom poskočil jako za mladých let, neboť se mu zdálo, že centy s něho spadly.

»Ale jak vám to mohlo napadnouti?«

»Protože jste jednou večer horlila nadšeně pro klášter.«

»Horlila jsem, poněvadž by člověk ani nezasloužil žítí, aby neviděl, že krása povolání toho je tak nepopíratelná, jako krása pravdy samé. Protož co na tom divného, že jsem pronesla svůj úsudek, když jste se na něj tázal? Věru byla bych nejšťastnější, kdyby mne Bůh uznal za hodnu milosti povolání toho, ale on mi určil něco jiného.«

»Díky Bohu! Vy do kláštera! Toť jako kdybyste šla do jisté záhuby! Již jsem se též proto nemálo horšil. Prosím však nyní pokorně za odpuštění; jsemť takovým urputou, že ani nedbám, povím nebo učiním-li někomu něco nepříjemného . . . . Snad i vy . . . . snad můj příkrý způsob hovoru . . . .«

»Ó, nemějte o to žádných starostí!«

»Slečno Rézinko! Neráčila byste přijati tuto růžičku jakožto znak odpuštění?«

»A nebude to rušením cizího majetku?« — tázala se tato s úsměvem.

»Nikoliv; — známť hospodáře a slibuji vám, že se u něho zodpovím. — Jistě, že sám uzná, že nemůže býti kvítku tomu lépe nežli v ruce vaší,« — To řka utrlh růžičku s nesmělostí opravdu studentskou a daroval ji Rézince, která s radostí pospíchala ihned ukázat ji matince.

»Ještě jednu otázku«, — pravil Ščensný cestou, sotva jí moha stačiti. — »Nenudil jsem vás opravdu nikdy a nezarmoutil?«

»Ó nikdy! Jenom že je mi vás nevýslovně líto.«

Při těch slovech se Litvín zachmuřil. — »Nevěnujte mi lítosti, nesnesu jí.«

»Nezdá se mi to býti lítostí, nýbrž soucitem,« — odtušila Rézinka sladce, a Ščensný již zase udobřen pravil:

»Ó! soucit? . . . . Snad — konečně přátelství?«

»Tak jest, upřímné přátelství!«

To pověděvši odběhla od něho poskokem, a pochlubivši se na blízku na lavičce sedící paní Wiśniowiecké růží, pravila Hedvice:

»Pomysli si! Pan Firlej myslil, že budu jeptiškou, a velice se proto zlobil. Je to věru zábavné, vid'že?«

Ščensný chodil jako opilý. Doprovodiv dámy do hotelu, nesměl se sám o své vůli na návštěvu k nim odebrati, a odejítí také nechtěl: vyvolil si tudíž prostřední cestu, a usadil se vedle ve velké vlašské síni sloužící za čítárnu, jež se nalézala zrovna nad jídelnou.

Tam se zabral do čtení časopisův, ale příliš pozornosti jim nevěnoval, jelikož každý snadno uhodne, že ho (zvláště teď) zajímala stokrát více než egyptský místokráľ a úřední zprávy o zdraví panujících osob hezká Rézinka, — Rézinka nejdoucí do kláštera — Rézinka tak zřejmě mu nakloněná, a přece vždy tak tajuplná, záhadná a nepochopitelná, ač snad pouze proto, že s ním tak velmi prostě a bez okolků mluvila.

Při takových myšlenkách uplynula mu první i druhá hodina jako sen, až se ze sousedního salonu Wiśniowieckých ozvalo piano. Nejprve ozvalo se jenom několik vstupních úderů, potom akkordy stále plnější, bohatší, pak přechody do různých tonin, než celkem originelní, a melodie nadzemské krásy: hned slavnostní a velebné, pak sladké a teskné, po té ohnivě, jako projevy nadšení, láskou dýšící, unášející. Byla to jedním slovem poesie překypující, přednesená v opojení a nadšenosti.

Ščensný unesen usedl si těsně u dveří a vzpomněl si na kameny plačící při zvucích lyry Orfeovy, když se dvěře ty zvolna otevřely a jimi vyšel Ambrož nesa cosi na tácku; Ščensnému mihl se v tom okamžiku jasný profil hrající Rézinky. Chtivost byla příliš mocna, než aby jí umělec mohl odolati. Vzchopiv se tedy zvolal na Ambrože:

»Jdi, prosím tě, a zeptej se, mohu-li teď dámám složití svoji poklonu.«

Sluha vrátil se rychle s příznivou odpovědí, ale piano zatím oněmělo, což však nevysvobodilo Rézinky od otázky:

»Co jste to právě hrála? Připomínalo mi to jaksi pohřební pochod Chopinův a poslední myšlenky Webrovy, ale ani jedno ani druhé to nebylo.«

»Ó, to nebylo nic! To já jen tak pro sebe . . . .«

»Pro sebe, improvisace, — že ano?«

»Nevím, jak to chcete nazvat; mně se sunou vždy myslí krásné obrazy a harmonie, — jenom že obrazů těch nedovedu na plátno přenést, kdežto s harmonií to ještě jakž takž časem jde. Není to nic těžkého, věřte mi, jenom úleva srdce.«

»Prokažte mi, slečno, tu milost, opakujte, co jste teď hrála!«

»Když nemohu, poněvadž ihned tak zapomínám, že ani několik akkordů nedovedu opakovati, nýbrž vždy nové mi napadnou. Ale nechme toho, a pojďme raději k Hedvice . . . .«

»A co pak to ukládá slečna Hedvika na stole?«

»Své kresby po první lekci pana Belliniho.«

»Smím se podívati?«

»I ovšem, jenom že to nestojí za to.«

»Naopak, stojí, slečno. Poznávám již z toho, že ruka jest smělá.«

I počal si nyní prohlížeti řadou různé pokusy olůvka přivezené z domova, z větší části ještě nedokonalé, ale slibné. Konečně přišel též na podobiznu jasnovlasého jinocha, v přirozené velikosti pastelami provedenou.

»Ó, to je Zikmund!« — zvolala Rézinka smějíc se. — »Jenom že takto si ho nesmí nikdo představit, poněvadž ho Hedvika opravdu notně zohavila.«

»Kdo jest to ten Zikmund?« — otázal se Ščensný, jaksi podivně od prvního spatření zaujat proti jinochu, jenž se Rézince líbil.

»To je náš bratr.«

Ščensný si oddechl.

»Vy máte bratra? Nevěděl jsem o tom.«

»Ó ne!« -- odtušila Rézinka tišeji, nechtíc probuditi slovy svými v matince trpkých vzpomínek — »Měli jsme jich několik, ale žádný z nich nedožil sedmého roku; všem ještě v kolébce narostla křídla andělská.«

Ščensný pohlédl s úctou na paní Wiśniowieckou a pochopil, proč potřebují oči její již nyní za mlada černých skel. — Rézinka pak dodala již zase veseleji:

»Zikmund jest pouze naším bratrancem, ale máme se rádi jako rodní. Matinka byla mu kmotrou a pokládá ho opravdu za syna. Když pak cestovala před několika lety s otcem, zůstavila nás celých šest měsícův u tety Kamily, t. j. u jeho rodičů. Je to jaksi náš druhý domov, a oni jsou zase u nás v Horodyškách jako doma.«

»Kéž by sem Zikmund přijel!« — zvolala Hedvika. — »Tak znamenitě se s ním vždycky bavíme.«

»Kéž . . . .« — opakovala Rézinka a zadívala se na podobiznu. Ale Ščensný viděl následující výkresy již jenom jako v mlze, neboť nožem bodala ho v srdci nejistota: Nemluvil Ali pravdu? Není-li jeptiškou, zdaž tedy není . . . . zamilovanou? . . . .

VII. Vánoce a masopust.

Několik dní před Narozením Páně toužila hospodárná Hedvika po polském svatvečeru a zvláště po *kutii*, *) kterou bude jim v Benátkách nahraditi mdlou rýží nebo v nejlepším případě druhem pečiva, prodávaného o Vánocích ve Vlaších pode jménem *mandolato*.

»Kdyby tu byla aspoň vhodná kuchyň, připravil bych vám tu večeři sám,« — ozval se Ambrož pečlivě.

»Není toho třeba;« — odtušil přítomný Ščensný; — »známť restauraci jakéhosi San Galla, jehož přezvali Poláci Siengaljou a jenž sloužil dříve u jednoho litevského magnata a tam se naučil strojiti polská jídla. Libo-li vám, můžete k němu na štědrý večer zajíti, při čemž je ještě i to velice pěkné, že se tam schází celá zdejší polská kolonie.«

Paní Wiśniowiecká vidouc, že se dívkám návrh ten velice líbí, svolila k tomu ráda a vzala kromě toho s sebou i šlechetnou Kristu, již by byl štědrý večer před Božím Narozením bez mandlové polévky pouze polovičním svátkem. Tato vyšňořila se tedy jak mohla, nasadila si na hlavu kokardy a mašle, a jdouc půl kroku za svojí paní, vešla s ruměncem spokojenosti do hostinského sálu.

Tam opravdu všechno oddychovalo Polskem: veliký stůl uprostřed byl péčí Ščensného vystlán senem, na něm bílé štědrovečerní oplatky, a kolem bočních stolků, hosty již obsazených, bylo nikoliv nápadné ticho, jako

---

*) Krmě z máku, pšenice a medu, jež se o Vánocích na Rusi podává.

obyčejně v hostincích, nýbrž nenucená veselost a hovor rozmanitých akcentů mluvy polské.

»Ó, jak je to tu vše jako doma!« — zvolala Hedvika i Rézinka.

Paní Wiśniowiecká hleděla též s patrným zalíbením na to shromáždění typů slovanských, jež zdálo se býti oživeným obrazem Chodzského nebo Mickiewicze: tady vyprávěl již starší šlechtic jakousi událost, pomáhaje si při tom živě pohyby, — tam opět ruměnila se panenka s okrouhlou tvářičkou a malým nosíčkem jako poupátko, — jinde zase hovořilo se o politice jako na sněmě.

U stolu Wiśniowieckých bylo též velice veselo, ačkoli méně hovorno. Ščensný, jenž — chtěl-li — dovedl býti velice příjemným společníkem, oživoval nyní hovor nejzábavnějšími povídačkami, Bohdan pak, jenž se tam také vetřel, hromadil vtip na vtip.

Jenom jeden okamžik byl pro prvního trpkým: ten totiž, když při lámání oplatku přiblížil se pořadem až k Rézince a, nemaje pro mocně vzrušené pohnutí slov, pronesl pouze to *úřední* přání: »Dosina věku,« ona pak se žertovným výrazem nespokojenosti mu odtušila:

»Děkuji vám! Nepřejí si ničeho méně nežli dožítí se věku Dosina. Sto let! Toť hrozné!«

»Vám snad ano, ale nikoliv okolním! Musíte se obětovati pro jejich štěstí; postupuji vám tedy deset let, abychom se shodli.«

»Ó, to je příliš málo! příliš málo!« — zvolala dívka vesele. — »Jsemť já v této věci neústupna!«

»Ve které?«

»V příčině krátkého života.«

»Co? Vy byste chtěla sobecky toužiti . . .«

»Ó! a jak po tom toužím!« — Tak hovoříc sklonila se rychle na druhý konec stolu k Hedvice.

»Dej mi oplatku a rozlom jej se mnou místo Zikmunda, ano?«

Ščensnému bylo hořko i hněvno zároveň, ale po nějaké chvíli spolkl již pilulku tu, když mu ji byla osladila upřímnost paní Wiśniowiecké a srdečná vroucnost obou dívek.

Ku konci večere stalo se, že požádala Hedvika soli. Ihned sáhl Ščensný mechanicky po slánci, — ale nežli jí dosáhl, vztáhl ruku rychle zpět.

»Ne, za nic na světě vám soli nepodám!«

»Proč?«

»Poněvadž to přináší nehodu.«

»Co to povídáte? Což pak osudy lidské závisí na takové nepatrné věci, jako je ždibec soli? Toť pověra.«

»Může býti, ale nejsem marně Litvínem. Za žádné poklady nepodám soli tomu, komu dobra přeji, ani ho přes práh neuvítám.«

»A já,« — dodal Ali, — »neztrpěl bych u stolu třináct osob ani tří svící v pokoji.«

Hedvika nejprve váhala, má-li se zlobiti nebo smáti, až si vybrala konečně cestu třetí, t. j. úvahu filosofickou, jak rozum lidský, stvořený k víře, chytá se dětských malicherností, když zavrhl vážná dogmata.

Než není třeba, abychom dodali, že ponechala myšlenku tu tentokráte pro sebe . . . . Ukázalať se v téže chvíli mísa s kutíí, připravenou tajně Ambrožem, jenž tak dlouho kul s Vlasy nevinné pikle, až se mu poštěstilo, připraviti panstvu svému toto překvapení. Kutie byla přijata s velikou vděčností, ale když přišla mísa až k Alimu, poděkoval tento s jakýmsi rozčilením.

»Vy nejste milovníkem kutie?«

»Ó, prosím . . . . ale . . . . musím již společnost vaši opustiti, jelikož o této hodině umluvil jsem si schůzku s několika přáteli. Je mi to velice líto . . . . ale nemohu opravdu na žádný způsob chyběti . . . .« — To řka, vzbopil se spěšně a odešel.

Ščensný omlouval, jak mohl, toto ne příliš způsobné jeho jednání, a paní Wiśniowiecká pohlédnuvši na hodinky pravila: »Již bude brzy čas na jitřní; vejdemo-li na zpáteční cestě do chrámu sv. Marka, přijdemo zrovna na počátek obřadův.«

»Jak to? Vy chcete teď jíti do kostela? V noci, v takové tlačnici, kde číhá tolik zlodějů na ulehčení zbožných duší? Dovolte mi aspoň, abych vás směl vyprovoditi, neboť tak bez ochrany mužské jest to opravdu nebezpečno.«

Paní Wiśniowiecká k tomu svolila, a tak vešli společně přes spanilé práhy basiliky, osvětlené jako jinde města v den illuminace.

Venecie jevila v noci té divnou tvářnost, neboť žila mnohem větším hlukem a ruchem než kdykoli ve dne: ulice byly plny lidu pospíchajícího do kostelův, a před Madonnami na rozích domů rozžala zbožná ruka věrných světlo.

Sv. Marek byl tak přeplněn, že by jablko bylo nepropadlo, ale dámy Wiśniowieckých, díky obrovské síle Ščensného, dostaly se až před samý oltář zázračné Bohorodičky, kde měla býti sloužena půlnoční, a brzy pohroužily se v modlitbu.

Ščensný, jenž tam přišel za účelem docela jiným, pohlížel pouze znaleckým okem na temné byzantské oblouky svatyně, zlaté mosaiky kopulí a tajemný ráz této architektury východní, upomínající na podobu kostela Šalomounova. — Konečně znaven pozorováním obrátil oči ke svým krajankám: podivil pak se, neboť kromě Hedviky, jež pilně četla v modlitbách, měly výraz tváře tak změněný, že až nemohl se na ně dívat.

Paní Wiśniowiecká již bez okulárův, ale s přimčenými očima, posouvala zvolna v horoucím a hlubokém nadšení zrnka růžence: leč pozornost její nebyla na ně upřena, ačkoli kanula jí zvolna zpod sklopených víček slza za slzou. Jakás veliká bolest prorvala bezpochyby všechny hráze jí obyčejně zadržující, naplňující utrpením každý rys té tváře, jindy vždycky tak jasné. Ščensný poznával nyní v matce Rézinčině bytost druhou, jelikož poznával ji ve chvíli zápasu, kdežto dříve vídal ji vždy jen v dobách klidu a míru.

»Je to ona, je to ona?« — ptal se udiveně sám sebe, ač byla odpověď snadnou, neboť kdyby nebylo této chvíle, kdy mohla vyplakati se u nohou Páně, nebyla by měla síly, aby byla vždycky tak mlčelivou mimo dům Jeho.

Po boku matčině klečela Rézinka bez pohnutí, jakoby v alabastrového Cheruba přeměněna; a celá duše, celé srdce, celé žití soustředilo se jí jenom v oku na oltář upřeném. Než nebyl to již onen obyčejný pohled

dětinny, snící a vroucí, — nýbrž cosi zcela jiného: oči ty *nehleděly* jen, ony i *viděly*, a ne vlastní pohled jejich, nýbrž nazíraný předmět, zrcadle se v nich, nevýslovné dodával jim krásy. Ve výrazu tom nebylo již lidské blaženosti a štěstí, nýbrž cosi stokrát nad to vyššího, co mluvou svojí vyjádřiti nedovedeme, leda že se pokusíme označiti to tím obyčejným a věčně opakovaným slovem . . . . láska!

Ščensný byl dojat. V nejhlubším zákoutí srdce jeho zachvěl se cit potud neznámý a ozval se poprvé od dávna potřebou modlitby.

Povznesl tudíž oči na oltář: spatřil dvě řady sloupků dovedně vyřezávaných, stříbrný šat na obraze, a drahé kamení na vystavené monstranci, — ale nic více!

»Co to tam vidí?« — otázal se sám sebe jaksi lítostně. — »Ke mně nemluví odtamtud pranic, pro mne jest to vše mrtvo.« — A obráceje znovu zrak svůj k Rézince, zvolal v duchu: »Nadpozemská bytosti! mám-li se modliti, tož leda k tobě!«

V témž okamžiku potáhlo se znovu ledem ono tajemné, posvátné zřídlo, jež počínalo v něm táti, povlaka temná prostřela se zase nad ním, — jiskérka lásky vyhasla!! . . . .

Mezi mší sv. přistoupilo několik osob ke sv. přijímání, a mezi nimi poznal Ščensný k velikému podivení i rukavičkářku z Merceria. Tato přiklekla s prsoma vzdechů plnýma a okem vzhůru obráceným ke stolu Páně, — po přijetí nejsv. hostie ukryla však ihned tvář svou v šátku, nevím zdaž pro pláč nebo zbožnost, až znovu náhle z místa povstavši počala se dráti zástupem ku dveřím.

»Zase o pobožnústkářku více!« — pomyslí si Ščensný hledě na ni.

A co dále se zatím s Alim? Jsi-li toho zvědav, čtenáři milý, posuň se v myšlenkách svých v dobu pro něho nepřijemnou, kdy špatně si čas rozměřiv musil náhle utéci od štědrovečerní hostiny, a pospěš za ním pod sloupoví Palazzo Reale, abys viděl, jak se tam připojuje k Orestovi a Gian Marinovi, kteří na něho již čekali.

Vzavše se za ruce jdou dále, pohvizdujíce si arie z oper, a dobírají si cestou, koho jen mohou, až umlknou poblíž židy obydleného Canale Regio (nejširšího po Canale Grande), — usednou v ukryté loďky, plují do bočného tak mělkého kanálku, že gondola každou chvíli zarázila se na mělčině, a vystoupí konečně před obrovským palácem, jehož mramorové průčelí, věkem zčernalé, divně se vyjímá v té uzounké uličce.

Ali otevře lehce pootevřené dvěře a obrací se ke svým druhům, aby se jich zeptal na cestu do poradního sálu, ale pozná, že zmizeli, zanechavše ho samotna. Co tu počítí? . . . . Věru že má ta sekta nesmírné zalíbení v tajemnostech, když ani na schody nedá svobodně vejítí, nýbrž při každém kroku této steeple chase*) (čti: stíplčes) staví nové překážky! Než pro Aliho není jiné rady, nežli aby snesl tento žert. Bloudí tedy bez cíle po obrovských, pyšných síních a nádvořích budovy té: všechno je nádherně osvětleno, jakoby kníže tu měl býti uvítán, kolem sloupů stojí květiny, schody jsou pokryty koberci, — křídla dveří jsou rozevřena, a přece nikde není ani lokaje, ani živé duše: opravdu začarovaný to zámek.

Konečně pustí se Ali na zdař Bůh dlouhou, takorůka nekonečnou galerií, jež byla mu nápadna tím, že pouze jedinou do stěny zaraženou lampičkou byla osvětlena. Došed ku dveřím, zaklepá po zednářsku a vejde . . . . Vidí neveliký pokoj, uprostřed okrouhlý stůl černým sukrem pokrytý a před stolem sedící zcela neznámou osobu. — *Ta*, spatřivši ho, vyjasnila zatažené čelo, a bylo slyšeti slova:

»Bravo, bratře mistře! Přeji ti štěstí! Ne marně byl jsi podroben dvěma zkouškám a z obou jsi vyšel jako vítěz, všecko snášeje, nepřekročiv rozkazu, — neporušiv mlčení. Ale čeká tě ještě třetí a poslední zkouška. Jsi odhodlán? Nezklameš naději sekty?«

»Mluv a učiním«, — odušil Ali.

Neznámý potěšen tímto pyšným lakonismem, vzal na se nyní tvář vážnou a odhrnuv veliký, černý, na zemi prostřený koberec:

»Viz a zašlápni!« — pravil týmž tonem.

---

*) steeple-chase = jízda s překážkami.

Ali pohledl, a uzřel na zemi . . . . velký, dřevěný krucifix. — Tvář Spasitelova jako živá hovořila k němu nezměrným bolem, — údy byly co nejvěrněji znázorněny, a z boku tryskala krev — řekl bys — že teplá, ne namalovaná.

Sektář u stolu zabodl v Aliho svůj zmijí zrak, chtěje vyslíditi v něm i to nejtajnější vzrušení duše, ale nevystihl žádného. Lhostejně, jakoby se jednalo o zašlápnutí hada, vstoupil Ali nohou svojí Ukřižovanému na prsa, a přitiskl pevně, tak že pukla pod tíží tou, rozdrčena na drobounké třístičky.

Soudce vida to, nemohl déle radostí seděti, a zavěsil se Alimu na šiji:

»Bratře, z tebe jest svobodný zednář v plném významu slova! Před tebou nemáme ode dneška tajemství. Nejskrytější zámysly sekty jsou ti otevřeny! Na důkaz důvěry měžž zde ihned tajnou konstituci naší, napsanou Josefem Mazzinim. Čti a uzříš, jaká tam síla a jasnost; — já pak půjdu zatím oznámit Vysoké Ventě, co se stalo.*)

Ali přijal podané papíry, možno říci, s náboženskou uctivostí, kdyby v něm podobného citu bylo, a s velikým ducha obohacemím a potěchou srdce četl mezi jiným i toto:

Článek XXX. »Ti, kdož jsou neposlušni rozkazů tajného Spolku, nebo kdož by odhalili tajemství jeho, budou okamžitě usmrceni. Týž trest stihne i zrádce.«

Článek XXXI. »Tajný tribunal pronese ortel a určí jednoho nebo dva členy Spolku k bezodkladnému vykonání jeho«.

Článek XXXII. »Kdokoli by nechtěl rozsudek vykonati, bude pokládán za křivopřísežníka a jako takový ihned usmrcen.«

Článek XXXIII. »Unikne-li vinník, bude stíhán bez ustání, na každém místě, a bude zasažen rukou neviditelnou, ať v lůně rodiny nebo v domě Kristově«.

Ali uvažuje slova ta vzpomněl si na zazděnou ženu a pomyslíl si, že výkonná moc sekty umí předivně pochopiti ducha svého zákonodárce.

*) Líčení těchto tří zkoušek zednářských vzato ze skutečnosti.

Než vejďeme již do druhého křídla palácového: scházejí se tam bratři mistři ve velkém sále, nazvaném *jizbou prostřední**) Stěny její pokryty jsou černým sukem, a svíce ze žlutého vosku stojící na oltáři »Nejctihodnějšího« (čili presidenta) a svítlna z umrlčí lebky se svými očními důlky jsou jediným jejím osvětlením. Uprostřed stojí rakev, a v rakvi té zříme . . . . koho? . . . . Hle, tamť Ali sám natažen jako pes, jenž naučen jest mrtvým se stavěti. Ve hlavách má uhelnici, v nohách kružidlo, nad ním pak halůzka akacie.

Kolem stojí zednáři v černých zástěrách, ozdobených vyšitými hlavami umrlčími a modrými stužkami, na nichž vyšito slunce, měsíc a hvězdy; stojí mlčky, pokud nezahájí Nejctihodnější zasedání, ptaje se slavnostně:

»Za jakým účelem jsme tu shromážděni?«

»Abychom našli ztracené slovo mistrovo,« — odpovídá bratr, — první dozorce — čili mezi námi řečeno, kníže Gian Marino.

Nejctihodnější velí po té hledati slova toho, a první dozorce táže se na ně každého zednáře zvlášť a o odpověď sdílí se s Nejctihodnějším. Ten táže se dále:

»Kolik je ti let?«

»Sedm,« — odpovídá první dozorce.

»Kolik jest hodin?«

»Pravé poledne . . . .«

V tom slyšeti klepání na dvěře po způsobu »zednářů — tovaryšů« — (druhý to stupeň zednářství, mezi »učedníkem« a »mistrem«) -- totiž: puk — puk — puk — puk — puk.

Tu vzchopí se celé shromáždění, ač ví již napřed velmi dobře, oč se jedná, a první dozorce volá změněným hlasem:

»Nejctihodnější! Tovaryš stojí u dveří.«

»Viz, čeho si přeje,« — odpoví důstojný předseda. Potom obrátí se k ostatním shromážděným: »Proč přichází mistr obřadní přerušovat naší bolest? Není snad tovaryš ten jedním z těch ubohých, jež nebe vydává pomstě naší? Bratře »Svědomy« (Frère Expert), ozbroj se a polap tovaryše tcho, — prohlédni ho a

---

*) Vše, co následuje, jest historické.

přesvědč se, není-li na něm stopy, že by byl účastníkem spáchané nepravosti.«

Nepravostí tou, na niž obřady zednářské stále narážejí, má býti usmrcení stavitele Adonirama, zavražděného třemi tovaryši za času stavby svatyně Šalamounovy, avšak v pravdě jest jí vykonání rozsudku na templářích za panování Filippa Krásného.

A hle, bratr Svědomí (obyčejnou řečí: hrabě Oreste) trhá již u dveří zástěru ubohému tovaryši, stojícímu tam mezi čtyřmi ozbrojenými zednáři, a obrací se k Nejctihodnějšímu se slovy:

»Nenalezl jsem na tovaryši tomto ničeho, co by prozrazovalo, že se nepravosti té dopustil: šat jeho jest bílý, ruce čisté, a i zástěra, kterou ti přináším, je beze skvrny.«

Přes to však trvá vyzvídání dále, až se po dlouhých ceremoniích ukáže v prostřední jizbě tovaryš, kandidát mistrovství; jest to major Ruchy. Bos, s pokornou postavou, s obnaženou levou rukou a levou stranou prsou, s uhelnicí zavěšenou po pravici, (na provaze, jímž třikráte jest opásán) dá se táhnouti tylem obrácen bratrem Svědomím do středu jizby jako dobytče na jatky; v tom zadrží ho náhle průvodce, obrátí ho a ukazuje mu rakev s nehýbajícím se Alim. Nejctihodnější vypráví mu, jak oplakává se všemi bratry vraždu spáchanou na milovaném mistru Adoniramovi (před 2849 lety), a když major s nevinností holubičí se vyzná, že nijak nepřispěl ke spáchání hanebnosti té, přijímají ho za *mistra*, načež následuje přísaha, kterou musí skládati kleče, s kružidlem na prsou rozevřeným. Potom ho vedou na západ, odtud zase na východ jizby, neboť tenť jest »tajemný pochod stupně mistrovství«.

Při tom všem byl major Ruchy tak dojat, že se potil a supal, vyhlížeje při tom co nejnerozumněji. Ali pak, jenž hlouběji již jsa zasvěcen věděl, co má souditi o kratochvільných hračkách zednářských, smál se ve své rakvi, pokud nepřišel určený okamžik, aby z ní tiše povstal, neboť nový mistr ukončiv pochod nesměl už v ní nalézti nikoho.

Tu pak sestoupil již Nejctihodnější s trůnu svého, a počal mu *da capo* vyprávěti, jak zabili oplakávaného

Adonirama tři závistiví tovaryši: Jubelas, Jubelos a Jubelum, a první dozorce ve chvíli té prakticky výrok ten prováděl, udeřiv ho třikráte týmž způsobem, totiž nejprv do krku železným pravítkem, po druhé do srdce uhelnicí, a po třetí v čelo kladívkem, — načež uchopili ho dva bratři a položili do rakve na místo Aliho, ostatní pak konali slavnostní pochod po jizbě od východu na západ a od západu na východ, jakoby hledali mrtvolu mistra Adonirama, až našli ji, díky halúzce akáciové; načež Nejctihodnější řekl: *Mac Benac*, což znamená: »tělo odděluje se od kostí,« totiž že se mrtvola rozkládá. Přes to přece vytáhl ho z rakve, aby ho vzkřísil, a položiv levou ruku na levé rámě živého nebožtíka, zašeptal mu v pravé ucho: *Mac* a v levé *Benac*, což mělo tvůrčí silou působiti na z mrtvých vstalého ducha majora Ruchyho. Ihned počalo ho celé shromáždění vítati radostným zpěvem, a Nejctihodnější rozkázav mu, aby ještě jednou opakoval přísahu, že nevyzradí ničeho bratřím nižšího stupně, otevřel mu poslední tajemství darováním katechismu zednářského, a naučil ho znamení, kterým se mistři vespolek dorozuměti mohou, a jež se nazývá *znakem hrůzy*, (jest to týž znak, jímž, pamatuje-li se čtenář ještě, přinutil onen žebrák Aliho, aby mu dal almužnu.).

Ruchy nadul planoucí tváře a cítil se býti velikým člověkem, poprvé ve svém životě. Než jak ještě více zmohutněl ve svém vlastním přesvědčení, když Nejctihodnější k dovršení celé ceremonie takto k němu promluvil: »Bratře, již je na čase, abys zvěděl, že Adoniram svobodného zednářství je totožný s Osiridem, Mitrou, Bakchem a všemi bohy ctěnými v obřadech starožitných, že *jest jedním z tisícových zosobnění . . . . Slunce!* »Adoniram« znamená v hebrejském jazyku »vznešený život«, což dobře označuje postavení slunce k zemi. . . . Ve všech ceremoniích, jež se v Loži odbývají, nalezneš stále tutéž myšlenku. Proto nalézá se družstvo naše pod ochranou sv. Jana, to jest *Janusa, Slunce slunovratův*. Proto také ve dvou ročních dobách, kdy noc zápasí se dnem, slavíme svého svatého patrona ceremoniemi často astronomickými. Stůl, kolem něhož sedáme, má podobu podkovy a představuje polovinu kruhu Zodiaku, a při

pracích stolových (vyprazdňování pohárů) obětujeme sedm úliteb ku počtě sedmi planet. *)«

Major slyše to pochopil, proč vyšito slunce a hvězdy na velikých, blankytných stuhách jeho spolubratrův, a oslněn tím, co viděl, a ošalamouněn tím, co slyšel, prosnil celou noc nad rozkošemi genialního zednářstva.

Zatím co se podobní jemu myslitelé všech tří stupňů rozcházeli domů, zůstala nepatrná hrstka zasvěcenců vlastní *sekty*, (kterou může čtenář nazvati libovolně buď *karbonáři* nebo *illumínaty*, jelikož oba ty živly jsou v ní sloučeny) v paláci, aby se veselila. S velikým podivem spatřil Ali mezi nimi několik prvních hodnostářů města, jež ze spiklenství podezírali nikomu by ani bylo nenapadlo, a kteří teď odloživše pohrdlivě řády a všeliké odznaky svého důstojenství, přimlouvali se co nejrázněji za demagogii, jakož i bledého žebráka Bernardo, — po sektářku nazvaného »Liškou«, — jenž nebyl pranic chud, nýbrž půjčoval na vysoké úroky nejednomu benátskému hraběti, jako Orestovi, a jenom z rozkoše, nebo snad i ze špekulace činil celé dni honbu na ohyzdné baiocchi. Nalézali se tam taktéž vyslanci z Caprery, Milána, Turina, Neapole a Říma.

Ve shromáždění tom šlo již vše jinak nežli v »prostřední jizbě«; nebylo tam ani hloupého opičení, ani ztráty času, nýbrž řádně a důkladně podával tu každý zprávu o své činnosti: přečítány tajné depeše na proužku papíru neznámým písmem napsané a přivezené z Paříže a Londýna v obrubě sukně jisté sektářky, přetrásány intriky, jaké konány v panství papežském a neapolském, schvalovány nové návrhy úplatků, vymyšleny nové

---

*) Dr. Rebold praví, že zázraky a činy Ježíšovy slušno považovati za »zjevy slunečné«, a Renan, jenž zastával v radě francouzského Grande Orientu úřad velikého kancléře, píše výslovně v »Revue des deux Mondes« ze dne 15. října 1863: »Le culte du soleil est le seul culte raisonnable et scientifique« (= pocta slunci vzdávaná jest jedinou počtou s rozumem a vědou se srovnávající), a dále: »Le soleil est le Dieu particulier de notre planète« (= Slunce jest předním bohem naší planety). Abychom usnadnili čtenáři poznání svazku, jaký jest mezi massonií a templáři, dodáváme, že tito zvali se také »Rytíři sv. Jana«, a jméno jejich »Templáři« mělo svůj původ v tom, že sídleli vedle svatyně Šalamounovy.

hanebnosti proti kněžím, nové převraty společenského řádu, ustanoveny nové poplatky a podniky, a konečně vyslechnuty zprávy hrdinů, kteří se naposled byly proslavili obratným otrávením nebo usmrcením některé z obětí, pomstě Spolku propadlých.

Ali jako nově přibylý dostal název »Nubius«: působnost jeho měla se týkati hlavně emigrace polské a směřovati k tomu, aby se mohla sekta ta jakýmkoli způsobem zakořeniti v národě polském, jenž při lásce své k svobodě přece tak pevně drží se Boha a víry. Potom byl obeznámen s novou organisací: v čele stojí jediný vůdce, neviditelný*), jehož znají pouze čtyři hlavní rádcové, z nichž každý zase má vládu ve zvláštní *Sektě*, *Ventě* nebo *Loži*, ale tajně, tak že členové tamní neznají jeho hodnosti. Jeden z nich hraje pak zase tajně podobnou roli v *dílně* druhého řádu, a tak to jde stále níže až k posledním, nejjobecnějším shromážděním zednářským, jichž veškery nitky jsou sebrány v jedné železné ruce tajné vlády.

Venta Benátská, v níž se právě nacházíme, končila již obřady, když se dvěře otevřely, a jimi veběhla tichounkým krokem Gazella, všecka udýchána.

»Eva.«

»Babel.«

»Nepřišla jsem pozdě?«

»Ještě ne.«

»Ach! to je štěstí, neboť už jsem měla strach. Pomyšlete si, ti kněží prováděli u sv. Marka své ceremonie tak dlouho, že jsem se ani nemohla dočkat toho, čeho mi bylo potřebí.«

»Ale dostala jsi to?«

»Dostala; a z vás to nemá již žádný?«

»Ó má,« - ozval se slabý hlásek Lišky; — »nesu to v kapse, koupil jsem to od Nunziaty, té staré žebračky — čarodějnice z Traghetto San Barnaba.«

»Draze jsi to zaplatil?«

---

*) Takovým hrozným náčelníkem, s nímž jsou *milionové* lidí přísahou slepé poslušnosti spojeni, a to na obou zemských polokoulích, neznajíce názvu jeho, ba často ani toho, zda žije, byl v 18. věku mnoho let Němec *Weishaupt*, v novějších dobách pak *Palmerston*.

»Tentokráte velmi draze, až mi bylo líto peněz: celý zlatý!«

»Stojí to za to, bratře,« — zašepotala rukavičkářka s ďábelským úsměvem. — »Mohu se již jíti přichystat ke mši?«

»Co? I tady je ještě mše?« — tázal se Ali udiveně.

»Upokoj se, ta ti bude po chuti. Není to mše kněžská, ale ďábelská«.*)

»Ha! Tu ovšem nemám proti tomu ničeho, — jdi jen tedy, kněžko naše.«

Ve zvláštním pokoji stál oltář: tam hořelo šest černých svící, a uprostřed postaven byl kříž a schránka, kdysi v kostele ukradená. Do té hodila Gazella kořist svoji svatokrádežně v šátku na nos ukrytou, a Bernardo svoji »po jidášsku« koupenu, načež nastal ďábelský ten obřad, ku konci něhož každý z přítomných pořadem vstupoval k oltáři, plval na kříž, a . . . hrůza mluvití . . . dopouštěl se na nejsv. Svátosti svatokrádeže, již vypsati péro se vzpouzí . . . (podobně, jak se to dalo ve středověku u některých sekt).

Po ohavnosti té vyskočila Gazella jako opravdová koza na oltář, zhasla všechno světlo, a jako šílená vřeskotem počala vyzývatí boha temnosti, boha sekty, jehož věrní následovníci Kristovi nohama šlapou.

»Ukaž se nám, pane! Krví malých dítek tě zaklínám, přijď, vždyť království tvé jest z tohoto světa, — my jsme sluhové tvoji! Viz, jak pracujeme pro tebe: vládcům béřeme moc, lidem náboženství a práva, jednotlivcům domácí krov a majetek,*) a to všecko jen proto, proto jediné, abychom ti duše své zapsali. — My jsme otroky, tys pánem! — My jsme nepřáteli Boha, tys

*) »La Messa del Diavolo«. Obřady takové jsou bohužel skutečností! V r. 1848 odkryto mezi jiným na Trastaveré noční shromáždění, páchající na Nejsv. Svátosti svatokrádež, již tuto léčíme.

*) Stůjtez tuto ve příčině té vlastní slova náčelníka Weisauptá: »Aby ovoce illuminismu úplně uzrálo, k tomu třeba ještě 70 let. Již před 30 lety nahnal strachu celé té staré Evropě, a nedovolil ani jednomu králi říci: »zítra budu ještě králem,« ani jednomu národu: »zítra budu ještě míti práva svá a své náboženství,« ani jednomu občanu: »zítra budu ještě moci říci: tento dům jest můj, tyto peníze jsou mé,« — atd.

vrahem jeho. — My razíme ti cestu, — přijď rychle, — přijď již . . . . přijď . . . . přijď!«

Sotva že slov těch domluvila, rozšířil se od oltáře jakýsi hustý a smrdutý dým naplňující celý pokoj, a na znamení to padli všichni přítomní na tváře své. I Ali ulehl si, chvěje se jako ještě nikdy v životě svém, neboť on, jenž Boha se nebál, byl hotov nyní v třeštivosti své tou nejnižší podlostí uctíti přítomnost ďáblou — — —

Než opustíme již co nejrychleji tyto ohavnosti a vraťme se tam, kde nám bude volněji, k Wiśniowieckým.

Několik neděl dámy Wiśniowieckých nevycházejely ani z domu; neboť ačkoli posílají se choří lidé s nemocí prsní na zimu do Vlach jako na hody, přece i tam nejednou nutno zakusiti mrazu, a to i ostřejšího nežli u nás, poněvadž tam není jak se patří kamen. Podobně i v Benátkách nastal po mlhavém a deštivém prosinci dosti krutý leden, a naše ubohé Ukrajinky musily se jak mohly ohřívati u ohně v krbu, z něhož se kromě toho časem ještě kouřilo.

Ščensný přivedl to tak daleko, že býval u nich denním hostem, tak že, když k večeru vcházel Ambrož do salonu, věděly usmívavé dívky již napřed, že vyjde z úst jeho oznámení: »Prosím, Firlej přišel.« — (Tomuto důvěrnému způsobu oznamování hostů naučil se poctivec ten od Vlachův, a nebylo možno naučiti ho jiné ceremonii.)

Ščensnému staly se večery ty tím, čím jest vyhledovému zdravý zákusek, neboť stále více počínal pocílovati v nich dobrodiní rodinného života, domácího tepla a vlastního krbu, jehož on samotář od dětinství byl nepoznal. Dámy Wiśniowieckých vídaly ho také rády; že pak byl vzdělaným a příjemným mužem, zvláště při bližším poznání, a když časem i duetto zpíval s Hedvikou nebo výkres jí opravoval, anebo též unesen její čtveráckou náladou hádal se s ní o Litvu a Ukrajinu, — usadilo se v srdci matčině cosi jako přání: Což kdyby se tak ten syn Izunin s mojí dcerou? . . . . Zdajíť se býti pro sebe jako stvoření! . . . . Ale v témž

okamžiku stávalo se, že přišla Rézinka. Ščensný pohlédl na ni okem úzkostlivého zbožňování, a matce úsměv zmíral na rtech.

Rézinka měla opravdu mnohem méně vřelejších styků se Ščensným nežli veselá Hedvika: nejčastěji naslouchala pouze jejich žertům, stojíc sama v ústraní, ale když se s nimi někdy rozesmála, tu by byl Litvín nedal projevu toho radostného za půl světa. Měltě smích její neobyčejné kouzlo: byl velice tichý, a přece tak srdečný, že v okamžení celou osobu její přejinačil a zářil jí z očí, čela, každé žilky v obličejí, jímaje smíchem vše, co bylo vúkol. Nebyl to onen umělý projev radosti, jenž zdobí obyčejně tvář světákův, utajuje vnitřní trpkosti jejich, nýbrž jako úsměv nevinného děcka vycházel z hlubin srdce celé bytosti a zdobil i všechna její zákoutí.

Ščensný hovořival s Rézinkou jen málo, ba i patřiti na ni mnoho nesměl, neboť přítomnost její, místo aby ho osmělovala, probouzela v něm stále větší úctu; ale každým dnem počínal se cítiti spokojenějším a veselějším, a zdávalo se mu, že pod paprsky jejích zraků rozkvétá kvítek po kvítku v teskném jeho srdci.

Měl pak dar, jenž měl ve společnosti velikou cenu: uměl velice pěkně předčítati. Deklamoval tudíž dámám Wiśniowieckých v dlouhých zimních večerech arcidíla polských mistrův a potom i cizích: Dante, Schillera a zvláště svého miláčka Byrona. Někdy pro změnu přišla i prosa a vše, co nového vyšlo, zvláště politické brožury, při jichž čtení povstal nejednou tuhý spor s paní Cesariinou, a pak též denní listy. Ale těmto snažil se Ščensný dle možnosti uniknouti, neboť články katolických listů byly mu proti srsti, a nejednou bylo mu tam čísti, jak Piemont hanebně popuzuje Garibaldovce proti papeži, jak proti právu neutrálnosti podporuje jejich verbování, jak pouští je přes hranice, ačkoli střehl je na oko několika tisíci vojska, a jak má konečně v úmyslu obsaditi Románii.

Při této zprávě se Hedvika všecka zachvěla, a paní Wiśniowiecká s Rézinkou ubledlé pohlédly na sebe.

»Co nastane teď?«

»Svoboda Italie!«

»Nikoliv, pane, — vítězství pravdy. — Církev se ozve, a Bůh zvítězí.«

Brzy po té dočetl se Ščensný zase zprávy, že generál Lamoricière, poslušen otcovského hlasu papežova, povstal na jeho rozkaz a má svolati pod svůj prapor věrné syny, aby ho uchránil.

»Ach! proč nejsem mužem!« — zvolala Hedvika zrovna plačtivě. Rézinka zašepotala jako bez sebe:

»Vím já, co učiní teď náš Zikmund.«

»A já vím, co učiní Firlej,« — zamručel Ščensný, fat do živého. — Rézinka odpověděla mu pohledem tak smutným, že musil umlknouti.

Přítel jeho Ali zatím nelenil, nýbrž stále obratně honil se za svou dvojí kořistí.

S Irmou šlo mu to jako na másle, a došlo to brzy velmi daleko, totiž až ku přísahám věčné lásky a výměnám různých dárkův, ale za to Hedvika byla jako z kamene. A právě proto, ze zlosti, čím dále tím více a opravdověji počal si jí všímati. Stalo se, co Ščensný předpovídal: nešlo mu teď již o pomstu za nadšené vyvrácení jeho zásad, ale o vzájemnou lásku, o ruku slečny Wiśniowiecké, jejíž vděky jímalý ho stále více, zvláště když se dověděl, že Horodyšky vynášejí hezké peníze a že tu není na závalu bratr, příští dědic. Vstoupiti ve svazek s jednou z nejpřednějších rodin domácích, zaplatiti dluhy věnem ženiným, míti v ženě své rozumnou a hezkou družku života, to není věci nepatrnou! Ali vida tudíž, že jsou zálety jeho stále méně vítány, rozhodl se, že načne z jiného a užije na způsob vlašský tajného útoku garderobou; ale přísloví praví dobře: »jaký pán, taký krám!« Krista, jež měla právě špatnou chvíli a byla celá šátky ovázána, přijala jeho nabídky takovým způsobem, že ho přešla úplně chuť, aby se ještě jednou touto cestou o své štěstí pokoušel. Hedvika se arci nedověděla ničeho, jelikož panna Kristina věděla dobře, že zmínka o věci této některé slečně učiněná měla by pro ni za následek ztrátu místa, jež pokládala spolu s Ambrožem za místo požehnané.

Tady se tedy panu Alimu nedařilo; poslyšme tedy, co se stalo dále.

Benátský masopust, — známý po celém světě — se této zimy nevydařil. Zástupy masek: dei Matti, Chiosotti, Napoletani, nevozily se jako obyčejně po Riva dei Schiavoni, nebylo ani bálů na náměstí sv. Marka, ani slavné a tak malebné *passegiate* čili projížďky masek, plujících po laguně na loďkách a člunech ozdobených korouhvičkami rozmanitých barev. Jenom tu a tam bylo možno potkati večer nějakého ustrojeného strašáka, jenž utíkal jak mohl policii tajných spolkův a šel kout pikle do obydlí lidských, (neboť jest známo, že karnevalové právo nedovoluje zavíratí ani dveří, ani domu před maškarou třeba neznámou).

Dámy Wiśniowieckých přišly tím o jeden z nejcharakterističtějších rysů fysiognomie města toho. Paní Cesarina chtějíc to dcerám svým nahraditi, najala loži v onom velikém divadle *La Fenice*, jež velikostí ustupovalo tehdy pouze Milánskému *La Scala* a Neapolskému *San Carlo*, a odebrala se s nimi zrovna o ostatcích na tak zvané »slavnostní« představení, proto tak nazývané, že jsou při něm lože, ve Vlaších obyčejně temné, nádherně osvětleny a hosté jsou převlečeni, ač bez masek, — načež následuje v divadelním sále reduta.

Naše dámy nechtěly se jako cizozemky obléci v domina ani v marné ústroje, neboť vypadaly ve svých hranostajových pláštích stokráte lépe po knížecku, nežli všechny kněžny a princezny benátské. Čarokrásná postava Rézinčina vzbudila jako zjev fantasmagorický opravdový podiv v celém tom ohromném shromáždění, tak že matka zaražena tím litovala již svého přičiňodu tam, ale jediný pohled na dceru její, jež ani ruchu toho pozorovati se neázdla, uspokojil ji úplně.

»Pane, Tys dal, Ty chraň!« — vzdychla si s úsměvem.

V loži hned vedle seděla druhá kráska, jenom že zcela jiného druhu. V maďarském národním kroji, s vlasy sotva trochu pročesanými a s pohledem romanticky zastíněným nachylovala se Irma k jevišti, pohybujíc buketem panem Alim jí darovaným, a pozorujíc úkradkem, kolik lornět se k ní mezi tím obrací. Ale když, seznavši proud všeobecného nadšení, pohlédla na své sousedky, zmizely jí náhle z hlavy všechny marnivé,

výbojně myšlenky, jež měla pro tento večer v zásobě, a zvolila si plán jiný, daleko vážnější.

»Pravda, že zpívá ta herečka pěkně?« — otázala se Hedviky. — »Či se vám snad nelíbí?«

»Velice«, — odtušila suše mladá Polka, jež nenáviděla takových nahodilých známostí.

Irma však nechtěla jen tak zhola ustoupiti.

»Budeme míti dnes ku konci představení italskou demonstraci. Privil mi to pan Ali Bohdan, náš dobrý známý; však i vy ho znáte, není-liž pravda?«

»Tak jest «

»Račte se, prosím, podívati: zde mám několik kytic, jež mi přinesl, abych je hodila primadonně; všechny jsou bílé a zelené, a červenou stužkou svázané — toť barvy Italie. I ten velký buket je od něho. Nesmím snad vám nabídnouti cukrovinek, jež mi přinesl?«

Hedvika pohlédla na ni udiveně, potom pohleděvši mechanicky na protější stranu, pravila:

»Hle, tamto pan Ali v loži hereček!«

Irma se zaruměnila jako pivoňka, chtějíc však zakryti pomatenost svoji, obrátila se k Rézince a pravila:

»Byl u nás také pan Firlej, hledal byt, a při tom chtěl nás jako přítel pana Aliho navštívit, neboť pan Ali bývá u nás velmi často. Ale ten pan Ščensný, to je hezounký muž! Neviděla jsem podobného ve svém životě! . . . Ach! tady je právě!«

Hedvika i Rézinka, jež zase nic podobného v životě svém neslyšely, jako byl tento hovor Maďarčin, místo odpovědi zůstaly na ni hleděti a obrátily se mlčky ke Ščensnému, jenž vstupoval do jejich lože jako oslepen, patře na krásu Rézinčinu. Ali uzřev zatím z daleka nebezpečství, přiběhl rychlostí telegrafu na místo, a vida, že nadešla rozhodná chvíle, aby si mezi dvěma vybral jednu, vyvolil si arcíř Hedviku. Začal s ní tudíž živě hovořiti po polsku, jako kdyby vůbec ani nevěděl, kdo to v sousední loži sedí, — leč Irma vysunula k němu ruku a ptala se ho s úsměvem:

»Od které pak doby jste tak krátkozraký, že nás již nevidíte?«

Ali pomaten největší měrou, chtěj nechtěj musil se s ní uvítati, potom však nechtěje jí připustiti k slovu, počal s neobyčejnou hovorností vykládati Wiśniowieckým demonstrativní význam v národní kroje oděných hostí tak, že tam měl každý kraj italský svého zástupce a zástupkyni, — až konečně, když i ten předmět rozmluvy byl vyčerpán, pletl v horečce páté přes deváté, jenom aby nenechal soupeřek o samotě. Sedal-li po několik měsíců pohodlně na dvou stolicích, musil se přiznati, že dostal teď v divadle *Fenice* co proto.

Konečně povstala na štěstí paní Cesarina z obavy, aby prodloužení pobytu nebylo Rézince ke škodě. Ali se Ščensným provodili je ke gondole, a když se tato vzdálila, oddychl si z hluboka, a vrátil se skokem k Irmě, jež div že neplakala. Celou zbývající část večera bavil se jenom s ní, s nikým jiným netančil, ač bylo mnoho jiných krásků na redutě, a potěšil ji opravdu mistrovsky.

Hedvika pravila zatím v gondole :

»Matičko, matičko, z jakého světa má pan Ali ty známosti? Ta Maďarka vypadá opravdu jako šílená?«

»Zajisté, mé dítě, i vidím, že se chce i s námi sblížití . . . .«

»Matinko, mně se zdá, že se o něho zajímá.«

Může býti; kde není vychování, tam je i stráž srdce obtížnější.«

»Ach! takovému Alimu ji dáti . . . . Ne! to nemůže býti.«

»Nechme toho, což nám po tom? Přiznám se vám, že již čekám na příležitost, abych pana Bohdana vzdálila, neboť čím více ho pozoruji . . . .«

»Ó, díky Bohu!« — zvolala Hedvika. A Rézinka patříc své matce do očí, otázala se zcela vážně:

»Je to pravda, matinko, že je pan Ščensný tak velice hezký?«

Paní Cesarina nemohla utajiti smíchu.

»Tys toho ještě nespozorovala?«

»Ani jsem na to nepomyslila.«

»A proč teď na to vzpomínáš?«

»Poněvadž byla ta Maďarka nad ním u vytržení.«

»Má volnou cestu, je-li ubohá tak nezkušenou, ale vy jí, mé děti, nenásledujte. Najdete s dostatek jiných věcí, jimiž byste mysl svou mohly zaměstnávat, nežli abyste potřebovaly mysl svou obtěžovati posuzováním něčího nosu nebo očí!«

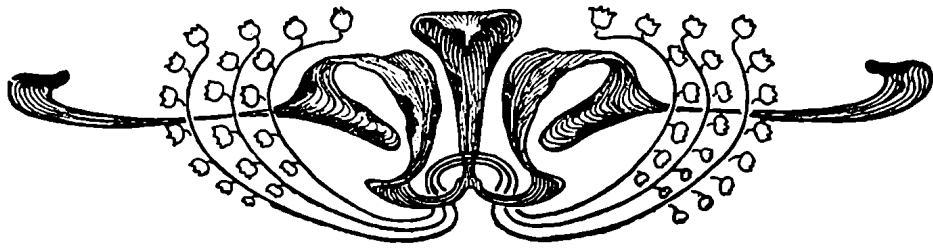
»Zajisté, matinko. — A teď již se nám zdá, že by bylo lépe odejít na lůžko, neboť ubohá Krista jistě již dávno dřímá na kufu a touží po posteli.«

»Tak, tak, jděte spat, děti.«

»Dobrou noc, matinko.«

»Dobrou noc.«

VIII. Projížďka na Lido.

Nastal únor a s ním i benátské jaro : jaro arcif ne příliš svěží, jelikož nemá květův a vůně, ale teplé, hebké, prsům lahodící.

Ku konci měsíce odebraly se dámy Wiśniowieckých v průvodu dvou našich neodstupných jinochů na Lido, podlouhlou to výspu, jež dělí laguny od širého moře, jsouc zároveň obranným náspem Benátek. Sedadla v gondole nebyla již pro pěkné počasí přikryta černou budkou, ale Battista roztáhl za to nad nimi jakýsi druh baldachinu nebo stanu z plátna, aby slunce hostů ne-soužilo, -- vedle plul Nemrod, tak jak jsme ho kdysi viděli s balkonu »Evropy«, a mnohokráte se pokoušel, jak by se mohl dostat pomocí svých mokrých tlap na loďku, při čemž povstal vždy mezi společností veliký šum a veselost, ačkoli Rézinka prosila, aby ho tam vzali.

Po krátké plavbě přistáli k ostrovu a vystoupili, aby odešli na protější jeho břeh, jenž koupá se již v moři; dívky hěžely napřed, vedle nich »motýlkoval« Ali, sbíraje cestou květiny hned pro tu, hned pro onu, ale častěji a déle zdržoval se po boku Hedvičině.

Ščensný pamětliv dřívějšího naučení nepřiblížil se již k Rézince, nýbrž nabídl rámě matce, ačkoli tím paní Wiśniowiecké oběti nepřinesl, neboť tato uměla tak vděkupně zapřádati hovor, že ani trošínku nepřekážela mládeži, nýbrž naopak dodávala jí přítomností svou živostí. Jemu pak byla ještě zvláště milou pro

vzpomínku na tu, jež zde na zemi nejdříve ho milovala a navzájem probudila první lásku v srdci jeho.

Že pak oba byli nepřáteli hovoru planého, dotekli se ihned předmětů vážnějších, až paní Cesarina používajíc příležitosti odvážíla se ke slovům:

»Pane Ščensný, v těch přátelských poměrech, v jakých spolu žijeme, nebudete mi vykládati ve zlé, zeptám-li se vás upřímně na něco, co mně již od dávna na srdci leží: jakým způsobem mohlo se totiž státi, že syn mé Izuny, tak věřící, tak pobožné, zásad v pravdě tak křesťanských, mohl vypsěti na . . . . deistu? Či snad je možno, abyste během tak rozmanitého života, hledaje pravdy a okoušeje všeho, abyste jí nabyl, nebyl nikdy třeba jen mimochodem nenalezl víry? Či bylo srdce vaše, jež se rozehrálo pro každou klamnou věc, jakýkoli nátěr šlechtnosti mající, pouze pro Boha vždycky mrtvo? Opravdu, tomu věřiti nelze.«

»Zajisté, byl bych nepochopitelným člověkem, kdybych honě se za štěstím na všech stranách po zemi, nebyl ani jednou zaletěl výše. Ale bohužel, již i na nebesích jsem se zklamal! A proto se mně znechutila!«

»Jak to? Povězte mi, v čem a kdy jste se mohl zklamat?« -- pravila živě paní Wiśniowiecká, již prolétl duší paprslek naděje.

»Velmi rád. Jak vám známo, cestoval jsem před několika lety po ukončení universitního studia, doufaje, že snad v krásných obrazech přírody, jež měla vždy pro mne veliký půvab, najdu toho, čeho mi věda dáti nemohla, t. j. trochu pokrmu pro srdce. Proto tedy cestuje Švýcarskem odebral jsem se do Curichu. Bylo mi tehdy ku podivu teskno, cítil jsem nevýslovnou a ničím neukojenou touhu, celou svojí bytostí vznášel jsem se nad tu všednost, jež mne obkličovala, práhna po Bohu. V Curichu našel jsem několik Poláků, kteří mne přijali jako bratra, vzali mezi sebe, laskali a literárně mořili až do umdlení. Zaujat jednáním takovým, tím spíše, že jsem mu nebyl zvyklý, svěřím se jim se vším, a oni navzájem počnou mne objímati a vyprávěti pěkně o Kristu, o slově Božím, o duši, o posledním soudu, o ctnosti, — já pak vyslechnuv je se zápalem, prosil jsem je, aby mně udělili té vody, jež jim tak

plynouti se zdála. — Vedli mne tudíž k mistru svému, neboť tvrdili, že v něm žije Duch Kristův zmohutnělý a zdokonalený, aby v tomto druhém zjevení svém pomocí Polsky započal na zemi dílo lásky. Všecko to rozehřálo obraznost moji největší měrou: — šel jsem ku prorokovi, — čekal jsem několik hodin, jelikož ne vždy bývá viditelný, až konečně stanul přede mnou, a změřiv mne od hlavy až k patě okem nadšeným, pravil: »Okamžik tento jest velice vážný, bratře, a zapsán ve knize věčnosti! Spojme se v duchu před počítím rozmluvy své, neboť jinak nemůžeme si rozuměti.«

»Towiański!« -- zvolala paní Wiśniowiecká. — »Poznávám ho dle fraseologie.«

»Tak jest. Nutno věru doznati, že má při sobě cosi, co podivně vábí a láká . . . .«

. . . . »samolásku mladých. — Jistě že vám začal líčiti, že jste určen k velikým skutkům, že jste genius atd.«

»Zajisté, dokazoval mi, že spása vlasti z veliké části záleží na mně. — Pročež 'já také jako z mrtvých vstalý sám prorokuji a hovořím o budoucnosti světa, — modlím se, běhám ke zpovědi, cítím nadšení ducha a Bůh ví, co ještě . . . . Jenom jedno nechtělo se mi líbiti, ten panslavismus Towiańského, — že by Bůh k uvedení v život a k objasnění lidstvem špatně doposud chápaného evangelia určil Moskvu s Polskem a spojil je v jednom objetí, nebo mluvě raději mystickým jeho jazykem »v bratrském políbení míru«, zloděje a světici, kata a oběť — toho nemohl jsem nižádným způsobem nahlédnouti. Poznal jsem též, že oznámil nám mistr náš jednou zjevení jakožto myšlenku Boží, kterou však druhého dne, taktéž z rozkazu Božího, potupil. — Oho! — pomyslíl jsem si, — Bůh se nedá opravovati, a to počalo (mne naplňovati nechutí.*) Pak divil jsem se, jakým způsobem může již nejen sám Towiański, nýbrž i celá vedlejší garda apoštolův a apoštolůk jeho znáti tak důkladně mé nitro, jakož i všechny mé domácí záležitosti, o nichž jsem se jim nikdy ani nezmiňoval. — Z počátku jsem to přičítal vnitřnímu vidění, ale zne-

---

*) Takovým právě způsobem odřekl se towianismu Antonín Górecki.

náhla jsem pozoroval, že je při tom něco podezřelého, až jsem je konečně polapil při činu a přesvědčil se důkladně . . . .«

»O čem?«

»Neuhodla byste — o jejich zvědách! Račtež si jen pomysli: veškerá má korespondence, a zvláště mé důvěrné listy Alimu psané, procházely censurou a bývaly dovedně rozpečetěny rukou bratrské policie, dříve nežli mně je listonoš přinesl!« *)

»Ale toť hrozné!«

»Tak jest. Proto jsem také běžel přímo k mistrovi a vytýkal jsem mu rozhořčeně jednání to. On však počal se dle svého způsobu sladounce a obratně vymlouvati, — ale mne již nejímala jeho krásná slova, — tak že on vida již konečně, že mne ztratí, počal se zmateně kroutiti na všechny strany a vystřelil poslední ránu: »Bratře, vyzývám tě, abys poslechl hlasu Božího, — neboť vydáš účtů Bohu z toho, co učiníš. Bůh ti přikazuje, abys šel za mnou; hodina tato rozhoduje o tvé věčnosti; vzpomeneš si na ni na lůžku smrtelném.« Dále pravil ke mně ještě, že jsem byl předurčen již před lety za jeho učedníka, když jsem žil jiný, nižší život a dodal: »Nepamatuješ se? My se nevidíme poprvé; já si alespoň vzpomínám, že jsem tě již viděl: *byl jsem tenkrátě volem!!!*«

»Ach! toť již přes příliš!« — zvolala paní Wiśniowiecká.

»Ovšem, že to bylo přes příliš; — dal jsem se mu na hlas do smíchu, odešel jsem a za tři dni po té byl jsem již za branami Curišskými, přísahaje a zaříkaje se zcela upřímně, že mne nikdo více nepolapí v ohyzná osidla pobožnůstkářství.«

Paní Wiśniowiecká poslouchala to vše s úsměvem a povzdechem, až konečně řekla:

»Podivny a nepochopitelny jsou mi cesty Páně v osudu vašem! Což bylo nutno, abyste okoušeje jednou blaha ovčince Kristova připadl právě na zbloudilé stádce a bludného pastýře? Jestliť towianismus již od dvou let církví prohlášen za blud tím nebezpečnější,

*) Historické.

že se subtilností ne každému zjevnou napadá ducha katolického jako sám satan, jež proto veliký jeden duch nazval kdysi právem »opicí Boha.« Než i v tom je přece útěcha pro mne: snad že naše Polska přilnula hluboce k víře, když zlý duch, chtěje ji svést, musí v této první haeresi, jež se bohužel v národě zrodila, bráti na sebe podobu anděla světlosti a zasláněti se jmény Krista, Nejsvětější Panny a otčiny. — Vy pak, pane Ščensný, poděkujte Bohu, že vám dal tolik zdravého úsudku a tolik lásky ku pravdě, neboť pokud vím, nepřilnula k vám posud žádná lež, — z každého pokušení vítězně vyvedla vás Prozřetelnost, obohaceného novou zkušeností.«

»A novou zásobou zoufalosti,« — dodal Ščensný trpce.

»O nikoli! tak nehovořte! Naopak: čí oči uzřely již veškery bludy, ty měly tím snáze dopátrati se ryzí pravdy a nadšeně se jí přidržeti . . . .«

»Vím, kam směřujete, — ale nemůže to býti. Uvěřiv jednou a byv u víře zklamán, nevrátím se k ní nikdy.«

»Avšak to nebyla víra Boží, katolická, jež jediné život dává.«

»Toť jedno . . . . Modlil jsem se již a srdečně. Slzy jsem proléval, celé hodiny klečel jsem v kostelích, prose za milosrdenství pro otčinu svou a pro sebe, musil jsem však prechnouti vida, že ovládá nábožnost moji šarlatánství. Teď bych již nedovedl ohýbati kolena, — *nedovedl bych*, — povídám, kdybych chtěl, neboť co může dáti zoufalém víru?«

»Právě modlitba,« — odtušila paní Wiśniowiecká.

»O nikoli! Kdo si zoufá, nedovede se již modliti; ztracena-li důvěra dětská, nemůže býti ničím duši vrácena, tak že zbývá jen říci o sobě, co dí Mickiewiczův »Farys« :

marno vše je;
nevrací se, kdo *tam* spěje!

Ach! kdybych se mohl vrátiti, byl bych se již vrátil nyní, co nacházím útěchy v domě vašem . . . . neboť přiznávám se, ... vídám tu věci, jímž bych neuvěřil, kdybych se nepřesvědčil na své vlastní oči.

Milostivá paní! k otázce vaší odpověděl jsem vám upřímně, budiž nyní i mně dovoleno poprositi vás, abyste mi něco vysvětlila, — zvláště to v jakém pouzdře neprodušně před světem uzamčeném chovala jste až do dneška své dcerušky, že vyšly z něho tak čisté a andělské? Něco podobného nenašel jsem nikdy!«

Paní Wiśniowiecká usmála se dobrotivě.

»Ó, prosím co nejsnažněji za odpuštění, řekl-li jsem něco neslušného!« — dodal Ščensný poněkud pomaten; — »ale opravdu, když seznal jsem blíže slečnu Hedviku a . . . . slečnu Rézinku, nemohl jsem jinak, než složiti poklonu svou matce jejich.«

»A přece — věřte mi — bylo vychování jejich velmi jednoduché; nebylo tu ani pouzdra, ani neprůdušného uzavření před světem, — pečovala jsem pouze o to, aby viděly věci v jich pravém světle, t. j. se stanoviska pravdy Božské, aby se neohlížely na mínění lidu, nýbrž měly svůj vlastní úsudek, spočívající pevně na základě víry. Tak vytvořila se v nich samostatnost, jež opravňuje mne k naději, že dovedou s pomocí Boží i v budoucnosti plouti proti proudu zkaženého světa . . . .«

»Ó! svět jich není hoden!« — zvolal Ščensný nadšeně.

Paní Wiśniowiecká pohlédla na něho a ulekla se, proto pravila po krátkém vnitřním boji:

»Obě jsou mi útěchou, ale o Rézinku — přiznávám se — bojím se velice.«

Ščensný se zachvěl.

»Co tím chcete říci?«

»Což nepozorujete na ní, že jest nemocna?«

Srdce jinochovo zastavilo se na okamžik a přestalo tlouci. Jak? — pomyslíl sobě — nejen přítel mne varuje, ale i vlastní matka její? — I odpověděl paní Cesarině nejistým hlasem:

»Pozoroval jsem, že je slabá na prsa, ale jsem jist že ji tato zima v Benátkách vyléčí úplně.«

»Já však — bohužel — pochybuji! Dr. Škoda prohlédl ji ve Vídni a potřásl hlavou, a on přece podobným neduhům dokonale rozumí.«

»To není možná! ona neumře!« — zvolal Ščensný mocně. Na tváři matčině zjevil se týž výraz, jako tehdy v noci u stupňův oltáře, — zjevil se a zmizel, mír však zůstal.

»Vše jest v rukou Páně, — děj se vůle Jeho!«

»A odkud to? Jak se rozstonal ten a . . . slečna Terezie?«

»Je tomu několik měsíců, — pamatuji se na to, jakoby to dnes bylo, — došla nás právě zvěst o konci vlašské války; i mluvilo se dlouho o smutném stavu Evropy, o utiskování církve, o nebezpečí hlavy její. Při hovoru tom prošlo dosti času, a že byla uchystána večeře v zahradě, zdrželi jsme se trochu; počasí bylo teplé, — ani vlhké, ani větrné. Zdálo se mi nemožným, přičítati nemoc Rézinčinu nastuzení. Přece však hned na zejtrí vstala s horečkou, a od té doby stále . . .«

»Ona neumře!« — opakoval ubohý jinoch; — »toť holá nemožnost. Viděť jsem již často nemocné na prsa, ale ti všichni vyhlíželi zcela jinak než ona! Je to bez pochyby pouze dočasná slabost!«

»Dejž to Bůh! Kdož ví, zdaž i to neuškodilo jejímu zdraví, že byla vždy nad svůj věk duševně vyvinuta; či by snad někdo uhodl, že je Hedvika o tři léta starší?«

»Opravdu?«

»Ano, pane; — obě přišly týž den na svět: 15. října; starší nazvali jsme Hedvikou, dávajíce přednost polské patronce, mladší pak již dle práva Terezií.«

»A kolik čítá nyní let, smím-li se tázati?«

»Dokonala šestnáctý rok. Ale v učení pokračovaly vždy s Hedvikou společně, ba Rézinka ji i předčila, neboť oč tato bujela duchem, o tolik tamta zůstala déle děckem; dnes však vysílení to musí spláceti nemocí!«

Co takto rozmlouvali, doletěl jim k sluchu temný, a přece mocný a živý šum; byloť na blízku moře. Uzřeli je také v okamžiku před sebou. Okem nepřehledný safírový prostor, vízící nebe se zemí, skládal se v drobné vlny a s klidnou velebností tloukl jimi pravidelně a rytmicky o písek nábřežní, jako kdyby to byl oddech velikých jeho prsou. Tu a tam bělaly se

v dále lodní plachty jako ptačí křídla, ale jiného nebylo na 20 mil viděti ničeho.

Dámy Wiśniowieckých hleděly na moře u vytržení, — ale Ščensný, pohleděv na ně, obrátil zrak svůj k očím Rézinčiným, jelikož našel v nich pěknější safír a ještě hlubší nekonečnost.

»Pojďme sbírat mušle!« — zvolala Hedvika, — »Rézinko, ty jdi v pravo a já půjdu v levo! Uvidíme, která z nás přinese matince krassších.«

To právě běžela rychle na samo pobřeží a za ní Ali, jenž chtěl již konečně přijíti k cíli, bude-li to možno.

»Proč jste si vybrala, slečno, levý břeh?« — pravil. — »Vždyť od dětství již učí nás tomu, že vždycky jest lépe jíti v pravo.«

»Proto jsem také ponechala sestře to lepší.«

»Škodíc sama sobě! Já bych byl slečny jinak rozsoudil, neboť již právem starešinstva přináležejí slečně Hedvice lepší částka a potom ještě z mnohých jiných příčin, o nichž pouze já mohu podati úsudek . . . .«

»Vy? Nejsem téhož mínění.«

»A proč, slečno, smím-li se tázati?«

»Pane Bohdane, máme to krásné počasí, že ano?«

»Velmi krásné, ale proč jste mi slečno . . . .«

»Ó, jaká to krásná mušle!« — zvolala Hedvika a počala si ji prohlížeti, jsouc ráda, že může přerušiti rozmluvu. Ali schýlil se též, a vzav ji se země, pravil:

»Ano, čarokrásná; račte ji, slečno, přijati ode mne.«

»A ne, — nelíbí se mně!« — zvolala dívka roztrpčeně, a zahodila ji daleko do moře.

Ali hryzl se do rtův.

»Vy jste dnes na mne ještě méně laskava než jindy; leč vím, čemu nebo raději komu to přičítati.«

»Nikommu, prosím, pouze sobě.«

»Mám tomu tak rozuměti, jako že jsem vám protivný?«

»Je to neslušno, hádati se.«

»Nemilosrdná! A ještě mne odbýváte sarkasmem! — Ale opakují, že vím, odkud to pochází. Irma Ruchyová, ta Maďarka v divadle . . . . nevíte . . . . kdo to jest . . . .«

»Nechme toho, prosím vás!«

»Tož ani vysvětlení mého nechcete vyslechnouti?«

»Ale vždyť se na ně netáži a po žádném vysvětlení netoužím, — já nevím o ničem . . . . Aj, ještě jedna hezounká mušlička; ta bude pro matinku.«

»Ta Maďarka . . . . Je tomu několik let, najal jsem si u nich byt . . . . Ale nešťastní nájemci v jejich domě! Kdokoliv tam nohou jenom vkročí, ten platí pak za ctitele slečny Irmy. Než, vy mne neposloucháte . . . .«

»Matinka je tam nahoře sama, musím se k ní vrátiti . . . .«

»Ó! ještě okamžik!!«

Hedviky však již tam nebylo. Několika gazellími skoky doběhla k paní Cesarině volajíc tiše:

»Matinko drahá! nesu jen málo mušlí, ale nechám Rézince vítězství, neboť já bych si je musila draze vykoupiti . . . .«

»Čím pak? Snad ne společností pana Aliho?«

»Ba věru . . . . Dala jsem mu košem, či lépe nechala jsem ho na písku tam dole, neboť povídal mi takové věci, ale takové . . . . to už byly skorem námluvy! . . . .«

»A jak jsi mu odpověděla, má milá?« — otázala se matka rychle.

»Ó, podle svého! Ten se již od nás jistě trhne!«

Docela jiná byla rozmluva Ščensného s Rézinkou. Tato z počátku ani nepozorovala, že jde někdo za ní, ale prozpěvujíc si sbírala pilně mušli za mušlí, a mezitím všichni jarní motýlci, kteří na pobřeží kvítků hledali, a všechny štíhlé duhové vážky nad vodou létající sedaly jí na šaty, nedávajíce se odehnati Nemrodem, jenž je plašil, tak že se konečně zdálo, že Rézinka za chvíli sama uletí následkem takového množství cizích křídélek.

Než na to Ščensný nemyslí, když kráčeje za ní v mlčení zadumán hleděl a hleděl jako ve snách, jako někdo, jenž se nemůže zpamatovati z přílišné únavy . . . . Tož tedy krásná ta bytost má zemřít? . . . . Ještě tu trpkost přinese mně osud a jí Bůh, jehož ona tak miluje? . . . . Hrob jest před ní otevřen . . . . a zdaž to tuší? . . . . Ona, to krásné dítě Štěstěny? . . . . Ne, ne, to nemůže

býti . . . . Jeť opravdu příliš krásná pro život a příliš mladá pro smrt!«

»Slečno,« — pravil konečně, — »to, co jste pravila kdysi u San Galla při lámání oplatku, utkvělo mi v mysli příliš hluboce . . . .«

»Co to bylo? Nepamatuji se již.«

»Cośi o krátkém životě.«

»Ó, nedbejte toho, ... žertuji tak nejednou . . . .«

»Tož to byl pouze žert! Prosím vás, slečno, odpovězte mi upřímně, nemáte opravdu nějaké předtuchy?«

Prosebný pohled jeho dožadoval se pravdy. Rézinka zvážněla též.

»Chcete-li tedy znáti opravdu dno mých myšlenek, pravím vám, že nemám ve příčině té *předtuchy*, nýbrž nejhlubší *přesvědčení* — *jistotu*.«

Ščensný opřel se o výběžek úskalí, a ne marně.

»Odkud, odkud ta jistota?«

»Z toho vnitřního hlasu, jenž nikdy nemýlí. Bůh nevolá duši k sobě tak najednou, nýbrž napřed ji zvolna připravuje; jestiž jistou dobu před tím v srdci cosi posvátného, vznešeného, co dává znáti, že On již jest blízko.«

»Nevěřím! Kdybyste byla o tom přesvědčena . . . . nemohla byste o tom mluvit tak vesele!«

»Proč? Pane Ščensný, povídám vám upřímně, že bych si přála z té duše zemřítí.«

»O tom mne nikdy nepřesvědčíte. Kdybych tvrdil něco podobného já, já zoufalec, sirotek, nad jehož hrozbem by leda pes zavyl, tu bylo by tomu možno uvěřiti; — ale vy, jež se těšíte ze světa jako dítě, ... celý život váš dal by se doposud směstnati v jediný úsměv, tak že myslím, že by utrpení musilo proraziti nevím kolik zdí, než by se k němu dostalo, — což teprve smrt! Ne! ne! ta ušetří svatyně štěstí a neodváží se, vás se dotknouti!«

»Vždyť však nemá mně přinésti právě nic jiného, nežli štěstí, stokráte krásší nežli všechno to, jež jsem na zemi našla! Ačkoli pravdu jste děl, že Tvůrce podivuhodně život mi rozkošemi osladil — uplynul až posud bez slzy bolu, jasně a růžově jako májové jitro — kratinký ovšem, ale tím milejší — tož přece jest jen

temnou nocí u přirovnání k tomu, co mne čeká, neboť ten život by ani za to nestál, kdyby se nemělo po něm umřítí a po smrti teprve probuditi se k dobrému. Těch šestnáct let Pánem nebes milostivě mi darovaných zdá se mi u přirovnání k věčnosti jakoby předednem velikého svátku, jako dennicí čarokrásného jitra, a celá země předsíní nebes!«

»Ó, vy nemáte srdce, slečno!« — zvolal Ščensný náhle.

Ubohá Rézinka se zarmoutila.

»Proč? Řekla jsem něco tak zlého?«

»Vy se těšíte na smrt jako na hody, a nemyslíte při tom na to, kolik hrobů by jediný hrob váš otevřel. Nejprve matka . . . .«

»Ó tiše,« — zvolala dívka všecka zarmoucená, — »zapomněla jsem na ni v okamžiku tom. Ale ona neví o ničem . . . . já nikdy se svou nejmilejší nemluví o takových věcech, — nemluví o nich s nikým . . . . ani s vámi jsem neměla o nich mluvit . . . . Ale proč jste se mne tázal?«

Ščensný dojat nanejvýš, nenalezl již ani slova, a tak začali znovu jako na počátku mušle sbíratí.

Po nějaké chvíli zapěla pak Rézinka polohlasem onu píseň Čenstochovskou, kterou lid tak rád o poutích zpívá :

»Uslyšel jsem vděčný hlas,
Jak Marie volá nás;
Pojďte ke mně, dítky moje,
Přišel čas, ach! přišel čas!

V tom ustala ve zpěvu.

»Co je vám?«

»Nic. Je mi velmi dobře!« — než začala se dusiti.

Ščensný zbledl. — Rézinka sáhla rychle po batystovém šátku, který Ščensný uzřel ihned zakrvácený.

»Krev,« — zasténal nešťastný jinoch, zkamenělý bolestí, co zatím ona usmívala se již zase jasněji než kdy jindy.

»Nic, nic, to přejde; — již je lépe.«

»Všecka se chvějete, — opřete se o mne.«

»Dobře, — vraťme se k matince.«

»Ne — prosím vás, posadte se tuto, a já doběhnu pro Ambrože — pro Bohdana — učiníme nosítka a odneseme vás na druhý břeh ostrova.«

Při těch slovech nemohla se Rézinka zdržeti smíchu, což však bylo příčinou druhého výbuchu, ač již značně slabšího, nežli byl předešlý.

»Pro Boha živého! nesmějte se, slečno!«

»Když jsou ta nosítka tak zábavná! Kdo to kdy viděl! Nechci toho za živý svět.«

»Prosím vás — zaklínám vás.«

»Ne, ne, pojďme pomalinku — mohu již jíti, — ale jen neříkejte ničeho matince.«

»Jak že?« . . . .

»Povím jí to doma sama . . . . Teď toho netřeba, poněvadž to není k ničemu dobré. Nač jí kaziti vycházku?« . . . .

V tom přišel Ambrož, vyslán paní Wiśniowieckou, aby jim pověděl, že se mají vrátiti přímo k loďce, jelikož ona odešla již s Hedvikou napřed. Příčinu spěchu toho uhodneme snadno, vzpomeneme-li si, jak se rozešla Hedvika s Alim a jak trapným musil pak býti hovor pro všechny tři; — jemu nechtělo se mluvit, poněvadž ho stud zdržoval, dámám pak, nejen Hedvice, nýbrž i matce, ruměnce se tvořily rozčilením.

Proto když Ščensný s Rézinkou kratší cestou k nim dorazili, nepozoroval z počátku nikdo ničeho; až když vsedali do gondoly, paní Wiśniowiecká, pohlédnuvši na Rézinku náhodou, zvolala:

»Tobě jest jaksi nedobře, mé dítě!«

»Proč, matinko?«

»Poněvadž vyhlížíš tak divně.«

»Ó, věř mi, je mně výborně, ... tak jaksi mile . . . .« a laskáním snažila se zastrčiti celou událost. Ale pohled Ščensného ji lekal, neboť ze zsinalé tváře Litvínovy a zafatých retů bylo možno tak jasně vyčísti celou událost, že tajemství viselo jen na vlásku. V tom přišel Rézince na mysl jediný možný způsob, jak by tajemství to až ku konci vyjízdky bylo zachováno; chopila se ho rychle a majíc prst na ústech pravila:

»Kdyby byl pan Firlej tak laskav a zazpíval nám píseň nadněmenských plřařů! Bude se na vodě pře-

krásně vyjímati, a přesvědčíme tak Battistu, že nemají barakol pouze Benátčané.«

Pohled, jakým jí Ščensný odpověděl, byl němou, ale nejmýlnější výčitkou a jakoby prosbou o milost. — Než, ačkoli by byl v okamžiku tom raději skočil do laguny než zpíval, bylo mu její přání tak svato, že ihned beze slova ústa otevřel, nejsa si jist, zdaž místo hlasu nevydere se mu z prsou jek bolesti. Ale hlas (jak to již často v případech takových zvláště u tenorů bývá) nejen že bolem neochraptěl, nýbrž byl dvojnásob čistý, silný a krásný, že se Vlach gondolier za svůj styděti musil.

Zatím vyhlédalo slunce již jen zpola z vody, v níž zdálo se, že druhá polovice jeho jest roztavena, jak se jiskřily vlny zářem červeného zlata. Brzy po té ponořilo se docela a zmizelo, — načež ihned oblékla se dřímající obloha v tisíce závojů růžově-bílých, laguna stala se tak hladkou a průzračnou, že odhalovala všechna tajemství svého dna — celý svět podvodních rostlin — příroda se utišila — a uprostřed klidu toho rozléhaly se teskné zvuky litevského nápěvu daleko, unášeny váním větrku.

Rézinka opřena o matku (jakoby z přítulnosti, ač dále se to z nutnosti), poslouchala, ústa majíc úsměvem ověncena, ale brvy staženy, jelikož jí bolest krátila dech a horečka stále více tvář jí barvila. A »moudré-li hlavě dosti na slově,« dostačí srdci milujícímu jediný pohled. Proto též paní Wiśniowiecká oka s ní ani na okamžik nespouštěla, a neříkajíc ničeho, domyslnila se všeho. Přece však, když jí Rézinka po návratu domů pověděla pravdu, nohy se pod ní zachvěly, neboť hrom vždy hromem zůstane, byť i očekáván.

Ščensný vrátil se domů, ale na lůžko se mu nechtělo. Ali počal mu vyprávěti o své nepořízené s Hedvikou; vida však, že ho přítel jeho neposlouchá, zkrátil svůj hovor.

»Ty máš opravdu potřebí svého neštěstí, můj drahý, abys se po 26 letech srdeční svobody, tak heroicky chráněné proti všelikým nástrahám dcerušek a matiček,

zamiloval konečně do . . . . souchotinářky! Ale jsi tím sám vinen! Což jsem tě nevaroval?« . . . .

»*Dej mně pokoj, a odstup ode mne!*« — zvolal Ščen-sný po litevsku, a odešel do druhého pokoje, bouchnuv dveřmi za sebou. Bylo mu dusno; — prsa obrovskou tíží tísněná nemohla oddýchat. Otevřel tedy okno a vychýlil se nad Kanál. Ale stříbrné, dlouhé vlny zdály se mu potoky slzí, měsíc a hvězdy pohřebním světlem, gondoly rakvemi a černé sukno na nich zavěšené smutečným závojem katafalku. V tom spatřil na obloze letěti hvězdu: zasvitla mu před očima, mihla se a zanikla. I zvolal: Toť Rézinka! Chceš ji chytiti, šílenče? . . . . A vloživ si tvář do dlaní, produmal tak ostatek noci. Když však začalo svitati, pravil sám k sobě: Konečně, ať se stane cokoli, neustoupím; jsem odhodlán ke všemu; jen kéž bych ji měsíc mohl nazvati *svou!!* Jeden měsíc štěstí za celý život! Vždyť není požadavek můj veliký . . . .

S tím rozhodnutím odešel do hotelu, aby zvěděl, jak Rézinka ztrávila noc. Našel tam všechno služebnictvo pohrouženo ještě ve spánek, tak že byl stěží vpuštěn do známé nám již čítárny v prvním patře. Ohlédl se kolem; živé duše nebylo viděti. Napjal sluch v tu stranu, kde dámy Wiśniowieckých bydlely, — tam panovalo úplné ticho. Přisunul si tudíž křeslo ku dveřím jejich salonu, usedl si a zkameněl tak po několik hodin jakoby tam byl přikován, nedbaje pranic hluku sluhů v hotelu, kteří probudivše se po nějakém čase, zametali, šramotili a hovořili kolem něho.

Konečně vyšel Ambrož z pokoje svého panstva a žádal čaj pro dvě osoby; oči měl zesinalé jako po nemoci, neboť i tento poctivý sluha nemohl pro zármutek tuto noc spáti.

»Dobrý den, Ambroži; jak se má slečna Rézinka? — (a až litoval otázky té, jak se lekal odpovědi).

»Ruce líbám. Nedobře.«

»Co se děje?«

»Měla velmi velikou horečku. Ubožátko — ale tamto jde doktor a musí tady projiti; od toho se toho nejlépe dovíte.«

Za chvíli ukázal se pan Lorenzo, homeopat, dosti objemný to tatík s hnědou španělkou.

»Má úcta — jak se líbí panu doktorovi stav slečny Wiśniowiecké?«

»O carina, delicatina! Co jsem na světě, neviděl jsem nic podobného!«

»Jděte k šípku se svými vykřičníky!« — zamručel Ščensný, nanejvýš podrážděn, a nahlas pravil: — »Na to jsem se netázal, pane doktore, nýbrž na to, bude-li žítí, — nebo umře-li.«

»Trpělivost, pane hrabě, — (cizozemci jest každý Polák hrabětem) — doufejme, tak mladinká!«

»Tím hůře, u sta hromův!«

»Arci, tím hůře, ale kdož to ví? . . . Teď myslím, že se jistě pozdraví, ale co se stane dále . . . doufejme. Násluchu jsem posud nemohl užiti, obávaje se nového výbuchu krve, snad se též plíce neukáží ve špatném stavu . . . ale bojím se jen o srdce . . . neboť vy Poláci všichni na ně stůněte.«

»Mámeť proč.«

»Ale je to krásný andílek! Pane hrabě, má dcera, jež čítá dvacet tři jara (— a tu po vlašsku ukázal číslo to i na prstech —) a slyne krásou, nemůže se k ní ani přirovnati; jsem jejím otcem, ale přiznám se! Bellina!! Vy jste zajisté jejím milovníkem?«

»Jsem jejím krajanem!« — odtušil Ščensný, uražen ve svém citu, a rozloučil se se vznešeným dotěrou.

Ač neměl pak již příčiny k dalšímu otálení, přece minula ještě notná chvíle, než se uchystal k návratu. Na schodech potkal Hedviku a Kristinu, jdoucí z kostela. Tato měla tvář od pláče opuchlou, Hedvika vyjasněnou a čarokrásnou. Při pohledu na Ščensného blyskla jí slza v oku, a podala mu ruku s takovým soucitem, že od toho okamžiku poznal v ní svou sestru.

»Milá slečno Hedviko! Co se s ní stane?«

»Uzdraví se!« . . . .

»Ó, díky za to slovo! Ale v koho skládáte svou naději?«

»V Tu, jež nikdy neopouští.«

»Modlila jste se, slečno?«

»Ano. Poručila jsem ji Matičce Boží; učinila jsem slib.«

»A jste si tím jista, že budete vyslyšána?«

»Život bych na to vsadila,« — odpověděla Hedvika nadšeně. — »Což bylo kdy slýcháno, aby byl někdo od Ní oslyšán? Prosílať jsem s takovou nezvratnou a nezloinnou věrou, že kdyby mně sto doktorů řeklo, že není naděje, jsem odhodlána, do očí jim odporovati.«

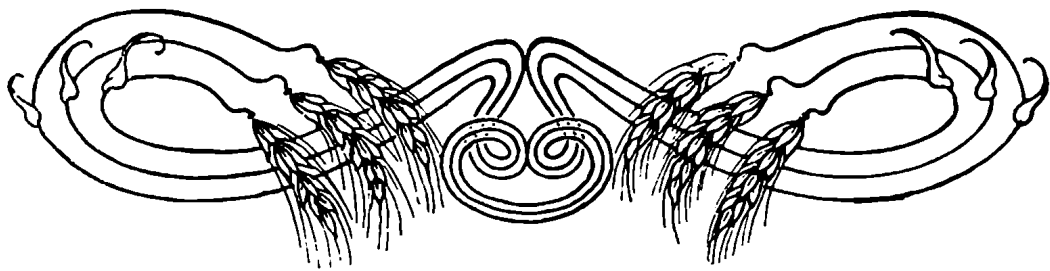
»Jak jste šťastna! Blažen, kdo může věřiti!«

»Ach! kéž byste i vy uvěřil, a pak byli bychom ještě více upevněni ve svých modlitbách! Povídám vám však, že se Rézinka uzdraví!«

»Slibuji, vyprosíte-li jí úplného zdraví, že uvěřím!« — zvolal Ščensný, a srdce maje přeplněno vsedl do gondoly.

Pluje kolem kostela Santa Maria della salute, jehož bílé zdi tak krásně koupají se v Kanále, díval se naň dlouho, jelikož krásný ten pomník péče Mariiny o lid benátský a vděčnosti jeho (že ho uchránila morové rány) tentokrátě divně k němu hovořil. Vzpomněl si, že sem rok co rok v den slavnosti chrámové každý Benátčan, od nejprvnějšího boháče až do nejposlednějšího chudáka, přináší votum, hořící lampičku, a staví ji s plnou důvěrou před tou Ochránitelkou města, od níž všelike naděje se přízně. »A kdybych i já svíci jí obětoval?« pomyslíl sobě . . . Ale dobrá myšlenka ta mihla se pouze a zmizela jako včerejší padající hvězdička, a on se jí zasmál, ač mu věru nebylo ani dost málo do smíchu.

IX. Zikmund Wisniowiecký.

Rézinka zotavovala se velice zvolna. Doktor Lorenzo, jenž, navyklý jsa vlašské dietě, pronásledoval své nemocné ze severu neustále pro jídlo, zastavuje se již nad tím, viděl-li jediné vajíčko při jejich večeři, nalezl tentokráte konečně pacientku dle svého přání, neboť tato nejenom že se nedožadovala zvětšení porce, nýbrž ještě z těch několika lžiček rosolu, jež jí ráčil udělit, nechala větší polovičku. Proto ji měl u veliké vážnosti, a Hedvice, jež zlobila se na takový způsob léčení, vykládal často několik hodin, že i jeho dceruška, jež slyne krásou a čítá *dvacet tři jara*, nejídá na noc masa a nedá si v kamnech topiti. Na štěstí však paní Cesarina, nesouhlasíc s tak všestrannou homeopatií, mírnila předpisy lékařské, neboť jinak nevíme, byla-li by měla Rézinka síly ku povstání.

Alimu přišlo to zcela vhod jako pláštík, proč nebýval u Wisniowieckých, neboť po svém posledním hovoru s Hedvikou neměl ochoty, tam se ukázat. Snad se čtenář otáže, trpěl-li velice? Odpovídáme, že kde není šlechtnosti srdce, tam nemůže býti o pravdivém citu ani řeči, — (ostatně Hedvika byla nad něho příliš povýšena, než aby ji mohl jen oceniti) — ale trpěla jeho samoláska a v krvavých barvách líčila mu hanbu košíčku, prvního, jehož se mu bylo posud dostalo.

»Ne, neustoupíš s pole tak hned!« — pravil sám k sobě, — »*ten* odpor musíš přemoci!«

A proto po nějakém čase, když byla již Rézinka hezky zotavena, vychystal se znovu na návštěvu, — ale

bohužel! Ambrož s dosti zarmoucenou tváří přinesl mu odpověď:

»Promiňte, milostivá paní prosí za odpuštění.«

Odbytý Adonis dupl si, jda se schodův, a běžel k Irmě, ale snadno nabyté vítězství zdejší nenahradilo mu zažité porážky.

Ščensný naopak přicházel každého jitra tázat se po zdraví Rézinčině, mysle ve dne na odpověď, již dostal, a v noci na odpověď, již měl dostati. O malování nebylo již ani řeči, — jenom dlouhé procházky ve společnosti věrného Nemroda přinášely mu trochu úlevy.

Jedenkráté uzřel mezi travou bělati se prvosenku. Zaradoval se velice, a hledal potom s neúnavnou trpělivostí tak dlouho po tak zvaném »Marsově poli,« skláněje se jako panenka nad každým stvolem, jenž z daleka měl podobu kvítku, pokud nenašel prvosenice několik družek.

Složiv to ovoce hodinové práce v buketek, pospíšil s ním do hotelu »Evropa.«

»To je dobře, že to přinášíte« — zvolala Hedvika: — »to se Rézinka potěší! Dnes právě poprvé vstala.«

Zároveň pak ukázala se v pootevřených dveřích ložnice hezká rekonvalescentka, opřena o rámě matčino. Tvář její zdrobněla a, možno-li, ještě více zdětiněla, bělost pak její odrážela se jasně od solferinské košilky, co zatím množství drobných vlasů kolem skrání, z nichž každý zvlášť zkroucen byl jako sotva viditelná nitečka, tenčí nežli pýří, tvořilo jí jak obyčejně aureoli ze zlatých kadeří.

Spatřivši Ščensného poskočila čile, jako kdyby neviděla jeho, nýbrž pouze kvítky v jeho ruce.

»Ó! prvosenky!« — zvolala — »první, jež tohoto roku vidím! Jak jsou krásny! . . . .«

V očích Ščensného bylo zřítí celou její radost.

»Jaké to štěstí pro mne, že jsem vám mohl způsobiti tuto malou radost . . . .«

»Ó! není malou — velikou! — velmi velikou! Mé kvítečky, pojdte do vody, a potom na můj oltářiček před Královnu, jež dostává ode mne vždy prvotiny nejkrásnějších květin!«

Tak dostal se buketek dle zbožného určení před Pannu Marii a kvetl jí celý den, a co se s ním stalo na zejtří, když počínal trochu vadnouti, toho již nepovíme. . . .

U večer byl Ščensný znovu na čaji. — Byl podán dříve nežli obyčejně, v hodinu, kdy listonoš přicházel; a právě nalévala Hedvika druhou sklenku, když přinesl Ambrož paní Wiśniowiecké na tácku list s krakovskou pečetí.

»Toť od Zikmunda!« — zvolaly všechny tři dámy najednou, — »co pak nám píše?«

Paní Cesarina otevřela psaní, a přehlédnuvši je rychle, předčítala nahlas, jak následuje:

»Nejdražší tetičko!

Nebyl bych katolíkem, ani Polákem, ba ani sestřencem Vaším, kdybych za nynějších dob neučinil toho, co činím dnes. Dlouho rozepisovati se ani nechci, ani neumím: pravím jen krátce, že jsem již psal rodičům prose jich, aby mně dovolili, přerušiti studium akademické, a mně na cestu požehnali, — a, jak doufám, požehnají-li úmyslu mému, uzří mne má milená tetička a sestřičky nejdéle za dvě neděle v Benátkách na cestě do Říma . . . .«

Tu musila paní Wiśniowiecká pro pohnutí ustati. Hedvika, krásná jako malina, vybuchla horoucí pochvalou na Zikmunda, a Rézinka potichu jen a beze všeho podivu zašeptala: »Věděla jsem, že se tak stane.« — Ale Ščensný přes veškeren klid uzřel na její tváři tolik citu, že ne poněkud, nýbrž hluboce, nadobro zanevřelo mu srdce nechutí proti šťastnému bratránku.

Paní Wiśniowiecká četla dále:

»Vždy naříkal jsem na bídnou nicotu našich dob, kdy ani povstání v otčině, ani jiné veliké události světa, hodné krve a trudu, nebylo možno se dočekati; — ale teď soudím jinak, neboť hle! otevírá se působiště novým křižákům, aby šli bránit víry a sv. Otce! . . . . Oj, jistě že schválíte můj úmysl? Ač jsem jedináčkem, přece jest mi církev matkou tak drahou jako matka rodná, a i ta třetí matka — Polska — nebude se s ní o můj život hádati. Zatím na brzké, šťastné shledání! Milené

tetičce líbám ruce, Hedviku pozdravuji po bratrsku co nejsrdečněji, své jediné Lilijce pak v duchu k nohám se skláním. Připojil bych několik veršů, jež se mně dnes v noci zdály ve formě akrostichu na slova »Lilie Wiśniowiecká,« ale nemám odvahy; třeba by se hněvala. Víím, jak se zaraduje, že, jak Pán Bůh dá, bude ze mne papežský zuav; — proto ať poděkuje Pánu Bohu a pomodlí se za

Zikmunda.«

»Kdo je ta *Lilijka*?« — ozval se Ščensný skrze zuby.

»To jsem já,« — odtušila Rézinka, a paní Wiśniowiecká dodala na objasněnou:

»Nazval ji tak jednou v dětinství, a od té doby jí jméno to zůstalo.«

»A ty verše? Škoda, že jich neposlal. Je to studentský genius, nebo má opravdu nadání?«

»Časem se mu to podaří, ale ne tehdy, oběře-li si takový předmět. Neboť jak pak může psáti o *mně*? . . . nebo o komkoli?« — dodala tišeji, tulíc se k Hedvice. — »To již je vždy jistá nevěra, na poesii spáchaná. Jen jedna jest pravá láska a jedna pravá píseň!«

»Kdy pak já jí porozumím?« — pomyslí si Ščensný jako v zoufalství. — Byl by hovor prodloužil, leč cítil, že delikátnost nedovoluje, aby se zdržel déle, jelikož zdraví Rézinčino toho nepřipouštělo.

Rézinka se také opravdu hned po jeho odchodu uložila na lůžko, u něhož matka a sestra usedly, hovoříce ještě nějakou chvíli o šlechetném úmyslu Zikmundově a jeho příjezdu.

Konečně odešla i Hedvika do svého pokojíku na lože. Sotva že však zavřela dvěře, přišla k ní po špičkách služka z hotelu, Nanina, jež přišla jí jakoby ku pomoci, a s tváří neobyčejně tajemnou počala jí vtiskati do ruky nějaký papírek.

»Co chceš ode mne, Nanino?«

»Ticho, per carità, toť od toho pana důstojníka, blondýna, jenž sem dříve přichážíval.«

»Od pana *Bohdana mně*!« — zvolala Hedvika a pustila list na zemi, jakoby se ho nechtěla ani dotknouti. — »Není možná, toť asi mýlka!«

»Ale opravdu; jenom se, slečno, smilujte a nikomu ničeho neříkejte . . . . Prosím, přečtěte si to . . . .«

»A to je dobré! Já bych si měla začínati s takovými tajnůstkami? . . . . Matinko, matinko drahá: podívej se, jaké moudré poselství přišlo mi od pana Bohdana!«

V okamžiku tom služka, jež se byla uvázala v úlohu Merkurovu a dostala za to tučnou *mancii* (zpropitné), strachem bledá jako smrt tak se pomátla, že utekla na schody, nechavši dvěře otevřeny, a od té doby nesměla se Wiśniowieckým nikdy více za jejich pobytu v Benátkách ukázati.

Hedvika ukazovala zatím matce růžový lístek všecek páchnoucí, a že poprvé v životě něco podobného viděla, dala se srdečně do smíchu. — Avšak ihned přešly jí žerty, když paní Cesarina přečetla drobounce olůvkem načrtnaná francouzská slova:

»A celle que j'aime« (= Té, kterou miluji).

»Opovážlivec!« — zvolala tu mladá Ukrajinka, hněvem nejsouc sebe mocna, a chtěla bez přečtení list zahoditi, ale matka ji zadržela.

»Počkej; toť nemožno, aby se směl dopustiti něčeho podobného na *tobě*; toť nějaký omyl!«

A opravdu našly uprostřed několik následujících slov:

»Dokavád budeš přísnou? Pravím Ti, že již od deseti dní nestanula noha má v hotelu »Evropa«, neboť zákaz Tvůj je mi příliš svatým, — a konečně i tehdy, když tam chodily *nohy*, *srdce* vždy zalétalo jenom k Tobě. Bylas, jsi a budeš, Irmo, mou jedinou! Uvěř přece přísahám na věky Tvého
A. B.«

Paní Wiśniowiecká musila se listu tomu zasmáti; ukončivši ohlédla se na dcerušku, aby seznala, jaký dojem na ni učinil; i uzřela ji, jak horečné ruměnce majíc v líci, běhala po pokoji.

»Matinko! Matinko! Tedy jest opravdu svět ten tak ohyzdný? Nechtěla jsem tomu věriti, — ale dnes jsem se o tom přesvědčila.«

»Ten svět, jenž žije bez Boha, mé dítě.«

»Ó ne! Snad je *pouze* Ali takovým!«

»I kdež! Takových jest bohužel na tisíce!«

»Tomu-li tak, pak nenávidím celé pokolení mužské! Ó, kéž bych mohla toho smělce potrestati!«

»Pozor!« — zašeptala paní Wiśniowiecká, zarmoucená tím, co zdálo se jí býti projevem pýchy; ale ihned druhý projev Hedvičin ji potěšil.

»Ano, ano, — chtěla bych uchrániti tu ubohou Irmu, aby se po druhé neodvážil zahrávati si se srdcem kohokoli!«

»Tož tě tedy její křivda tak rozehřála, a ne tvoje vlastní?«

»Ovšem. Což pak od něho může se mé osoby dotknouti? Kdyby třem stům dívek sliboval najednou totéž, co mně, bylo by mně to vše jedno, neboť nikdo není mi nad něho lhostejnějším; — ale ta ubohá Maďarka je opravdu do něho zamilována . . . . Snad budeje štěstí své na jeho slibech, a on zatím . . . . Ó, co se mne týče, nedám se nikým oklamati. Chci raději zůstatí starou pannou!«

»Dej pokoj! Jdi již spat, miláčku, neboť vidím, že počínáš mluvití nerozvázně.«

»Ó, neusnu jistě až do svítání, — hněvám se příliš! A Ščensný jest jeho přítelem!!!«

»Opravdu, je to neuvěřitelno!« — vzdychla si paní Wiśniowiecká a odešla; Hedvika pak vskutku celou noc kula jen plány na pokoření Aliho a ochranu Irmy.

Druhého dne, když se Ščensný zase chystal, aby se usadil do malé lodičky bez kormidelníka, na níž odbyval své samotářské projíždky, zadržel ho Ali, jsa neobyčejně rozrušen.

»Příтели, chci s tebou mluvití o něčem velmi důležitém.«

»Mluv, poslouchám.«

»Jsi mně ochoten ku všelikým službám?«

»Z té duše.«

»Proto mně buď při souboji sekundantem.«

Ščensný se nemálo zarazil.

»Víš, můj milý, že se souboje mému přesvědčení úplně protiví. Nikdy jsem ho doposud neměl a ani naň nemyslí: než, jest mi velice nesnadno něco ti odříci . . . . Je-li tudíž záležitost tvá spravedliva a někdo tě bez příčiny urazil, ... můžeš na mne spoléhnouti.«

»Hm . . . . Záležitost ta ti asi nebude po chuti, neboť i mně je líto krve pro ni, — ale co dělat? Dnes mají se věci tak, že si buď musím Irmu vzít, nebo se s jejím otcem střílet!«

»Hrůza!« — zvolal Ščensný, bledna rozčilením.

»Ano, tak tomu bohužel jest! Představ si jen, včera psal jsem dva listy, — jeden Irmě, druhý Hedvice . . . .«

»Wiśniowiecké? . . . . Ty's se odvážil? . . . .«

»Musil jsem se omluvit z výčitek, jakými jsem byl u ní očerněn, — jiné cesty pak jsem neznal; avšak na neštěstí stala se mýlka tím, že jsem listy zaměnil . . . .«

»A! Opravdu, ty si pěkně hraješ, to se musí říci! I mne jsi vtáhl za sebou! Neboť jak mně bude nyní v domě jejich a jak se omluvím!«

»Poslyš dále: Dnes běžím do domu barona Ruchyho, nevěda o ničem. A tu uvítá mne milostivá matinka saním hněvem, — a za ní ukazuje mi dceruška plačky nešťastný papír, a ač chtěl jsem těžiti z toho, že byl lístek psán polsky, abych je dovedně obelstil, nechtěly mně tenkrát na žádný způsob uvěřiti! V tom přijde ještě tlustý major, rozhárán jako řezník, a nyní počnou mi všichni tři vyprávěti, že jsem vystavil Irmu na pranýř celého města, nepoctivě ji balamutě. Na ženské pláče byl bych nedal ničeho, ale s otcem je již porízení těžší, neboť pohrozil mně tak, že — jak povídám — jsou teď jen dvě věci možny; a ten medvěd střílí výtečně, tak že kdo ví, nepříjde-li mi hloupost ta hezky draho.«

»Tady máš, co ti patří! Přiznám se ti, že se mně velice protiví spolupůsobení při tak ohyzdném dobrodružství.«

»Tož bys mi tedy nechtěl býti při souboji sekundantem?«

»Při takovém romantickém souboji nemohu . . . . věř!«

Ali si přetřel čelo, na němž mu pot byl vystoupil:

»Co tu počítí? Odjeti z Benátek? Utéci tomu všemu? Ale jak? Pak bych se tu nemohl vícekrát ukázati? Ostatně on by mne, ten rozzuřený major, mohl honiti a ještě někde veřejně skoliti! . . . . A ty Wiśniowieckých? U těch mám na věky po všem! Ne! Teď toho nesmím

nechat! Jinak musím se z toho vyvléci — svou čest zachovati. Což? Ty mně neodpovídáš? Divno mi, že ty, můj přítel, tak málo o mne dbáš!«

Ščensný byl velice zarmoucen.

»Bohdane,« — pravil po chvíli — »kdyby se mně mělo státi něco takového jako dnes tobě, nevěděl bych si jiné rady, než udeřiti se šlechetně v prsa, zdvihnouti se a jedním skokem vrci se na jinou stranu . . . . Zanech již toho všeho, — jeď tam, kdes posud neznám, — začni nový život . . . . na příklad v řadách piemontských . . . .«

»Dej mně s nimi pokoj! — Teď nemohu mysliti na nic jiného, — napřed musím urovnati tuto záležitost. . . .«

»A klesati při tom stále hlouběji? Ali, Ali, předpovídám ti ohromný úpadek, budeš-li vždy ke slovům pravdy a přátelství tak hluchý.«

»A zdaž i ty nejsi hluchý ke slovům mým?« — odtušil Ali s trpkým úsměvem; — »veta za vetu!«

Umlkli a celý den již na sebe nemluvili; ale Ščensný nespouštěl oka s druha svého, s největším nepokojem snaže se dopátrati jeho úmyslu; večer však přemohla ho péče přátelská, i otázal se ho, co zamýšlí?

»Vezmu si Irmu,« — odpověděl Ali chladně.

»Pro lásku Boží, co se to s tebou děje? Zešílel jsi?«

»Naopak, jsem při zdravých smyslech, a proto jsem se po zralém uvážení na tomhle ustanovil.«

»Ženiti se bez lásky se špatně vychovanou, plytkou Maďarkou, a pro okamžitou lidskou důmněnku vázati si celou budoucnost! Ali, nemohu ti nijak porozuměti!«

»A kdož tu mluví o zatarasení budoucnosti?«

»Jak to? Či snad bys chtěl ještě dále žertovati?«

»O poutech nelze ani mluvíti; — nemyslím se přikovati k ženě na celý život!«

Ščensný odskočil na dva kroky a pohlédl na Aliho s výčitkou, již tento ani nerozuměl.

»Ne, ty dnes blouzníš! Jinak bys nebyl s to, abys tak chladně již napřed přemýšlel o plánu neštěstí ubohé dívky, kterou samovolně ničíš! Kdybys se s ní jednou oženil, byl bys nucen pouta ta nositi do smrti.«

»A proč? Co by mne přinutilo?«

Ščensný, jenž nechtěl říci *svědomí*, zamyslel se na okamžik a pak pravil:

»Čest.«

»Ha! ha! Jalové slovo! Kdo pak by dnes něco na ně dal! Již pominuly ty dětské hry středověkých dob.«

»Ali, vidím, že jsme si podobni jako oheň a voda . . . .«

»A přece nás osud spolu spřáhl,« — podotkl Bohdan spěšně — »proto není slušno, pouta ta trhati . . . .«

»Ale různost zásad musí konečně vykopati propast mezi námi!«

»Proč? Ať jde každý svou cestou, nepřekážíje druhému.«

»Ty mne tedy chceš přinutiti, abych ti byl družbou při té tvé znamenité ženitbě? Toť tak, jako kdybych měl podepsati ortel tvé mravní smrti! Toho na mně nevymůžeš.«

»Čiň, jak se ti líbí. Pomohu si konečně i bez tebe.«

Tím se hovor ukončil.

Ščensný styděl se za přítele svého tak, že několik dní nemohl nikam vyjít, tím méně tedy k Wiśniowieckým. Než když přišla sobota, na niž určili si hned na počátku téhodne společnou vycházku do Murana, aby navštívili tamní slavnou sklárnu, dodal si odvahy a ubíral se, ač zdlouhavěji než jindy, do hotelu.

Ambrož přinesl mu však odpověď, že ho panstvo přijati nemůže, poněvadž je na odchodu.

Ščensnému až krev ze rtu vytryskla, jak se do něho zahryzl.

»To máš první následek Aliho kousku!« — zabručel a rozhodl se, že druhého zakusiti nechce.

Ale brzy po té setkal se v krásné Růžencové kapli, vystavené při kostele sv. Jana a Pavla na památku vítězství u Lepanta, s Hedvikou, malující pod dohledem matčiným kopii jednoho z tamních arciděl. Ubohá vzplanula jako višěň při vzpomnění na poselství Aliho, na něž ji přítel jeho svou přítomností upomenul. Paní Wiśniowiecká byla pak též v trapném postavení, jelikož důstojnost nedovolovala jí, aby se o celé

té události zmiňovala, s druhé strany pak chladnost byla u ní zjevna.

Ščensný nevěděl z počátku, jak se má zachovati, až se najednou rozhodl, že rozlouskne ořech ten najednou, a pamětliv prosby Aliho, jenž ho zapřísáhal, aby oznámil Wíśniowieckým jeho sňatek s Irmou, aby dokázal Hedvice, že zavržený milovník nedbá jejích vděků, pravil: »Víte-li již, že si můj přítel vezme slečnu Irmu?«

Není možno představit si udivení paní Cesariny. Co se Hedviky týče, oddechla si, jednak že zbyla se již toho dotěry, jednak že Irma bude uspokojena; a tak, ač poměr Ščensného nějakou chvíli ještě byl napjat, vrátil se znenáhla zase do rovnováhy.

Alimu zdálo se nejsnadnějším, odprositi majora a rodinu jeho, jež byla všecká šťastna tak vznešeným sňatkem. V době té, kdy byl snoubencem, připadaly mu různé myšlenky, jak by se příště osvoboditi mohl, a mezi jiným vzpomněl si i na cukrovinky jedem napuštěné, s nimiž se byl seznámil v sezeních v paláci Gian-Marino, — než přece bylo mu líto černých očí Irminých; pročež zamítнув úmysl ten, aby je na věky zhasil, uznal se za tak šlechetného, jako kdyby jí byl s nasazením vlastního života život zachránil.

Majorovi spěchali s veselím co nejvíce; — majorová chtěla hned po zasnoubení jíti pro ohlášky, leč Ali s rozhodností člověka, jenž ví, že prokazuje milost a proto bude poslouchán, oznámil, že jich neztrpí a že si již najde kněze, který ho oddá i bez prohlášek. Irma se tomu z počátku trochu bránila, i rodičové cosi namítali, ale konečně umkli.

Jednoho dne stanul Ali před Ščensným v bílé kamizolce s buketem na prsou a pravil: »Gratuluj mi, neboť jsem ženichem; — za čtvrt hodiny stanu před oltářem.«

»Ubíjíš se!« — zvolal Ščensný.

»Ah, co škodí?«

»A nemohu — nemohu ti nože odňati!«

»Nenaříkej; už je pozdě. — Řekni mně naposled: půjdeš se mnou či ne?«

»Ne.«

»Tož se tedy rozlučme, neboť víš, že hned po snídání jedu na dráhu a se ženou do Cunea. (Byl tam vyslán sektou, aby převrátil hlavy mládeži polské ve vojenské škole.) Kdybys měl rozum, Ščensný, jel bys se mnou.«

»Ani mi nenapadne. Nenávidím Mieroslawského. Ostatně povídačky těch nevyspělých legionistů by mne naplnily odporem k věci, k níž bez toho, jak se již počinám obávati, stávám se trochu chladným.«

»Proto prehni již z Benátek, nebo ještě u těch Wiśniowieckých zženštíš a staneš se konečně ještě papežencem.«

»Neboj se! Pojedu do Caprery ohrát se při krbu muže-velikána.«

»Máš volnou cestu. Teď však se rozlučme.«

Ščensný byl dojat, když přítele objímal.

»Ali, bojím se o tebe!«

»A já o tebe; — piš mně, nespustíš-li se mne docela k vůli Irmě . . . .«

»Nikoli, můj milý, — neopustím tě, leč bys zabředl až tam, ... kam by již poctivý člověk za tebou jíti nemohl! Ale doufám, že toho nebude, pokud setrváš na cestě cti!«

»Tož buď mi zdráv, Ščensný. Na shledanou, možno, že na bojišti v řadách Garibaldiho!«

Ščensný patřil dlouho za odcházejícím a zamyslíl se na chvíli.

Sotva pak Ščensný druhého dne vstoupil do salonu Wiśniowieckých, ozval se v předpokoji zvonek, a zároveň vpadl do salonu jako střela štíhlý jinoch, rysy a výrazem tváře Rézince velice podobný.

»Zikmund!« — zvolaly dámy, a matka rozevřela náruč, a dívky šťastny vyběhly bratranci vstříc.

Ščensný vida to, tak se pobouřil, že, když mu mladý Wiśniowiecký byl představován, měl sotva tolik síly, aby kývnul hlavou.

Zikmund však nedbaje toho, chopil se jeho ruky a pravil vesele:

»Pan Firlej, toť jako starý známý. A Litvín k tomu; — já mám Litvíny tak rád! Na akademii jsem nejvíce s nimi žil v přátelství.«

Ščensný nedával odpovědi, on však na ni též nečekal, nýbrž obrací se k Rézince, zvolal nadšeně:

»A ty, má Lilijko! Jak jsi ještě hezčí, a jak jsi vyrostla! Ba, co vidím? Tyť máš již i šaty s vlečkou! Až se bojím, nebudeš-li se na mne dívat s patra, když jsi nyní tak velkou slečnou!«

»Však i ty jsi dospělý,« — odtušila Lilijka naivně, měříc Zikmunda od hlavy do paty.

»Ne zcela, neboť má ještě mléko na bradě,« — zabručel Ščensný do vousův.

Mezi příchozím a Wiśniowieckými pak začala se, jak básník praví,

. . . . . živě rozmluva ta matná,
kde obsah let chcem vložit ve dvě slova chvatná;
co divení, co ptaní, co tu povídání!
V to výkřik, povzdech — a zas nové přivítání.

(Mickiewiczův »Pan Tadeáš«,
čes. překladu Elišky Krásnohorské str. 17.)

Pan Firlej nechtěje snad býti na závalu, bral již klobouk, ale paní Cesarina, jež seznala jeho myšlenky, chtějíc je rozehnati, zúmyslně pozvala ho k obědu.

Zikmund usedl si mezi sestřenky, a ihned obnovy dávné žerty. Jsa pohyblivý jako rtuť, nemohl na okamžik seděti pokojně na místě; brzy přivinul se k tetě jako dítě, brzy dováděl s dívkami, brzy obracel se k Ambrožovi. A přece vyzírala mu při tom z očí jakási hloubka, příbuzná kouzlům Rézinčiným.

Rád byl by i Ščensného přivedl v proud, ale nebylo to možno.

Teprve když počalo se hovořiti o vojsku papežském, a paní Wiśniowiecká se přiznala, že již chystá hedbávnou cupaninu do kaftanu pro svého synovce, a Zikmund vítězství si sliboval, Ščensný, ponořiv přes stůl v něho svůj badavý zrak, pravil:

»Za nedlouho snad setkáme se v boji . . . .«

»Opravdu? Pak se obejměme, kollego!«

»Jako protivníci, ne jako kollegové: jáť budu válčiti v řadách svobody!«

»A kdež jest svoboda, ne-li pod praporem pravdy?«

»Kde jest pravda, ne-li pod praporem svobody?«
— odvětil tento — »prapor váš slouží kněžskému despotismu.«

Líce mládencovy polily se ruměncem a v očích se mu zajiskřilo.

»Despotismus je tam, kde je bezpráví! A kdož má svobodnější vojsko nežli ten bezbranný, jehož jedinou mocí je požehnání, a ke komu spěchají dobrovolníci se všech stran světa, neplaceni jinak než láskou a krví mučednickou? Co věstil před 12 lety náš veliký básník, to se dnes uskutečňuje.*)«

»Týchž dobrovolníků ještě větší počet má svaté právo neodvislosti italské.«

»Že jest jich větší počet, souhlasím — ale ne týchž! Pohleď jim jen do svědomí, a ihned uzříš rozdíl pohnutek a cíle. — Tamť není ani jednoty, ani síly ducha; a není divu! — neboť kde není víry, tam nemůže býti přesvědčení, — končít se u bezbožců vše na světě i mimo svět znamením otázky. — Tvrdití něco nedovedou; upírají, ale neodůvodní, — boří, ale nestaví . . . .«

»To nemá s tím co dělati!« — pravil Ščensný nepřiliš zdvořile.

»Ba má, a to velmi mnoho, — neboť kdo tápe ve tmách, nedojde snadno bohatýrstva. Opakuji, možno-li něco milovati, nemám-li o tom úsudku? A nemiluje mohu-liž tomu sloužiti s celou duší?«

»Ó, co se toho týče, pravím ti, že žádný z vašich legitimistů nemiluje tiary tak, jako já miluji svobodu!«

»Svobodu! A vy myslíte, že bojujete pod Gari-
baldim dopomůžete jí k vítězství? Můj Bože! jak ohyzdnou karikaturou svobody je revoluce, jež pouze zlo činiti dovoluje, národy ničí, Robespierý jim za vůdce dává, oltáře a práva zneuctivá, dlaní svatokrádežnou rozdírajíc lůno lidstva, aby mu vyrvala ze srdce vše, co tam zdravým žitím zavání! . . . . Prosím, ohlédněte se dnes po světě: jak jest zakrsalý, jak tone v bídném materialismu, jak zpráchnivěl a zestaral! A přece jest po-

*) Viz listy Krasinského z roku 1848 a projekt mezinárodní legie na obranu papeže.

kolení to dítětem revoluce! Ó, věru že nemůže být dobrým strom, jenž takovéto ovoce přináší!«

»Koukol všude mezi pšenicí!« — odtušil Ščensný; -- »a posud-li jsi neseznal, jak revoluce lidem oči otevřela, jak ze slepých nástrojů učinila je muži, jak naučila je znáti svou důstojnost a práva, je to jen důkazem, že jsi světa ještě z blízka nepoznal.«

»Naopak, měl jsem již nejednou příležitost, pozorovati pěkné následky vašich teorií u nejednoho ze svých školních druhův, a proto směle, opíraje se o důvody, tvrdím, že przníte přečisté slovo svobody, píšíce jen na cáry demagogie! Svoboda nepřichází zdola, nýbrž shůry, — nehýbe bahnem společenstva, nýbrž ušlechťuje každou vrstvu jeho, -- nepoddává se otrocky vládě vlastních náruživostí, nýbrž panuje nad sebou, nad ďáblem, nad světem i nad ohledy lidskými, poslouchajíc pouze svědomí! Bůh a právo, heslem naším, — vašim pak: moc nad právo!«

Paní Wiśniowiecká patřila na synovce svého s úsměvem mateřské radosti, — ale Rézinka nehleděla na něho, nýbrž na Ščensného, pátrajíc a, řekněme upřímně, starostlivě sledujíc jeho dojmy. Ihned však musila skloniti hlavu, setkavši se s okem Firlejovým, jež mělo též úmysl.

Ščensný nepokračoval v hovoru, jakoby nechtěl s dítětem v něj se dále pouštěti, a tak se též oběd ukončil.

Po černé kávě a kouskovité rozprávce, jež při tom bývá, odešli Zikmund a Rézinka na nízkou pohovku v rohu pokoje, takovou, jakou Francouzi trefně nazývají *causeuses*. Ščensný jakožto malíř nemohl být nedojat krásným obrazem, jež tvořily dvě ty jasné, k sobě nachýlené postavy a těch čtvero očí, tak stejně na sebe patřících; — jenom v barvě se trochu lišily jemným odstínem, neboť safír očí Rézinciných byl živý jako ultramarin, u Zikmunda pak přecházel ve fialovo. Výraz pohledů těch sledoval Ščensný nespokojeně, ale nemohl jich pochopiti, neboť ač neshledal tam toho, co na světě zovou láskou, bylo tam přece něco více nežli přátelství, ba, zdálo se mu to býti i něco více než obyčejný

bratrský cit, — jako jakési dokonalé a důvěrné porozumění.

»Ten bratránek jest, jak viděti, se sestřenkou ve velmi dobrém poměru?« — otázal se Hedviky.

»Ba jistě! Od dětství vždycky se tak k sobě mají.«

»A vy s nimi nedržíte?«

»Při zábavě s celým srdcem, — ale při těch dlouhých, nekonečných a vznešených hovorech nikdy; tu jsem vždy zatím vymýšlela nějakou novou hru . . . .«

»A nemýlím-li se, jste podnes takovou.«

»Zajisté.«

»Nechtěla byste tudíž zkusiti se mnou »válečnou«?«

»I ano, — budu brániti, neboť to jest vždy spravedlivější.«

»Dobře. Buďtež Lamoricièrem a já Garibaldim. Musím za nevíím co zvítěziti.«

Tak žertoval dělaje hrdinu, co zatím oko jeho ohlíželo se stále na nízkou pohovku.

A co tam se hovoří?

»Zikmunde,« — ptá se právě Rézinka s úsměvem, — »co pak dělá tvá lýra?«

»Rozbil bych ji ihned na tisíc kousků; nemohuť při ní nic vyzpívati.«

»Věřím, zvláště užíváš-li jí k takovým věcem jako v onom akrostichu . . . .«

»Nehněvej se proto, Lilijko. Nebyloť v tom zpronevěření mému dávnému jednání, neboť pravím ti, že myšlenka na tebe přivádí mne vždy k myšlení na Boha. Jsíť mi tak průzračna, že vidím Jeho.«

»Dej pokoj! Proč nehledíš na Něho raději přímo?«

»A lépe-li mi to možno lunetou? Vidíš, Lilijko, ty mně Ho přibližuješ, neboť já sám od sebe neumím ani modlitbou, ani životem jak náleží stoupati po řebříku Jakubově. Jeť mi potřebí anděla . . . .«

»Máš svého anděla strážce . . . .«

»Jeden by mne neunesl. Ostatně přiznám se ti upřímně, že kdybych dovedl jen jednou před smrtí důstojně Bohu zazpívati, nikdy bych již jiné písně nezpíval. Ale toť právě to neštěstí, že píseň tak věčně tísněna břemenem ohyzdné slabosti mé, — věčně nedo-

zpívána — věčně umdlévající na cestě ze srdce do úst! Duch můj jakoby byl na řetěze; chce letěti k Bohu, ale tělo ho zdržuje a žítí mu nedá! Jak se mám tudíž při tom pokoušeti o božskou poesii? . . . . Pokusím se . . . . ale pokusy ty mne pouze naplní nechutí, neboť nemohou ani pojeti krásy Jeho! . . . . Cítím ji . . . . miluji ji nade vše . . . . snažím se slovy ji vyjádřiti, ale každé je mrtvo, a všeliké namáhání je prací děcka, jež chtělo skořápkou moře přelíti.«

»Soudíš zcela správně! — zvolala Rézinka nadšeně. — »Divný jest ten Pán, o němž neustále hovořiti možno, ale nic pověditi o Něm nelze, jelikož jest nevyslovitelný! Ale úvaha o Něm jest přece vždy úlevou, a spolu utrpením.«

»Ba věru, utrpením; — a myslíš, že jsem se již vypovídal?«

»Nemyslím, vímť, že nikdo z plnosti Jeho neuběře.«

Umlkli, až po chvíli otázala se Rézinka náhle:

»Zikmunde, kdybys nyní zdráv se vrátil, stal bys se knězem?«

Mládenec se zamyslel — a zarmoutil.

»A ty, Lilijko, kdybys nyní vyšla zdráva, stala bys se jeptiškou?«

»Jak se hodí jedno k druhému?«

»Možno, že dle tvého mínění nikoli; . . . . ale přece se pamatuješ, jak jsem dříve vždy říkával, že tam budu bratrem, kde má Lilijka bude sestrou? . . . . Ostatně, zanechme žertův, o tom nelze ani mluvití . . . . Nepřežijemeť oba . . . .«

»Jaké to sladké slovo, smrf!«

»Zajisté; chtěl bych, abychom oba jednoho dne život dokonali!«

»Já též.«

»A ten pan Ščensný . . . . víš, ten se mi nelíbí tak, jak jsem se z tvých dopisů nadál. — Je takový odporný, a při tom je nevěrec v plném slova smyslu!«

»Odporným obyčejně nebývá. Nevím, co se mu dnes stalo. Snad je zarmoucen z odjezdu pana Bohdana, z čehož my se zase k vůli němu velice těšíme. A že jest nevěrec, to nás nesmí odrážeti, nýbrž k modlitbě

podněcovati. Víš, mně dal Bůh od prvního okamžiku podivuhodnou horoucnost modlitby za něho.«

»Šťasten! Jistě se vrátí!«

»Ó, jak si toho přeji! Snaž se k němu se přiblížit, Zikmunde, neboť zdá se mi, že potřebuje velice útěchy, a tys tak dobrým lékem na ránu!«

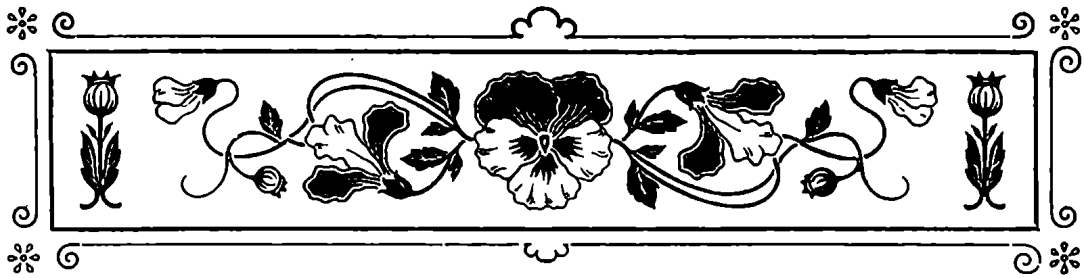
»Opravdu?«

»Opravdu.«

»Pak se budu snažiti hojiti toho ubohého Litvína jako lék tvé ruky; . . . musím ho milovati již proto, že se o něho zajímáš. Vždyť tě mám tak rád, Lilijko!«

»A já tebe, Zikmunde.«

X. Pod skalou Petrovou.

Zikmund nemohl se v Benátkách dlouho zdržeti, neboť zápal, aby co nejdříve dostal se pod prapor papežský, nedovoloval mu mařiti času. Však i to bylo Ščensnému příliš, jenž, ač cítil k jinochu tomu jakousi nevysvětlitelnou náklonnost, jelikož mu velice připomínal Rézinku, byl přece zároveň mučen stále vzrůstající žárlivostí. Každé slovo, každý úsměv zachycený na líci jednoho nebo druhého muka mu působil, a když se mu zase časem zdávalo, že je to hloupost, trpěl jiným způsobem, rouhaje se vlastnímu šílenství. Tu pak srdce nabylo převahy, vděčně přijímal důkazy šlechternosti a přátelství hodného Zikmunda, jenž jako »Israelita neznající lsti« byl vždy ochoten uvítati ho s otevřenou náručí, ale ihned nějakou nepatrnou zmínku nebo nevinně vyřčené slovo splácel mu ranou jedovatější než cokoli jiného.

Jako nemocný, jenž si nemůže najíti na lůžku místečka, tak neměl již Ščensný, kam by obrátil mysl, aby našel úlevy a odpočinku: vzpomínka na Aliho otravovala mu dny i noci, láska k Rézince byla mu pramenem stálých utrpení, ba i ta revoluční záležitost, ona břitva, již tona se chytil, počala se mu již kaliti, neboť celozimní rozmluvy s Wiśniowieckými vyhloubily v něm přece jako kapka za kapkou jakýsi pomník cti, jež v srdci stavěl. Ale s druhé strany byla duše ta opravdu z granitu, a jako mluvil tvrdošijný Litvín za mlada k svému velikému psu v domě škůdcově: »Čím

více mně pro tebe lají, tím více tě miluji,« tak i nyní umínil sobě vytrvati u praporu, jež si jednou vybral, chtěje se jen stěží přiznati, že začíná pro něho ztráceti půvab. Kromě toho nutno ještě dodati, že náležel mezi lidi, kteří by *vědomě* za nic na světě nedopustili, aby někdo v jednání jejich působil, považujícíe cosi takového za největší pokoření.

Proto se také za týden po příjezdu Zikmundově rozhodl, že neodvratně splní svůj úmysl, o němž se byl příteli svému zmínil, a právě to oznámil paní Wiśniowiecké, když ho Hedvika všecka radostí rozpálena přepadla.

»Prosím, račte si pomysliťi, pane Ščensný, jak jsme šťastny: na Velikonoce jedeme do Říma!«

»Opravdu? A kdo učinil ten návrh?«

»Zikmund, a my jsme jej podporovaly, tak že se matka dala uprositi.«

»Jděte si . . .« — pomysliťi si Ščensný, stiskaje pěst při pomyšlení na tento nový triumf svého soupeře, — nahlas pak pravil: »Přeji vám šťastnou cestu; já jedu zase do Caprery.«

Zdálo se mu to jen, či skutečně Rézinka zbledla? Ó, ale srdce se tak snadno nadějí klame! Zachytiv tento paprsek, již docela jiným než před tím dodal hlasem:

»Dovolíte-li, vstoupím na zpáteční cestě do věčného města a složím vám svoji poklonu.«

»Jenom nezůstávej dlouho u toho svého Beppina (Jozífká), Ščensný,« — zvolal Zikmund, — »jinak se vrátíš z té Kozí výspy příliš červený . . . .«

»Ó, kéž bych byl opravdu tak červený jako krev tyranů, kterou proliti práhnu! . . . .«

»Pozor, — neboť krev černá, — a kdo a co jest černé . . . .«

»Kdy pak jedete?« — otázala se Hedvika.

»Zítra.«

»Tak náhle?«

»Nerozmýšlím se nikdy dlouho. Přišel jsem se právě s vámi rozžehnat.«

To řka vzchopil se spěšně, poceloval ruku paní Wiśniowiecké, aby pohnutí času nedopřál, a poděkovav

jí za dobrotivost její po celou dobu pobytu v Benátkách mu prokazovanou, stiskl ruku Hedvice i Rézince, ani na tuto nepohlédnuv, jelikož věděl, že kdyby upozoroval změnu na její tváři, ztratil by, všechnu ochotu k návštěvě Garibaldiho.

»Jaký dáš mi vzkaz pro muže velikána?« — tázal se na schodech Zikmunda, jenž ho provázel ke gondole.

»Ho! ho! výzev na rytířské *rendez vous!*« — odtušil tento upřímně a vesele; — »vystrojíme si hostinu a na vivaty se nebude toku, a to veleomamivého, také nedostávati; — proto ať se dostaví!«

»Platí, — i já se dostavím, Zikmunde!«

»Ó nikoli, tebe tam nechci míti!« — zvolal jinoch z hloubi duše a objal ho tak srdečně, že ho Ščensný navzájem objati musil.

»Jak bych toho hochu miloval, kdyby ona ho nemilovala!« — pomyslíl si pluje odtud. Potom ohlédl se naposled na balkon Wiśniowieckých, ale nebylo tam nikoho, a Nemrod marně štěkotem svým jak obyčejně vyzýval Rézinku, k níž byl velice přilnul.

Brzy po té odejel i Zikmund, s ním pak vyslala paní Cesarina do Říma Ambrože jako kurýra, aby, znaje již město, vyhledal byt a vše svým paním přichystal.

Poslání takové bylo mu zcela po chuti, — a proto se ho též ujal s celým srdcem a plnil je tak horlivě, že po 10 dní od rána do noci běhal po tom světovém městě z jednoho poschodí do druhého, z domu do domu, ve společnosti neúmorného ve službě bližních a a zvláště krajanů kapitána Kořeniowského, jenž nejednou s vrozenou sobě holubičí trpělivostí poslouchal hovory starého sluhy, když tento, rozhořčen pohledem na nepohodlnou místnost, jako had počal se svíjeti, rukama rozhazovati a očima zoufale zíraje volal:

»Nu, a co si mám s tou místností počítí? Je to k ničemu! Je zde salon? Kdež! A stará paní potřebuje také zvláštní pokoj . . . . Co si počnu? . . . .«

Na to vše odpovídal *Otec* kapitán (— neboť jinak nebyl v polském kruhu zván —) jen úsměvem a svým zvláštním zamručením v tonině vysokého sopránu, což Ambrože vždy trochu upokojilo.

Hrdinná vytrvalost obou konečně zvítězila: našli byt všem požadavkům vyhovující, neboť se našel vedle kláštera sester Srdce Páně (Trinità dei Monti) na temeni hory, kdež i krásný rozhled se jevil i vzduch byl zdravý, a kromě toho našel se ještě v bývalém paláci vyslanectva polského, vystaveném Jiřím Ossolińským, a ozdobeném až po dnes Orlem a Pogoněm.*)

Radost Ambrožova neznala mezí; zvláště (ku potěšení) radoval se z maleb na stropě, dokládaje, že tu budou míti jeho paní všechno hezké, pěkné a pořádné, a telegrafoval do Benátek, tak že poslední pátek před Svatým týdnem vítaly dámy Wiśniowieckých za soumraku s nevýslovným dojmem kopuli sv. Petra.

Když jedouc kolem koleje římské uzřela Rézinka vyvěšený běložlutý papežský prapor, tu srdce její naplnilo se nevýslovným štěstím, jež v očích se zrcadlilo, — Hedvika pak, vyhlížejíc zvědavě brzy tím brzy oním oknem povozu, pozdravovala ohnivými slovy každý předmět, připomínající jí, že vjíždí do sídla Petra. Nejvíce však potěšila se pohledem na sochu Neposkvrněného Početí, postavenou na Španělském náměstí na památku prohlášení dotyčného dogmatu před několika lety. — »Ó, město víry!« — zvolala — »jediný útulku, v němž možno cítiti, že pravda vítězí; jak nevýslovně tě miluji!« — Kdekoli uzřela bystrým zrakem svým, ač bylo temno, klíče papežské a tiaru, vítala je radostně, a rmoutilo ji jenom to, že neviděla na cestě žádného zuava, a Zikmund představil se jim na nádraží ještě bez stejnokroje, maje jej obléci teprve nazejtří.

»Viděl jsi již sv. Otce?« — tázala se Rézinka.

»Byl jsem s několika druhy u audience.«

»Šťastní lidé! A co vám pověděl?«

»Přijal nás tak laskavě, že srdce vděčností plesalo, mne pak jako Poláka zvlášť vyznamenal a rmoutil se, že je nás tu tak málo.«

V témž okamžiku stanul povoz před domem bývalého vyslanectví. Pohled na erby Litvy a Koruny nade branou vyvolal nové projevy radosti u dívek, s nimiž paní Wiśniowiecká upřímně souhlasila, chválíc výběr Ambro-

---

*) Znak Polska a Litvy.

žův a děkujíc za namáhání šlechtnému kapitanovi, jenž jako starý známý čekal již u vchodu.

Na čaj přišel též šedivý již tehdáž general Š., neocenitelný pan K. a několik jiných přátel, tak že Wiśniowieckých od prvního okamžiku zakusily toho pocitu, jenž nás tak mile dojíká po příjezdu do Říma, totiž že jsme doma, — neboť v té veliké otčině křesťanské najde každý národ svou otčinu, a zvláště my Poláci, kteří zbaveni práv svých a otčiny nacházeli jsme tam zvláštní autonomii pod ochranou tak nás milujícího srdce Pia IX.

Ani Hedvika ani Rézinka neusnuly té noci. Poslední tváříc se, jakoby spala, aby matce starostí nepůsobila, opojena modlitbou, naslouchala blízkým i vzdáleným zvukům klášterních zvonků, které v noční tišině ozývaly se na všech stranách města, volajíce k jitřním hodinkám. Hedvika pak vstala několikrát a běžela k oknu, aby se přesvědčila, je-li opravdu v Římě. Ještě nesvitalo, a již byla na nohou.

»Kristo,« — pravila po tichu ke služce, slyšíc, že se tato v přiléhajícím pokoji taktéž strojí, — »v jakémsi kostele nedaleko se zvoní, jistě na první mši sv.; pojďme rychle a přijdeme dříve, než matka vstane.«

»Ba věru, slečinko, v Římě musí býti člověk pobožný; — já to již na sobě cítím.«

Vyšly tedy. Došedše marně k uzavřeným ještě dveřím Trinità dei Monti, sešly po překrásných, bílých, mramorových schodech, jež vedou s Pincia až na Španělské náměstí, a zahnuvše kolem Propagandy, přišly do kostela Sant Andrea delle Fratte, který Hedvika ihned dle matčina popisu poznala. Před oltářem, kde se Nejsvětější Panna zázračně byla ukázala při navrácení Ratisbonnově, byla právě sloužena mše sv. — Hedvika modlila se vroucně, ale po posledním evangeliu dovolila si »nábožně se rozhlédnouti« a tu — ó radosti! uzřela . . . . co? . . . . Zuava, klečícího s čelem k zemi schýleným. Ano, tof jejich kroj, modrošedý s červeným vyšíváním, a snad oděv důstojnický, jelikož stříbrné ozdoby září již zdaleka.

Příští hrdina Kristův byl v modlitbu tak pohroužen, že neviděl ničeho, co se kolem něho děje, —

ale za to Hedvika prohlédla si s dětinným podivem celou jeho postavu, všimla si jeho pěkných tahů, sama sobě přisvědčujíc, že nikdo na světě nemá tak hezkých vojínů, jako sv. Otec, ba pohleděla se strany i do modlitební knihy, jež zapomenuta ležela na zemi. A tu nové překvapení, snad ještě milejší než první: kniha ta dobře je jí známa, táž, z níž ona se modlila od času prvního sv. přijímání: *Ołtarzyk Polski!*

»Toť náš krajan, Kristo,« — šepce dívka plna radosti, — »kéž mu Pán Bůh žehná!«

Zuav, uslyšev slova ta, ohlédl se usmívaje se, a Hedvika co nejrychleji vyběhla z kostela, aby matince a Rézince vše vypověděla.

Zikmund neukázal se celé dopoledne, jelikož byl právě toho dne zapisován do řad vojenských, ale na oběd přišel s radostnou zprávou, že se může již nejen honositi jménem vojína, nýbrž na dovršení radosti že se dostal ještě pod velitelství svého rodáka, mladého poručíka Lelivy, jenž mu s největší ochotou slíbil vše ulehčiti a s vojenskou službou ho obeznámiti.

Po obědě odebrali se všichni na procházku do blízké, krásné zahrady na Monte Pincio.

Mírné a vlhké povětří, jež Ambrož širokatem, my pak africkým *sirocco* zoveme, bylo tam naplněno ještě zvláštním balsamem; proto také ulevilo se Rézince, znavené namáháním cestovním. — V zanícení patřila na obraz u paty hory se jevící, a Zikmund, pokud s to byl, jmenoval jí všechny pomníky a svatyně.

»A jací jsou to, Zikmunde, kněží s těmi červenými pásy, tamo po dvou za bránu vycházející?«

»Toť chovanci Propagandy, jnoši různých krajů missionářských, kteří se tuto vzdělávají, aby po návratu do své otčiny hlásali rodákům Krista a za Něho, třeba-li, zemřeli.«

»Toť tedy budoucí mučedníci? Ó jak šťastný to zástup, Zikmunde! Záviděla bych jim, kdyby to bylo dovoleno.«

»Věřím ti. Pamatuješ se, Lilijko, jak jsme si vždy rádi na mučedníky hráli, až jsme jednou zašli v zápalu

svém tak daleko, že jsme se opravdu do krve poranili, načež nám podobné zábavy byly zakázány?»

»Pamatuji se velmi dobře, — naplakala jsem se velmi mnoho pro ten zákaz . . . . Ale proč běží všichni v onu stranu? Vidíš? Přijíždí vojín s vytaženým palašem . . . .«

»Papežský dragoun!« — zvolal Zikmund, ruměně se jako šarlat; — »jak tě miluji . . . . Sv. Otec jede!«

Vskutku ukázal se za jezdcem vůz, z něhož vystoupil stařec, bílý jako anděl, a žehnaje na obě strany, počal se procházeti mezi poklekajícím zástupem.

Dojemný a u přirovnání ku průvodu jistých vládců zcela jinaký je pohled na průvod sv. Otce uprostřed jeho poddaných: jako opravdový král pokoje, náměstek Toho, jehož vítězství ne hřmot, ani děla, nýbrž dětské hosanna vítalo, prochází se pěšky, dovoluje každému, by k němu přistoupil, klade ubožákům ruce na hlavu, zvláště vždy dítek si všímaje. Tak i tentokráte krok za krokem napadal ho lid, chtěje mu nohy pocelovati, a monsignorové sotva byli s to, aby nátlak jeho zadrželi. Kdekoliv ukázal se sv. Otec, nastalo sváteční ticho, kolena všech se ohýbala, a oči všech naplněny láskou obracely se k němu, jakoby si každý chtěl vrýt do duše na věky památku na ty rysy požehnané.

Lehce nebo těžce, dle své nálady, uhodne čtenář, co dalo se as v srdci našich přátel, zvláště Zikmunda a Rézinky. Ti nedbajíce ostatních, vzali se jako dvě děti za ruce, a běželi přes celou zahradu tak, aby mohli při každé zátočině sv. Otcí cestu zastoupiti a požehnání jeho obdržeti.

Při třetí zátočce spozoroval sv. Otec jejich politiku i pravil s nevýslovnou líbezností, jakž to uměl: »Figliuoli miei!« (Dítka mé.)

Na to odušil Zikmund všecek uřícen: »Otče svatý, drah jsi nám nade vše ve světě, rci, volno-li obětovati Bohu život svůj na ochranu církve?«

Pius pohlédl bystře v oči jemu i Rézince, tak že se oběma zdálo, že v okamžiku tom poznává všechna tajemství nitra jejich. Potom pozdvihl oči k nebi, zastavil se a pravil slavnostně:

»Bůh přijímá časem podobné oběti; — ať naplní vás láskou a zásluhou.« *)

Rézinka, slyšíc slova ta, pocítila, že všechno v ní rozčilením trne, — ale Zikmund, jemuž nikdy nechybělo ani pohybu ani slov, čapku vzhůru metaje zvolal, co mu prsa stačila: »Viva Pio IX. Papa e Rè!« — »Evviva!« — opáčily po něm steré hlasy, a bílé šátky spolu s černými klobouky na všech stranách počaly vláti ve vzduchu.

Všichni na Monte Pincio, jako pole klasů, jež vítr schýlí, sehnuli se před sv. Otcem. Jenom jedna postava stála zpříma, osamocená, zasmušilá, a tím více od ostatních se lišící, že nestejně s nimi byla rostlou. A Rézinka již ji vidí . . . . a bledne . . . .

»Zikmunde, vidíš tamo pana Ščensného?«

»Toť on? . . . . Smělec! On jediný odvážil se nevzdati pocty Pomazanému Páně! . . . . Ale odpusť, Lijko; vždy zapomenu, že to nemáš ráda, když se proti němu ozvu.«

»Jíž nás poznal, přichází sem stezkou, Zikmunde.«
A Firlej vskutku stanul před nimi.

»Ha! Vítáme tě z návštěvy u muže bohatýra. Pověz nám, zdaž nezakrňují velcí lidé z blízka?«

»Sami toho máte důkaz,« — odtušil Ščensný, ukazuje na svatého Otce pohybem ruky, jež pohrdlivým snažil se učiniti, než proti vůli jeho jevílo se v něm cosi mezi lítostí a úctou, když v témž okamžiku Pius znova jda kolem, pohlédl na něho pohledem důstojným Miláčka Mariina, hlasatele vítězství jejích, totiž pohledem mírným, jevícím lásku z utrpení vypučalou.

Rézinka zachytila pohled ten; i zdálo se jí, že v takovém musil býti ukryt onen hrot milosti Boží, jenž Petra obrátil, pročež všecka dojata, tázala se polohlasem:

»Pane Ščensný, na něho hodíte kamenem?«

»Nikoli na jeho osobu, nýbrž na světskou zneužitou vládu. Osoba neprovinila se mi ničím, ba naopak zdá se býti ctihodnou.«

---

*) Cokoli tuto osv. Otcí řečeno, jest pravdivo, a tak i tato předložená mu otázka.

»Vidíte-li to, proč nepřijmete jeho požehnání? Jeť ono každému prospěšno!«

»Jako požehnání starcovo ano, ale klekati před ním, toť již příliš, neboť jest vždy *pouze* člověkem, a před člověkem sobě rovným nikdy se nesnížím.«

»Než kdyby se k vám matka z hrobu vrátila, ohnul byste koleno . . . .«

»Dej pokoj«, — pravil Zikmund, sotva zdržuje rozčílení, — »dobře má, že nechce políbiti ruku, kterou za nedlouho probodne! Neboť všechno to rozlišování osoby a vlády nestojí za groš; ani ten, kdo oběti své do očí úctu prokazuje, a potom jí majetek vydírá . . . .« Ustal, jelikož prosebný pohled Rézinčin nedovoloval mu dokončiti.

V tom přišla paní Wisniowiecká s Hedvikou, a zdaleka již volala:

»Kam jste mi to utekly, děti? Pravda-li, jak ku podivu jasno jest kolem sv. Otce! Ač na něho ze světa dorážejí samé bouře, z něho na svět plyne jenom pokoj . . . .«

»Milá tetinka ani nevidí, že se nám Ščensný vrátil!«

»A . . . . Pan Ščensný? Již z Caprery? A co tam slyšeti nového?«

»Bohužel, nic, milostivá paní.«

»A co viděti?« — podotekla Hedvika.

»Taktéž nemnoho.«

»Jak to? Což jsou klamny ony pověsti v časopisech rozšiřované o edenu, jaký Emanuel Garibaldimu ve vyhnanství připravil?«

»Časopisy klamaly jako obyčejně. Nejenom že jest orel ve vězení, ale i klec není ze zlata, nýbrž bídná, jako pro vrabce Věru, nehodně s ním Piemont naložil.«

»Jaká služba, takový plat, můj milý. Proč si s nimi něco počínal? A jaký dojem učinil na tebe?« — pravil Zikmund.

»Vojáka možno posouditi jenom v bitvě.«

»Tož se ti tedy v době míru nelíbil?«

»Toho neříkám.«

»Aj, Ščensný, Ščensný, oči tě prozrazují. A jak tě uvítal?«

»Co nejupřímněji.«

»Mluvili jste spolu srdečně?«

»Já s ním, ne on se mnou; není on povinen s něčím se mi svěřovati . . . .«

»Proto nikoli, buďte jist!« — zvolala paní Wiśniowiecká.

Ščensného přísná tvář stala se ihned echem jejího hlasu; vzal tudíž paní Wiśniowieckou za ruku a pravil jí tiše:

»Pravdu díte; — přesvědčil jsem se, že on sám nic neví, nýbrž jest pouhým nástrojem; nepůjdet tam, kam *chce*, ale kam bude *musiti*.«

»Bravo! Půl vítězství!«

»Proč? — Tvrdím to pouze v této příčině, neboť jsem se přesvědčil, že Garibaldi není žádný geniální vůdce, nýbrž prostý condottiere . . . .«

»Tož tedy zase nové sklamaní vás potkalo. Ó! a kolik vás jich čeká ještě na této kluzké dráze! A dotknete-li se, čehož nedej Bůh, ruky, jež vše řídí, pak teprve uzříte, co tam podlosti! . . . . Zločinnost vládne mírnosti; zločinnost v okulárech z nějaké ničemné kancelářské síně rozesílá rozkazy, jež slepí slepě plní, — a odtud má vzejítí světu štěstí?«

»Vzejde!« — zvolal Ščensný, obraceje náhle, neboť v témž okamžiku jako zlověstná hrozba tanula mu na mysl slova Aliho: »Staneš se papežencem — zženštíš!« Proto jakoby se chtěl ohraditi proti nástrahám jejich, pravil již na prahu domu paní Wiśniowiecké rozhodně:

»Nepřišel jsem sloužit člověku, a nikoli sláva jednoho bohatýra přilákala mne až z Litvy do řad jeho, nýbrž svatost svobody, již jsem si zamiloval; ta nemůže býti pokálena ničemností vůdců jejich, proto mne také nic od ní neodvede. Co jest mi po tajných spolcích a úradách, když, po ničem se netáže, přináším srdce celé a dlaň čistou? Bít se a padnouti, kdož může mně to zabrániti, a do něčeho jiného míchatí se nemíním!«

To pravil na schodech, když přicházeli již ku dveřím bytu. V tom Rézinka, jež šla se Zikmundem napřed, obrátila se k němu:

»Bít se a padnout půjdete? Což vás již nic nepřesvědčí?«

»Nic na světě.«

»Toť výsledek pobytu na Capreře! Nadála jsem se toho, bohužel.«

Ščensného dojala prostá slova ta velice. Než s divokou rozkoší samovraha, jenž ránu svou nožem si rozedírá, dodal v oči jí patře:

»Ano, slečno, — zaručil jsem se slovem polského šlechtice. Jsem již zapsán mezi dobrovolníky příští falangy, a Garibaldi ví, že může při prvním hnutí na mne spoléhati.«

Co odpovědělá Rézinka? . . . . Zcela nic. Rychlým spěchem, jakoby kabátec a klobouk chtěla odložit, veběhla do svého pokoje a tam teprve poklekši na kolena u okna, odkud bylo viděti vítěznou sochu Mariinu na Španělském náměstí, slzám svým uvolnila . . . .

Svatý týden v Římě, toť čas velmi pracný pro nábožné a zvědavé. U sv. Petra následují posvátné obřady jeden po druhém, v kapli Sixtinské vábí nadzemské pěnění »Miserere« zástupy lidu, a kdo chce při tom užiti polských bohoslužeb a poslechnouti pěkná kázání v mateřském jazyku, spěchá do kostelíčka sv. Klaudia, ošetřovaného Otcí Z mrtvých vstání.

V takovém stavu nalézaly se i dámy Wiśniowieckých a zvláště nejzdravější a nejzvědavější z nich, Hedvika. Všecko chtěla viděti: umývání nohou s večerí apoštolskou na Zelený čtvrtek, postní kázání zlatouštího O. Kajsiewiče a požehnání ostatky na Velký pátek, osvětlení kopule svatého Petra a všechny možné kostelní obřady velikonoční.

Proto také chytala ze známých kde koho, aby jí byl ciceronem, a nešetřila nohou ubohé Kristy, jež však na štěstí byla na vše podobně dychtíva.

Nedosti na tom. Konečně zachtělo se jí ještě »Svěceného« pro celou polskou kolonii v Římě, zvláště pro všechny polské žoldnéře ve vojště papežském, a vyjednala toho sobě u matky, a že Spillmann svými »fugassy« *) nemohl Ukrajince vyhověti, tu sama v noci po denních trampotách zabývala se s ochotným

---

*) Fugassy jsou vlašské pečivo podobné vaječníku; pojídá se o svátcích.

Ambrožem pečením dvouloktových bab, koláčů velikých jako přední kola u vozu, syrovníků s nápisem »Alleluja« navrchu a nejrozmanitějších mazurkův.

Dle vší pravděpodobnosti měla posledního dne padnouti slavně na bojišti, jak jí Zikmund předpovídal, nebo aspoň dostat zimnici z namáhání, ale mládí má síly Titanů, podporováno-li zápalem. Proto také na prostřední svátek stál již stůl obtěžkán chutným břemenem jakožto pravé arcidílo polské pohostinnosti, a kolem něho otáčela se Hedvika nebledá a zcela omdlelá, nýbrž růžová, usmívavá, veselá, jako zosobněné Alleluja.

Zikmund byl toho téhodne též nesmírně zaměstnán, neboť hned po Velikonocích měl odejít se svým oddělením do tábora v Umbrii, pročež na kvap musil učiti se vojenským pohybům. Několik dní denně trávil tudíž s druhy svými na Lateránském náměstí pod velením starého kaprála — Francouze, jenž tak ochotně je cvičil, že ani peněžité náhrady nechtěl od nich přijati. *) I v kasárnách bylo dosti práce, zvláště pro nováčka; čistiti si zbraň, šat, přinésti dříví a vodu, naučiti se zdvihati sedmdesátipětí liberní břemeno, totiž zbroj, jakou měl prostý vojín na pochodu nésti, všecko to nebylo na počátku pro útlého jinocha věcí nepatrnou. Jednou potkala ho tetička, když právě sténal pod kotlem plným kapusty, kterou nesl k obědu. Oba se rozesmáli co nejsrdčeji. Ambrož horše se na to, chtěl mladému pánu pomoci, ale ten mu toho nedovolil řka, že je mu každá nepatrná službička milejší nad život.

V den Božího Hodu měl velikou radost: byla určena četa jeho za čestnou stráž v době celebrování papežova u sv. Petra; byl oděn v slavnostní šat: v červený kalpak s vysokým chocholem, podobný pás obepínající postavu jeho, v bílé kamaše, v záhyby složené spodky a vyšívavý kabátec. Slušel mu kroj ten, a když záře očima jako slunce vzdával zbraní čest sv. Otcí, tu cítila Rézinka v dámské tribuně, že jí srdce roste.

Ne tak vesele bylo Ščensnému. Drážděn neustále pohledem na kostely, kněze, obřady a zuavy a sotva

---

*) Všecky podrobnosti o papežském vojsku tuto podávané jsou historické.

na okamžik moha se dostat k Wiśniowieckým, svíjel se v duchu jako na mučidle, neboť Řím má již to do sebe, že jako štěstím a spokojeností naplňuje pravověrné děti církve, tak odpadlíky trápí.

Než — ku podivu! — ani Rézinka nezdála se býti zcela svobodnou. Vše kolem ní hovořilo k ní tisícerými hlasy a hluboce, jasně v duši se odráželo, — a přece ta duše její jakoby mlčela. Zikmund to znamenal a snažil se ji rozveseliti. Proto když vraceli se u večer na Hod Boží z osvětlení, pravil:

»Lilijko, zítra je *śmigust* (= polévaná); pamatuješ se, jak jsme se kdysi jako děti polévali?«

»Ano,« — podotkla Hedvika — »celé výpravy jsme pořádali. Místo zbraní měli jsme stříkačky, — ale tys prohrál.«

»Jeden proti dvěma, — což to něco divného? Ale zítra se těšte na odvetu.«

»Kdo to kdy viděl, Zikmunde, býti mstivým! Ostatně přijdeš teprve na »svěcené«, a to ne sám, nýbrž s panem Lelivou, jehož máš matince poprvé představití; jak bys tedy mohl v tak vážné chvíli tropiti žerty?«

»Uvidíte.«

Přišlo jitro a dostavilo se i poledne. Hosté začali se scházeti. Paní Wiśniowiecká vítala každého svěceným vajíčkem a přáním veselých svátků, dívky pak úsměvem. V tom ozval se v předpokoji břinkot palašův, a do pokoje vešel zástup několika kollegů Zikmundových.

»Poručík Tadeáš Leliva,« — pravil Zikmund, na největšího mezi nimi ukazuje (ale levicí, neboť pravou ruku měl za zády).

Hedvika pohleděvši naň zadržela úsměv a poručík též; poznaliť oba, že se nevidí poprvé; — vzpomněli si na jistou chvíli před Madonnou Ratisbonnskou, a vzpomínka ta nebyla nemilou ani jí ani jemu.

Zikmund blížil se zatím ke své Lilijce, hovoře:

»Střež se, je *śmigust*,« — a vylil na ni náhle plnou číši . . . .

Ta vykřikla, padla na křeslo jako omdlévajíc, až konečně zaražena vůní uzřela, že ji pokrývají potoky — fialek.

Ščensný při tom pohledu až pěstě zatínal.

»Neopatrný! Tak ji postraší!«

Ale kromě něho všichni byli událostí tou velice obveseleni.

Vesele tedy začalo »svěcené«, a zakončilo ještě veseleji, neboť paní Cesarina vidouc společné veselí, slíbila na provodní čtvrtek taneční večírek.

Ščensný čekal dychtivě na ten den, jsa rád, že pozná Wisniowieckých v novém světle, t. j. v úpravě a společnosti bálové.

Co se týče prvního, převýšila skutečnost jeho očekávání, neboť když uzřel Rézinku v oblacích bílé jemné látky, kdež tu a tam leskla se zavěšená atlasová stužka, jako v nočním temnu leskne se stříbrný závoj, zdála se mu tak vzdušnou, že by bylo dostačilo dechnouti na ni, aby se ihned do výše rozplynula. Měsíkový lesk pleti její oslňoval zdaleka, a oči zdály se býti při světle zcela černé.

I Hedvika získala velice v korálech divné krásy, ve věnci z kalin, v římské šerpě kolem pasu, jež její postavě dodávala štíhlosti. Také paní Cesarina ve violetové morovém šatě, černých krajkách a diamantových ozdobách byla ještě tak hezkou, že mohla býti považována za starší sestru svých dcer.

V druhém očekávání byl Ščensný velice zklamán. Jsa totiž u svatoušek zvyklý na to, že pohled jejich, výraz, úsměv a celé chování »bývá jiné večer než ráno«, i zde očekával zcela jistě masky, jsa jen zvědav na druh jejich (neboť u jedněch bývá ozdobena dovednou laskavostí, u jiných na několik hodin vypůjčenou majestátností, již kdosi nazval vtipně pompcu). Ale přes veškeru napjatou bystrost svoji nemohl shledati nic podobného ani ve vděku, s jakým paní domu hosti vítala, ani v dětinné volnosti dívek; bylyť to tytéž osoby na bále jako předešlého dne.

V obou salonech pohybovali se zástupové, a to nejen rodáků našich, neboť paní Wisniowiecká, jež na svých cestách za mladých let již několik zim byla v Římě ztrávila, pozvala nyní všechny své známé, t. j. výkvět vlašské společnosti a nejznamenitější umělce. Kromě toho dostavil se ještě generál Lamoricière, mar-

krabě de Pimodan, plukovník de Charette, komandant Becdelièvre, a několik jiných vyšších důstojníků vojska papežského.

V takové společnosti musilo arci našemu Garibaldčikovi býti dusno. Kamkoli se obrátil, všude slyšel s energií opravdového přesvědčení chváliti ústavu Piovu; obyvatelé římské říše, umělci vynášeli do nebes účinek její dobročinnosti na pěkná umění, vojíní pak v hovorech svých stavěli již baterie proti nájezdníkům, a Ščensný, různě se v mínění a horše se na to, nevěděl, koho by se měl přidržeti.

»Proč mne sem dámy Wiśniowieckých pozvaly?« — myslil si, a spatřiv Zikmunda s Lelivou zvolal, uvolňuje rozdráždění svému:

»Zapomínáte, že jste Poláky!«

»Zapomínali bychom na to, kdybychom sloužili »svobodné Italii«. — Což nevidíš, že ta zamýšlí v blízké budoucnosti s Moskvou se objati srdečně, jako rodné sestry?«

»Dětinství! Oheň a voda dříve se sbratří, nežli despotismus a revoluce.«

»A já ti povídám, že jedno tíhne nutně k druhému: násilí zdola řádící musí objati toho, jenž hněte shora, — zpitý trup lůzy hledá si hlavu v carismu.«

»A carismus laská se zrovna s Antonellim.«

»Nejprve Antonelli není sv. Otcem, — potom je již mnoho dotěrů na světě, kteří zálety provádějí a dostanou košem! Počkej jen trochu, a uvidíš, jak ruské vyslanectví ztratí tu hlavu a papež přeruší styky s Moskvou, přeruší je pro Polsko. On jediný v Evropě opravdu nás miluje, a pozdvihne-li kdo z panovníků hlas ve prospěch náš, nebude to s jistotou nikdo jiný, než . . . .«

»Viktor Emanuel!« — dodal Ščensný.

»Styď se, toť jako kdybys řekl car! Neboť co se podstaty věci týče, není většího revolucionáře nad »Sašeňku Moskevského«.

Pohlédli na sebe vzájemně, a čtyři blyskavice se setkaly, — ale v očích Zikmundových byly jasny jako ty, jež za letního večera po obloze létají, zvěstující

pohodu druhého dne, — v očích pak Ščensného temně ohnivě, jako ony při bouři, jež hrom předcházejí.

V tom jako duha zjevila se mezi nimi Rézinka.

»Zikmunde, víš, že se za chvíli ozve hudba? Hedvika je již do tance všechna poblázněna.«

Slyše to mladý poručík Leliva, pohlédl na zástup dívek, nad něž břízou vynikala postava černočky, a zvolal mimovolně:

»Grażina!« *)

»A jak lze nazvat *ji*?« — otázal se Zikmund Ščensného, drže Rézinku za obě ruce.

V plamenech jasnovlasých skráně jí věnčících chvěly se útlé zvonečky konvalinek, tak dovedně mistrnou Kristou přidělané, že stále se zdálo, jakoby chtěly vypadnouti, a spolu s rozvitými poupaty po halouzce splývaly na ramena, a potom tu a tam viděti bylo je na šatu, tak že od hlavy do paty stála v květu.

»Beatrix,« — pravil Ščensný po chvilkovém rozmyšlení, a všecek se zaruměnil po vyslovení tohoto svého prvního komplimentu. Dobře, že ho Ali ve chvíli té neviděl, neboť by mu jistě tak naivního ruměnce nebyl prominul.

Hudba se ozvala. Leliva, slavný po celé Koruně tanečník, ucítil, že mu krev rychleji v žilách proudí; pospíšil pro Hedviku a započal s ní mazur, tanče jej tak krásně, že cizozemci s podivem naň patřili.

Zikmund byl by rád vzal Lilijku k tanci, ale jako domácímú to nepřislušelo; — ostatně dovolila jí paní Wiśniowiecká sotva vše tančiti, proto zamluvil si ji na figury.

Ščensný uchýliv se na verandu díval se na sestry, jež obě tančily znamenitě: Hedvika s vážným vděkem královny, Rézinka s lehkostí sylfidy.

»Vy se nemáte k mazuru?« — otázal se ho v tom někdo.

»Nemám.«

»Nemilujete tance?«

»Naopak, — jenom že ne *dnes* a *zde*.«

---

*) Hrdinka básně Mickiewiczovy téhož jména.

»Škoda. — Ale račte se podívat, jaké to dva hezké páry! Mně se líbí zvláště druhá, cosi tak ideálního, než příliš ideálního, neboť ten nádech andělstva znamenal jsem bohužel u těch, kdož za mlada mají zemřít.«

Ščensný máchl rukou, jakoby mouchu zaháněl, a stanul ve dveřích. Figura byla právě ukončena. — Zikmund s Rézinkou šli se posadit na blízkou pohovku, Leliva pak počal hledati pro Hedviku zmrzlinu.

»Střež se,« — zašepotala jí jedna z družek.

»Čeho?«

»Převrátiti hlavu svému tanečníkovi.«

»Ó, nemluv tak, máš-li mne ráda; — hned bych tě musila nenáviděti.«

»Jaký to original ta Hedvika!«

»Což pak já mohu za něco? Doposud kdokoli si na mne pomyslí, vždy mně byl nesnesitelný, ale pan Leliva si toho nepomyslí, — onť příliš hodný!« — A odešla dále.

Ščensný neslyšel z toho ničeho, jeho pozornost byla obrácena na jiný hovor.

»Lilijko,« — hovořil právě Zikmund — »teď tedy nemohu o tom mluvit, ale kdy ti to povím? Musím se rychle o vše s tebou sdělit! Za tři dni odeberu se již do ležení, proto byl kardinál Villecourt tak laskav, že slíbil urychlit obřad našeho biřmování. Odbude se v neděli v podzemní kapli u sv. Petra.

»Můj drahý Zikmunde! Jaké to štěstí, moci býti pasovánu na rytíře Kristovy u hrobu sv. apoštolův! Doufám, ti že nám vyprosí pravé statečnosti!«

»Zajisté! A jak milo mi, že přijmeme svátost tu společně!«

»Věru, to bratrství naše ještě sesílí!«

»Nevím, možno-li ještě něčím na zemi je sesílit, Lilijko; — vždyť tys mně byla vždy sestrou, ba více nežli sestrou. Jaké přijmeš jméno?«

»Maria Pia.«

»A já Marian Pius!«

To bylo již Ščensnému příliš mnoho. Zezelenal a hlavou prolétla mu ohavná myšlenka: Ó, kdybych se mohl s tím Zikmundem setkat v boji . . . . Kdyby

z mé ruky . . . . Zarazil se, neboť vrozená šlechtnost nedovolovala mu, aby dopověděl konce.

»Lilijko, druhá figura začíná. Musíš si vybrati tanečníka. Pro koho si půjdeš?«

»Pro pana Firleje, -- onť dnes celý večer tak je smuten.«

»Jak ti ten smutek jeho leží na srdci! Víš co, já mu počnu záviděti.«

»Kdo to kdy viděl, Zikmunde!«

»Mně se zdá, že ho máš radši než mne.«

Rézinka vzplanula jako růžička.

»Ó, toho nelze přirovnati; jeho jest mi tak velice líto, a tebe . . . . tebe není příčiny litovati, Zikmunde. Přiznej se jen sám, že jsi šťasten?«

»Zajisté. Jen si jdi pro něho, neboť už je čas; vidím, že se již páry tamo řadí.«

Rézinka odešla, ale marně; -- ani toho večera, ani nazejtří, ani po celou dobu pobytu Wisniowieckých v Římě nemohl se nikdo ze známých Ščensného dopátrati. Zmizel beze stopy.

XI. Neznámý kníže.

Milý čtenáři, byl jsi již někdy v Meraně? Nebyl-li jsi tam, představ si úzké, podlouhlé údolí, přefaté tam ještě dětským ložem Adize, a v hloubi, na úpatí hor amfiteatrálně zaokrouhlených, městečko dnes neveliké, dříve sídelní město Tyrolska.

Květen již právě několik dní počíná v zeleň odívatí vinice a zahrady, štíty hor ještě se bělají, u paty jejich však počíná již pražiti slunce, tak že se poštovní silnice zahaluje v mělký prach. Jede po ní vůz; již minul městskou barrièru a hřbitov, na němž díky slávě zdejšího klimatu tolik cizozemských jmen zapsáno, přešel zvolna most na Passeire kolem sadů, sloužících obyčejně nemocným ku procházce, a stanul před hotelem »Arciknížete Jana«.

Vystupuje několik osob, ale jedna, příliš znavená, než aby se mohla pokusiti o zjednání bytu, zůstala pod dozorem služčinným v povoze. Pohlédněme tam neuzavřenými dveřmi: uzmáme tam spíše ležeti nežli seděti prostřed opor ze šátků a podušek mladou osobu, jež pozoruje kvítek úpalem zmařený. Je to snad Rézinka? Jak změnila se za několik neděl! Oči bez lesku, matny jako temně blankytný aksamit; ústa sotva lehce zarůžovělá stále ještě dýchají nevýslovnou líbezností, ale úsměvu již na nich nezřítí. To není již ta dívenka, jež minulé zimy v Benátkách byla šťastna, bezstarostna jako motýlek nedávno okřídlený. Na první pohled oka lze poznati, že od té doby nejen ve zdraví jejím fyzickém smutná nastala změna, nýbrž že i duše její v jiný zašla svět, započavši noviciát utrpení.

Než tu vrací se již s jedné strany paní Wiśniowiecká s Hedvikou, s druhé utrápený Ambrož; — nepodařilať se žádná z výprav.

Nebylo místa ani v poštovském hotelu, ani v sousedních pensionátech hostinských, a faktor tvrdil, že celý Meran je tak přeplněn, že není možno najítí jediného pokoje prázdného, natož pak čtyř.

»Co tu počítí?« — pravila paní Cesarina; — »přála bych si, aby doktor T. mohl prohlédnouti Rézinku po jejím posledním záchvatu v Římě, a aby pila v květnu žinčici, jak jí předeepsáno; ale jak si tu dnes poraditi? Leda vrátiti se znovu na noc do Botzena; ale ty již dnes, drahé dítě, neujedeš čtyř mil?«

»Snad ujedu, matinko. Jenom . . . . nemohly bychom se trochu projiti těmi zahrádkami podél řeky, neboť mně nohy ve voze příliš zemdlely.«

»Dobře, pojď a opři se o mne.«

»Matinko zlatá, o tebe ne; musila bych býti bez citu, abych tě tak obtěžovala. Hedvika mne povede.«

A volně, zastavujíc se každou chvíli, a dýchajíc jako uhoněný ptáček, došla až tam, kde se potok Passeirský v bystrém vodopádu pění kolem skály sv. Zenona, ověncené rozvalinami malého zámečku. Krásné to místočko, chlad u vody je větší než kdekoli jinde, a hned na levo vedle stojí dům pohostinný jako hnízdečko, nedávno as zbudovaný, s nápisem: »Das deutsche Haus.«

»Ó, jak je tu krásně!« -- zvolala Rézinka; -- »dovolíš-li, matinko, odpočineme si na chvíli.«

Ambrož díval se na hezounký »*Německý dům*« as tak, jako ona liška v bájce na hrozny.

Paní Cesarina si vzdychla: »Kdybychom zde mohly bydleti!« . . . .

»A zvláště ten salonek dole kdybychom měly!« — dodala Hedvika. — »Vidíš, matinko, otevřenými dveřmi na terasse možno nahlédnouti dovnitř; byl by tu balkon, a ten fotel na kolečkách, jenž je tam jako pro pokušení postaven, byl by zrovna pro Rézinku!«

»Ticho, Hedviko, neboť chválením cizího majetku darmo nám děláš jenom laskominy. Je-li všude plno, je jistě tím spíše zadán tak hezký domek.«

»A kdož ví?« — podotekl Ambrož, jenž jda za dívkami dovolil si časem slůvkem vmísiti se do hovoru; — »podívám se.«

Hospodyně ho uvítala. Byla to Němka boubelatá, jako na obrtlíku, s punčochou v ruce

»Nebylo by zde možno najati bytu?«

»*Ach ja!* Ale co dělat, když nemám nic prázdného! Jenom něco ještě, a to je zamluveno, leda že by si to panstvo zrovna bylo zamluvilo?« . . . .

Ambrožovi něco napadlo.

»Prosím, ukažte mně byt.«

»Ale má ho panstvo zamluvený? Nebof jinak . . . .«

»Hned povím.«

Vedla ho tedy, a kam? . . . . Právě do onoho salonku s balkonkem dole! Vedle něho byly tři pokoje s výborným zařízením, ani více ani méně, než čeho bylo potřebí. — Pohled ten byl pro věrného sluhu příliš vábivým, než aby se svědomí jeho mohlo oprítí pokušení, aby mohl malou lstí nabyti ráje toho. Řekl tedy: »Má milá paní Hausfrau, to *my* jsme dali závdavek na ten byt; — prosím, račte vše uchystati, přijdeme ihned.«

Ale Němka nechtěla hned uvěřiti.

»Kolik je vás?«

»Nu tak . . . několik!« — odvětil opatrný Ambrož.

»Odkud jedete?«

»Ó, z daleka.«

»Z Říma snad?«

»Z Říma. Tak jest.«

»A jste Poláci?«

»Odkud to víte?« — zvolal všecek pomaten.

»A máte dívenku chorou na prsa?«

»Arciť, všechny tři mé paní sedí tamo na lávce.«

»Pak jsou to ony,« — pravila hospodyně a s neobyčejnou ochotou ihned odběhla, aby paní Wiśniowiecké byt nabídla.

Ambrož nevěděl, co má udivením dělati, nebof chtěje jiného oklamati, sám se chytil do sítě. — »Jak to? Či snad mohou býti na světě dvě stejné rodiny? Kdo to zamluvil? Co se stane dále? . . . . atd.«

Než přes veškeren nepokoj nezmínil se o tom Wiśniowieckým, aby jim nehatil radosti nad tak výjimečným zdarem, zvláště že věděl, že by ony, dovědouce se o nedorozumění tom, ihned bytu se zřekly. Proto, ač se bál potají příjezdu právních majitelů, seděl tiše a s dvojnásobnou energií urovnával kufry, co zatím paní Cesarina Prozřetelnosti děkovala a dívenky blaženy hovořily s hospodyní. Ta prokazovala jim zdvořilosti jednu za druhou, zvláště Rézince; přinesla jí pěknou kytici, pokynula palcem místo odpovědi na poděkovanou, a postavivši s pomocí posluhovačky Moily kávu, dle německého zvyku usedla si k hostům, aby si trochu pohovořila.

»Nebylo by možno hned dnes večer viděti doktora T. ?« — tázala se paní Cesarina.

»Ó nemožno! Onť nikdy touto dobou nevychází; toť vlastně jeho poledne, máť tolik práce; — derou se o něho.«

»Není divu, jeť znamenitým specialistou pro prsní nemoci. Vy tedy myslíte, že je to marno, poslati pro něho? Ukázala bych mu přece tak ráda svoji dceru!«

»Pokuste se, paní hraběnko; — vím jen tolik, že hosté často několik neděl musí čekati, ale možná, že učiní k vůli vám výjimku (— tu pohladila Rézinku pod bradou —); já sama ihned mu vzkáži, aby si přispíšil.«

»Jak poctiví jsou ti lidé v Tyrolsku,« — pravila Rézinka po odchodu paní domácích; — »v tomto domě na př. zdá se, jakoby nás všichni již znali, tak nás dobrotvostí zahrnují.«

Paní Wiśniowiecká nemohla odpověděti, neboť mysl její byla příliš zaujata nepředvídanou překážkou, o niž s hospodyní se sdělila.

»Stálo by to za to, k doktoru T. z tak daleka schválně přijeti, — nemá-li času, aby na své nemocné dohlížel. Než doufejme; — péče o byt tak zázračně pomínula, snad i tohle nějak se vydaří.«

Ještě ani nedopily kávy, když bylo zazvoněno. — Vešel muž prostředního věku a méně než prostřední výše, se širokým cestovním kloboukem v ruce, a »Hausfrau« uvádějíc ho pravila uctivě a všecka udivena:

Pan doktor přerušil oběd, aby dámy nečekaly.

Dr. T. přistoupil ihned k Rézince, počal s otcovskou svědomitostí zkoumati její stav, a tak dlouho, tak trpělivě, tak přívětivě rozmlouval s matkou, že byla naplněna vděčností k němu. Konečně po dvouhodinné poradě slíbil, že přijde každodenně, a pravil se slzou v oku: »Spolehněte jen na mne docela; co jen budu moci, učiním pro naši pacientku, jako kdybych byl starým přítelem vaším.«

A dostál slovu. Přes největší nával nemocných a množství nejpilnějších prací nevynechal ani jedné návštěvy, ani jedné pospěchem nezkrátil.

Méně šťastní hosté nemohli pochopiti tak zvláštních ohledův a nejednou i žárlivost z toho povstala, ač jinak pro dámy Wiśniowieckých panovala všeobecná vážnost.

Šestnáctiletá dívenka trpící nemocí prsní je světu vždy velice zajímavou, a zvlášť je-li bohata a plna vděkův. Proto se také stala Rézinka v krátké době předmětem podivu celého Merana. »Pěkná jako sen«, hovořilo se, když překrásný popis jezera Genevského od Byrona na ni obrácen, — a u stolu v hostinci arciknížete Jana nazvána jednohlasně »Hvězdou Meranskou.«

Všechna její přání plnila se jakoby kouzlem; dostačilo jí ku př. jen říci, že má ráda bílé kozy, a hned místo obyčejné brunátné, jež přicházela ráno do zahrádky, zjevila se jiná s bílou hedvábnou srstí a červenou stužkou na šíji, tak přítulná, že se s ní Rézinka celé hodiny mohla bavit. Den jak den, když vstala, našla na svém stolku svěží kytici nebo věnec u dveří zavěšený, a kromě toho přinesla jí časem upřímná hospodyně i několik stonků konvalinek, vědouc — neznámo od koho —, že kvítky ty jsou jí nejmilejší.

»Ne, opravdu, těžko pochopiti, co se to tu děje,« — hovořily dívky časem mezi sebou. — »Všechno se nám tu daří; piano, po němž se naše hudbymilovná sousedka marně pídila, propůjčeno nám beze všeho, a tak děje se vždy. Jistě bdí nad námi jakýsi dobročinný duch.«

Paní Wiśniowiecká neodpovídala na podobné hovory, jelikož počínala cosi tušiti. Ambrož pak, vida, že

se nikdo o byt nehlásí a jeho panstvu že je v něm dobře, měl již vyhráno.

Přes to vše se však Rézinka nezotavovala tak rychle, jak Dr. T. sliboval. Naopak, návrat k bývalé síle dál se mnohem volněji nežli po prvním výbuchu krve v Benátkách. Rézinka nemohouc choditi, sedávala celé dny před průjezdem na onom fotelu o kolečkách, a tam oděna v řasnatý bílý šat, jehož široké rukávy na způsob křídel činily ji ještě podobnější andělu, patřila v tichém zadumání nebo v modlitby zabrána na protější fantasticky vyzubatělé hory, na jichž svahu zářily četné trosky bývalých sídel tyrolské šlechty jako drahé kameny v zeleném lemování vinic.

Zvláště jedna hora, vyšší než ostatní, a zrovna proti »Německému domu« se pnoucí, vábilo oko její, neboť zdobila téměř její kaplička, a Rézince pohled na kříž nebo svatyni božskou ihned oživoval celý obraz. Než, co ji ještě zajímalo, bylo to, že tam u večer zářilo vždy veliké světlo, závodíc o jasnost s blízkými hvězdami. Nejprve myslila, že to tam meranští výletníci zapalují oheň, přenocující u cíle své vycházky, (neboť hora jest příliš vysoká, než aby bylo možno za jeden den na její štít se dostat a zase se vrátiti), ale když se to stále opakovalo, tázala se Moily po příčině toho.

Moila, ne vysoká postavou, okrouhlé, drobné tváře se živým ruměncem a skromně sklopenýma, poněkud čínskýma očima, byla věrným typem tyrolské venkovanky. Též kroj, ač byla ve službě, zachovala svůj domácí: krátkou sukni s četnými řasami, černý živůtek a vlasy ve vrkoč v týli spletené a velkým hřebenem se stříbrnými jehlicemi spjaté. — Když uslyšela, oč se Rézince jedná, sepjala ruce jako k modlitbě a pravila:

»Sám Pán Bůh ví, co se to tohoto roku na té hoře děje, neboť jindy tam nebylo nikdy tolik světel. Lidé povídají lecos: to prý duše z očiště přichází se tam do kapličky modlit, kdež se dávno, před sto lety hrozná vražda stala; slyšela jsem též, že bloudí za trest v podobě velikého, černého psa a štěká, místo aby plakala. Jiní zase tvrdí, že je to živý člověk, jakýsi neznámý kníže, jenž několik neděl v okolí mešká a je velice nešťasten, poněvadž má těžké hříchy na svědomí; utíká

tam na samotu spat a nosí veliký kříž až na vrchol hory, ráno pak se zase vrací, bledý jako smrt.«

»Kde se tu vzal ubohý mezi vámi? Nevíš, jaké je národnosti? . . . .«

»A kdo pak by se tu dopátral pravdy? — odušila Moila, křížujíc se. — »Toť nějaká tajemná postava; v tom má jistě zlý duch podílu. — Jáť se již cestou třikráte růženec pomodlila za duši, jež pomoci potřebuje.«

»Jsi hodná, Moilo, dnes i já se k tobě připojím. Dojímáť mne utrpení toho cizozemce.«

A od té doby ještě pilněji pozorovala horu tu.

Paní Wiśniowiecká, ač jako vždy jasně byla tváře, chřadla den ode dne, neboť ne beze stopy zůstávalo v srdci jejím pozorování nemoci Rézinčiny, a srdce to bylo příliš bystré, aby neuhodlo, o mnoho-li mravní utrpení chorobu zvětšuje. Rézinka přijímala opravdu vděčně každou příjemnůstku, než činila to jen proto, aby neurazila šlechtného úmyslu těch, kdož se snažili ji obveseliti; na dně každého veselého slůvka jejího znamenala však matka povzdech, na dně každého úsměvu slzu. — Zdaž znamenala snad poprvé na kraji hrobu, že mlada umírá? Či snad v okamžení, kdy měla odletěti ze země, přibyla jí v srdci nová páska vízící ji s tímto světem? Dostačí jen říci tolik, že se nezdálo, že se těší nebezpečí svému tak, jako dříve.

»Hedviko,« — pravila kdysi z večera, myslíc, že jsou samotny, »je to podivno, na jaře stonati! Cítím takovou protivu mezi celou přírodou a sebou! Kolem mne vše se probouzí, ve mně vše usíná, — až časem přichází pokušení, trochu toho života želeť.«

Hedvika slyšíc poprvé cosi podobného z úst sestřiných, zaruměnila se jako purpur, a pak zbledla jako stěna.

»Co? . . . . co? . . . . O čem to mluvíš? Ty má nejmilejší, jediná . . . . ty *nikdy* nezemřeš!«

»Tak? Tož mne určuješ Eliášovi za družku? . . . .« — odušila Rézinka s úsměvem. — »Nikoli, sestřičko má, umru jistě před koncem světa, ručím ti za to.«

»Vím . . . . ale teprve někde . . . . za nějakých 50 let. Dříve nedovolím.«

»Bohužel, budu tě musit býti neposlušna!«

»Ó nikoli, Rézinko! Boha bych se mohla na svědectví dovolati, že budeš ještě žít! Smrt se ovšem netáže nikoho po dovolení, to je pravda, ale i ona má Pána, a tomu Pánu já nedám rozsudek smrti podepsati; . . . již několik měsíců mu nedovoluji . . . Mám na své straně Matku Boží . . . Celé nebe jsem pobouřila, všechny patrony Litvy a Koruny, a tak *velice* se modlím, že si tě musím opravdu vyprositi!«

Rézinka pohlédla s nevýslovnou láskou na sestru, jež všechna rozpálena a slzami zrosena přišla k ní si pokleknout . . ., a objevši ji kolem šíje, pravila:

»Tož tedy ty se to tak o mne staráš tam nahoře? Víš, má drahá, nejednou cítím zápas ten . . . Život mi ulétá, a s druhé strany zdá se, že jej něco zdržuje. Nedobrá sestřičko, je to slušné, tohle mi dělati, a nechtěti mne pustit k Pánu Bohu?«

Od té doby zdvojnásobila ještě Hedvika svou horlivost. Celá kasa její vyprázdnila se dáváním na mše sv. a almužny, při níž každý chudák bez rozdílu slyšel tichou prosbu za »Zdrávas Maria« za nemocnou.

Krista postila se na úmysl ten každý úterý k úctě sv. Antonína, načež ve středu umrtvení toho zakusili všichni ostatní, neboť pana Kristina dostala následkem postu migrenu, a z migreny arci rozdrážděný humor.

Paní Wiśniowiecká se již ani nepamatovala, kdy mohla naposled v noci spáti; kříž, jež za dne nesla silou heroickou, v oněch chvílích osamělých tak jí ramena rozkrvavěl, že jediným odpočinkem byla jí modlitba. Než zač prosila? Zdaž za totéž, jako Hedvika? Ó nikoli! Matky křesťanské, jež o každém dítěti svém pravila Pánu: »Vezmi si je raději, nežli by mohlo zhřešiti,« a jež měla tolik odvahy, opakovati slova ta již nad kolébkou tří umírajících nemluvnat, matky té i tentokráte jediným povzdechem bude vyznání: »Bože, Tvou jest, a ne mou . . .« Ale k bolesti nad očekávanou ztrátou, jež tupým hřebem denně znenáhla, ale stále hlouběji srdce jí rozdírala, družila se jiná péče: nejistota, co děje se as v srdci dceřině, — neboť ač nebylo v něm tajností před ní, přece zdálo se jí, jakoby v něm byla jakási bezedná propast, oku nikoho nedostihlá. »Mám je snad prozkoumati a ruku na ránu přiložiti?

Nebude snad nebezpečno odsloniti to srdce zpola dětské před ním samým, jelikož — jak zřejmo — samo sobě ještě nerozumí? Ne, ne — ó Pane! Ty buď i nadále jediným vůdcem jejím, jakos byl jím dosud, — matka ať zůstane pouze jejím strážcem!«

Sotva že jedné noci na tom se byla ustanovila, dolétaly jí ze sousedního pokoje Rézinčina, u něhož náhodou zůstaly večer dvěře nezavřeny, k sluchu tlumená slova.

»Tož se to neodbylo bez oběti; — chtěla jsem oběti, — ale nemohla jsem žádné přinést, — nic mne to nestálo; ale nyní . . . . nyní teprve cítím, — že mne to bude něco státi . . . . Můj Bože! já se nedovím, zdaž *on* je vysvobozen . . . . Ale děj se vůle Tvá! . . . . Děkuji Ti za oběť tu, Ty Lásko má nad všeliké lásky . . . .«

Matka zadržela dech v prsou, aby lépe slyšela; dlouhou dobu bylo ticho, až uslyšela zase hovor:

»Královno Neposkvrněná, — dej mi tu duši! Tys mně ji slíbila! Nechciť jí pro sebe, ale pro Syna Tvého, nechť mi anděl strážný svědkem!«

To proneseno bylo mocněji a hlasitěji, jako v hořece. Paní Wiśniowiecká znepokojena vstala a po prstech přistoupila k lůžku Rézinčinu.

»Spíš, dítě?«

»Matinka?! Ó, já jsem zbudila matinku, — jaká to nelaskavost ode mne!«

»Nikoli, drahoušku, nemohla jsem beztoho usnouti. Není ti dobře? Co ti chybí? Mám rozžati svíci?«

»Ó nikoli, prosím Tě!« — zvolala Rézinka rychle, bojíc se, aby nezarmoutila své matky, kdyby viděla její slzy. — »Je to tak hezké, když je temno.«

»Dobře. O kom pak jsi to nyní mluvila?«

»O panu Ščensném.«

»Uhodla jsem. Řekni mi pravdu, mé drahé dítě, vid, že se tě dotekl velmi bolestně jeho nenadálý odjezd z Říma, kdy se s námi ani nerozloučil? Domyslila jsem se, že to hlavně působilo na zdraví tvé, a i nyní jest zřídlem utrpení . . . .«

»Nevím, matinko, ale myslím, že nikoli. Stokrát více však trápí mne obava, není-li již v řadách vlašských, neboť není-li slušno, aby kdo myslil na sebe,

jsem to já, a zvláště nyní. Nechtěla bych věru ani milovati, ani trpěti, ani se chvěti, ani toužiti k vůli sobě. Ale *duše* ta patří Jemu, — a duše ta hyne!« -- Tu zalakala hlasitě.

»Mé dítě nejmilejší, i tady je třeba odříkání . . . .«

»Ó, matinko, toho já jsem neschopna! Neboť od prvního okamžiku, co jsem pana Ščensného spatřila, — totiž od první rozmluvy s ním, — zdálo se mi, že jsem povinna, na Bohu ho vymodlit; — a nyní nedokonavši . . . .«

»Co chceš říci dítě mé?«

»Nic, nic, matičko drahá; zapomeň na to. Prosím tě, tys učila mne vždy všemu dobrému, nauč mne dnes trpělivosti; . . . . neboť já neumím ještě trpěti, není-liž pravda? . . . . Tak jsem nechápavá!«

Paní Wiśniowieckou polily slzy na lících, ale zastavila je a pravila klidně: »Křestanu není třeba dlouhého poučování, jediný pohled na kříž dostačí.«

»Kříž? Ó, jak jej miluji! Neměla jsem žádného . . . . Bůh vložil jej nyní na ramena má, a on ví, že jsem ochotna nésti jej na věky. Křížem mým je ona duše, jež kráčí v záhubu! Abych ji Bohu získala, chtěla bych trpěti v očistci nejkrutější muka až do konce světa, — vše -- vše . . . .«

»Upokoj se již, má milá, máš čelo zcela vlhké, upocené; — usni, můžeš-li.«

»A ty?«

»Já nemohu; usednu si k tobě.«

Nazejtří Krista, česajíc paní Wiśniowieckou, vykřikla leknutím: »Svatý Antoníne Paduanský! Co to přibýlo milostivé paní od včerejška šedivých vlasův!«

»Co chceš, Kristo? Stárneme,« — odvětila paní Cesarina s úsměvem.

Než za několik dní po té okřála Rézinka velice následkem listu Zikmundova, jenž přinesl plno dobrých zpráv o vojště papežském. V táboře u Terni kolem vísky Collescipolli, v níž dle podání narodil se Scipio Africký, cvičili se žoldnéři denně 7 až 8 hodin v pochodech, výpadech, bojování atd. a večer ztrmáceni na těle, ale čilí duchem, poklekali pod širým nebem ke společné modlitbě. Ráno pak přemnozí z nich přísluho-

vali zase s příkladnou zbožností kněžím při polní mši sv., při čemž netřeba dodávati, že se náš Zikmund významával mezi všemi. General Lamoricière, přišed tam přesvědčit se o pokroku žoldnéřův v umění válečném, byl s nimi tak spokojen, že se zaručil vojenskému štábu svému, že bude-li mu pouze se sebrankou Nico-tery, Zambianchiho a t. p. a nikoli s pravidelným vojskem co činiti, se svými hochy musí vyhráti, čehož ostatně důkazem byla potýčka u Jeskyní sv. Vavřince, kdež hrstka jízdy sv. Otce rozprášila v okamžiku značně větší oddíl *červených*, kteří vtrhli na území církevní.

Kabinet italský ujišťoval pak Řím, že jeho vojsko nepřekročí jeho hranic. Plánům Garibaldovským v Janově nedařilo se přes všechno namáhání doktora Bertan-iho nejlépe. Garibaldi pak sám dlel na Capreře, neboť, ač by byl z té duše rád se ujal velitelství nad zástupy a vedl je proti Římu, držel ho Cavour, jemuž se vpád ten nehodil ještě do krámu, na provaze jako hafana. Jiného schopného vůdce revolucionáři pak neměli, tak že neznajíce ani pohybů vojenských ani discipliny jen se potulovali, a tak zdálo se našim t. j. papežským dobou tou, že jich vítězství nemine.

Tyto všestranné potěšitelné zprávy pozdravily Rézinku tak, že počala zase choditi na procházky, ba konečně i na delší vycházky se odhodlala. Při těch sloužili obyčejně meranským nemocným oslíci, jako v horách všude, — ale že dívenky Wiśniowieckých nebyly marně dcerami slavného po celé Ukrajině milovníka koní, proto pohrdaly takovým druhem jízdy. V krátkce však, jakoby ze země byli vyrostli, byli tu pro ně dva koníci: jeden malý *pony*, hezky vycvičený, pro Rézinku, druhý, větší a divočejší, pro Hedviku, jež rozradostněna vyskočila na něho ihned, jakmile ho Ambrož před »Německý dům« přivedl, a než ji mohla matka zadržeti, tu ona již bez sedla jenom hřívy se držíc, tryskem proletěla částí aleje za velikého křiku Němkyní a podivu Angličanův.

K tomu ještě paní Wiśniowiecká, jež kde mohla dětem svým život zpříjemňovala, postarala se potají oběma amazonkám o tyrolský kroj: sukně z nejjemnějšího černého sukna, aksamitové živůtky s červenými

výložkami, červené košilky, široké kožené pasy hedvá-
bím vyšité, široké zelené rukávy, ba i horské střevice,
vyšíváné na kůži bílým a červeným hedvá-
bím. Necht si nyní čtenář představí, jak malebně vypadaly štíhlé
ty jezdčyně v kroji tom, zvláště když vzaly ještě špi-
čaté kloboučky, zdobené střeleckou kytkou a zelenými
šňůrami.

Toho času byl v Meraně jakýsi pan Ferdinand
Kolb, starý kavalír, syn českého bankéře. Nastudiv se
za mlada v bále, trávil ostatek života v teplých krajích,
a nevěda, co počítí s obrovskými důchody, užíval jich
dle přání srdce svého ku pomoci chudých a k různým
překvapením svých známých.

On byl též hlavním strůjcem všech společných vy-
cházek do hor, a ku konci žinčicové doby ustanovil
valnou výpravu do »Dorf Tyrol,« odkud lze jako se
štítu na vidlicích ypsilonu přehlédnouti najednou tři
sbíhající se doliny. Veselá společnost navštívivši zámek
a kostel byla pozvána panem Kolbem na hostinu, jež
byla právě na jeho útraty pro mladé vesnické snou-
bence vystrojena.

Dámy Wiśniowieckých pozorovaly při té příleži-
tosti se zalíbením obyčeje tyrolské: divily se tichosti
a povaze tak se různící od krčmového hluku jinde,
chválily sličné sborové zpěvy, jež hudební lid ten sám
si skládá, improvizuje ve vlastní dědině orchestry, a
naslouchaly hře na citeru slavného po okolí Seppla a
průvodu dřevěných cymbálků — *kikililirův*. Jídel bylo
s dostatek. Po skončeném dosti jednoduchém obědě
vstali mladí manželé i všichni hosté, aby se pomodlili.
Rézinka již měla radost, že se vrátí zase na svěží po-
větří, když v tom dáno znovu znamení ke stolu, a za-
počala da capo druhá hostina, daleko lepší, se zvěřinou,
pečivem atd. Hedvika byla tím velice rozveselena. Mezi
jednotlivými pokrmy hrála v přilehlém pokoji hudba,
načež ozýval se vždy ve sboru verš pochvalný, míst-
ním učitelem ku počtě pana Kolba složený, jemuž přišli
po té šlechtní Tyrolané se slzami v očích děkovat.

Náhodou stanula při tom Rézinka blízko nevěsty,
(jež v oděvu ničím se od jiných nelišila, než bílým vě-
nečkem na hlavě). Ta s dobrodušnou přítulností něme-

ckých venkovanů položila jí ruku na rameno a pravila: »Věru, pan Kolb je velikým naším dobrodincem, ale letos tady dlí někdo, jenž ho štědrostí ještě předčí. Na příklad já ubohá sirota jsem mu povinnována celým svým nynějším štěstím, neboť když se dověděl, že mi chudoba vadí, abych si mohla Josefa vzít, poslal mi bohaté věno v bankovkách, a to tak delikátně, tajným způsobem, že jsem se sotva mohla dovědět, od koho je dárek ten, — a děkovatí nedá si nikdy. Jsem přesvědčena, že i nyní proto někam zmizel, abychom mu nemohli ani slůvka vděčnosti pronést.«

»Nevíš, kdo to jest?« — tázala se Rézinka, divíc se sama sobě, kde se v ní běře zvědavost dávno neprojevená.

»Mladý, hezký a velice dobrý cizozemec, ale tak smutný, že se nikdy ani neusměje.«

»Snad to bude konečně onen Moilin »Neznámý kníže«?« — podotekla Hedvika.

Nevěsta pokračovala v hovoru: »Je velmi zvláštní: nikdy zde nenocuje, nýbrž odchází i se svým černým psem někam do hor; on i pes jsou velmi velicí.«

Dívky vedeny stejnou předtuchou zaruměnily se jako višně a odběhly k matce. Ta vyslechnuvši celou tu zprávu, zavolala správce domu a tázala se ho po jméně podivného cizince.

»Ó, neumím je vyslovití, je to tak těžké; — ale tuhle je policejní knížka, račtež se přesvědčiti . . . .«

Všechny tři hlavy chýlily se najednou a hned zase odskočily.

»Felix Jelrif, — toť jakési anglické jméno.«

»A přece ta veliká podobnost,« — pravila Rézinka, neupokojena docela.

V tom Hedvika zvolala:

»Prosím, čtěte nazpátek!«

»Ó jistě! Pane Ščensný! Ne vhodně vzal jste si inkognito.«

»To proto, že tak nenávidí klamu, že i v přibraném jméně chtěl pravdu zachovati.«

Tu přerušilo hovor jejich heslo celé společnosti, chystající se již k návratu. Rézinka sjíždějíc zvolna

s hory s divným pocitem hleděla na Meran a celý kraj pod nohama svýma, — vše zdálo se jí nyní jasnější, než ráno, ač slunce již bylo zapadlo.

Také zdraví se jí tak polepšilo, že doktor několik dní po té svolil ke dlouho zabraňované cestě do otčiny a ke ztrávení letní doby na Ukrajině. Uzříti otce, Horodyšky, milovaný lid a kruh dávných přátel, toť radost veliká, zvláště pro mladá srdce, — srdce polská, — proto šlo balení a skládání rychle. Ale nutno též dodat, že Rézinka často s povzdechem pohlížela k večernímu světélku, cítíc, že nesnadným bude jí rozloučení s ním; — celý Meran stal se jí milým, a to právě tehdy, když ho již měla opustiti.

Den před výjezdem šly dámy Wiśniowieckých naposled na procházku.

»Na kterou stranu půjdeme?« — tázala se matka.

»Snad naproti k té hoře?«

»Dobře.«

Přešly přes dřevěný můstek na potoce a vešly do jedlového lesa. Po nějaké době, když znaveny chtěly si usednouti, a Hedvika odešla, jak obyčejně, na zvědy do nějaké chatrče, kde by mohly dostati mléka, Rézinka, jejíž sluch byl neobyčejně bystrý, uchytla paní Wiśniowieckou za ruku.

»Matinko! Nemrod štěká!«

»Neslyším ničeho.«

»Ó, ano, ano, toť jeho hlas; poznala bych jej na půl míle daleko. Dovolíš-li, zavolám ho.«

»Dej raději pokoj, milé dítě. Nemůžemeť učiniti prvních krokův.«

Rézinka pohlédla udiveně na matku, nechápajíc, co tím matka myslí, když v tom stále hlasitěji začaly se ozývati basové zvuky Nemrodovy, až se pes konečně sám ukázal. Skokem, vyje radostí, přihnal se k Rézince. Nevyskočil však na ni jako na svého pána, nýbrž s jakýmsi instinktem psí delikátnosti položil se jí jen kno-hám, olizuje špičku drobné botky a vykružuje v povětří ohonem tisíce kol. Paní Cesarina a Hedvika hladily šlechetné zvíře. Rézinka nemohla toho učiniti, neboť chvěla se tak velice, že nebyla paní svých pohybův, ale očima, zdálo se, že Nemrodovi rozumí.

Tento za okamžik vstal a běžel několik kroků vpřed, potom se zase vrátil a odběhl po druhé, ohlížeje se prosebně.

»Podívejte se, jak nás zve za sebou,« — pravila Hedvika; — »jistě nás chce provoditi ke svému pánu.«

Ještě nebyla slov těch dořekla, když hvizdnutí všem dobře známé odvolalo rychle poslušného psa.

Paní Cesarina pohlédla na Rézinku a viděla, jak bledne.

»Již abychom snad šly odtud, matinko?«

»Hleď, Rézinko, Nemrod letí znovu!«

A Nemrod opravdu přiskočil, klada jí do klína halůzku alpské růže.

Rézinka vzala květ do ruky, — květinu to horskou, barvou a růstem podobnou poněkud našemu vřesu, a mezitím co lísáním děkovala poslu, zjevila se na blízkou mezi křovinami postava dárce — Lítvína.

»Kde vás to tu vidíme, pane Firleji?« — ptala se matka vážně.

Ščensný zkameněl pohnutím a, zahleděv se bolestně na Rézinku, nemohl ihned odpověděti, — až znamenav v oku jejím radost nad shledáním tím, sám se rozveselil, a s úsměvem, ač nesměle, pravil:

»Opravdu, nemohu vám podati vysvětlení leda to, že všechno v životě mém je temnou hádankou.«

»Jste již dávno v Meraně?«

»Několik neděl; předešel jsem vás, jelikož jsem přijel sem přímo z Říma.«

»Snad vám bylo potřebí léčení?« — podotekla Hedvika žertovně.

»Zajisté, slečno, jenom že ne kozího.«

»A vy dlíte v »Dorí Tyrol« a ne v Meraně?«

»Ano, neboť přiznám se upřímně, bál jsem se přijíti vám v cestu po tom, co jsem poslední dobou v Římě byl viděl, přesvědčiv se, že vám osoba má musí býti na výsost protivna.«

»Osoba nikoli, pouze zásady,« — pravila paní Wisniowiecká, přijímajíc na cestě k domovu oporu jeho ramene.

Rozumí se, že Ščensný ztrávil večer toho dne v »Německém domě«. — Dívčám vysvětlila se nejedna

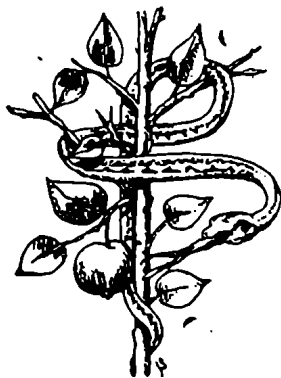
záhada, co se týče tajupných úlev, jichž se jim při každém kroku dostalo, a šlechtný Ambrož mnul si radostí ruce.

Nazejtří přinesl Ščensný Wiśniowieckým květiny a cukrovinky na cestu. Pomáhaje pak Rézince do vozu, ptal se polohlasem :

»Dovolíte mi, slečno, abych směl během leta přijeti do Horodyšek a vašemu otci se představil?«

»Já? Což bych měla práva, abych vám něco dovo-
lovala nebo zabraňovala? Vím jenom tolik, že se bu-
deme všichni na vás upřímně těšiti. Že tomu tak,
matinko?« . . . .

V tom se koně hnuli.

XII. Na Litvě a Ukrajině.

Z Bolzana, totiž ze stanice nádražní Meranu nejbližší, zabočily Wiśniowieckých as 7 mil' do hor, do Kaltern.

Tichá ta víska, vysoko mezi horami nad břehem malého jezírka ležící, nevábila k sobě poutníků ani svou polohou, ač jest krásna, ani povětřím, ač neobyčejně čisto, nýbrž pokladem, ježž Bůh v ní uschoval. Proto také naše známé, sotva že tam dorazily, pocítily, že je ovívá jakési rajske ovzduší míru a pokoje.

»Jak milo tu dýchati«, — pravila Rézinka; — »dobře to znáti, že jsme na blízku svaté duši.«

Duší tou bylo Marie Mörlová,*) stigmatizovaná dívka, žijící již po 20 let stále u vytržení. V těsné

---

*) Marie Mörlová, narozená dne 16. října 1812, byla dcerou chudého rolníka, a vyznamenávala se již od dětinství rozumem, dobrotou a řídkým darem modlitby. Ztrativši v 15. roce žití svého matku, přejala povinnost, starati se o mladší své bratry a sestry. Ale zdraví její vždy chatrné utrpělo nyní docela. Dověděvši se, že nikdy nemůže se zcela pozdraviti, rozhodla se, že zřekne se i veliké úlevy, odhodlána snášeti s radostí kříž Bohem jí seslaný. Od té doby upoutána byla na lůžko, přestála hrozné zkoušky a utrpení, záchvaty stále delší přešly konečně ve stav normální, tak že jen jednou denně slovem zpovědníkovým ke smyslům přivolána konala práce domácí, pamatujíc na vše a na všechny s podivuhodnou důvtipností. Dne 2. února r. 1834 dostala svatá stigmata, z nichž každý pátek prýštila krev. — Sláva o divech, jakými ji Pán naplnil, rozšířila se daleko a přiváděla zástupy lidu do tiché té visky tyrolské. Processí s korouhvemi přicházela tam čerpat poučení a utvrzení u víře, a moc návštěv těch — dle svědectví pp. duchov-

jizbičce kláštera Františkánek, z níž okno bylo na kostel, uzřely ji dámy Wiśniowieckých klečeti jak obyčejně na lůžku, bez pohnutí, se založenýma rukama, s tělem poněkud v před nachýleným a očima vzhůru obracenýma.

Oči ty zářily životem jako hvězdy a přece byly mrtvy pro všecken okolní svět. Tvář měla barvu vosku a výraz takový, že jediný pohled na ni mohl patřícímu dostačiti za důkaz zjevení. Rézinka padla při pohledu tom mimovolně na kolena, neboť z rysů milenky Boží vyčetla Jeho samého, a na rukou uzřela též pečetě kříže. »Ó, jak jsi veliký ve skutcích Svých, jak krásný v duších stvořených k obrazu Tvému!« zvolalo srdce její, — než v tom kázal zpovědník Marii Mörlové, aby vstala, nechtěje dopustiti takového důkazu úcty, a sám tichým slovem přivolal ji k životu. Ihned usedla na lůžku jakoby ze sna probuzena: rysy, tvář, pohled, vše změnilo se v jednom okamžiku, pleť dostala ruměnnou barvu, oči z jasných staly se černými, výraz jich nadpřirozeně vznešený přešel ve výraz prostý jako u děčka a opravdu vtipný. Takové bylo i celé její počínání, — a šedivý kněz, její zpovědník, a mladá dívka, jež ji opatrovala, tvořili spolu s holoubky, kteří vrkali v sousední jizbě, nejvhodnější rám k tomu obrazu svatosti pod ochranou pokory.

Co dámy Wiśniowieckých cítily, pochopíme snadno, vidíme-li, že i Ambrožovi stály slzy v očích. Jestliť věru v těchto zjevech milosti Boží cosi, co každého křesťana, třeba byl sebe méně osvíceným, v hloubi srdce jímá. Kristina div hlasitě neplakala.

Maria Mörlová ohlédnuvši se kolem, ihned setkala se zrakem s Rézinkou, — usmála se na ni s nevýslovnou libostí, rozevřela náruč svou a chvějíc se, přitulila ji k sobě jako dávno milovanou družku. V jediném tom objetí pochopily se navzájem, — leč není to nic div-

---

ních — působila blahodějně v celých farnostech. Než potom stal se přístup k ní velice obtížným, až zase na konec života poutníci snáze připouštěni. Zemřela dne 11. ledna 1868 s úsměvem na rtech. Poslední slova její byla: »Ó Ježíši, jak jsi krásný!«

Ať posmívají se pravdě nevěrci, necht' jim nic není svatého, ale upříti ji nemohou.

ného! Vždyť duším sourodným dostačí jediný pohled! Rézinka toužila po rozmluvě s ní samotnou, — o čem s ní hovořila, neznámo . . . . Ale asi po hodině vyšla všecka zářící a fysicky tak posilněna, že ostatek cesty vykonala beze všeho namáhání.

Ščensný hned druhého dne po odjezdu Wiśniowieckých z Merana vydal se na cestu do Litvy. Když minul Wierzbołowo (t. j. pruské hranice) a ocítil se znovu v otčině, a zvláště, když opustiv již železnici, začal se brodit pobočními cestami v houštinách rodných lesův a ucítil tu čerstvou, osvěžující, balsamovou jejich vůni, tu zdálo se mu, že srdce rozšířeno dvojnásob silněji mu tluče.

Na poslední poštovní stanici čekalo ho milé překvapení zámeckého maršálka: jeho nejmilejší jízdní kůň, perla to stáda Radziwiłowského, a spolu smečka chrtův a anglických jezevčků z druhu a pokolení oněch slavných, kteří Ludvíku XV. sloužili na honu.

Ščensný skočil na kůň, ... kůň zaržal, poznav pána, — psi počali skákati — a pádili vpřed . . . .

Houštinami i močály, úzkými alejemi, v nichž pahýly trčely a jež kůň cvalem přeskakoval, drali se rychle, — psi pádili a hledali kolem pod vůdcovstvím krále — Nemroda, a Ščensný volal: »Hej, duše, žiji!« — Vichr šumící jako vlny mořské dul mu v obličej, — on však toho nedbal, nýbrž plným prsoma ssál do sebe vonné to povětří. — Nezřídka i mnohá nachýlená haluz v běhu ho udeří, obsypávajíc ho jehličím, — tu zase v dáli prchá plachá zvěř, nebo zableskne se náhle lesní jezírko, hluboké a tiché jako oči Litvínovy, jedno z těch, jež nám tak nedostižitelným způsobem opěvává Mickiewicz. Nad vodou poletovalo v oblacích divoké ptactvo, a Ščensný míří z revolveru, (neboť jen ten měl při sobě), a za každou ránu plyskne to v jezírku, odkud mu psi kořist plavmo přinášejí.

K večeru vyjel z lesa, minul několik dědin, jichž kouřící chaty po různu, jako na Litvě vůbec, rozházené, z nebílených temných trámů sroubené, docela odpovídají zasmušilé náladě lidu, až konečně spatřil Firlejovčinu ve zlatě zapadajícího slunce. Městečko leželo na návrší, dále pak vedla cesta hlubokým úvozem; nad ním

s jedné strany zřítí bylo rozvaliny starého hradu, s druhé pak překrásný zámecký park. Obydlí samo stálo o sobě, odloučeno od stavení hospodářských, v hloubi obrovského dvora, na způsob knížecích residencí. Pod sloupovím, zdobeným sochami, kudy se vjíždělo, uzřel Ščensný celý svůj kancelářský úřad: plnomocníka, správce, písaře, též dvorské služebnictvo, lokaje ve sváteční livreji, v jichž čele stál maršálek zpříma, neboť vžil se v disciplinu ještě za živobytí otce Ščensného, badaje však starostlivým okem ve tváři mladého pána.

Tento pak proti dávnému obyčeji svému neobmezil se při uvítání na mlčení, nýbrž každého zvlášť upřímně oslovil, a starému maršálkovi potřepal na rameni sestupuje s koně. Potom vyprosiv si býti o samotě, začal s divným pocitem probuzené tesknoty procházeti pokoje zámecké: starodávné klenutí síní, temné damaškové halení salonů, dubové skříně knihovny, podobizny předků v jídelně, vše zdálo se mu ponurejší nežli jindy. Konečně došel do pokoje matčina a zastavil se před obrazem, před nímž uplynulo jeho dětství. Olejový obraz přirozené velikosti, malovaný na způsob podobizen Angeliky Kauffmannové, jako by byl představoval bohyni Floru. Oděv, postava, vděk, vše bylo nepřirozeno, přiděláno pouze z choutky umělcovy. Ale tvář, k celému okolí nijak se nehodící, byla plna prostoty a výrazu: veliké černé oči, jež tolikráte byly již viděly slzy synovy, když tento jako malý chlapec si zde tajně stěžoval do křivd utrpených, i nyní jako živé zdály se na něho patřiti. Pohled ten dojal ho velice, neboť našel v něm podobnost s pohledem *jíným*: touž vřelost, jenom méně blahou a smutnější.

Večeře uchystána mu venku oproti vjezdu do domu. A ačkoli sám měl býti u stolu, přichystal mu kuchař rozmanité lahůdky. Ale Ščensný se jich ani nedotekl, jelikož ho vábily jenom pokrmy litevské, jako: chołodziec, kołduny, a okurky s medem. A obnoviv si tak zase známost s dávnými lahůdkami věku studentského, zapálil si cigaro a počal dumati. Před jeho zrakem rozvíjel se pohled čarokrásný, svého druhu jediný: louka přetínající šíří celého parku a mírným svahem daleko

se táhnoucí až k jezeru, za nímž se v mlze rýsovaly modravé pahorky a černala pusta. Nikde ani stopy po příbytcích lidských, — pouze na levo vynikaly v dáli nade stromy vrcholky věží starého kláštera, k němuž Ščensný dříve nejednou samotem na loďce vesloval. Teď vyšel měsíc: vrcholky stromů v parku, rýsující malebné vzorky na aksamitu požatého trávníku a jevící za dne nejbohatší výběr všelikých barev zelených, slily se v jediný nevýznačný púlton a vrhaly dlouhé stíny na palouk, co zatím vedle paprsky měsíční vystřibřovaly jasné pásy. Ani jediný lístek se nepohnul, ani jediný ptáček se neozval . . . . V tom změnil se před snivým zrakem Ščensného celý obraz; trávník oživil se tisícem krásných, šťastných postav, jezero zahořelo věncem lampionů, stromy odleskem bengalských ohňů, — všude viděl květy a stuhy, slyšel vivaty a střelbu, a uprostřed toho kouzelného obrazu sunula se jasná věštkyň s úsměvem v líci . . . . jí to na počest celá ta slavnost. Ščensný se zachvěl, zarazil a přece pravil: »Ty bys mohl býti šťasten!« — a opakoval si kouzelné toto slovo . . . . naslouchal mu, raduje se jeho znění, až v tom zaražen náhlým břemenem naděje, které nésti ještě síly neměl, ukryl zahořalé čelo ve dlaně a zaháněl další snění.

Ale jakoby ze vzdoru i ve snách pronásledovaly ho sladké obrazy svatební, tak že ráno, probudiv se, skorem věřil v možnost svého štěstí. Omladnutí celého domu, přeměnění celého okolí v ráj pod dozorem dobročinného anděla, vše zdálo se mu pojednou tak pravděpodobným, tak blízkým, snadným, že začal zváti dělníky a rovnati pokoje, těše se jako dítě z každého nového předmětu jako z uskutečnění vroucích přání svých, a lidé šeptali si tajemně:

»Náš pán se bude ženiti!«

Za takových právě okolností došla ho zpráva o vystoupení Garibaldiho v Sicilii a událostech Neapolských. Záclona byla před Evropou odhalena, a již započal onen dvojtvárný boj, kde prodajností a zradou dostávalo se hrdinovi dne laciných vavřínů, co zatím on jakoby jenom ve jménu Piemontu jednal, a Piemont ho používal.

František II., opuštěn Laudim*) a jinými generály, kteří pokálevše spolehlivost vojenskou nedali se mu s vrahem bítí, přestál v Gaětě s hrstkou věrných hrozně obležení. Vojska Emanuelova, ač *jako* neutrální, s příchylností více než bratrskou patřila na veřejné manévry lůzy na hranicích církevních, — mnohý důstojník pak nebo žoldněř, chtěl-li se s nimi spojití, učinil tak pouze jednoduchou ceremonií, svléknuv oděv a vzav na se červenou košili. Všecko to věštilo již rychlou, obrovskou zradu Cavourovu a vpád Cialdiniho do státu papežského.

Kdyby byla zpráva o vypuknutí války a zrušení království obojí Sicilie zastihla Ščensného o rok dříve, byl by ji zajisté uvítal s výkřikem vítězným, — ale dnes musil sám s sebou v zápas se pustiti, a to nemalý, aby zvěsti té neproklel, jelikož mu v okamžiku hroutila celou budovu jeho mládeneckých nadějí, jíž zdál se jen krov již chyběti.

Než nedopřál si času k úvahám. — »Jak to dobře, že zajel jsem si do Caprery, že jsem se slovem zaručil; kdyby toho nebylo, trápil bych se teď nerozhodností, kdežto nyní mám šťastně všechny mosty za sebou strhány, a přede mnou jest jediná cesta povinnosti. Garibaldi se ve Firlejovi nezklame; co jsem slíbil, tomu též dostojím! Nejdéle za tři dni odeberu se k vojsku! . . . . Ale zdaž mám odejeti bez rozloučení s ní, milovanou? Bez spatření jí ještě jednou — v životě naposled? . . . . Ó, ne! ne! To též bylo by zradou! Pojedu přes Horodyšky!«

A tak také učinil. Piňskými bahny a Poleskými lesy prodral se na Ukrajinu, kdež bral se již nikoliv oceanem temné pouště, nýbrž mořem zeleni.

Široká step, kamkoliv oko dohlédlo, pokryta byla kobercem různobarvých květů, zalidněna celými roji

---

*) Známý jest konec Laudioho, jenž polapen v Neapoli při skutku, když žádal v bance 14.000 dukátů na základě padělaného reversu, jímž mu Garibaldi jeho zradu chtěl zaplatiti, a nemoha snéstí hanby odkrytí toho, zemřel následkem toho několik dní po té puknutím srdce.

ovádův, okrášlena ruměncem buřanu,*) jehož ostrovy červenaly se v dáli jako rozlitá krev, tu a tam konečně ozdobena mohylou, několika kříži, nebo opuštěnou hrází. Ale co to tamo za krásné stádo? . . . . Toť ode dávna slavené stádo Wiśniowieckých! Ščensnému při pohledu na ně srdce poskočilo, nebo pravdivo-li přísloví: »Pro milého nic těžkého«, tuť srdce milující div že nevyskočí na ty pahorky, ohraničující majetek jeho milé. Panství Horodyšské, majetek pana Michala Wiśniowieckého, vyznačovalo se před sousedními pořádkem: všude bylo znáti ruku hospodárnou. Na polích na několik mil vlnila se zlatá pšenka, vsi byly již ne malebně neladné jako na Litvě, ale dlouhou řadou po obou stranách silnice zbudované, a v nich žil lid nesmírně veliký, silný a urostlý, — opravdové Bojaňské plémě Ukrajiny.

Když vjel Ščensný do Horodyšek a uzřel na rovině zdaleka ne dům (neboť toho nebylo lze ve stínu věkovitých lip spatřiti), ale ohromnou kytici stromů, tvořících zahradu, zamyslíl se na okamžik a zvolal: »Nebude snad lépe, abych se vrátil? Kdož ví? Těžká to zkouška . . . . Ale ne, překonám vše! Cítím v sobě sílu, že bych se i před oltářem zřekl snubního vínku, kdyby toho bylo třeba, neboť jako je člověk v utváření svého vlastního štěstí bezmocným, tak stává se v ničení jeho Samsonem. Vím, že dovedu si býti katem, proto neustoupím: -- jamščiku,**) v před!«

Vozka křiknul divoce, jako *izvoščici* obyčejně, pobízejе koně, — a stanul před krčmou, kde chtěl Ščensný svléci cestovní oblek. Zarazilo ho ihned, že místo ostudného žida uzřel v arendě šlechtice v kapotě***), jednoho z těch přístěnkových, vládou vždy tak pronásledovaných, jež však pan Michal Wiśniowiecký na svých statecích zvláštním způsobem zaměstnával. Firlej, usadiv se na lavici před krčmou (ne bez oken a dveří, jako někde na Ukrajině, nýbrž novou a velkou), pustil se zúnmyslně

---

*) buřan = vysoká tráva.

***) jamščik (rusk.) poštovní vozka.

***) kapota = vrchní kabát.

s hospodářem do hovoru, co se zatím před očima jeho honili bělovlasí klučinové v košíkách a bosí za husami.

»Nu, co u vás slyšeti nového, pane krčmáři?«

»A což, všecko jde dobře, zvláště teď, co se naše paní vrátila.«

»Tak, milujete svou paní?«

»Kdož by jí nemiloval? Všaktě je opravdovou matkou celé dědiny, -- všichni jí tu žehnají, od starce do děcka. A dívenky, toť andělé, zvláště mladší!«

»Zajisté, zvláště mladší!« zvolal Ščensný, sotva moha seděti.

»Ano, pane, křestné to dítě dědiny; vyrostla uprostřed nás, a přece stále cosi člověka nutí k přemýšlení, nespada-li s nebe jako div Boží; tak svatou jest! Nikomu nedá stonati, aby sama k němu se nepodívala; proto také, když někdo ve vsi umírá, ihned pro ni pošlou, aby vykonala modlitby za něho a oči mu zavřela, neboť před ní zlý duch prchá!«

»A ona sama je nemocna. Jak se jí daří nyní?«

»Ó lépe, pane! Vymodlili jsme si ji u Boha! Již dvakráte šly z katolických dědin zástupy na ten úmysl bosko až do Berdyčeva.«

Ščensný by byl mluvícímu padl kolem šíje. Překonav jen stěží pokus ten, ptal se dále:

»Jste tedy, jak vidím, v Horodyškách šťastni; všude znáti tady blahobyt hmotný i mravní. Bývalo tak vždy?«

»Ne tak; -- neboť náš pán, ač je od kosti šlechtěným mužem, jest strašně prudký, a dříve nejednomu se proto zle vedlo; ale co se oženil, zmírnila ho paní tak, že je jako beránek.«

V tom přišli dva sahodlouzí rolníci, zarostlí vousem, v temných sukmanách,*) červených pásech a vysokých čapkách. K velikému podivu Ščensného počali hovořiti s krčmářem celkem ne špatnou polštinou.

»Hospodáři, povězte mi, prosím vás, kde naučili jste se vy, Rusíni, tak hladce mluvití polsky?«

»Paní nás naučila, neboť rusky nechce s námi mluvití.«

»Ale což pak máte s paní tolik jednání?«

---

*) sukmana = soukenný selský kabát.

»Ó, mnoho! Jakmile je pán na nás zlý, ku příkladu, když někdo z nás v něčem u něho narazí, to my jdeme ihned k naší paní, — a co ta nezmůže, *detyna* vyprosí.«

»Jaká *detyna*?«

»Naše slečinka Rézinka, jež jest otci jediným miláčkem pod sluncem.«

Ščensný stále více se divil a, řekneme také, »stavěl«. Což teprve když poznal na protější straně silnice mezi dvěma bujnými lány klasů běžeti po mezi Hedviku uprostřed vesnických dětí; oděna byla po ukrajinsku, totiž v bílý šat, jehož košilka o naduřených rukávech pásem stažena, splývala na bedra širokým násběrkem taktéž pásem obšitým. V ruce držela ohromnou kytici lékařských bylin, co zatím méně užitečná část sbírky zdobila jí květinným vínkem pastýřský klobouček. Zástup dětí běžel před ní s veselým křikem, každou chvíli potápěje se v klasech, aby odtud vyplynul s novým přídavkem modrákův a máku. Kluci na silnici poznavše slečinku běželi k ní též s rukama rozpřaženými, a ona vítala každého již z daleka jménem.

Ščensný vstal se srdcem vzrušeným s lavice, nechtěje však dívku v rozpaky uváděti setkáním se s ní v takových okolnostech, vrátil se do krčmy, a odtud potom převlečen zajel do dvora.

Byl to dvůr šlechtický, ač zděný. Poschodí neměl, ale tři veliká křídla místila mnoho pokojův, a kromě toho byly zde čtyři oficiny*). Vše vyhlíželo zde tak ku podivu vesele, po domácku, pohostinně, a upřímnost, s jakou domácí pán cestujícího uvítal, úplně souhlasila s prvním dojmem.

V Horodyškách každý nejdéle za hodinu po příjezdě cítil se jako doma. Proto byly také laskavými sousedy čteně navštěvovány, jakož i nyní Ščensný několik jich tu zastihl, — mezi nimiž i onoho maršálka, jenž již po čtvrté bez výsledku vzdychal po Hedvice. Rézinka se neukázala ihned. Teprve po nějaké době mihla se na konci dlouhé řady pootevřených dveří letná její postava mezi festony z bílého a růžového muše-

---

*) oficina ≡ budova pro zámecké služebnictvo.

línu, jimiž byl pokoj její ozdoben. Ščensný uzřev ji vzchopil se a stanul jako vrytý, nemoha ani o krok ku předu; — ona pak s dětinnou radostí spěchala k němu. V tváři její nebylo veliké změny; — jenom bělost stala se ještě průzračnější, blesk v oku jasnější a korál retů živější.

Ščensného poranila netajená její radost.

»Mám jí hned povědět, proč jsem přijel? . . . .
Ó nikoli, za chvíli, dnes budu mlčeti . . . .; vždyť každý umírající mívá před smrtí chvíli úlevy, jakoby mámení zdraví. I nám potřebí toho mámení, — a potom ať se děje co chce!«

Večeře byla bohatá, jako obyčejně u pana Michala, jenž slynul po celé gubernii jakožto nejprvnější gastronom. Potom odešli všichni do zahrady a pustili se v temně klenutý tunel aleje, po níž létaly svatojanské mušky jako mikroskopické hvězdičky. Hedvika znavena vážnými úvahami pana maršálka, utekla mu při první příležitosti a dala se napřed, což vida Ščensný, pustil se za ní.

»Že mně povíte, milá slečno, upřímně, jak se teď daří slečně Rézince?«

»Bohu díky, mnohem lépe; cestu přestála neobyčejně lehce . . . .«

»Je-li možná?«

»Ale poslyšte dále. Dr. Škoda se tak podivil, když mu ji matinka ve Vídni ukázala . . . .«

»Proč?«

»Poněvadž to pokládal za nemožné, aby mohla zimu přežít . . . .«

»A co? co?«

»Povídal, že vydržela-li až potud . . . .«

»Tak co?«

»Že vydrží i dále; ba připustil i to, že šťastné zesílení v jeseni nastoupiti může.«

»Ó díky, díky vám za tu zprávu!« — zvolal Litvín, a pocaloval ruku upřímné dívence, jež pravila vesele:

»Nu což, nesplňují se má slova?«

»Ó, kéž by se splnila docela!«

»Prosím, věřte jen!«

Ovšem že po takovéhle rozmluvě nemohl po celou noc oka zamhouřiti. — »Kdož ví, snad i ona mne miluje? Ó! nevydržím toho, — buď jak buď, musím s ní rozhodně promluvit!« — A srdce tlouklo mu kladivem, jako by chtělo rozraziti vězení prsou. Při tom všem však ucítil takovou nesmělost, takovou nemožnost, aby *k ní* mluvil *o lásce*, že se vzdal úmyslu toho a rozhodl se, že svěří se s tím jenom matce.

Ale znovu přišla obava jiná: »Jak mám s tím počínati nyní, v době, kdy již vlastně nohu kladu do třemene, abych pádil ku Garibaldimu? Nebylo by lépe počkati, až se vrátím? . . . . Ale *zdaž* se jen vrátím? Avšak vždyť tolikráte již usmívala se na mne mohyla vojenská, odkud nyní pojednou ten odpor proti ní?«

Rozednívalo se, a on se ještě na ničem nebyl ustanovil; skončilo se to tím, že od hodiny k hodině, ode dne ke dni s tím odkládaje, ztrávil v Horodyškách skorem půl téhodne. Byl však tam také pobyt nesmírně milý, zacházení s hostmi nejupřímnější a při tom tak volné, že mohl každý celý den dělati, co chtěl. Jitro počínalo se mší svatou v domácí kapli, jejíž sakristankou byla Rézinka, sličně zdobíc ji květinami a hrajíc na fisharmoniku, potom večer zase všichni scházeli se ke společné modlitbě; — ostatně nehovořilo se mnoho o náboženství, ale náboženství to bylo každému zjevno v celém způsobu žití rodinného; vytryskajíc z paní domu jako ze srdce, objímalo i všechny členy jeho. Ščensný, jak nám známo, nehoroval tak snadno; ale v Horodyškách každý den skýtal jeho chvále paní Wiśniowiecké nového vznětu, jelikož se přesvědčoval, že zásady za hranicemi jí hlásané nebyly sentimentálním snílkováním, nýbrž ryzí skutečností. Nejvíce se mu líbilo to, že paní Cesarina přes svou nepopíratelnou vznešenost stále snažila se tuto před mužem zastříti a jenom jeho povznésti u sluhů, dětí a přátel, hlavně však v jeho vlastních očích, používajíc každého dobrého odstínu jeho povahy, aby ho v něm utvrdila, pokud to bylo možno.

Byltě pan Michal muž velice společenský, prudký, ale dobrého srdce, despota, ale přece vůči miláčkům svým slabý, — zvláště vůči Rézince, již nazýval svým

ptáčkem. Ta měla právo rozdávat všeliké rozkazy, třeba i byly protivny rozkazům otcovým, a rozumí se snadno, jak z toho kořistila ve prospěch chudých.

Jsou bytosti, na něž Bůh snad hned při stvoření jich musí patřiti se zvláštní láskou, a odtud zůstává jim ten znak lásky Páně v duši jako tajemné kouzlo, jímž vábí pak k sobě na zemi všechna srdce, neboť jinak jest si těžko vysvětliti přítažlivou moc, jakou mají. Jednou z nich byla Terezie Wiśniowiecká. Kdo v domě i mimo dům žil, vše lnulo k ní, a její jméno dostačilo ku všemu jako kouzelný proutek. Proto také není divu, že dělala s otcem co chtěla, ač se s ní při každém obědě svářil. Ostatně vyprávěl velmi rád anekdoty, byl náruživým milovníkem honby, a ještě větším milovníkem koní. Přesvědčiv se tedy, že je Ščensný v té příčině znalce, výborným jezdcem a dokonalým myslivcem, tak si ho zamiloval, že si ho i za zetě počal nesmírně přát.

Zatím nepatrná událost pomátla Ščensnému plány jeho. Jednou z večera sjelo se do Horodyšek několik osob: dívenky bavily se vespolek, a Ščensný podrážděn tím, že Rézinka oblékla modní tenkrát tak zvanou zuavku a oblekem tím se těšila, jaksi úkosem na ni patřil. V tom doletěl mu k sluchu její žertovný spor s Mancí R . . . . .

»Ukaž, ukaž, Rézinko, co to máš v tom medalionku?«

»Vlasy matčiny.«

»A na druhé straně?«

»To je opáčná strana; obyčejně se nosí jenom po jedné.«

»Tak tam není nic?«

»Snad je . . . .«

»Tož proč to zakrýváš palcem? Oj, Rézinko, srdéčko, již i ty se začínáš v tajnosti haliti . . . .?«

Rézinka rozesmála se pouze, uzavírajíc medalion co nejrychleji, ale sokolí zrak Ščensného dostřehl z daleka jakýs malý předmět.

»Památka« — zamručel; — »barvou je celkem podobna vlasům Zikmundovým.«

Nazejtří ráno dostal list od Aliho, z Firlejova za ním poslaný. Tento psával poslední dobou zřídka a krátce, než tentokráte uznal zase potřebu dovolávati se přátelství.

»Ščensný,« — pravil, — »co se to s tebou děje? Tři ženské vodí tě za nos! Upadl's v sítě — posud nepřemožen, podlehl's sladkým nástrahám a nemyslíš ani na ostatní svět. A zde již zatím boj vře a lidé žijí dvojnásob, a veliký národ bije se za svobodu. Myslil jsem, že budu za ni válčiti spolu, — ale na neštěstí vidím, jak zklamal jsem se v příteli svém, jelikož jeden ptáček více váží na váze srdce jeho než všechny zásady!«

Ščensný čta to vzplanul hněvem, a přece dával částečně Alimu za pravdu; i zdálo se mu, že derou se o něho dva protivné proudy: s jedné strany že táhne bílý duch Rézinčin, s druhé temný duch Bohdanův . . . . Kterému povolití? Žádnému, ale jíti svou vlastní cestou, nikým nešlapanou.

S tím rozhodnutím vešel do salonu. Nebylo tam nikoho mimo Rézinku, improvizující jak obyčejně na pianě. Vedle ní ležela modlitební kniha, z níž byla as právě nadšení čerpala. Ščensný přiblížil se zamyšlen, naslouchaje harmonii akkordův, a mechanicky začal při tom převraceti knihu. V tom obrátila na sebe pozornost jeho uschlá růže alpská v ní uložená; — pohlédl blíže; — vedle ní bylo napsáno drobným písmem: »Meran, 30. května r. 1860« a vložena byla k »Modlitbě za hříšníky.« Tato poslední okolnost se mu velice líbila, ale i zvědavostí ho naplnila velikou. Pokušení bylo příliš veliké, než aby se mu mohl opřítí; přehodil dále několik listův a našel prvosenku a při ní napsal: »Benátky, 15. března« a dále modlitbu: »Prosba duše ztrápené k Nejsvětější Panně.«

»Co jest to?« — tázal se Rézinky s utajeným dechem. Usmála se a zaruměnila, než pravila zcela klidně:

»Co? Což to nepoznáváte?«

»Jak bych to neměl poznati! Jenom že nechci věřiti očím — ani srdci.« — Tu rozloživ knížku, chvějící se rukou poznovu připadl na suchou růži.

»Zahrada Papadopoli, 15. prosince r. 1859« — četl, ale hlas mu selhal, neboť uzřel: »Modlitbu za drahou osobu.« Vzrušení ho přemohlo, — než opanoval se a otázal se dosti klidně:

»Ještě jeden kvíteček tu chybí; pamatujete se, protěž ze Semeringu?«

»A snad i ta je tady . . . .,« — odtušila dívka týmž žertovným tonem, jako včera odbývala Mancii, než přece s odstínem celkem různým v proslovení, a to řkouc, otevřela medalionek. Ščensný pohlédl tam, a slzy ho polily.

V témž okamžiku vešla paní Wiśniowiecká do pokoje. Jediný pohled vysvětlil jí vše. Jinoch vida matku, uchopil Rézinku za ruku, a s citem tím nejvroucnějším spěchal jí vstříc.

»Paní drahá, po prvé v životě jsem »Ščensný!« *)

Než proč bledne paní Wiśniowiecká tak velice? Proto, poněvadž zrak její starosti plný na Rézinku zářící ihned z výrazu jejího vyčítá, že tato nechápe dosahu toho, co se děje.

»Můj drahý Ščensný, co to mluvíte? Oč můžete opíratí svou nadějí?«

»O tu, jíž povinován jsem vším,« — odtušil s pohnutím, ukazuje na Rézinku.

»Ale což nevidíte, že vám nerozumí? . . . . Ó, Ščensný, Ščensný, sám nevíte, jaká protiva jest mezi ní a vámi . . . . Nejprve ihned různost zásad: jak že bych mohla svěriti vám štěstí svého dítěte, dokud neschýlíte čela před vírou, jíž my žijeme?«

Rézinka zachvěla se všecka při slovech těch, jelikož teprve nyní se jí oči otevíraly. Matka vidouc, že mlčí, opakovala poněkud rozčíleně: »Co říkáte protivě mnou vytčené?«

»Žeť nepřekonatelnou.«

Ščensný jenom tak napolo poslouchaje stál nakročěn, smrtelně bled, s rozdírajícím výrazem bolu; před chvílí bylo mu tak jasno, jako kdyby slunce s nebes výšin na zemi bylo sestoupilo, a nyní vše bylo temností.

»Jak? Proto tedy, že neklaním se týmž oltářům, má nás již loučiti věčná propast? O! toť nemilosrdné! Či snad žádáte si ode mne, abych na povel se změnil

*) Ščensný — Štastný, Felix.

a každý den jinou duši oblékal? Bůh to ví, že nemohu, ač bych chtěl! Trn zůstane vždycky trnem!»

»Trn však časem také krásně rozkvétá,« — zašeptala Rézinka, nutíc se k úsměvu, ač v hlase i v očích bylo plno slzí.

»Ó, ten můj pichlavý a suchý nikoli!« — odtušil Ščensný s bolestnou trpkostí. — »Dobře činíte, že ho od sebe odmítáte, neboť by vás jenom pokrvácel! Květ nesmí se mezi trní vplétati, jelikož se v něm jenom rozedere a zhyne! Běda každému, kdo se mnou se bratří; toho vleku s sebou do propasti! I tobě, anděle, proč uzdalo se, abys pohlédla na mne zrakem soucitným? Byla jsi šťastnou, a nyní . . . . Otrávil jsem ti svobodu . . . . Odpusť a zapomeň! — Vrať se šťastna do svého nebe, — a já ať zůstanu samoten ve svém pekle!«

»Blouzníte, ubohý,« — pravila paní Wiśniowiecká. — »O to právě se jedná, abyste z toho pekla vyvázl, když sám se v něm cítíte.«

»A jak že mám vyváznouti? Oporou svého vlastního přesvědčení? Či snad postavením se na nové zásady jako korouhvička na nový směr větru? Ó, toho u mne nedokážete, jako že mi památka matčina svatou! Samy, vím to, nemohly byste si vážit člověka, jenž by jako na trhu chtěl si koupiti svědomí a štěstí!«

»Zajisté,« — odvětila Rézinka pevně, ač velice tiše; — »nikdo toho také na vás nežádá, abyste *pro lásku lidskou Boha* si zamiloval. *Po Bohu* musíme toužit *pro Boha*, — jinak se nezjeví.«

Nastala chvíle krátkého, ale nesmírně trapného mlčení; — všichni tři snášeli muka. V tom zvolal Ščensný:

»Neřekl jsem ještě vše. Vám není známo, že se tu pouze cestou stavím; — jedu do Neapole. Garibaldi na mne čeká, a slovu nedostáti se nesluší; — jedu ještě dnes.«

Rézinka hrozně zbledla.

»Pamatujte, že opustíte mrtvolu,« pravila s namáháním.

Ščensný trhl sebou jako šílený a stiskl si skráně, odkud, zdálo se mu, že mu mozek prchá následkem pohnutí mysli.

»Pro Bůh! nemilujte mne! Přál bych si srdce vaše proměnit v křemen, abyste nemohla milovat, nemohla trpět, nemohla cítit!«

»Rézinko,« — pravila tu matka, chvějíc se pohnutím, — »jdi odtud, ubohé dítě, neboť *takové výstupy* nejsou pro tebe a skončí se tím, že pan Firlej opravdu opustí mrtvolu.«

Dívěnka vstala beze slova, uvyklá jsouc poslouchati matky na pouhý pokyn. Jdouc kolem Ščensného, zachvěla se na nohou, než zachytila se křesla, — šla dále a zmizela.

Ščensný patřil ztrnulým zrakem na paní Wiśniowieckou.

»Prosím, proklejte mne, — vraha svého dítěte dovoleno prokleti!«

»Není dovoleno! Ani vraha dítěte ne. Já vám mám klnout, ubohý Ščensný? . . . . Ó nikoli! Žehnám vám raději jménem ducha Izunina, jenž pláče dnes tam na hoře nad vámi! Ó kéž by vám požehnání to přineslo návrat, aspoň v hodině smrti!«

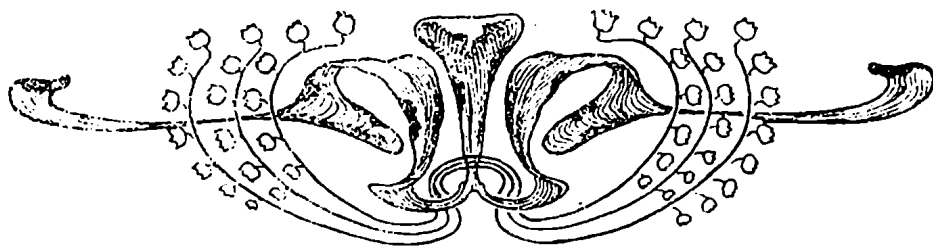
To právě zaplakala hlasitě a odešla.

V tom se Ščensný ohlédl, — protřel si oči, jako kdyby byl u vyjevení. — »*Tak* se s nimi žehnáš?« — zvolal a zalomil rukama, až klouby zapraštěly, a vskočiv do vozu, kázal vozkovi páditi, co koně stačí.

Jeda kol zahrady, uzřel pod jasmíny alabastrovou nepohnutou postavu.

»Toť ona . . . . stůj!« A již sestupoval -- již měl nohu na stupátku, aby k ní běžel a aspoň ještě jednou ji odprosil, — leč v tom ozval se protivný duch zoufale . . . . Usedl tedy zpět, zvolal znovu »jed!« a jedna jediná slza splynula mu po tváři: byla podobná tekoucímu olovu, a hořká byla jako muka samovolně snášená.

XIII. Castelfidardo.

Bez oddechu, všecek rozpálen, pádil Ščensný ke hranicím, odtud ke dráze, a ve Vídni, vystoupiv na severním nádraží, spěchal přímo na jižní, aby ještě zastihl vlak. A právě když běžel si pro lístek, shrnoval již kasír poslední plat. a zavíral okno. Než to Ščensného nemátlo; vší silou bije pěstí do okna, okno puká. Němec vyletí ustrnut a křičí: *Zwei Gulden Straf!* Než to právě Ščensný chtěl: »Tu máte čtyři, ale dejte mi ihned lístek do Terstu.« »První třídy« odpovídá úředník uctivě, a Litvín vytrhnuv flegmatikovi lístek z rukou, vskočil do vagonu v okamžiku, když se tento již hýbal.

Bylo to štěstí pro něho, že v takovém spěchu minul ono místo prvního setkání se s Rézinkou. — Ale vzpomínka na ni i takto stíhala ho po celou cestu; a když za několik dní po té připlul do Neapole a uzřel krásný ten přístav, kdež olemováno blankytem nebes a moře září na pevnině v jasu slunečním mramorové město, tu zjevilo a zosobnilo se mu toto v jediné postavě: v tváři Rézincině, v té, jak zjevila se mu tenkrát v Nabrezině uprostřed lemování blankytného závoje. A pohled na krásnou Neapoli stal se mu takto trápením, jelikož mu připomínal Rézinku.

Na nábřeží sv. Lucie očekával ho Ali, telegramem byv zpraven o příchodu přítelově. Ale jakmile se spatřili, oba velice se zarazili: neboť u jednoho bolest, u druhého pak několik měsíců hrou a pitkami ztrávených vyryly na čele předčasnou starobu.

»Jsi nemocen!« — zvolal Ali na Ščensného.

»Může býti. Kéž bych jen co nejdříve zahynul. Kéž bych se byl nikdy nenarodil!«

»Ale ty ztrácíš smyslův!«

»I to může býti. Stalo se po tvém, Bohdane: rozloučil jsem se s ní! — Pošlapal jsem lásku — polámal jsem křídla andělu svému! Ach! a víš co? . . . . Když jsem odjížděl, Nemrod, lepší nade mne, třikráte chtěl se k ní vrátiti; — třikrát musil jsem ho volati, jeho, jenž posud vždy mne býval poslušen na první pokyn!! . . . . A teď mne máš, jakým jsi mne míti chtěl, t. j. horším než psa! — Dělej se mnou, co ti libo — třeba i pohrdej, ke všemu jsem svolným, neboť jsem všecek zničen.«

»Svoluješ, můj milý? Mám tvé slovo!« — zvolal Ali s vítězným bleskem v oku. — »Ještě není vše ztraceno! Pamatuješ se, jak jsem ti tenkrát ve Vídni, když jsme hovořili na nádraží o snech a pravém štěstí života, slíbil, že ti dám klíč k poslednímu, když dřívější veškeru ti již znikne? . . . . A hle, nyní — zdá se mi — nadešla chvíle ta. Nejtěžší zkoušku, jakou srdce lidské přestáti může, přestál jsi vítězně — proto hoden jsi náhrady: a náhradou tou budiž ti zasvěcení v tajemství spolku svobodných lidí, jehož činy vidíš tady kolem sebe dozrávati!«

Poznámka ta upomenula Ščensného, že se nenachází v Neapoli bývalé, nýbrž v Neapoli *osvobozené!* Ohlédl se tudíž mechanicky, jako kdyby chtěl uzříti znamení změny té, a uzřel skutečně plno trojbarevných praporů (zeleno-červených — jako moskevské — jenom že s přídavkem barvy bílé), vyvěšených z oken a balkonů za příčinou nějaké revoluční ročnice; za to byly krámy otevřeny, ač byla neděle. Madonny, nedávno mlaty bezbožců z ráinů na stěnách domů vyrážené, válely se po kusech na dláždění pouličním, a po nich šlapalo ne obyčejné obyvatelstvo městské, nýbrž zástup oné havěti odřené a vousaté, neznámého původu, nejistého pohledu, jež ukrývá se obyčejně kdesi v koutech společnosti lidské, aby v dobách převratu vyplula náhle na povrch ku postrachu lidem pokojným. Nemělať věru Neapol tvářnosti ani příliš šťastné ani příliš *svobodné*, všeliké touze odpovídající — a každý ze čte-

nářů našich, který měl v oněch letech příležitost navštívit města garibaldovsko-italská, jistě dotvrdí, že znak výše uvedený všem jest společný. Všechna vypadají nepořádně, uboze, jakoby výčitky svědomí je hryzly, a křiklavé trylky kolovrátkův opěvujících vděky »červených košilí« marně se namáhají, aby zapudily obecnou zádumčivost.

Zatím hovořil Ali k Ščensnému dále:

»Zapomeň již na všeliký soukromý zármutek a nehody. Teď ješ čas mysliti o důležitějších věcech: o celém lidstvu! S tím se zasnu a uvidíš, jak rozšíří a vyjasní se ti obzor života. Já tě znám, můj milý Ščensný, a vím, že tvému velikému srdci může postačiti zase jenom to, co je stejně veliké, a proto jsem tě sem pozval. Dnes půjdeme, chceš-li, ve společnost bratří »Mladé Italie« *), a tam tě dám ihned zapsati do řad zednářských. Najdeš tam vše, co potřebuješ: myšlenky, slovo, čin; setkáš se tam s nejmocnějšími hlavami této části poloostrova, i se samým Garibaldim, a duch tvůj odpočine sobě, osvěží se, vstane znovu . . . , neboť klesl jaksi hrůzyplně. Nuže, můj drahý Ščensný, neodpovídáš mi ničeho na to vše?«

Ščensný trhl sebou netrpělivě a pravil:

»Najdu v těch vašich hezkých žvastech ohlušení, tak abych i paměť ztratil, neboť toho si přeji?«

»Paměť na podvody, jež tě balamutily, ztratíš jistě.«

»Tož to u đasa zkusím; bránil jsem se dlouho svobodnému zednářství, poněvadž je mi odporno, ale když již takový jest osud můj od dětinství, že musím vždy všeho okusiti, co se mně namane, až se popálím — a když mne osud ten mocí žene do lóže, nuže ať nahlédnu i tam!«

Ali vrhl se mu kolem šíje.

»Budeš mi bratrem dvojnásob! A teď pojď ke mně, napiješ se čaje, a zatím dostaví se hodina schůze.«

»A kde je tvá žena?« — otázal se Ščensný, rozhlížeje se po těsném a nejsmutnější nelad jevícím příbytku přítelově; — »již dávno jsi mi o ní nic nepsal.«

*) Název jedné haluze zednářské.

»Má žena?« — odvětil tento se zvláštním úsměvem.
— »Chceš-li, zítra tě k ní dovedu.«

Zatím pak se ukázalo, že záležitosti páně Bohdanovy potřebovaly již naléhavě přítomnosti Ščensného, a že pozvání tohoto nevycházelo z čistých pohnutek lásky bratrské, aby zachránil svobodného ducha z osidel ženských, neboť věřitelé tiskli již Aliho tak, že mu začínalo hroziti vězení. Ščensný slíbil, jak obyčejně, že vše vyrovná — a odešel do schůze zednářské.

»Jenom ať tě nezarazí uváděcí ceremonie,« -- hovořil k němu Ali cestou, — »poněvadž jsou trochu zdlouhavy, a bojím se, aby tebe, jenž nenávidíš forem, nepohněvaly. Ale toť pouze první krok, — pak již to jde stále jednodušeji, uvidíš. Pro dnešek musíš se spokojiti s nejnižším stupněm »učedníka.« Viz, tamo přichází právě jeden bratr — svěřím tě jeho péči, neboť ritual velí, aby byl kandidát předveden neznámým. Na shledanou tedy.«

Onen neznámý doprovodil Ščensného do domu schůze, do pokoje, kdež našel mezi dvěma svícemi Písmo sv. otevřené tam, kde začíná evangelium sv. Jana. K čemu celá ta komedie u vchodu? otázka se třebaš čtenář; k čemu vyvěšovati na prahu svém zásadu, kteráž se uvnitř domu rouháním co možná nejvíce ničí? Proč to? — Odpovídáme: Proč pak je ve světě lep na mouchy? . . . .

Neznámý dal Ščensnému *jeden* pantofel na nohu a vyzval ho, aby odložil všeliký kov, ježž má u sebe. Ščensný odevzdal mu peníze a revolver, ale na medallionek Neposkvrněného Početí mu nevzpomněl, jelikož cítil, že by ani u brány pekelné nemohl se rozloučiti s tímto darem Rézinčiným.

Neznámý dovedl ho po té do tak zvaného »kabinetu úvah« (*cabinet des réflexions*) a zmizel: a Ščensný uzřel, že se nalézá v pokoji černým sukrem potaženém, na jehož stěnách bylo možno čísti následující průpovědi: »Pocítila-li duše tvá strachy, nejdi dále; — schopni jsi klamu, chvěj se: budouť čísti na dně srdce tvého . . . .«

»Největší oběti mohou od tebe požádati, i oběti života: jsi k ní odhodlán?«

»Dětinství,« pravil Ščensný k sobě: »*strachu pocítiti* ani nemyslím; — *schopným klamu* nebyl jsem nikdy, — *oběti života* pro mne nebude — (a což bych ztratil? . . .) Ale tuto jsou na papíře tři otázky, na něž mám jistě odpověděti:

1. Jaké jsou povinnosti člověka k Bohu?
2. Jaké k bližnímu?
3. Jaké k sobě samému?

Ha! Což mám napsati? Bližnímu . . . . náleží . . . . *posvěcení*, sobě samému — *pravda!* a Bohu? co Bohu . . . . leda *lítost!* A již se chopil péra, aby uskutečnil krvavý ten pomník své zoufalosti, ale napsav první písméno, smazal je a napsal: »*čest.*«

Brzy po této odpovědi přišel tak zvaný »Bratr Hrozný«, aby ji donesl na konci meče »Velebnému« lóže, jenž soudí dle jejího obsahu, může-li býti kandidát přijat. Ale přijat bývá vždy, ať napíše cokoli;*) vždyť slavný Proudhon napsal: »Bohu boj« a mile uvítán, — dnes Ščensný: »Bohu čest,« a taktéž vrátil se »Bratr Hrozný,« a zavázav mu oči, za provaz na šíji chtěl ho uvést na práh »Svatyně,« jak uveden byl major Ruchy v Benátkách.

---

*) Kdo neznají ještě skutečného charakteru svobodného zednářství, ty upozorňujeme na díla o něm jednající, na př. na spisek Msgra. de Ségur o svobodném zednářství atd.

Knihy z jiných dob zmiňují se rovněž o různých rysech tajných sekt zednářských, úplně podobných těm, jež tuto uvedeny, a všude jeví se tytéž na pohled dětinské hračky v ceremoních a počátcích, ale hrozná svatokrádeže a hanebnosti.

Tak na př. markraběnka de Créquy líčí ve svých cenných pamětech z konce osmnáctého století působení tehdejší masonerie na ukrutnosti revoluce francouzské (svazek III. a IV.), vypráví nejednu podrobnost o přivolávání duchů (hlavně v Palais Royal u Orleanův) — a mezi jiným zmiňuje se o ceremonii, jíž měla býti zasvěcena v tajemství kněžna de Gévres, jež ustoupí, nechtějíe kříž zašlápnouti, a tím přivodí k smrti svého iniciatora.

Zápisky slavného Cagliostro, jednoho z hlavních vůdců tehdejších zednářů (náčelníka sekty Balsamitů, kteří byli jejich haluzí), vykazují též celou jejich historii, počínajíce Templáři, shodující se s tím, co zde uvedeno.

Angličan Burke dokazuje souvislost zednářstva s celým ruchem revolučním v Evropě hned před sto lety atd.

Než major Ruchy a Ščensný - to není totéž! Tento vida provaz, vzepřel se proti pokoření tomu a řekl rozhodně, že se táhnouti nedá.

»Ale, bratře, buď povolným. Touto ceremonií musí projíti každý učeň.«

»Ať projde, kdo chce, já nikoli. Což pak jsem dítě nebo baba, abych se dal mámiti nějakými čarodějnými postrachy? Rozvažte mně oči, řekněte mi jasně, k čemu se mám zavázati, přijměte mne do svobodného kruhu, jak se na člověka svobodného sluší. Vždyť mne přece Ali sliboval ve vašem družstvu svobodu, já pak hned na prahu nalézám znamení otroctví!«

»Jak to, bratře? Ty se chceš bouřiti? Rozvaž to dobře!«

»Nebouřím se, ale chci pouze rozuměti a viděti, jinak od vás odstupuji. Dones to Velebnému.«

V důstojném kruhu ve »Svatyni« povstalo z počátku veliké rozhořčení, potom veliká starost. Co tu počítí? Co zednářstvo zednářstvem, je to první případ . . . .

»Bratří!« — zvolal Ali, strachem bledý, — »což jsem vás na to neupozornil, že se s ním nesmí zacházeti tak jako s jinými? Snad by se mohl učiniti ústupek . . . , neboť na mou čest, škoda jeho kasy, a viděli byste, jakou summu složil by hned při vstoupení ve prospěch chudých zednářův.«

Většina uposlechla té rady, a ihned stanul ve svatyni Ščensný bez pásky na očích. Upuštěno od *zkoušek**), jimiž obyčejně vstupující vítáni — a Velebný odříkal pouze jakousi modlitbu k »Velikému staviteli světa« (Bohu, — jelikož, jak vidno, zasláněji se ještě v nejnižších stupních zednářstva jeho jménem, ačkoli bratr Ragon výslovně povídá v oficiální knize, že »cílem zednářství jest úcta přírody!«)

---

*) První zkouškou jest uvržení kandidáta do tak zvané *jeskyně*. což se odbývá tak, že jím jednoduše hodí do obruče papírem napjatého, jako v cirku — papír se protrhne a slepá oběť padá do rukou spolubratřím, co zatím jiní závoru zastrkují atd. Druhá zkouška záleží ve *třech cestách* kolem lože, při čemž kandidát, máje oči zavázány, přijde na rozličné překážky: pohyblivé desky mizí mu pod nohama, velí se mu, aby vylezl na *nekonečný žebřík* a potom skočil dolů, při čemž zase milí bratří provázejí ho koncertem dět-

Po té pravil vážně: »Chceš-li nás oklamati, nedej se mýliti nadějí, že se ti to podaří; — lépe by ti bylo, abys ihned odstoupil — jsa ještě svoboden. Běda ti, kdybychom se přesvědčili o tvé zradě! Pak by se ti bylo rozloučiti na vždy se světlem denním.«

»I tuhle ceremonii mohli byste si ušetřiti« — odvětil Ščensný, patře udiveně na obnažené meče, jimiž ozbrojeno bylo celé bratrské shromáždění. — »Mně mluviti o zradě? Za koho mne máte?«

Na to děl Velebný: »Družstvo, do něhož chceš býti přijat, bude třeba na tobě žádati, abys prolil za ně krev svou až do poslední kapky; jsi k tomu odhodlán?«

»Nejsem zvyklý se životem smlouvat, zvláště kde se jedná o vznešené účely. Jen, prosím, mně je ukažte.«

»Napřed jdi, bratře, k oltáři a slož přísahu.«

»Přísahu? Jakou? . . . . Mám se snad vázati na slepo s lidmi, jichž ještě neznám? A vy budete míti potom právo, abyste mne užívali jako nástroje bez vůle a duše? Nikoliv, opravdu! zvířecky sloužit jsem sem nepřišel!«

»Nechce složiti přísahu!« — zahučelo to sálem zlověstně, a Velebný pokračoval přísněji: — »Urázíš nás nedůvěrou takovou; než pamatuj si, že kdokoli přestoupí jedenkrátě práh svatyně této a uzří tajemství, jež se v ní posvěcují, ten nesmí již bez přísahy odtud vyjít.«

»Jak to? Vždyť sám jsi mi před okamžikem povídal, že jsem svoboden!«

»Byl bys, kdybys sám nebyl si žádal uspíšení iniciace a strhnutí pásky s očí svých; nyní jsi již učněm — a učně nesmí ustoupiti.«

---

ských výkřiků, nápodobením vichru a hrozným hlukem. Konečně nakouřivše ho třikrátě jakýmsi zápalným plynem, což se zove »projitím očistnými plameny«, dělají, jakoby mu chtěli pustiti krev, a rozpáleným železem mu znamení zednářské vytiskují (ve skutečnosti však přikládají pouze rozehřáté sklo nebo zhaslou svíci). A když hrdinný kandidát přestál veškery zkoušky, bývá za odměnu přijat za učně, t. j. mistr ceremonií učí ho učiniti v koutě dlouhého čtverhranu tři kroky. — Ó, té hluboké moudrosti!

»Tof podvod! Tak se nejedná! Já *chci* ustoupiti a ustoupím. Chci býti člověkem, ne mrtvým členem společného těla; chci si zachovati ducha neodvislého, chci jednaje *myslití*, a ne *jednati* bez myšlení. — Pustte mne tedy, ať odejdu; *slepého* zednáře ze mne neučiníte!«

»Ščensný!« — ozval se Ali chvějícím se hlasem.

Velebný pak zvolal: »Oklamal družstvo! Co tomu říkáte, bratří?«

»Propadl smrti!« — A několikráte deset mečů zamířilo na srdce Ščensného.

Ale tento nepolekán uchopil v okamihu pochodeň s přísěžného oltáře, a toče jí, opřel se zády o stěnu.

»Ha, nešlechetníci! Takhle vy tedy chytáte lidi na svou vějičku? U vchodu je odzbrojíte a potom je chcete vraždit? Pokuste se jen! budu se brániti!«

V tom uchopil Velebný revolver . . . . a střelil.

»Již je po něm!« — zvolal Ali.

Ale nebylo tomu tak, jelikož patrona, ač čerstvá, nechtěla chytiti: zároveň však chytil se Velebný za hrdlo, a zachroptěv — klesl mrtev nazpět. *)

Ve shromáždění nastalo hrobové ticho. Věděliť vůdcové, že dle řádu mistra jejich (ďábla) každý, komu nepodaří se provedení pekelného plánu, smrtí bývá trestán od téhož mistra. Zaraženi pohlédli na Ščensného tušíce tajnou sílu, jež ho bránila, ale ani oni, ani on sám nevěděl, že touto jest medalionek Nejsvětější Panny, jež duchům zlým jest hroznou jako spořádaný šik.

Firlej používaje prvního ohromení dostal se bez obtíže ku dveřím, a prošed několika pokoji ocítil se na ulici, kdež si svobodně oddechl, proklel zednářstvo a sekty, než Bohu nepoděkoval.

Setkání s Alim druhého dne nebylo nejpříjemnější.

»Hezky jsi mne to včera zavedl. Kdyby mne byli ti šílenci usmrtili, byl bych *tobě* za to díkem povinen.«

Ali byl bled a nesmírně pomaten.

»Jistě, kdybych byl předvídal, jak se to skončí . . . . Ale tak jsem tě prosil: nebuď divým, poddej se na ten okamžik . . . . Ó, Ščensný, Ščensný!«

---

*) Událost ta opírá se o pravdu.

»Což se tak chvěješ? Člověk by myslil, že jsi ještě od včerejška ze strachu nevystřízlivěl.«

»Však se mám čeho báti . . . o tebe! Ščensný, život-li ti milý, prosím tě, vrať se do lože. Ty nevíš, co to znamená, *je* uraziti! Neodpustí ti, budou tě stíhati až na konec světa; -- již nyní není žádná skrýše bezpečna, žádné přestrojení nebude postačitelno, aby tě ochránilo před dýkou pomsty.«

»Pomsty? Nebojím se jí, — mé svědomí je čisto. Ostatně, *takové-li* jsou ty vaše ústavy, tož chci raději stokrát padnouti za oběť vašim nožům, nežli bych se dal obepléstí pletivem lži. Ale ty, ty — Ali . . . opravdu, divím se . . . .«

Rozmluva vázla. Bohdan sotva se držel na nohou, jak lomcovala jím myšlenka na pravděpodobné následky jednání Ščensného a na zodpovědnost, jež na něho u sekty padla.

Než přetvařoval se, pokud mohl, neboť ačkoliv při první příležitosti chtěl dáti výhost přátelství, jež se mu stávalo nebezpečným, přece nechtěl se ještě dnes od Ščensného odloučiti: nebylyť ještě všechny účty jeho zaplacený, věřitelé čekali jako hladoví vlci, a i toto nebezpečství jest věru hrozné. Vida tedy, že se má Ščensný k odchodu, tázal se starostlivě: »Kam jdeš?«

»K moři.«

»Půjdu s tebou.«

»Jak ti libo.«

V tom, když kráčeli kolem ústavu choromyslných, vyběhl z něho dozorce-revolucionář (*důstojný* nástupce vyhnaných sester) a osopil se na Aliho: »Již celý měsíc na ni neplatíš; nevyrovnáš-li účtu dnes, vyženu ji na ulici!«

Ali kroutil se všecek pomaten, ale Ščensný všecek rozhněván zvolal: »Jak? . . . ona je zde? tvá žena? Odpověz, co jsi učinil s ubohou!«

»Což pak jsem já tím vinen? Proč se po mně bláznila? Mohla se vrátiti k rodičům, když jsem jí napsal ve Florencii uctivý list, radě jí, aby mne déle nenudila. A ona, nerozumná osoba, ona naopak vleče se za mnou až sem (ani nevím na čí útraty, neboť já jsem jí cesty neplatil) a konečně se zblázní! Co jsem měl

s bláznem dělati? Oj, Ščensný, gratuluji ti, že jsi se neoženil!»

Ščensný neodpovídal, neboť to v něm příliš vřelo, než aby mohl mluvit; ale pohled, jaký na Aliho vrhl, byl pln největšího opovržení. Dozorci pak pravil: »Doved' nás ku kase, ukaž účty, a já zaplatím.«

Cestou bylo jim jíti velikým sálem, plným nešťastných žen, jež se na sebe smály a plakaly, nevědouce proč. Uprostřed stála jakási železná klec; tam uzavírány zuřivé. Ali ukázal prstem, a Ščensný uzřel za mříží drobnou postavu, jež pardalími skoky vyskakovala vysoko až ke stropu, kdež s divokou náruživostí chytala se železných prutů, čelo si o ně rozbíjejíc a při tom z plna hrdla zpívajíc:

Hoj! růže na věnec,
snubní na věneček!
Hoj! kde můj milenec,
kde můj kochaneček?

K svatbě ať pospíchá
každý, kde kdo, všicci!
Vidíte ženicha,
lepou jeho líci?

A dívka blažená,
věříc lásce jeho,
teď živa pohřbena
vinou muže svého.

Zednář můj milenec,
sluhou je Allaha:
Turkem je — to-tě přec!
Bezbožcem — ha! ha! ha!

Unavena stanula v koutě a stírajíc si krev s zesinalé tváře, na niž jí vlasy v neladě padaly, pohleděla úkosem na chodce.

»Ještě je hezká,« — podotkl Ali, a pravil k ní: — »Irmo, znáš mne?«

»Ó znám,« — odvětila ubohá celkem klidně; — »přeji ti vše dobré, a proto ti dávám dobrou radu: nevěř nikdy srdci mužskému! Ale kdybys milovala, miluj Aliho, pamatuj si to; jenom Aliho, — rozumíš!«

»Rozumím. Musím se přiznati, že ten Ali musí býti chlapík, když *takový* cit dovede probuditi.«

»Bohdane! ty máš v prsou obludu, ne srdce!« — zvolal v tom Ščensný, a zasáhnuv ho bleskem svého pohledu přerušil s ním nejen přátelství, nýbrž všeliké styky.

Vstoupil do vojska; brzy pod Gaetou, jejíž hrdinosti nejednou byl svědkem, brzy v horách, kde ničení přívrženci královi, hledal marně v řadách revoluce oné smrti vojenské, po níž tak toužil. Marně, válče s neuspořádaným mužstvem, vrhal se první do každého nebezpečství; vždy vyšel vítězem a vždy bez pohromy, až vyslal ho Garibaldi se zástupem dobrovolníků na pomoc Cialdinimu, jenž 10. září přese všechny sliby italské vlády vkročil zrádně do Marche.

Zrádně! pravíme, neboť když přijel císař Napoleon do Savojska, tu Cavour vyslal mu vstříc do Chambery dva delegáty: tito představivše mu hrozné následky, jaké by mohly pro Itálii nastati, kdyby měl Neapol zaujati Garibaldi, jenž by snadno mohl království to přeměnit v demagogickou republiku, dovodili z toho chytře nutnost, aby tam bylo vysláno pravidelné vojsko piemontské, by zavedlo pořádek a condottiera vypudilo, — a ihned žádali za dovolení, by mohli táhnouti Umbríi a Marchii, jelikož tudy cesta do panství Sicilského. Císař svolil k tomu s podmínkou, aby se nedotýkali Říma, ale vítězný ministr dosáhnuv, čeho mu bylo třeba, hází v nepaměť náhlící obavy a plány, a nemá nic pilnějšího na práci, než aby zaslal kabinetu papežskému drzou notu, co zatím zároveň obdržel Lamoricière vypovědění války od generála Fantiho, a Cialdini překročoval hranice Emilie, jichž Piemont ještě nedávno před celou Evropou šetřiti sliboval.

Opravdu, těžko nalézti v dějinách ohyzdnějších listů nad ty, jež napsala vlašská revoluce posledních let. General Sonnas dobývá v čele 10.000 Perugia, bráněné pouze asi půl druhým tisícem papežských, a přes to jest nucen jejich statečností žádati za příměří, co zatím Fanti přicházeje s druhé strany vchází do města zradou otevřeného; — Cialdini obléhá s 12.000 Pesaro, kde posádka 1200 žoldnéřů přestávši bombardování ve-

liké části dne a ještě čtyřhodinný útok nazejtří, vyvěsí bílý prapor, při čemž parlamentář, monsignor Delegat, div že nepadl kulemi pěti bersaliery piemontskými na něho vyslanými. Toť činy hrdinské.

Hrstce obhájců sv. Otce nechybělo statečnosti, jakou by doby křížáckých válek honositi se mohly. Svědčí o tom návrší Sant' Angelo, kde generalové Wogeslang a Kanzler, obklopeni celou divisí nepřátelskou, dovedli se přece probiti silou více než osmkrátě větší a dovésti své oddělení 1000 mužů do Ankony; svědčí o tom především Spoleto, dobývané generálem Brignonem se 16.000 lidu proti 600. Útok trval bez oddechu od 8¹/₂ hod. ráno do 7¹/₂ večer. Piemontčící stříleli z pěti na okolních návrších postavených baterií na pevnůstku, jejíž zdi, staré již a opravdu neochranné, kromě toho ještě na třech místech byly prolomeny. Než to bohatýrů neodstrašuje, ani vůdce jejich O'Reillyho (Irčana); ze tří zrezavělých děl, jež měli, jedno jim puká hned po prvním výstřelu, — ale to nevádí! — zbývá ještě druhé. Kapitán de Baye, dělostřelec, nemaje pohotově luntu vytáhne zápalku, zapálí ji o vlastní svá prsa, a vystřelí, tak že 15 útočníků padá pod branou, za níž hrstka zuavů z chodby blízké celnice odráží stále nepřitele. (Byl mezi nimi též hrabě de Gissac, nemocný, jenž opustiv právě lazaret a nemaje síly, aby se na nohou udržel, postavil si lůžko své k oknu a leže nabíjel, — načež poklekl, aby mohl vystřeliti, při čemž nikdy nechybil, načež se zase kladl zpět za veselého žertování svých druhův).

Příliš dlouho bylo by líčiti tuto celý běh obrany a všechny hrdinské rysy mužstva, jež na vždy v dějinách zaznamenány a posvěceny: připomeneme ještě jen čin, jež vykonal jakýsi Crespin z Anglie, který slyše, jak jeho druzi, nezvyklí žáru vlašského slunce, volali uprostřed bitvy, že hynou žízní, uchopí bez rozmýšlení dva džbány a spěchá ke studni, co zatím koule nepřátelské sypou se kolem něho. Naběře vody do prvního džbánu, v tom přiletí střela a drtí jej v okamžení; naplní tudíž druhý a nese jej, — než cestou vyrazí mu výstřel z mušketu nádobu znovu; — avšak respin nedá se odstrašiti: vrátí se pro vědro, a po

třetí vody načerpav, napojí válčících bratrův. Teprve na večer nastalo příměří, kdy O'Reilly vida, že vojínům jeho chybí náboje a celodenní námaha docela je vysílila, (jelikož nepřítel mohl stále nové oddíly v pole hnáti, kdežto hrstka našich musila se bít bez oddechu), uznal, že čest zbraní papežských dostatečně zachována, i kapituloval. A když nazejtří vojíni jeho se zbraní, jak podmínky cti vojenské toho žádaly, defilovali před Piemontčiky, sám Brignone odkryl hlavu, veřejný hold vzdávaje hrdinnosti jejich.

Zatím stahoval Lamoricière spěšně při tak neočekávaném útoku oddíly své do Ankony, a Pimodan z Foligna přivedl mu zuavy, tak že se sjeli přímo pod Loretou.

Celou noc ze 17. na 18. září zůstala basilika, uprostřed níž stojí na křídlech andělů přenesený domek Nazaretský, otevřena za příčinou pobožnosti oněch křížáků, kteří modlitbou a svátostí pokání posilovali se k boji. O čtvrté hodině ráno přistoupili dva generálové a s nimi stráž, zuavové, německé pluky, Římané, Švýcaři a dělostřelci, s nadšením a důvěrou mučedníků hodnou ke stolu Páně, a při pohledu na muže ty, jež pokora jako koberec prostřela na podlaze Bohu a Marii k nohám, splynula nejedna slza pohnutí.

Nedaleko vůdců (— neboť před oltářem nebylo řeči o pořádku dle důstojenství —) klečel jasnovlasý jinoch, serafským výrazem svým mezi krásnými ten nejkrasší. Dlouho se modlil, zrak maje upřený na sochu zázračné Matky Loretanské, nevěda, co se děje kolem něho, až přiblížil se k němu štíhlý, mrštný důstojník a pravil mu po polsku: »Zikmunde, vstaň, již je čas; ani ne za hodinu budeme se bít!«

»Bohu díky!« — zvolal mladý Wisniowiecký skorem nahlas a vzchopil se na nohy; — »snad že bude také tento den pro mne již posledním, neboť je mi v duši tak teple a mile, jako ještě nikdy v životě; Lilijka se za mne modlí ve chvíli té, — cítím to!« — To hovoře poceloval ještě jednou stěny sv. Domku. — »Ježíši, Maria! Vám srdce mé — Vám láska má — Vám krev má! . . . . Ježíši, Maria! — A pamatuješ se, Tadeáši, jak nám vykládal předevcírem kněz v Moceratě o plno-

mocných odpustcích udělených sv. Otcem v hodině smrti všem, kteří v době té zkroušeně tato svatá jména vysloví? Proto nezapomeň je stále vyslovovati, nabíjeje i stříleje, a pak, koule-li tě zasáhne, v nebesích se ocítíš, rozumíš!« *)

»Zajisté,« — odpověděl Leliva, — »jen kdybych mohl napřed aspoň 40 těch lotříků Cialdiniho vypraviti před sebou jako posly.«

Se štítu návrší, na němž vížka basiliky Loretánské k nebesům se pne, bylo viděti všechna okolní návrší hustě nepřátelskými divisemi obsazená. Měltě Cialdini 40 až 50 tisíc žoldněřů, tak že připadalo na každého vojína asi 10 mužův. Než Lamoricière, nedbaje takové převahy, rozhodl se, že buď jak buď do Ankony se protluče; a poněvadž cesta vedla polmi u Castelfidarda kolem několika náspův, odkud Piemontští stříleli, přebrodiv se Pimodan se svými zuavy řekou Musone, a velel jim hnáti útokem.

Krev, ne voda, proudila v žilách mužů těch šlechtných, proto také pustivše se pod horou v běh, co jim síly stačily, dobyli první *Casciny* (přední hradby) a zajali asi sto mužův. V prsou Zikmundových počala již hářati radost nad vítězstvím. V tom slyší velení: »K útoku na druhý násep!« I běží po boku Lelivově, ba ho i předběhne — až tu z nenadání uvítá z blízkého lesa četný nepřítel zuavy deštěm kulí. Tito, opírajíce se o několik sáhů dříví, bili se mužně.

Pimodana zasáhne koule do obličeje. — »Jsi raněn, generále,« — praví mu adjutant, — »odejdi a dej se obvázáti.«

»Ne, to nic není, děti. Mou povinností jest, státi zde. Vpřed, na bodáky!« **)

»Ať žije Pimodan!« — zvolali vojíni a vrhli se na vraha tak, že se tento rozprášil.

Avšak tu nové batailony sypají již z lesíka smrtící oheň. Pimodan ztratí pravou ruku — ale ihned uchytí zbraň levicí a volá: »Napřed hoši, Bůh je s námi!«

*) Pravdivá slova zuavův.

**) Všechny podrobnosti bitvy a slova vůdců jsou historická.

Korouhevník zuavův, Arthur de Cavailhès, drží prapor koulemi rozedraný a nepouští ho, ač ze sedmi ran krvácí, — až když mu bodák prorazí prsa, padá a odevzdává poklad svůj mužnému de Charette.

Papežští již jdou po třetí k útoku. Pimodan po třetí koulí zasažen, ještě se nehýbá v sedle, nýbrž volá zase: »V před, Bůh je s námi! V před ke čtvrtému útoku bodákem!« — Junáci se hrnou; jeden po druhém padá mrtev s výkřikem: »Ježíš, Maria! Ať žije papež!« A Piemontští, ač tisíce jich doráží na dvě stě, musí po každém novém nárazu hrdinův ustupovati.

Prostřed kotoučů krvavého dýmu, všecek začerněn, ohlušen strašným rykem, opojen zápalem boje, běží Zikmund Wiśniowiecký a vraha za vrahem ubijí, a čarovná jakási moc zdá se síliti dlaň jeho ještě dětskou. — Než na jaký to naráží nenadále odpor? . . . .

Viz! tam z prostředka mraku nepřátel letí Garibaldčík v červené košili; ohromný postavou, mocný dlaní a spolu již, jak viděti, rozohněn až k zuřivosti, neboť skáče po mrtvolách, ohání se v pravo i v levo a nové kosí mrtvoly. Před ním uhání skokem černý pes s krvavými pysky a vrhá se na každého, na něhož pán jeho míří. V témž okamžiku tento velikán dopadá také Zikmunda — dopadne ho . . . . a probodne . . . . A pes, místo, aby ho trhal, tulí se mlčky raněnému k nohám.

Při pohledu tom bledne však ubijce více než ty mrtvoly vůkol, zahazuje zbraň daleko od sebe, a neklade ani odporu Lelivovi, jenž spěje pomstít na něm přítele.

»Stůj!« — volá v tom Zikmund umírajícím hlasem; — »stůj Tadeáši, toť Ščensný!«

Ščensného probodl hlas ten bolestněji nežli meč, neboť ve zvuku jeho zazněl mu ohlas Rézinčin.

»Bratra jsem jí zabil!« — zasténal.

Zatím Tadeáš zdvihal již na kolenou umdlévajícího mládence ze země, aby ho odnesl do nemocnice.

»Bůh ti odplať, můj drahý, ale ty ne . . . . ty jdi ještě bojovat; ať mne odnese Ščensný . . . . Ježíši, Maria!«

»Nesvěřím tě jemu!« — zvolal Leliva lítostně.

»Miluješ-li mne!«

Na to zachvěl se Ščensný a vztáhl prosebně ruce: »Neboj se, zaručuji se ti, že ho donesu do vaší nemocnice.«

Chtěj nechtěj musil se tedy poručík zřici poslední té útěchy a svěřiti mu raněného — a učinil to s takovým pocitem, jako kdyby beránka svěřoval vlku.

Na blízku, hned vedle nich syčel praskající granát a kroužil v písek se zarýváje. Ale Ščensný se mu nevyhýbá, ba ani ho nevidí; pouze jedna myšlenka, jeden obraz vražedný zří před očima, obraz, vzpomínka na nějž vrátila se mu nyní náhle z minulosti a spolu v srdci mu zkameněla, jako by na věky: vzpomínka totiž na onu chvíli večerní v Římě, když žárle na Zikmunda zatoužil mimoděk po tom, co se dnes splnilo s tak hrozným pro něho utrpením. V tom ucítil, že ho Zikmund objímá kolem šíje.

»Co to děláš? Vraha svého objímáš? . . . . Zikmunde!« — A schýliv hlavu, vroucně poceloval ruku mučedníkovu na rameni mu spočívající, a slzy splynuly mu na ni potokem.

Došli do polní nemocnice, právě když druhou stranou přinášeli tam Pimodana, již čtvrtou koulí smrtelně raněného v kříži. — »Generále« — zvolal, potkav Lamoricièra, jenž mu pospíchal se svými ku pomoci. — »Zhynuli jsme, ale čest církve je zachráněna.«

Za několik hodin později bylo již ticho na nivách, jež nedávno chvěly se hukotem děl; jenom silný obraz smrti šířil tam stále více hrůzu spolu s temnostmi blížící se noci. Tu a tam zalétal ku hvězdám sten umírajícího, a hvězdy se chvěly, polekány a zarmouceny zírajíce uplakanýma očima; — jinde zase zableskla se svítlna Piemontčíka, odírajícího mrtvoly, nebo halila se v temno postava kněze, nad raněnými schýleného, jak jim rozhrěšení udílel. Avšak Cialdini, ukrutný vítěz, i té služby kněžím zabraňoval; — za límec odvláčení od boku umírajících obhájců svatého Otce, aby byli odvedeni do hlavního tábora jako zajatci . . . . Též zuavům nedovolil vyhledati padlých přátel na bojišti, a nehodní podřízenci jeho dobíjeli umírajících, kapsy jim uřezávajíce, by krádež rychleji pokračovala.

Z nemocnice přeneseni v noci ranění vojínové papežští částečně do Osima a Jessi, částečně do Lorety — a tam zase, když špitál a kollej jesuitská nedostačovaly pro tak mnohé, otevřela jim královna Nazaretská brány své svatyně, aby je pohostila v posledních okamžicích pozemské pouti, kterou si ukrátili dobrovolně z lásky k milence Syna Jejího a Boha. — Šťastní milostí tou prosili, aby dle možnosti co nejbližše kladení byli ke sv. Domku, a když byli za svítání slouženy mše sv., tu obraceli se k oltářům s andělskou zbožností, snažíce se na podušce hlavu pozdvihnouti, ba i pokleknouti při proměňování, co zatím ranění, kteří pravou ruku na ouvazku povznést nemohli, aby se požehnali, skláněli hlavy až k ní, chtějíce aspoň jedním palcem znamením sv. kříže na čele se poznamenati.

Zvláštní věru obraz jevil se toho dne v basilice Mariánské: s hlasem kněží, zpívajících v choru žalmy, mísily se jeky umírajících a křiky oněch nešťastníků, jež operovali nedovední lazebníci italští, na rychlo ze sousedních městeček a vesnic přivolání.

Mezi zkrvavělými těly sunou pak se tiše milosrdné sestry. Než při jednom lůžku z vyvrácené zpovědnice urobeném a přistaveném těsně ke stěně sv. Domku bdí jinaký strážce, takový, jehož již sám oděv různí se protivnou anomalií od celého okolí. Tvář však lišila se od oděvu, neboť s výrazem plným utrpení a péče opravdu mateřské zírání na nemocného, jakž by ani rodný bratr nedovedl.

Zikmund dřímá v poloomdlení, a Ščensný znepokojen stavem tím déle již trvajícím zastavuje milosrdnou sestru kolem kráčející a ptá se jí nesměle a uctivě: »Co myslíte? Nebylo by lépe ho probuditi a k sobě přivésti? . . . . Snad to působí zle, že se hlava dotýká mramorové stěny? Přál si toho a já myslil, že mu bude chlad v horečce milým . . . .«

»Zajisté«, — odtušila sestra hlasem, jehož znění nezdálo by se čtenáři zcela cizím; — »myslím, abychom ho nechali s pokojem. Kdož ví, zdaž ho spánek ten neposilní? Ubohý, nebo spíše šťastný, přešťastný jinoch!«

»Ó ano! Ale vrah jeho!! Máte jistě mnohé zkušenosti s nemocnými; prosím vás, jaký je váš náhled o Zikmundovi? Bude žítí?«

»Svěřme to Bohu. — Avšak rána v prsou je hluboká, a proto se přiznám, že se obávám sněti.«

Ščensný zalomil rukama.

V tom se Zikmund probudil. Zamáchnuv rukou, jako kdyby bodák držel, zvolal: »Ať žije Pius IX.; Ježíš, Maria!« — ale v tom chytil se za prsa a zrakem andělsky usměvavým pohleděl na Ščensného.

»Co si přeješ, můj nejmilejší? Snad opravití podušku?« . . . .

»Ó, píti! . . . . Píti mi dej laskavě; — umírám žízni!«

A najednou vypil sklenici nápoje, jenž ihned, smísiv se s krví, vyplynul otvorem rány.

»Ó Bože!« — zvolal Ščensný ulekán: — »krev mu ujde.«

Milosrdná sestra přispěla ku pomoci, ale Zikmund pravil k ní skloněné nad ním: »Dovolte, prosím, aby on mně posloužil . . . . Pro něho je to úlevou . . . . pro mne nejmilejší útěchou.«

»Dobře, bratříčku. Trpíte mnoho?«

»Nesmírně. Ale, prosím vás, neříkejte mu toho, sestro Emanuelo, ... za nic na světě! . . . . Můj drahý Ščensný, ty máš znamenité schopnosti lékařské. . . . .«

A když byli již sami, dodal: »Telegrafoval jsi tetě Wiśniowiecké?«

»Ano, hned včera, když jsi si toho přál.«

»Jsem zvědav, přijedou-li již dnes večer?«

»Z Rocoara? Mohly by, myslím.«

»Ó jak je to dobře! Můj milý Ščensný, a podepsal jsi na telegramu své jméno?«

»Ne.«

»Vidíš! Tak jsem tě prosil!«

»Nemohl jsem, věř mi. S *jejich* jménem spojití *svě* a v *takových* okolnostech — pokládal jsem za rouhání.«

»Naopak, — Rézinka by se byla velice potěšila! . . . .«

Ubohý Ščensný zachvěl se při vzpomínce na ni a zbledl jako smrt.

»Ó, Zikmunde! celý svět bych za to dal, abys mohl žítí . . . . a byl šťasten, ... šťasten s ní . . . . Toť dnes nejvroucnější, jediné moje přání.«

»Tedy mému protivné,« — odtušil Zikmund s úsměvem. — »Nemůžeš pochopiti . . . .« a umkl, neboť nedostávalo se mu dechu.

Zakoušel hrozných bolestí . . . . Ščensný^o opatroval ho jako pěstounka své dítě; jednu ruku podložil mu pod hlavu, druhou stíral mu s čela studený pot. Potom nastala znovu horečka, pálící, hrozná, a s ní bolest opravdu k nevydržení. Než ani jediným stonem neprojevila se trpělivost mučedníkova; jenom hlavu nazad uchyluje a za sebou patře na okno Zvěstování (nazvané tak proto, že tudy dle věrných podání padl na Marii paprslek přicházejícího k ní archanděla) hovořil s citem nevýslovným:

»Matko! jak mi blaze, že umírám u Tebe! *Bože můj, miluji Tě! Tebe jen milovati chci — Tebe jen jsem miloval . . . .**) O věru, miloval jsem také Lilijku . . . . ale velice počestně . . . . nečiním si proto výčitek . . . . Ščensný, jsi tady?«

»Jsem, můj drahý. Co pak si přeješ?«

»Chci ti něco pověděti: víš, *ty* s ní budeš šťasten.«

»Ó! máš-li smilování se mnou, nemluv mi o štěstí, Zikmunde! Nejsem žádného hoden.«

»A kdo z nás je kdykoli čehokoli hoden? Bůh dává, poněvadž je dobrý. On dá i tobě . . . . uvidíš . . . . dá přehojně! Ščensný, tys dobře nazval kdysi Rézinku Beatricí — pamatuješ se? Opravdu, mé duši byla jí vždy; — seslána mi z dobroty Boží, vedla mne k nebi, — ukazovala mi Jeho . . . . A nyní, když se končí poslání její u mne, — (tu se Ščensný znovu zachvěl), — počne se u tebe; — nedobře dím, již dávno se počalo, — nyní se dokoná.«

»Ale ty se namáháš hovorem, můj nejdražší . . . .«

»Ó nikoli! musím ti to pověděti . . . . toť závěť mého srdce. Ščensný, poslední vůlí svou odkazují ti Lilijku . . . . miluj ji: v tom bude tvá spása. Ale pamatuj, pamatuj vždy, že ona ti pouze propůjčena! — tam

*) Slova jsou vyňata z úst mučedníků Castelfidardských.

nahore mají již odedávna na ni právo, — my nemůžeme sobě na ni činiti žádných nároků, — leda takových, jaké máme na křídla svého anděla strážce, t. j. že smíme se jich při letu do nebe zachytiti, aby nás donesla k Pánu. Více nic; — povídám ti, že je z ní Beatrix, a jenom Beatrix . . . . Ale oj! jak tady dusno! . . . . dej mně píti, Ščensný!«

Chvíli mlčeli oba.

»Ty trpíš!« — zvolal konečně Ščensný, vida konvulsijní trhání raněného.

Zikmund, zdálo se, nepozoroval výkřiku toho.

»Ščensný, musím tě odprostiti, nežli odejdu k Bohu. Poslední dobou býval jsem pokoušen; — byly okamžiky, kdy jsem si chtěl přivlastniti anděla, jenž pouze Bohu náleží, a tu jsem časem cítil k tobě závist . . . . cosi jako stín bolesti . . . . Potom jsem se překonal, ale i tak je mi toho líto . . . . odpusť!«

»Ó! Ničíš mne zúplna svou šlechetností!« — zasténal Ščensný a padl na kolena; a Zikmund položiv mu ruku na hlavu, hladil ho dětinně, jak by si chtěl hráti.

Horečka trochu ulevovala, ale s ní ubývalo i sil. Život zřejmě prechal. — Ščensný kleče pozoroval postup bolesti na tváři jinochově, a touž měrou, jak tato od hodiny k hodině stále mrtvolné nabývala pleti, jak tahy se přiosťrovaly, oči hasly, ústa sinala — měnil se i sám, jako kdyby s ním spolu umíral. Zikmund tázal se často na hodiny a ohlížel se s fysickým nepokojem.

»Ještě jich není viděti! Zdaž se své Lilijky dočekám? . . . . Ale děj se vůle Tvá, Pane. *Přenejsvětější vůle Tvá čiň se mnou, co se Ti líbí . . . . vše, vše, co se Ti líbí.*«

»Máš snad nějaké přání?«

»Buď tak hodný, Ščensný, vezmi péro a inkoust, budu ti diktovati několik slov rodičům.«

Při tom musil se často zastaviti; tak těžce mohl mluvit. Avšak podepsav se vlastnoručně, pravil: »Je mně ku podivu lépe, bolesti ustávají.«

Ščensný sebou trhl, maje na mysli obavy sestry Emanuely.

»A kde je Tadeáš Leliva?«

»Prodral se asi do Ankony za Lamoricièrem.«

»Ó chvála Bohu! Nebyl tedy mezi těmi, kteří slo-
žili zbraň?«

»Zdá se, že nikoli; — neviděl jsem ho tu v noci,
ani jsem o něm neslyšel.«

»Ó, ale naši se vzdali Piemontčíkům pod čestnými
podmínkami? Nejsou zajatci?«

»Takto mají býti volni, — ale Cialdini nedostojí
slovu!*) Poznal jsem ho ve službě.«

»Ščensný, bijí se ještě pod Ankonou?«

»Ano, slyšeti střelbu.«

»Šťastný Tadeáš, ještě se bije za církev! Bože,
dejž jim vítězství! . . . . Můj milý, ty si ani nemůžeš
pomysliť rozkoš mučednictví . . . . Tak podlé věci sloužíš.«

»Sloužil jsem!« — poznamenal Firlej.

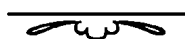
Zikmund zaslechnuv to pohnul sebou na lůžku, až
mu krev z rány vytryskla, — avšak krev ta byla již
bezbarvá a rána černavá.

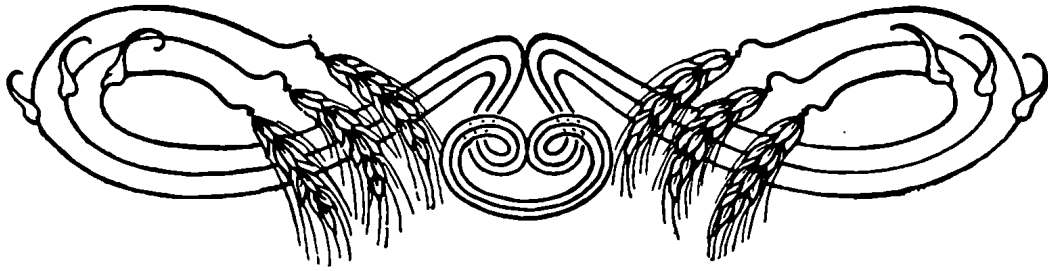
»Podej mi růženec . . . . musím poděkovati Matce
Boží. Ó! již brzy umru . . . .; zpovídal bych se, jen že
nevím z čeho, neboť včera složil jsem před bitvou zpověď
z celého života, ... a dnes, zdá se mi, jsem nezhřešil.
Ščensný, jdi, prosím tě, pro kněze; snad uzná, že je
již čas k poslednímu pomazání. Ščensný, až umru, ty
se vyzpovídáš za mne . . . . ano?«

V tom Nemrod, schoulený pokorně u nohou lůžka,
stříhl uchem, vstal, — a byl skokem u hlavních dveří.
— Zároveň uzřel Ščensný v dáli tři osoby; . . . . při
pohledu tom oči se mu obrátily v sloup, a srdce mu
přestalo na chvíli tlouci.

---

*) A opravdu musili zajatci papežští snášeti tisícové nepo-
hodlí, protivenství a zklamání. Nejednou na pochodu po celo-
denním namáhání nedáno jim ani trochu slámy ku prostření, jenom
na holé zemi, pod šírým nebem, nebo na kamenném kostelním
dláždění musili nocovati. Konečně uzavření v pevnosti v Alexandrii
a San Benigno (u Janova), a věznili je co nejkrutěji. Francouzi,
o něž se vláda císařská starala, puštění ihned na svobodu, ale jiní
trápili se ještě v bídě a všelikém nedostatku.

XIV. Konec.

— — — — —
*»Než i mně v pomoc mocná přišla paní,
jejíhož hledu vládci tmy se bojí...«*

(Krašiński: Předsvit.)

Dámy Wiśniowieckých trávily poslední letní měsíce v lázních Rocoarských u Benátek, aby hned za prvního chladu mohly pospíšiti do Říma.

Zdraví Rézinčino, přes hrozný otřesení, jaké je stihlo v Horodyškách, a přes to, že dle mínění lékařských neměla již žíti, zdálo se přece den ode dne síliti, jakoby se chtělo vyrovnati duchu, jenž od návštěvy u Marie Mörlové nabyl zvláštní síly, tak že sama paní Wiśniowiecká udiveně patřila na své dítě.

Poslední osten odjezdu Ščensného byl v každé příčině pro Rézinku těžší a bolestnější, než onen první v Římě, — ale nyní snášela již vše docela jinak. Jako fénix obnovuje v plamenech své síly, tak i ona, místo omdlívání, čerpala v kříži stále nových sil, a kdyby hodiny proplakané u stupňův oltáře nebyly toho jevily, ti, kteří z blízka jí neznali, byli by se ani nedomyslili, že trpí.

Časem však přece dostavovaly se okamžiky opuštěnosti, v nichž si trochu ulevovala, a tu bychom byli zaslechli, jak srdce své tlumíc tiše hovořila: »Jak může se jen tolik bolu tady směstnati? . . . . Pan Ščensný přál si zbaviti mne citu, abych méně trpěla, a ono tomu právě naopak . . . . Moc lásky, zdá se, že se šíří den

ode dne více . . . šíří se do nekonečna, aby dvojnásobila moc utrpení. Než buď, ó Pane, blahoslaven! — I kdybys do soudného dne tak mně žítí velel, budiž blahoslaven! Kdybys místo jednoho dal mně tolik srdcí, bych stokráte týchž muk zakoušela — budiž blahoslaven!«

Jindy zase říkávala: »Pane, jsem služebnicí neužitečnou; snad jsem neuměla plnit věrně vůli Tvou v oné duši, a proto jsi mi ji vzal; nuže zanechávám toho úplně, ale zanechávám to Matce Tvé. Pamatuj, Nejmilejší, že Tobě jsem ho svěřila ještě minulé zimy, medalionek Tvůj mu zavěsivši; vím, jak jsi mocná, a proto věřím, že sama pracuješ místo mne, a tak Ščensný nejlepší výměny dojde!«

V takové náladě zastihla Rézinku zvěst o početí války, následkem čehož zvítězila v srdci jejím nad velikou osobní péčí myšlenka o církvi a modlitbě za sv. Otce. Po celý den 18. září, jakoby to tušila, doporučela zvláště záležitost tu Neposkvrněné Pomocnici křesťanů, když pozdě již večer přinesl Ambrož matce její depeši z Lorety.

»Matinko«, — zvolala ihned, vzplanuvši divným ruměncem, — »Zikmund zhynul!«

»Nikoliv, dítě, Bohu díky; je pouze raněn.«

»Ó, ale rána je jistě smrtelná — neklam mne!«

»To řkouc, sáhala prosebně po telegramu. Paní Wiśniowiecká však ho zadržela, jsouc na rozpacích, a oči měla plny slz.

»Matinko drahá, ty mně nechceš vše povědět, ale já vím vše . . . tuším . . . kříž křížů . . . že? On ho to zabil?«

»Ranil« — zalkala paní Wiśniowiecká, a podala své dceři depeši, v níž stálo: »Zikmund těžce raněn ve včerejší bitvě; — vrahem Ščensný Firlej.«

Rézinka přečetla to mlčky, a ani sebou nepohnula; jen ruce pevněji stiskla a zkameněla . . . Cosi neobyčejného zářilo jí ve zraku . . .

»Bez podpisu!« — podotkla Hedvika, berouc telegram do ruky. — »Který neznámý přítel posílá nám zprávu tuto o ubohém Zikmundovi?«

»Bezpochyby Leliva« — odtušila matka.

Ihned vydaly se na cestu, a tak vešly dne 19. večer do brány basiliky Loretanské.

Co se dalo s Rézinkou při pohledu na sv. domek, ovinutý věncem raněných, lze snáze cítiti než vypověditi. Pod jeho stěnou, ač bylo to daleko a byla tma, ihned uzřela, či spíše uhodla Zikmunda . . . . a nejen Zikmunda, nýbrž i jinou, neméně drahou postavu. Než to druhé byl snad jen přelud srdce (tak si to aspoň vysvětlovala), neboť ihned zanikl a zůstal tam pouze mladý vyznavač, jenž obrácen k paní Wiśniowiecké, volal z daleka :

»Ó, tetičko! Jak rád umírám! Ani jsem si nepomyslel, že to bude tak milé!«

Potom se měl uvítati s Lilijkou. Ta poklekla u něho; i pohledli si do očí, ale nepromluvili ničeho, neboť jediné slovo bylo by přetrhalo pouto tajeného pohnutí a bolu. Rézinka zašeptala pouze s bolem rozedírajícím slovíčko: »Fiat« (staň se) a Zikmund se usmál.

Po chvíli se počal ohlížeti.

»Víte-li, jakou jsem to tu měl po celou dobu milosrdnou sestru? Opravdu zvláštní a jedinou, co se opatrování týče; — ba naději se, že dostane od Lilijky rád . . . . Ale kde pak je? — Ščensný, kam pak jsi se poděl?«

Sestra Emanuela šla ho hledat, ale marně; — blízcí ranění pravili, že ho viděli vycházeti postranními dveřmi s tváří rukama zakrytou.

Zikmund se velice zarmoutil, ale Rézinka byla klidna a hleděla jen stále brzy na raněného bratra, brzy na svatý domek.

»Lilijko, uvidíš, že se k tobě vrátí!«

»Vrátí se k Bohu!« — pravila.

»Ó ano, vrátí se k Bohu . . . . Oj, víš-li, že on vám to telegrafoval? Jen podepsati se nechtěl.«

»On sám? Ach, a tam stálo, že z jeho ruky . . . .«

»Nemožno! Tož sám se obžaloval! Proč svolil jsem k vyznání tomu? Ale Lilijko, nehněvej se na něho; kdybys věděla, jak nesmírně sladce mi bylo, že jsem vlastně z jeho lásky padl, neboť blahoslavená dlaň, jež nám nebe otevírá! A proto doufám, že čin ten, jenž

jím tak otřásl, přispěje k jeho návratu, a já budu mít tak útěchu, že jsem krví svou aspoň poněkud přispěl tvé práci.«

Rézinka zaplakala, ale velmi tiše.

»Lilijko«, — zašepotal znovu po chvíli, užívaje okamžiku, když se paní Wiśniowiecká tázala doktora a kněze po průběhu nemoci svého sestřence, a Hedvika zase hovořila se sestrou Emanuelou, — »*má* oběť se již dokonává, a tvá?«

Usmála se na něho s výrazem nevyslovitelným. »Víš, že již nevím ničeho, Zikmunde? Pán zaslonil mi ve příčině té vůli Svou, a já nechci záslonu odhalovati. Ustaly všelike předtuchy — všelike naděje — a abych pravdu děla, všelike touhy — neboť po ničem nedovedu již dnes toužiti; — umřítí této hodiny, nebo žítí ještě tisíce let — vše mi jedno, vše bude mi od Něho stejně dobré.«

»Ó Lilijko! jak jsi dokonalá!« — zvolal mládenec právě jako jindy, když byl zdrav. Rézinka velela mu stisknutím ruky, aby mlčel, než doteknuvši se ho, div neodskočila, jak byla ruka ta již studená.

»Můj nejdražší, nejmilejší Zikmunde, ty, jak se zdá, máš již velmi krátkou cestu k Bohu!«

»Ó, cítím to! Pamatuješ se, jak jsem se vždy zlobil, že je mi v duši tak těsno a nepohodlné? Nyní však počínají se mi již zázračně světy rozšiřovati: cítím jakési omámení — řekl bych, že schýlena již ke mně tvář Boží k políbení věčnému! Tak jasno a tak sladce mi u vědomí tom!«

»Šťastný Zikmunde!« — vydralo se Rézince mimovolně s povzdechem z prsou.

»Lilijko, co pak mám povědět Pánu od tebe, až Ho uzřím?«

»Pověz mu, že Ho miluji.«

»A že k němu pospícháš?«

»Ó, toho neříkej, neboť by se mohl zarmoutiti On, jenž je tak dobrotiv, a vzítí mne k Sobě dříve, než určil, a já nechci ani na okamžik zkrátiti si čas zkoušky. Avšak, chceš-li prositi za něco pro mne, vypros mi jen, abych co nejdokonaleji splnila Jeho vůli.«

Zatím co takto polohlasem hovořili, Hedvika nechtějíc býti nečinnou, nabídla s dovolením matčiným služeb svých sestře Emanuele, a vzavši modravý fěrtušek, počala se pohybovati mezi raněnými. Trpělivost jejich a posvátné city působily na ni velice; někteří méně nemocní vědouce, že je to příbuzná Zikmundova, vyprávěli jí o něm krásné věci, jako kněz paní Wiśniowiecké, jelikož si byl mladý Polák neocenitelným srdcem svým naklonil celý pluk. Tu a tam doletělo Hedvice k sluchu též mnohé pochvalné slovo o hrdinnosti a šlechtnosti poručíka Lelivy, a roznášejíc pořadem nápoj, přišla k jinochu z okolí Krakova, jenž se rozplakal, poznav krajanku.

»Ó!« — zvolala Emanuela, — »vidím, že by z vás byla výborná milosrdná sestra!«

Hedvika pohleděla na mluvící bedlivěji . . . . a zastavila se . . . . neboť zarazilo ji jak v znění hlasu, tak v rysech sestry (velice milých) cosi, co vzbudilo v ní trpkou vzpomínku . . . .

»Sestřičko,« — otázala se — »nemáte snad bratra Aliho Bohdana?«

Při těch slovech sestra zbledla jako stěna, a oči její naplnily se slzami.

»Znáte ho? . . . . Můj ty Bože! . . . . A co se s ním děje? Jáť ho již po čtyři léta ztratila úplně s očí . . . . ač, ach! . . . . nikoliv ze srdce!«

Hedvika chtěla jí odpověděti, když v tom z blízkého lůžka zaslechly sténání. Ihned služebnice Boží pamětliva, že v okamžiku tom jest jí trpící bratr Kristův bližší než bratr vlastní, odběhla od Hedviky, nevyčkavši konce — a ta zase pomyslila sobě, jak pravdivě mluvil Pán k učedníkům svým, že přinesl na svět meč, jenž odloučí syna od otce a bratra od sestry v pravo nebo v levo na věky.

Teprve večer, používajíc letmo volnější chvíle, vrátila se milosrdná sestra tichým krokem, dech tajíc v prsou, a tázala se Hedviky na Aliho, a němé, dlouhé objetí, plné bolu, zakončilo rozmluvu jejich.

Zatím Zikmund již dokonával. Modleny se za něho modlitby umfrajících, a když mu o půl noci před posledním pomazáním přinesl kněz Nejsvětější na dalekou

cestu, všecek se proměnil a několik hodin setrval v nebeském nadšení. Teprve k ránu zdvihl se jako ze sna probuzen.

»Umírám! Cítím, že umírám!« — zvolal hlasem dosti silným a znovu upadl na podušky, při čemž z jednoho oka skanula mu slza. Paní Wiśniowiecká vidouc, že se namáhá, jakoby chtěl ještě něco říci, sklonila se nad ním, ale nemohla mu již rozuměti. — »Jdi ty, Rézinko, tys lépe hlasu jeho uvyklou«, — pravila tedy, neboť oči umírajícího hledaly opravdu Rézinku.

Poznav ji, usmál se posledním úsměvem a zašepotal :

»Lilijko, pomodli se *Te Deum!*« *)

A Rézinka započala ihned pěti nad ním zříbrným, klidným, andělským, lehce se chvějícím hlasem onen chvalozpěv díkův, a při posledním verši uletěla duše mučedníkova, aby dopěla ho v nebesích.

Po šťastné té smrti zůstaly dámy Wiśniowieckých, zkrušeny bolem velikým, ač tichým, ještě několik dní v Loretě, aby splnily vůli Zikmundovu — neboť když otázala se ho na ni paní Wiśniowiecká, odpověděl: »Závěť má je krátká, milá tetičko: Duši Bohu — tělo Loretanské Paní — srdce rodičům.«

Pochovavše ho pod samou kaplí, (o kteréž štěstí sdílel se s ním mladý vyznavač Pavel de Perceveaux), nevrátily se již do Rocoara, nýbrž jely přímo do Říma.

Srdce Pia IX. zaplakalo otcovsky nad smrtí tolika vojínů, kteří zhynuli, bráníce Ho a sv. Stolicí. Proto také nespokojil se s modlitbami, jež denně za duše jejich k nebesům vysílal, ani tím, že pomník postavil na počest památky jejich, ani tím, že vroucí slova útěchy posílal rodinám, zvláště matkám, nýbrž dal mimo to konati krásné exequie v kapli Sixtinské a sám, nanejvýš dojat, vykonal nad katafalkem absoluci (což je výsadou pouze panujících rodin).

Obřad trval až do soumraku, a po jeho ukončení ještě dlouho valily se vlny zbožných účastníků po velikých schodech Vatikánských. — Paní byly, jako při každém výkonu papežově, zastřeny a černě oděny, což

---

*) Historické.

se věru s náladou jejich úplně shodovalo, jelikož všechny oplakávaly ztrátu obecnou a mnohé při tom i osobní.

Dle vzrnajícího se šepotu chvály a směru pohledů v jednu stranu obrácených snadno uzříme paní Wiśniowieckou s dcerami, z nichž mladší jako stín bledá, v klasické draperii závoje převyšovala opravdu krásou a výrazem bolestné Madonny nejmistrovštějšího štětce.

»Matinko drahá, nemohly bychom se jíti ještě pomodlit do chrámu sv. Petra?«

»Dobře, mé dítě, vejďme tam na chvíli, než Ambrož nalezne povoz.«

Ohromná královna svatyní křesťanských dýchala v tom soumraku večerním dvojnásobnou velebou a vznešeností.

Dámy Wiśniowieckých šly pokleknout před tak zvanou »konfessí« sv. Petra, totiž před vchodem do podzemní krypty, kde jest hrob Apoštolův (hned u velkého oltáře), a věnec dvou set a několika lamp stále plannoucích vyzlacoval na lících Rézinčiných slzy po čas modlitby.

V tom, uprostřed posvátného ticha, slyšeti bylo zvuky bolesti: čísi tlumené a mocné lkání, jistě z oněch hlubin srdce se dobývající, odkud již derou se k očím krvavé slzy.

Vzchopili se přítomní, vzchopily se Wiśniowieckých, chtějíce přispěti na pomoc, až jdouce po hlase, uzřely v jedné z blízkých zpovědnic, na níž bylo napsáno: »*Pro lingua Polonica*«, kajicníka, jehož postava, ač klečící a zkroušeností sehnuta, mohla se sotva vměstnati v těsné poboční křídlo.

»Matinko,« — zašepotala Rézinka bez dechu — »toť Ščensný!«

V tom okamžiku pronášel právě papežský zpovědník polohlasem rozhřešení. — Rozhřešený povstav, přešel těsně kolem Wiśniowieckých; — zrak jeho padl na Rézinku, ale nepoznal jí, neboť duše jeho byla příliš vážně zaujata jiným viděním. Chvěje se, sestoupil po schodech vedoucích před hrob apoštolský a padl tam před křížem; ze srdce Rézinčina vytryskl pak mimovolně chvalozpěv Simeonův: »*Nunc dimittis*« . . . .« (= Nyní propouštíš . . . .«).

»Ó ty má jediná!« — zvolala Hedvika, objímajíc ji citem přeplněna, když se domů vrátily, zanechavše Ščensného stále v téže poloze — »pověz mi, že se ti nyní již ničeho nedostává? . . . . Zdráva jsi . . . . Ščensný se vrátil . . . . oba budete šťastni!«

»Jsme jimi již dnes co nejvíce. On našel Boha, — já viděla jeho návrat. Čeho možno si zde na zemi více přát?«

»A návštěvy pana Ščensného?« — zašepotala Hedvika, patříc sestře v oči, co zatím matka napjatě očekávala odpovědi.

Rézinka usmála se s odstínem své dávné dětské svobody a rozevřela ruce jako ptáček, když po úlevě péří si otřepává.

»Jak Bůh dá!« — zvolala. — »Má-li to býti pro něho lepší, pak již to Matka Boží tak zařídí, aby přišel. — Ale co se mne týče, povídám upřímně, že již mám srdce štěstím a vděčností tak přeplněno, že v něm žádné jiné přání místa nenalézá. Zikmund náš vyslyšen — Ščensný Bohu navrácen — Bůh veleben v novém království duše té — chvála Jeho rozmnožena tím, doufám, na věky . . . . Ó, matinko drahá a sestřičko! Zdaž to není vrchol blaženosti? Opravdu, po dnešním dnu bude jenom ještě jeden den mnohem krásší pro mne!«

»Který?« — otázala se matka chvějným hlasem.

Ale Rézinka vzpamatovavši se, litovala slůvka neopatrně proneseného a jen v duchu dořekla: »Den smrti.«

Od té doby chodila po zemi, jakoby se jí již nedotýkala, a zírala vůkol, jako kdyby jenom nebe kolem sebe zřela. Navrátil se jí zase onen výraz blaženosti, jak dříve jsme jej vylíčili — a dodatkem přibyl jí ještě jiný odstín, jako kdyby se jí byl okamžik, Ščensným o půlnoční u sv. Marka kdysi zachycený, ale tehdy jen přeletný, nyní stále usadil v srdci a zraku.

Cizinci byli u vytržení — matka hleděla na ni s duší plnou obav i nadějí — a Hedvika dle svého útočíc na nebesa očekávala, brzo-li již pan Firlej zazvoní.

Avšak mýjely dny i měsíce, a jeho nebylo viděti. Konečně nadešel 15. den měsíce října, den jmenin obou dívek; pamatovali na to milí přátelé, tak že se celý salon v zahradu přeměnil množstvím kytic a květinových košíčkův, a dvěře se ani nezavíraly pro stálé návštěvy. — Teprve za soumraku oddechly si Wiśniowieckých trochu o samotě a chtěly jí právě užiti, aby se jak obyčejně za šera pomodlily růženec za duši Zikmundovu, když vešel Ambrož znovu s visitkou v ruce, oznamuje: Pan poručík Leliva.« (A slzy stály mu v očích).

»Není možná,« — zvolala Hedvika. - »Vždyť je v zajetí?«

Než přes to vše stanul za okamžik na prahu mladý, statný, svižný rytíř, jenž zcela jinak vypadal, než aby se z vězení vracel.

»Prosíme vás, vysvětlete nám tu záhadu, pane poručíku: jakou náhodou vidíme vás tu, kdežto všichni hrdinové Castelfidardští a obránci Ankony jsou v rukou Piemontských?«

»Přece ne všichni bez výjimky, na štěstí. Jáť jsem si pomyslí, že bude pro mne mnohem výhodnější, nepoužívatí bezplatného bytu u Jeho Milosti Savojské, nýbrž vrátiti se na své útraty do Říma. — Pán Bůh mně pomohl, a jsem tomu velice rád, že jsem přišel ještě v čas, abych mohl přání své vám projevití. Ale příliš dlouho hovořím o sobě; — nepřišel jsem sám.... Až ku prahu doprovodil mne jeden druh válečný, krajan, jemuž, ač ho přestoupiti nechtěl, dodal jsem naděje, že přijmete jeho návštěvu.«

»Měl jste dobře, neboť třeba že jest neznám, již sama národnost a šat nedovolují nám za cizince ho pokládati.«

»Ó, nikoli, to ho nečiní nesmělým . . . . Uvádíť on jiné důvody; . . . . ale já jsem se odvážil, všecky je vyvrátiti jménem vaším, a nyní prosím o dovolení, bych ho směl představití jako kollegu nejkrásnějších nadějí celého pluku.«

Paní Wiśniowiecká svolila, ač byla výstupem tím trochu udivena; Ambrož, velice napjatě očekáváje konce

rozmluvy, otevřel ihned obě křídla před vstupující vznešenou postavou vojína, jež vzrůst činil rytířským ideálem zuava.

V témž okamžiku vydral se Rézince z prsou výkřik: »Matko Neposkvrněná, věděla jsem, že mne neoslyšíš!«

Paní Wiśniowiecká rozevřela náruč, hovoříc polohlasem: »Synu můj!« A jinoch u nohou jejích mohl pronést jenom jedno slovo, totéž, jímž uvítal kdysi marnotratný syn dům otcovský:

»Nejsem hoden!«

Kdyby nám bylo nyní dáno magnetické dvojvidění, uzřeli bychom zároveň s tímto dojemným obrázkem též obrázek jiný, zcela jiné barvy.

Na liduprázdném návrší Coeliu, uprostřed rumu z celého města tam naveženého, míhají se temné postavy a tiše pronášejíce heslo mizí pód zemí. Tam pak v hlubinách jeskyně shromažďuje se tajná rada, a předseda rozdává právě přítomným lístky černými nitěmi svázané, malé na pohled, ale ohromné v následcích, poněvadž obsahují seznam těch, kteří družstvem k smrti jsou odsouzeni. Každý je čítá a pokynem hlavy souhlas projevuje; než jeden z nich ztrnul, čta mezi oběmi jméno milované.

»Kdo je zapsán v čele zrádců?« — táže se předseda hrobovým hlasem.

Kdosi ze shromážděných odpovídá: »Ščensný Firlej.«

»Doře tak, bratří, neboť doteknuv se svobodného zednářstva, zanechal ho a zdeptal; — poslouživ věci svaté, opustil ji, aby oblekl šat jí protivný; — proto jest zrádcem: ať zhyne . . . . Nyní metejte los, kdo bude určen za vykonavatele ortele.«

Mlčky odbývá se hrůzné losování. — Po chvíli táže se předseda znovu: »Jaký jest výsledek?«

»Ali Bohdan.«

Ali (jehož pro zvláštní jeho vlohy sektářské představení nebyli vyslali na bojiště, nýbrž do Říma, aby tam kul spiklení, zachvěl se nyní při pomýšlení na za-

vraždění přítele, jenž mu vždycky jenom dobrého přál. Ale ihned posledními silami — ne však silami energie, nýbrž silami se strachem ještě zápasícími — stlumil ten nebezpečný zjev lidského citu a . . . usmál se na předsedu.

Ten uspokojen ukázal mu na trup v koutě stojící, na němž měla se vykonati zkouška zručnosti vražedné.

»Viz: toť kariatida; vbodni sem a ihned bude mrtev.« *)

Ali, vyňav ze zaňadří trojostrou dýku, ponořil ji v hrdle nebožtíkově a pak v srdci. To vidouce přítomní, zvolali: »Bravo! Ruka smělá, jako již osvědčená.«

»Těší mne vaše pochvala,« — odušil Ali, — »ale příliš dobře znám obrovskou sílu Ščensného, abych vás neučinil na to pozorný, že je mně k vykonání činu potřebí pomoci. Dva mu tak snadno neodolají, věřte; nosí stále při sobě revolver a nedá si tak lehce ublížiti.«

»Tož jděte tři, u đasa; vezmi si *Zmíji* a *Jezevce*, vypátrejte příhodnou chvíli, a tak-li ještě všeho neprovedete, běda vám!«

V saloně Wiśniowieckých byla již zatím minula první okamžení pohnutí. Přinesen čaj, a Tadeáš líčil své příhody. Nebyl pod Ankonou, jak se všeobecně myslilo. Ještě v Castelfidardu, na samý konec bitvy, krátce po rozloučení se Zikmundem, poraněn byv kusem kartáče na hlavě, padl jako neživý, tak že v omdlení dlel část noci. Přišel k sobě konečně, dobelhal se nocí chráněn do osamocené chaty, kdež ho šlechtná venkovská rodina v úkrytě nějaký čas ošetřovala, až vyhojen dal se do hor spolu s několika jinými po okolí ukrytými zuavy a tak přestáv tisíceré trudy a nebezpečí, dostal se konečně do Říma.

Hedvika byla toho večera velice čilá a hovorná, neboť každý pohled na Ščensného nebo na sestru novým paprskem radost jí množil. Oni však oba mlčeli, příliš mnoho cítíce, než aby to mohli vysloviti. Rézinka, ač vždycky doufala v návrat Firlejův, nikdy neodvá-

---

*) Táž zkouška konala se roku 1848 mezi sektáři před zavražděním ministra Rossiho.

žila se ani ve snách si pomysleti, že by se mohl někdy státi papežským zuavem; vidouc nyní, že všechna přání její jsou převýšena, nalézala v srdci jenom jediné slovo: »díky.« Ščensný zase, cítě dnes všechny své bývalé viny s tou silou lítosti, jež v duších šlechetných po návratu jich k Bohu dlí, neosmělil se ani mluvit, ba ani očí pozdvihnouti.

Znenáhla však, dojat mateřskou láskou paní Wiśniowiecké a upřímností dívek, počal se probouzet, tak že za několik dní po té použil chvíle, kdy byl v pokoji s Rézinkou sám, aby se jí otázal: »Tož odpouštíte *opravdu*, z hloubí srdce — vrahovi Zikmundovu?«

»Ó, co nejraději, z hloubi srdce! Vždyť on sám mi odpuštění to přikázal. Ba řeknu i více: Zikmund ožil mně v panu Ščensném zvláštním způsobem od té doby, kdy vidím vás v jeho kroji.«

»Možno-li to? Ach! nechť je mně tudíž, osmělenému podobností tou, dovoleno, abych zaujal i místo bratra . . . .«

»Máte je v našem středu ode dávna« — pravila, hledíc na něho s týmž důvěrným úsměvem, jakým blažívala svého Zikmunda.

Ščensný ocítil se v ráji . . . .

Než více dodatí nesměl.

A znovu uplynul týden . . . . tak krásný v tom kruhu rodinném, že zdál se mu okamžikem . . . .

Až jednou, při krásném západě slunečním, Ščensný přišed k Wiśniowieckým a nezastihnuv jich v saloně, stanul samotn ve sklené loži, jež byla svědkem tolika vzrušujících dob života jeho za minulé zimy (neboť dámy Wiśniowieckých bydlely tamtéž, jako dříve, v paláci bývalého vyslanectví Polského), odkud okna poskytovala na tři strany krásný rozhled.

Nyní však Ambrož zastřel všechna po vlašsku červenými hedvábnými záclonami, tak že celá lože tonula v purpurovém pološeru. Jen jedno boční okno bylo otevřeno proti slunci, a plná zář lila se tudy potokem paprsků, značíc zlatou dráhu od okna až ku dveřím salonu.

V tom ukázala se tiše na prahu Rézinka . . . , vešla v proud paprskův a stanula před oslněným Ščen-

sným, všechna zlata . . . . Ščensnému bylo se vší silou přemáhati, aby neklesl na kolena. Chtěl cosi promluvit, ale nemohl. Jenom v jediném okamžiku zjevila se zrakům jeho Rézinka tak, jako nyní: zářící, radosti plná, nadšení vzbuzující.

Pohleděla sotva letmo na něho: šlať dále ke světlu, — stanula u okna — a odtud ukázala mu mlčky rukou na obraz, jenž se tu jevil.

U stop jejich za terassou *Trinità dei Monti* tryskala zpod obelisku kaskáda mramorových schodův a plynula mohutnou vlnou až na Španělské náměstí, kdež pěnily se fontany uprostřed květův a dále ještě pojila pestrá Via Condotti jako pohyblivá stuha onu část města s paláci na Corso.

Než ne na to ukazoval prst Rézincin: ne na zemi — nýbrž na nebesa! Tam nahoře planul žár světla: bylť to jeden z těch překrásných, Římu jen vlastních západů slunce.*) Nebylo tam růžových obláček — nebylo těch lehkých, čarokrásných perlových závojův, měsíčních se jasně-liliově na půdě bledého tyrkysu, jako na obzoru našich krajův. Ale půl nebe tonulo ve zlatě! Temný, čistý safír na druhé straně, jako lapis lazuli, odrážel se od bílých věžiček *Trinità dei Monti*, a naproti zalévalo obrovské, rozplameněné, vroucí slunce nevýslovným leskem jakoby potoky oblaky, zářící jako zlatý koráb uprostřed zlatého moře, a zdálo se otevírati otevřeným nebem propast jiných světů: světů nekonečných.

»Brána nebeská!« — zašepotala Rézinka.

Ale Ščensný opojen nezářal při tom na nic jiného, leč na ni . . . . A když stála tak zpola z okna vychýlena, září kolem vlasů vroubena, opírajíc si hlavu o bílou dlaň, jíž se zároveň proti světlu chránila, tu zdála se mu v té ozářené postavě jasným Cherubem, jenž střeží ráj, nikoli však tím, jenž naše prarodiče z něho vyhnal, nýbrž tím, jenž do ztraceného ráje zpět provází.

Srdce nevýslovně se v něm zachvělo . . . . až nevěda, co činí, zvolal náhle: »Ó drahá, bránu nebes ote-

---

*) Říjen jest jedním z nejkrásnějších měsíců v Itálii.

víráš mně Ty . . . již jsem na prahu . . . Jen jednoho se mně nedostává! . . .«

»Čeho?« — otázala se prostě, obracejíc k němu to živé nebe svých očí, tak zřejmě dětinských, a tolik toho povídajících.

»Po tom všem, co jsi pro mne učinila, není ničeho, zač bych se neodvážil prositi (prositi jménem toho, jenž mi tě na smrtelném lůžku jaksi zaslíbil): připojiž ještě jednu milost ku všem předešlým, račiž přiložiti pečeť k dílu milosrdenství svého nad hříšníkem, a svol . . . k výměně prsténků mezi námi!«

Rézinka se poněkud zarazila.

»To nemůže býti, pane Ščensný. Nemám práva rozhodovati nad sebou.«

»Ó, proč?« — zašepotal ubohý Ščensný namáhavě, že mu v okamžiku tom zavzněla odpověď oním většičkým slovem Zikmundovým: »propůjčena.«

»Z té příčiny, kterou uvedla jsem vám již před několika měsíci v Benátkách. Od té doby pak se poslední den neoddálil, nýbrž přiblížil. Dnes nebo zítra zavolá mne Bůh, a já, hotova na Jeho zavolání, nemohu — a nechci se vázati zde na zemi jakýmkoli způsobem.«

Ščensný zakryl si tvář rukama. Po chvíli pravil: »Příliš zhřešil jsem proti Bohu, a Bůh příliš dobrotivým se mně ukázal, než abych dnes do čehokoli si Mu stěžoval, — zvláště do Tebe. Naopak, sám již dříve zřekl jsem se všelikých osobních vyhlídek do budoucnosti, když přísahal jsem před hrobem sv. Petra, že od té doby celý život (— dokavad mne národní povinnost do Polska nepovolá —) chci ztráviti v obraně Jeho nástupce, kaje se za dávné viny. Firlejovčině, tomu hnízdečku svému rodnému, — Litvě, otčině své milované, — všemu tomu již dal jsem snad na věky s Bohem, a jediná jen myšlenka vládne duší mou: býti na sobě samém mstitelem trpících, — mstitelem Zikmundovým, — především pak mstitelem Božím. — Ach — ale Bůh ten jest tak hojný v milosrdenství svém, že, kdož ví, neprodlouží-li i tobě, anděle můj, života, abys mně ozařovala ty počáteční kroky na cestě spásy. A v každém případě, třeba jen na kratinký čas, potěšiti se blahým

jménem snoubence Tvého, ... moci zaujati v rodině místo vedle Tebe, ... a i potom, ještě za hrobem, až setkal bych se s Tebou v životě lepším, moci na věky ucházeti se mocí prstenu toho o zvláštní bratrství se srdcem Tvým, ... jaká by to pro mne byla milost! . . . . Můžeš mne odpuditi, — a mně vinníku nesluší se ani přemlouvati Tebe, — ale pamatuj, že velikou zásluhou jest asi před Bohem, ozdobiti život sirotkův jedinou hvězdičkou, jež mu ještě na světě zasvitnouti může!«

Zdalo se, že Rézinka jen mechanicky naslouchá slovům Ščensného, a vskutku též po dobu tu naslouchala jinému hlasu, — až konečně povstavši růžová a zářící, podala mu ruku: »Pojďme k matince, pane Ščensný; svolí-li ona k našemu zasnoubení, budiž. Dokavad zde budu, jsem hotova učiniti pro vaše štěstí vše, co v mé moci.«

Zda třeba dokládati, že byl výsledkem rozmluvy s paní Cesarinou telegram panu Wiśniowieckému? Po obdržení odpovědi ustanoveno, že o svátku Neposkvrněného Početí (Rézince tak miléza) obřad slavného zasnoubení posvěti její svazek se Ščensným.

Tento radostí naplněn touto překrásnou nadějí, vyšel dosti pozdě večer z domu své nové rodiny, když ucítil v tom na rohu ulice Felice a Porta Pinciana, že ho kdosi ze zadu udeřil do ramene. Právě před několika dny dověděl se náhodou od Lelivy, takové že bývá heslo tajných exekutorů sekty; — proto ihned ne pouze hlavou, (neboť tak byl by před dýkou šíji odhalil), nýbrž celým tělem obrátil se proti zlosynům, — pěstí se rozehnav.

Byli dva: jeden ohromen ranou klesl k zemi, druhý pak utekl, a Ščensný již myslil, že jest volným, když v tom přiskočil se strany třetí, a zasáhl ho zrovna pod srdce.

Ščensný zachvěl se na nohou, — ale padaje měl tolik duchapřítomnosti, že zachytil ruku vrahovi, tak že tento nemohl ho dobiti.

V témž okamžiku padl paprslek měsíce na zátčinu ulice, a Ščensný, snaže se povstati, zvolal s nevyšlovnou bolestí: »Pro Bůh! . . . . tos ty? . . . . Proto

jsi jsem přišel, Bohdane! . . . .« Bídník ten však neodpovídal, boje se snad hlasem se prozraditi, ale trhal sebou stále, chtěje se vysvoboditi.

»Pust, pust!« — zašeptal konečně.

»Nikoliv, Ali,« — odvětil Ščensný, stoje již zase a mocí ho vleka před kostelíček sv. Josefa na Campo le Case, kdež bylo pusto, — »jak můžeš chtíti, abych tě *takto*, po *takovém* setkání pustil? . . . .«

»Ó, nemsti se! Pro lásku k dívce, kterou miluješ . . . .«

»Stůj! Nevyslovuj jejího jména!«

»Ne, ne! Ale smiluj se, Ščensný, tys šlechetný; ne-
užívej nyní své síly. Prosím tě! . . . . Jáť ne ze své
vůle, ale z přinucení . . . .«

»Upokoj se; ani mně nenapadá, abych tě zbavil
života,« — odvětil Ščensný smutně.

»Ó, tož mně pust rychle! . . . . Ty nevíš . . . .
kdyby se dověděli, že spolu mluvíme . . . . Oni mně
toho neprominou, že jsem chybil.«

»Nešťastníče! Proč se bojíš těch lotrův? Viz! co
zmohou proti tomu, s nímž je Bůh? Ach, Ali, zaklínám
tě dvanáctiletým přátelstvím naším, pojď nyní se mnou!
Já tě nezradím, buď jist, ukryji tě před sektou, zaslo-
ním tě před pronásledováním . . . .«

»Nedovedeš toho,« — zasténal vrah s pohledem
vyděšeným.

»Naopak, dá Bůh, že dovedu. Ali, já mám k tobě
povinnosti a závazky. Nejednou bezbožností svou jsem
tě ve zlém utvrdil, dnes sám jsa věřící a šťasten, chci
se s tebou o víru a štěstí sděliti, příteli můj . . . .«

»Ó, máš-li ještě trochu lásky ke mně, pust mne
nyní!« — zvolal Ali zoufale, a trhnuv sebou prudce,
zmizel v blízké příčné ulici.

Teď teprve ucítil Ščensný bolest své rány, ale bylo
mu dlvno, že necítí ztráty krve ani zemdlení.

Vskočiv do první lepší drožky dal se dovésti
domů; a když odhalil svá prsa, uzřel obraz, jenž mu
vysvětlil vše, naplniv ho citem nevýslovným. Bylať na-
razila dýka Aliho na nepředvídanou překážku, — na
medalionek Neposkvrněného Početí, — tak že zaražena,
místo aby do srdce vnikla, vbila mu pouze svatý ten

štít ne hluboko do prsou. — A když jej Ščensný zase odstranil, uzřel obraz Mariin krvavou pečetí vrytý ve svá vlastní prsa.

»Ó, nestírej již, matko, stopy té po věky věkův!« — zvolal výkřikem vděčnosti a modlil se k Ní horoucně, jako ještě nikdy v životě.

Nazejtří dočetly se dámy Wiśniowieckých v novinách, že v hotelu Minervině, v čísle 25., oběsil se na závorce u okna mladý muž, jménem Ali Bohdan. Lítost opanovala všechny při zprávě té, i Hedviku, jež vzpomněla si ihned na sestru Emanuelu, — a Ščensný zaplakal, neboť přes ony scény neapolské a poslední veřejší událost nemohl zapomenouti, že člověka toho ještě před nedávnem tak miloval.

Následující měsíc uplynul mu jako jediné pásmo blaha. Rézinka plnila mistrně svou nynější úlohu, oblažování sirotka, — ona, jež zdála se býti zvláště k tomu stvořena, aby hojila všechny rány kolem sebe. Proto také Ščensný den ode dne se měnil i na venek, jsa veseljší, mladší a hezčí, — a duší, již od dětinství po pravdě prahnoucí a srdcem toužícím po lásce, nyní dle všech sil svých jedno i druhé čerpal ve svatyních Páně po boku své Beatrice.

Plná poesie a úcty opravdu náboženské byla láska, s jakou se k ní měl. Jako oni středověcí rytíři, z nichž nynější hejsci smích si tropí, byl odhodlán každou chvíli celý svět projíti, aby splnil přání její to nejnepatrnější, mimoděk projevené, ba pouze naznačené, ani úsměvu nežádaje za odměnu, neboť úsměv ten byl mu příliš drahocenným, aby ho mohl kdykoliv přijati jinak než jako dar ničím si nezasloužený. Jen jednoho litoval, totiž že nemohl uzmouti zemi všech květin, aby jí z nich prostřel pod nohy koberec, a snéstí s nebe všechny hvězdy na její korunu. V nedostatku jich dal aspoň dopravit z Litvy ohromnou skříň plnou nejvonnějších pokladů Firlejovských niv, neboť zahrady vlašské nezdály se mu hodnými takové žnečky jako Rézinka.

O budoucnosti nesměl přemýšleti, tať byla nejista — ani o minulosti, jelikož vzpomínka na ni krvácela z nejedné rány, — žil tedy všecek jen přítomnosti. Každá přítomná chvíle velikostí štěstí zdála se mu věč-

ností, ač zase mýjela mu letem blýskavice, ustupujíc druhé, ještě blažší.

Avšak když blížil se den 15. listopadu (výročnice prvního setkání s Rézinkou), tu počal se ubohý Ščensný strachovati. — »Kdysi ve výbuchu bolesti smluvil jsem se, jak se pamatuji, s osudem, vzdávaje se všech požadavků za měsíc štěstí. Nyní se měsíc končí . . . .; co se stane, naplní-li se slovo mé?«

»Osud — toť není Prozřetelnost,« — odvětila na to Rézinka sladce; — »tať štědrou, dávajíc hojněji, nežli si žádáme.«

»Mám tedy býti kliden?«

»Ano, doufejte.«;

Ihned se upokojil — neboť z úst Rézinčiných bylo mu vše výrokem plným divotvorné moci. A vskutku, chmůra minula bez pohromy — listopad odešel šťastně.

Několik dní před 8. prosincem přijel z Ukrajiny pan Wiśniowiecký, potěšen zasnoubením svého milého *ptáčka*, jelikož še vždy tajně strachoval, že mu uletí za klášterní zdi.

Nepřišel však sám — ihned za ním uslyšány v předpokoji jakési těžké kroky, a ihned vešel do salonu krokem pohnutím nejistým společník svého dobrého pána, starý Hryč, nejctihodnější z kmetů Horodyšských. S pláčem klesl Rézince k nohám, vyňal z tlumoku chléb a sůl, a podávaje jí to, pravil; »To od obce, panuško naše. Obec vítá svoje křestné dítě — i pana snoubence — tak ať Vám pán Bůh požehná, detyno!«

»Hryči!« — zvolala Rézinka a dětinným citem vedená, objala stařečka.

Vidouc to paní Wiśniowiecká obrátila se ke Ščensnému řkouc: »Pochybujete ještě dnes o srdci lidu?«

»Ó, věřím, věřím ve vše, co krásné!« — A rychle přiložil ruce na oči.

Zasnoubení mělo se odbyti po staropolsku, t. j. se všelikou slavností dle obřadu církevního. Sám sv. Otec, jenž dověděl se o smrti Zikmundově a o návratu Firlejově, nejen že prsteny posvětil, nýbrž poslal dva zlaté medaillonky s požehnáním snoubencům, kteří měli toho dne po zpovědi přistoupiti spolu ke stolu Páně; a kardinál Villecourt měl jako přítel domu sloužiti mši sv. a

vykonati obřad zasnoubení u Srdcovek (na Trinità dei Monti), v polské kapli naší »Matky Předivné,« oslavené zázraky za tamního pobytu mučednické oběti Siemiaszkovy.*)

Jitro 8. prosince vyvinulo se z růžového objetí sluneční zory, krásné, jak to vhodno o svátku té nejkrásnější mezi dcerami Sionskými. Všechny zvony římské vítaly sborem neposkvrněné Její Početí, a ve zracích lidu odrážela se radostná pýcha poddaných, kteří se těší z vítězství své královny.

Salon panstva Wiśniowieckých byl pln hostí, mezi nimiž vážně, ač trochu nesměle stál Hryč, jakožto křestný otec snoubenčin. Ambrož posluhoval dnes též s kyticí v ruce, neboť Rézinka chtěla, aby se věrní služebníci účastnili co možná nejvíce všeobecné radosti.

Jí samé posud není viděti, jeť ještě ve svém pokoji; Kristinka rozplétá jí dlouhé prsténce vlasů, pouštějíc je na sněhobílý šat, a matka dává jí dle mravu římských paní na hlavu a částečně i na tvář jemný závoj, jenž obloukem zahaluje celou postavu její až k zemi.

V tom okamžení vchází Hedvika v růžových hedvábných šatech, sama růžová jak květ na jabloni. Uzřevši Rézinku za mlhou závoje, zvolá naivně: »Matičko, co jsem živa, neviděla jsem nikdy nic tak krásného!«

Paní Cesarina odpověděla úsměvem, než úsměv ten utonul jí náhle v záplavě slz, jichž nemohla zadržeti. Což bylo ubohé to srdce mateřské již tak příliš rozbolalé zkouškami posledních dob, aby již nemohlo vítati radost jinak než pláčem, jenž jest i v tak blahé době jediným hlasatelem srdce toho? Či snad je opravdu tísní předtucha hrobu uprostřed kvítí veselosti? . . . .

Zároveň Rézinka, jakoby vše to cítila, co se v matce děje, pokleká a tulí se k ní, všechna se chvějíc, že není ani možno ji odtrhnouti.

»Matičko má nejmilejší, jediná — požehnej mi — stokrát — pro dnešek i pro celou věčnost! Tak dobře je dítěti Tvému na Tvém srdci! Tak dobře mu vždy

---

*) Matky Makryny Mieczyslawské, abatyše Basilianek z Mińska.

bylo! Tak všechno tu nalézalo, čeho jen na zemi mohlo potřebovati! . . . . Děkuji Ti, matičko!«

»I já tobě, dítě moje, za to, žes od kolébky nedala mi nikdy příčiny k zármutku, nýbrž jsi byla vždy útěchou a paprskem slunečním svých rodičů! Nechť Ti Pán sám za to žehná!«

»Tož, matinko, *nikdy* — *nikdy* jsem tě nezarmoutila? . . . . A nezarmocuji tě . . . . ani *nyní*?« — zašepotala Rézinka patříc prosebně matce v oči.

Ta, uhodnuvši její myšlenky, odvrátila se rychle a zastřela si tvář; ale Rézinka běžela za ní.

»Ó, to bolí, to musí býti milujícímu srdci velmi bolestno! . . . . Odpusť, matinko, má jediná . . . .«

V tom vešel pan Wiśniowiecký, pobízeje ku pospěchu.

Na cestě do salonu se Rézinka náhle zastavila, opírajíc se o rámě sestřino.

»Je ti mdlo?« — tázala se tato.

»Je mi nesmírně chladno, Hedviko . . . ., ale tak divně, jako nikdy v životě . . . .«

»Ó, ukaž, ať tě přikreji!«

»To nepomůže. Mně je chladno uvnitř, od srdce . . . .«

»To je z pohnutí, má drahá. Pravda, že je ti nyní od mého objetí tepleji? Jeť tak upřímné, z lásky!«

Na odpověď nebylo času; bylyť mezi hostmi — a před Ščensným.

Již je po zasnoubení. Srdce mladého párku přeplněna — ruce ozdobeny prsténky, — v očích slza radosti.

A hle, zatím co přátelé po bohaté snídani začínají se zvolna rozcházeti, oni dva stojí u okna zpola zasloužení, aby promluvili k sobě tím mlčením, jež v jistých okamžicích všechno objímá, všechno chápe, všechno dělí.

Konečně Rézinka zašepotala:

»Jsi šťasten?«

»Příliš« — odvětil jinoch, ruku jí k retům tiskna.

»Doufám, že nyní budeš již vždy šťasten . . . ., ať se stane cokoli . . . . Již jsem klidna . . . . Zřídlo, jež vytrysklo v Tobě »k životu věčnému« pro lásku

Boží, to nevyschne již, a ruka Páně nepřestane ti nikdy býti blahoslavenou, i kdyby ti kříž udělila; že ano, Ščensný?«

»Doufám . . . . v Něho a modlitbu tvou. Ale nemysleme nyní na kříž, nejdražší anděle můj! Oddychujme raději rájem, který nám dán.«

»Když není ráje bez kříže, neboť v kříži je právě ráj na zemi! Pamatuj na to, až nadejdou léta bolu, bratře můj, — pamatuj, že, buď jak buď, vždy budeme spolu, jako jsme dnes se Zikmundem.«

»Ó, odpusť! V *takové* době na *takové* věci vzpomínati! Měj smilování!«

Rézinka umkla, a tlumíc povzdech, pohleděla na Ščensného.

Po nějakém čase pravil tento zase.

»*Má Lilijko!*« — Však již mohu zaujati tu opuštěnost srdce po Zikmundovi. On se v nebi nerozhněvá proto, a tobě nebude, jak myslím, vzpomínka ta také protivnou.«

»Nikoli, právě velice milou.«

»Nuž, má Lilijko, pamatuješ se, jak — rok je tomu — hovořili jsme spolu poprvé o Bohu, a tys mně dala onen medalionek, kotvu mé spásy? Čím budu já povinován po všechnu věčnost tobě — a matičce tvé!«

»Ščensný, buď jí vždy pravým synem,« — zvolala Rézinka náhle.

Firlej se zarazil, pohleděv na ni.

»Jak jsi, moje drahá, nesmírně bleďa!«

»Přiznám se, že jsem velice znavena . . . . a ospalá.«

»Tož si jdi odpočinout — já zde počkám, až se probudíš.«

Rézinka, rozloučivši se úsměvem s ním, odešla. Kráčejíc druhým salonem, kde hovořila paní Wiśniowiecká s kardinálem, stanula, jakoby se rozmýšlela, má-li matce něco povědět, ale nechtíc hosta vyrušovati, pocelovala jí pouze mlčky ruku a vzdálila se.

Avšak místo aby se položila, zavolala ještě Hedviku a hovořila s ní nějakou dobu. Po odchodu jejím odešla k oknu, otevřela je, a zahleděla se dlouho na sochu Panny Neposkvrněné, jež, jak známo, zírala tam přímo s podstavce na Španělském náměstí, vynikajíc

nad střechy okolních domův. Ihned sepjaly se ruce mimovolně k modlitbě — a srdce zažilo divné chvíle: celý minulý život a všechny okolnosti jeho, každá radost a každý bol zjevily se v duši náhle v souhrném obraze, ale tak výrazném, že zdál se býti srostlým s její bytostí. Zároveň pak sběhly se jí všechny síly ducha ve vrchol jednoho dějství — svět vidomý zmizel — lidé zakrněli, a zůstal jí jediný Bůh a ona Bohu.

Pohlédněme na ni: uvidíme všechny paprsky lásky a štěstí, jež nám kdykoli z očí jejích zářily, sloučeny v jediný hled a v jediný úsměv nadzemského blaha a jediného, blaženého, z ticha domodleného: »Dokónáno jest«.

Potom zasloučila se za blankytnou oponou lůžka, — rukama na prsou skříženými sebrala řasy závoje. — Přiletěl tichý anděl, — dotekl se křídlem svým jejích skrání, — víčka uzavřel jí políbením, — duši ukolébával šepotem o nebi — a usnula.

Zatím byla se paní Wiśniowiecká rozloučila s hosty. V sousedním salonku seděl Ščensný zadumán, sně o svojí snoubence, — a Nemrod, jemuž časem z veliké lásky byl dovolen přístup do pokoje, položil se přede dveřmi Rézinčinými, jakoby chtěl střežiti jejího spánku.

V tom přiběhla k matce Hedvika, bleďa a slzami zalita.

»Pro Bůh, co je ti, drahé dítě?«

»Ó, matinko, mluvila jsem s Rézinkou. a ach! bolestně nabyla jsem předtuchy . . . . My se s ní již nebudeme dlouho těšiti!«

Pro paní Cesarinu nebylo to nic nového. Přece však jako řetěz trhne sebou, když v novém kován ohni, zachvěla se duše její po slovech dceřiných.

»Odkud máš takovou obavu, Hedviko?« — pravila tiše, dávajíc jí znamení, že je Ščensný na blízku. — »Ty, jež jsi nás všechny až posud v naději udržovala?«

»Ó, ano, věřila jsem, neboť modlitba hory přenáší, a pokud se doufá, má Pán ruce svázané, tak že rána jeho nás nestihne. Mimo to učinila jsem Matce Boží slib . . . .«

»Jaký, má drahá? Slibu nemá se činiti bez dovolení . . . .«

»Když šel mi, matinko, tak zrovna ze srdce! Tenkrát v Benátkách, v čas první nemoci Rézinčiny, zřekla jsem se vážně vší útěchy života, a pravila jsem, aby mně byl pouští bez jediného kvítka, jenom abych dlouhými lety neštěstí mohla vykoupiti jí aspoň několik let šťastných. Konečně pověděla jsem Matce Nejsvětější, že třeba-li Synu Jejímu oběti života jedné z nás, aby přijal můj a nermoutil rodičů ztrátou Rézinky . . . .«

»Dítě milované, což bychom pro tebe stejně neplakali?« — zvolala matka, citem přemožena.

»Ó, tatíček by, myslím, tolik neplakal, a matince drahé, ač rozdílů nečiní, přece vždy Rézinka musí býti větším potěšením! Takových, jako jsem já, sta lze nalézt na světě, — ona však je jediná!! Ale což, když má oběť moje býti obětí Kainovou při Abelově, — jak mohu se nadíti, že bude přijata, když nyní vím . . . .«

»Co víš, drahé dítě?«

»Že Rézinka bojuje podobnou zbraní a dříve než já. Jáť soudila, že zápasím pouze s její fysickou chorobou, a proto jsem se pokládala za nepřemožitelnou, neboť oběť opravdu přemáhá smrt. Ale oběť oběti nepřemůže, ani modlitba jiná, již vyslyšené modlitby. Oni oba se Zikmundem, dojatí trampotami církve a stavem sv. Otce, horoucně si žádali, obětovati život na úmysl ten; a že Bůh raději shlédl na srdce jejich než na mé prosby, a že plamen jejich výše vzplápolal, což divného? — Zikmund již ulehl . . . . a Rézinka hasne!!«

V témž okamžiku vzbopily se matka i dcera, neboť Nemrod zavyl náhle pronikavě — bolestně.

Ščensný ztrnul . . . . Paní Wiśniowiecká otevřela dvěře u pokoje Rézinčina a užřela ji ležeti bez pohnutí, krásnou jako za živa, jenom ještě poněkud bělejší . . . . Zářící hvězdička spadla! — — — — —

Doslov spisovatelův.

V prvních dnech měsíce prosince r. 1867, brzy po odražení nájezdu Garibaldovců, přibyl jsem do Říma, a že jsem neměl mnoho času, užíval jsem každé chvíle, abych mohl navštívit památnosti věčného města.

Dne 8. prosince navštívil jsem basiliku sv. Vavřince za hradbami; — odebral jsem se tam po mši svaté s upřímným krajanem, umělcem, jenž mne na mých vycházkách obyčejně provázel.

Prohlédnuvše si kostel vyšli jsme na hřbitov, jenž je tak rozsáhlý, polohou krásný a památnostmi drahý; a právě chtěli jsme vzdáti úctu svěžím mohylám zuavů, když přešly mimo nás dvě osoby, na něž kdo jednou pohlédl, stěží věru nehleděl na ně déle. Vysoký muž ve smutku, ještě mladé, ku podivu krásné tváře, ač s výrazem utrpení, vedl paní taktéž velice ušlechtilé tváře, podobně v smuteční šat oděnou. Před nimi běžela několikaletá dívčinka, bílá a hezounká jako motýlek polétající mezi hrobovými kvítky, — vzadu pak ubíral se zvolna ohromný pes, jemuž počínala hedvábná srsť na krku šedivěti.

Druh můj uctivě odkryl hlavu, než neznámý místo aby navzájem sňal klobouk, poděkoval pouze vojenským pozdravem.

»Je snad vojínem?« — otázal jsem se.

»Ano, — je to jeden z bohatýrů Mentanských; pozoruješ-li, nosí levou ruku na pásu. A onen jeho pes

stal se historickým proto, jaké služby prokazoval pa-
pežským v bitvě.«

»Opravdu? A proč nejde pán jeho dnes ve vojen-
ském kroji?«

»Poněvadž slaví dnes výroční den veliké bolesti,
a proto si jistě přál, odít se toho dne ve smutek.«

»Viz, oni jdou v tu stranu k polským hrobům!«

»Arciť, vždyť jsou to naši rodáci.«

»Ó, pojďme z daleka za nimi. Jaksi podivně nutká
a dojí má mne pohled na ně.«

Poklekli na hrobě porostlém růžemi, a matrona
zavolala ihned děvušku, jež si hrála se psem.

»Pojď sem, milá ty Rézinko má, — pomodli se za
duši tetiččinu!« . . . .

Děcko přiběhlo, a bylo s těma temně safírovýma,
snivýma očima nesmírně krásno.

»Božíčku, za tetu Lilijku!« — začala nábožně: —
»věčné odpočinutí rač jí dáti, Pane, a světlo . . . .«

»A světlo věčné . . . .« — napovídala jí opatrov-
nice, vidouc, že se zastavuje.

»Babičko, já nedokončím.«

»Proč pak? Ty se nechceš pomodliti za takovou
hodnou tetičku? . . . . Podívej se, jak se Ščensný za-
rmoutil . . . .«

»Ó, to proto ne! . . . . Ale babička mi sama zaka-
zuje, abych neklamala, a já klamu, když se modlím za
duši tetičky Lilijky, protože vím, že je v nebi, a že není
třeba Pána Boha za ni prositi.«

»Odkud to víš, Rézinko?« — zvolal zuav náhle,
jako probuzen.

»Protože ji vídám v noci velmi často. Zjevuje se
mi vždycky tak jasná, usmívavá — a Zikmund také; —
oba mají zlatá kolečka nad čelem a palmy v ruce, jako
svatí mučedníci, malovaní na obrázkách; házejí
mi kvítí, učí mne milovati Pána Boha, a já vím, že jsou
šťastní, a proto se nemohu za tetu Lilijku modliti.«

To právě vstala rázně, mladý muž pak klesl na
kámen hrobový a zvlažil jej slzami.

»Leží to zde jeho žena?« — otázal jsem se svého druha.

»Nikoliv, snoubenka.« — To řka, ukázal mi z daleka nápis: »*Terezie Wiśniowiecká, 17 let stará*«. — »Ta paní, toť matka její, opravdová žena bolesti. Co jen křížů pomysliti si možno, všechny ji navštívily, jeden po druhém, a ona povstává zpod každého spojena a silna. Nedávno teprve ztrativši muže věnovala se všecka dobrým skutkům a lidu svému na Ukrajině, každoročně pouze do Říma putujíc na několik neděl; a onen, mladý Firlej, jenž oplakává po dnešní den smrt své snoubenky bolestněji nežli vdovec, tenť jest jí nejlepším synem.«

»Bůh mu odplatí! A dívčinka?«

»Toť vnučka po druhé dcerušce paní Wiśniowiecké, jež provdala se za Tadeáše Lelivu, mladého muže, plného ctností a nadějí. Z počátku žili co nejšťastněji, dům jejich byl vzorem celému okolí, — než když vypuklo povstání, Leliva raněn v bitce poslán byl na Sibiř. Mladá žena jeho vydala se za ním až nad Bajkal, kdež — jak se vypráví — koná denně divy obětavosti jako anděl útěchy a péče všech tamních našich vyhnancův. Avšak, ačkoliv sama pro sebe zřekla se celým srdcem otčiny a rodiny, nechtěla tehdáž několik měsíců staré dítě své vydati nepochybné smrti při trampotách *takové* cesty, ani zanechatí je vychování zhola nemožnému pro nedostatek všelikých prostředků pomocných, — i zůstavila je proto babičce; a tak jest nyní ten štěbetavý ptáček jedinou útěhou jejího života.«

S pohnutím poslouchal jsem vypravování toto jakožto jeden z přečetných listů našeho polského martyrologia a ustanovil jsem se na tom, že vyzvím blíže všechny podrobnosti rodiny té, abych se o ně se svými spolubratry sdělil. Zatím obešli jsme hřbitov kol kolem; vrátivše se na totéž místo, našli jsme matku i syna klečeti, jakoby na modlitbách byli zkameněli.

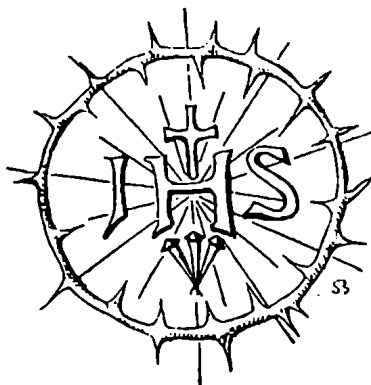
Konečně přiblížil se sluha, setřel si slzy s očí a pravil polohlasitě:

»Povoz čeká.«

Nejprve povstala paní Wiśniowiecká, — zuav podal jí rámě, a znovu přešli mimo nás. Patřili vzájemně na sebe: syn tlumě vlastní utrpení stopoval starostlivě city matčiny, — matka zase zapomínala na bol svůj, aby uspokojila syna, a na čele oběma vyryto znamení dětí Božích: *pokoj!*

Nyní již nejenom druh můj, nýbrž i já hlavu jsem odkryl, a v duchu jsem pravil: »Česť těm, kteří žijí

Pro Boha a Pravdu!“

OBSAH.

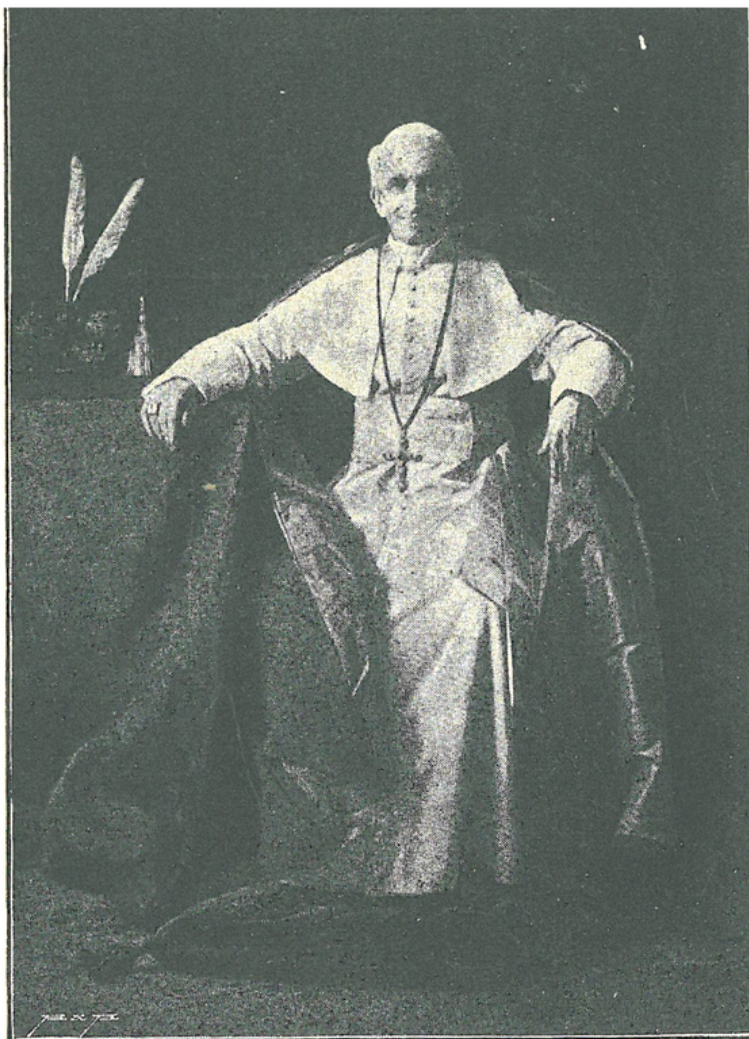

	Strana
I. Z Vídně do Nabreziny	5
II. Z Nabreziny do Benátek	18
III. První den v městě	28
IV. Nešťastný Šťastný	47
V. V pravo a v levo	65
VI. Jeptiškou či zamilovanou?	81
VII. Vánoce a masopust	94
VIII. Projížďka na Lido	114
IX. Zikmund Wiśniowiecký	130
X. Pod skalou Petrovou	147
XI. Neznámý kníže	165
XII. Na Litvě a Ukrajině	181
XIII. Castelfidardo	197
XIV. Konec	218
Doslov spisovatelův	241

K oslavě
jubilea sv. Otce.

Není zajisté katolika, jemuž by zůstalo neznámo, jak vzácného jubilea Bůh popřál letos milovanému našemu sv. Otci Lvovi XIII. Neobyčejné jeho jubileum, třetí to teprve případ v dějinách církve naší,* vzbudilo pozornost i obdiv na celém světě. Psaly o něm listy světové, obíraly se jím časopisy směrů nejrůznějších, přednášeno o něm na schůzích tisícových. Lev XIII., náměstek Kristův, nejvyšší hlava církve katolické, dovršil letos čtvrt století na stolci sv. Petra, čtvrt století činnosti neúnavné a požehnané.

Ale věhlasný kmet ten, 263. papež od počátku církve, dožil se letos ještě jiných památných jubileí, jak vidno z těchto jeho životopisných dat:

Jáchym Vincenc hrabě Pecci, tak se původně nazýval, narodil se v italském městě
 Carpineto . . . . . 2. března 1810.
 Na kněžství posvěcen v Římě . . . . . 31. prosince 1837.
 Kněžské své prvotiny slavil . . . . . 1. ledna 1838.

---

* Sv. Petr řídil církev Kristovu 25 let a 7 dní; Pius IX. (1846–1878) 31 rok, 7 měsíců a 22 dni.

Byv jmenovám nunciem v Bruselu byl

na biskupa konsekrován . . . . . 19. února 1843.
 Biskupem Perugijským jmenován . . . 19. ledna 1846.
 Kardinálem sv. římské církve jmenován 19. prosince 1853.
 Za nejvyšší hlavu církve zvolen . . . 20. února 1878.
 Jakožto Lev XIII. slavně korunován . 3. března 1878.

Připadla tudíž letos o novém roce jeho sekundice a slavil železné jubileum kněžské. Dne 19. února konal památku svého 60letého biskupství, děm antové to jubileum biskupské. Dne 3. března oslavoval své stříbrné jubileum papežské a, dále Bůh, bude moci 19. prosince r. t. oslavovati své padesátileté, zlaté jubileum kardinálské.

Bylo-li kdy vůbec na světě jubilára podobného? Lev XIII. je v pravdě jubilárem nejslavnějším. Zřejmě jeví se na něm podivuhodná moc Boží, která velebného jubilára takorča divem pro blaho církve a k radosti a útěše milionů věrných katolíků zachovává.

I prosme Boha vroucně, aby dni nejvznešenějšího jubilára, jenž církev Kristovu v těžké době nynější s neobyčejným věhlasem spravuje, prodloužil — až na nejkrajnější meze lidského života.

V. Modleme se za nejvyššího biskupa našeho Lva XIII.

R. Hospodin zachovej ho a obživí ho a blahoslaveného učíň ho na zemi a nevydávej ho v ruce nepřátel jeho.

Modleme se: Všemohoucí věčný Bože, smiluj se nad služebníkem svým, nejvyšším biskupem naším Lvem, a spravuj ho podle dobrotivosti své k cestě spasení věčného, aby z daru tvého věcí tobě líbezných vyhledával a se vši snažností vykonával. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Bože, všech věřících pastýři a řediteli, shlédni milostivě na služebníka svého Lva, který z vůle tvé hlavou církve tvé se stal; dejž mu, prosíme, aby svěřence své slovem i příkladem tak vzdělával, by spolu se stádcem sobě svěřeným života věčného dosáhl. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Jubileum sv. Otce podává příležitost připomenouti spolu všem katolíkům, že dlužno též hmotnými prostředky sv. Otce podporovati a jemu dle možnosti přispívati. Nežehrej nikdo proti sbírkám podobným, jakoby snad zbytečné byly. Jen z neznalosti věci možno tak mluvit. K jinému zajisté náhledu dospěje každý katolík dobré vůle, který si pozorně přečte následující článek, jež tuto doslovně otiskujeme dle provolání, vydaného letos nákladem bratrstva sv. Michaela v Praze.

„Nač potřebuje sv. Otec Petrského haléře?“

Otázka tato nabyla od r. 1860 a 1870 zcela zvláštního významu. Papež byv násilným odnětím církevního státu svých příjmů zbaven, odmítl nabízené mu vládou Italskou za to náhrady $3\frac{1}{4}$ milionů lír ročně. Náhrady té přijati ani nesměl, aby nevzniklo zdání, že násilí schvaluje.

Nač potřebuje Petrského haléře? Jistě ne pro svou soukromou osobu. Pro stůl starce toho, který stále jídá samotou a jehož střídmost až úžasná jest, stačí denně 5 lír. (Italská líra je as o 4 hal. méně než 1 K). Papež však nemůže žíti o samotě. Vyžaduje toho representace nejvyšší duchovní moci a zároveň postavení sv. Otce jakožto svrchovaného vladaře, kteréhožto postavení se jakožto nejvyšší hlava církve v zájmu její neodvislosti vzdáti vůbec nesmí. Ježto pak je vladařem neodvislým, musí nezbytně míti svůj zvláštní dvůr a udržovati diplomatické zastoupení u dvorů cizích (celkem 6 nunciů, 3 internuncie, 3 delegáty).

Ale tyto výlohy nepadají ani tolik na váhu. Nač sv. otec Petrského haléře potřebuje, poznáme nejlépe, nahlédneme-li, byť i zběžně jen, do schematismu, který každoročně ve Vatikáně vychází. Jest to úřední katalog: »La Gerarchia cattolica, la Famiglia e la Cappella Pontificia«. Z knihy té vidno ihned, že 29 duchovních dvořenínů sv. Otce (3 kardinálové, dále preláti, komoří, kaplani) ponejvíce je přiděleno též různým správním odborům církevním. Životní jeho stráž slouží nejen k zvýšení lesku stolce sv. Petrského, ale obstarává spolu i službu bezpečnostní. Ostatní pak osoby počtem as 70 (úředníci a zřízenci) mají na starosti správu paláce, museí, gallerií, vatikánské knihovny, hvězdárny, archivu a j. v.

Nyní dlužno uvésti kongregace, t. j. zvláštní sbory, a papežské úřady, obstarávající záležitosti celé církve. V čele kongregací jsou ponejvíce kardinálové v Římě sídlící, jež sv. Otec ze svého vydržovati musí, pak jejich sekretáři, konsultorové (t. j. radové) a úředníci. Z nejhlavnějších 8 kongregací má kongregace inkvisice 39, kongr. záležitostí biskupských a řeholních 45, kongr. sněmu Tridentského 10, kongr. indexu 39, kongr. posv. obřadů 45, kongr. odpustků a ostatků 25, kongr. Propagandy 70, kongr. záležitosti církevních mimořádných 29 takovýchto radů a úředníků, z nichž ovšem mnozí i více různým kongregacím přiděleni, někteří pak též odjinud vydržováni jsou. Vedle kongregací je spolu 15 různých komisí, úzce s nimi souvislých, a jejich četné úřednictvo.

Z papežských úřadů, aby aspoň těch nejdůležitějších vzpomenuto bylo, má penitenciarie 16, datarie 60, rota romana 9 a camera apostolica 13 sil. Při úřadech výpravních je při apošt. kanceláři 8, při abreviatuře 26, při státním sekretariátu 9, při sekretariátu brev 15 sil atd. Tomuto množství úřadův a sil při nich zaměstnaných nebude se zajisté nikdo diviti, kdo pováží, že mají úřady ty obstarati záležitosti docházející z 1087 biskupství v zájmu více než 240 milionů katolíků z celého světa.

Peněžní stránky sv. Stolice ještě daleko více dotýká se to, že jest jí v zemích missionářských vydržovati aneb aspoň podporovati 195 apoštolských vikariátů, prefektůr a delegací, podřízených pravomoci Propagandy. Kam také má se prosebný jejich hlas o podporu nejdřív obrátiti, ne-li do Říma, střediska celého křesťanstva?

Nehledě ani k některým novějším ústavům vědeckým vypočítává úřední schematismus dále četné ústavy vyučovací a vzdělávací: Pontificium seminarium Romanum (papežský seminář) s 12 odděleními a 77 učebními silami; papežské akademie o 12 odděleních, Collegium Urbanum de propaganda fide, kollej to pro vzdělání příslušníků nejrůznějších národů na světě, dále 6 jiných seminářů, 19 kollejí pro rozličné národy, mezi nimi též kollej Českou, kteréžto sv. Otec zpravidla věnuje všechno, co se v Čechách pro Petrský halěř sejde atd.

V tom všem není ještě vzpomenuto výloh na stavbu a udržování četných kostelů římských, z nichž na př. velechrám sv. Petra má svůj stavební úřad, dále výloh na duchovní správu v Římě samém ajv. Samotná kancelář pro almužnictví má 7 úředníků.

I neptej se tedy nikdo: »Nač potřebuje sv. Otec Petrského halěře?« nýbrž taž se raději, což jest činiti, aby se mu dostalo prostředků, kterých nezbytně potřebí má, by mohl svůj nejvyšší a ústřední úřad i na dále plniti, byv o církevní stát oloupen.

Státy ukládají poddaným daně a vymáhají jich třeba i mocí; církev však přijímá dobrovolně dary, o něž prosí. Katolík, který k Petrskému halěři dárkem svým přispěje, dosvědčuje tím zároveň, že mu záleží na vnějším rozkvětu církve a že podporovati chce veliký duchovní její úkol v středisku jejím, odkudž se všecken život do jednotlivých jejích údů po celém světě rozlévá.«

Z p r á v y
o Dědictví Svatojanském.

I. Přehled údů v roce 1902.

Zakladatelů jest	8
Spoluzakladatelů	65
Údů první třídy	30
Údů druhé třídy	135
Údů třetí třídy	29.237

Úhrnem zapsáno údů žijících i zemřelých 29.475*)

Mezi těmi jest údů *stálých* :

rodů	5862
škol, obcí, bratrstev, knihoven, konventů a spolků	1216
údů duchovního stavu	3264

 Členů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak veškeří údové očekávají, mezi oktávem sv. Jana Nep. oběť mše sv. za živé i mrtvé údy našeho Dědictví každoročně obětovali. Ostatní údové nekněží s týmž nábožným úmyslem buďtež v naznačeném čase přítomni mši sv. U hrobu sv. Jana Nepomuckého v Praze slouží ředitel Dědictví v den 15. května v 8 hodin slavné zpívané rekviem za všechny v Pánu zesnulé údy, kteroužto pobožnost založil a nadal zvěčnělý kanovník strážce Václav Pešina rytíř z Čechorodu, druhdy redaktor Dědictví Svatojanského. U téhož oltáře slouží ředitel dne 17. května zpívané requiem za Antonína Hanikýře, zakladatele Dědictví.

---

*) Spoluzakladatel se vkladem 100 zl. (200 K) (jednou pro vždy) obdrží ročně 4 výtisky podílu; úd I. třídy se vkladem 40 zl. (80 K) 3 výtisky; úd II. třídy se vkladem 20 zl. (40 K) 2 výtisky; úd III. třídy se vkladem 10 zl. (20 K) 1 výtisk. Kdo nejméně 5 zl. (10 K) věnuje, uznán za dobrodince Dědictví. Doplněním vkladu možno postoupiti do třídy vyšší.

II. Poučení o přístupu nových údův a odebírání knih.

O vzniku Dědictví připomínáme novým údům toto: Antonín Hanikýř, narozený v Praze dne 21. března 1753, býv. jesuita, pak kaplan v Sedlci u Votic, v Klokotech, Jindř. Hradci a exposita v Čiměři, posléze ve výslužbě v Plané a v Táboře, umínil sobě roku 1829 na památku první stoleté slavnosti prohlášení Jana Nepomuckého za svatého založiti ústav, jímž by dobré, vzdělavatelné knihy v jazyku českém, již vázané, v ceně levné vydávány byly. O řízení závodu toho požádal r. 1831 knížecí arcibiskupskou konsistoř v Praze. Položiv jakožto základ 1000 zl. ve stříbře vyžádal sobě, aby podnik nesl jméno: »Dědictví sv. Jana Nepomuckého« a veškeré obecenstvo aby k přistoupení vyzváno bylo. Dotčený zakladatel zemřel v Táboře dne 15. března 1833 v 80. roce věku svého a byl na tamějším hřbitově pochován, kdež mu nákladem Dědictví pomník byl postaven. Po dosaženém potvrzení započalo Dědictví r. 1835 svou činnost a ze zrnka hořčičného vzrostlo v mohutný strom, i bylo od slavné paměti papeže Pia IX. dne 13. ledna l. P. 1855 apoštolským požehnáním a pro oktáv Svatojanský plnomocnými odpustky obdařeno. Odpustků těch, jež i duším v očistci přivlastněny býti mohou, získají údové, vykonají-li v některý den oktávu toho sv. zpověď, přijmou-li Svátost oltářní a navštíví-li některý kostel neb veřejnou kapli dle libosti, tam pak se na úmysl sv. Otce zbožně pomodlí.

Ze stanov klademe sem následující poučení:

1. Kdo k Dědictví Svatojanskému v Praze přistoupiti hodlá, nechť poštovní poukázkou aneb ve vyplaceném psaní (franko) aneb jinak příležitostně s nápisem: *Ředitelství Svatojanského Dědictví v Praze, IV. (Hradčany)*, své jméno a příjmení, pak svou osadu farní a biskupství (diecési), ku kterémuž přináleží, udá, zároveň i peníze zašle neb vloží. Vklad za úda třetí třídy obnáší *jednou pro vždy 20 K*; za rod, školu, obec, spolek, knihovnu platí se *jednou pro vždy 40 K*.

2. Každý nově přistoupilý úd ať si *lístek* na odbírání knih dobře uschová a následujícího roku, jakož i potom v budoucích letech po velikonoci od svého správce duchovního podepsati dá. Na tento lístek může si pak, žije-li úd v Čechách, knihu v knihkupectví B. Stýbla v Praze na Sv.-Václavském náměstí č. 30 n. II. vyzdvihnouti; jen že musí připojiti 6 h, kterýžto peníz přísluší za práci a obálku. Pro údy v Olomúckém arcibiskupství platí totéž, jen že knihy své vybírají v knihkupectví Edvarda Hölzla (Helcla) v Olomouci; údové pak Brněnského biskupství nechť se o knihy své hlásí v dvorním c. a k. knihkupectví Karla Winikera v Brně. Ostatním údům v jiných diecésích zasílají se knihy přímo z Prahy od ředitelstva, u něhož však dlužno o ně se každý rok přihlásiti. Kdo by žádal, aby mu knihkupec knihu poštou zaslal, připoj mimo oněch 6 h, knihkupci náležejících, ještě 12 h na kolkovaný poštovský list průvodní.*)

3. Přestěhuje-li se některý úd z Čech na Moravu, aneb odebere-li se z Brněnského biskupství do Olomouckého aneb naopak, ať to vyplaceným listem oznámí ředitelství, kteréž mu nový lístek na odbírání knih pošle, aby mu pak v příslušném knihkupectví vydány byly.

4. Poněvadž odbírací či podílný lístek může v ztrátu přijíti neb i ukraden býti, každý si číslo jeho pro takový případ na jiném místě, na př. v modlitební knížce zaznamenej; pakli skutečná ztráta se udála, ředitelství o nový lístek požádej s připojením 40 h, poplatku to za vydání listu nového, a 20 h na poštovní výlohy, tedy úhrnem 60 h. Připomínáme však, že kdyby se potom pohřešovaný lístek zase našel, týž žádné platnosti více nemá.

5. Když *umřel* úd, žádáme snažně pozůstalých přátel, aby, když si na jeho lístek knihu *posledního* roku (třeba i po smrti úda) vybrali, úmrtí toho úda na lístek ten poznamenali a příslušnému knihkupectví za-

---

*) Žadatelé knih uspořídají si výloh, ohlásí-li ve svém dopise správně adresu a poslední poštu, komu a kam knihkupectví podíly zaslati má.

slali, aneb poprosili svého pastýře duchovního, aby lístek ten *ředitelství* Dědictví zaslal. Jména zemřelých údů Dědictví uveřejňují se v podílu každého roku.

6. Rod se bere, pokud se jméno neztratí. Synů-li není, odebírají knihy dcery zakladatele rodu, dokud žijí; dívky pak jejich *jiné* jméno již nesoucí, nemají práva tohoto: rod vymřel.

7. Spojí-li se manžel s manželkou svou v jeden toliko vklad (20 K), vydávají se knihy jenom do úmrtí jednoho z nich. Tolikéž, spojí-li se v jeden vklad bratr s bratrem nebo sestra se sestrou, neb bratr se sestrou a podobně, vydávají se knihy jen do úmrtí toho, jenž *první* jest napsán na přijímací listině (diplomu).

8. Při členech pohlaví ženského, kteří provdáním *jiného jména* nabyli, budiž, kdykoli za nový lístek žádají, udáno jméno jejich rodové (po otci), jelikož jinak nebývá možno jména v matrice naléztí a lístek vydati.

Připomínáme, že správa Dědictví Svatojanského rozdělena jest v ten způsob, že *ředitel* Dědictví přijímá vklady nových údů, žádosti o knihy (totiž darem, koupí neb starší podíly, nikoli však podíly běžné, vyjma pro údy bydlící mimo Čechy a Moravu), o duplikáty diplomu a podílné lístky, jež podpisuje atd.; *redaktor* pak Dědictví vede péči o vydání knih, pročez se redakci jenom *rukopisy* dávají; vše ostatní budiž zasíláno: *Ředitelství* Dědictví Svatojanského v Praze, IV. (Hradčany).

III. V roce 1902 přibyli tito údové:

Čís. dipl.

29359. Tretera Jan, manželka a dívky v Třebíči. Brn. d.

29360. Janošek Vincenc, domkář v M. Hrabové, fara Vel. Hrabová. Olom. d.

Willaschek Vincenc, manželka a dívky v Kravařích, Pr. Sl. Olom. d.

Larisch Karel a Josefa, šafář v Mileči, Pr. Sl. Olom. d.

Zach Josef, syn rolníka v Perolci, fara Rychmburk. Hrad. d.

- Čís. dipl.
29360. **Brož** Jaroslav z Malých Kozojed, fara Žlunice. Hrad. d.
29365. **Katolický** Josef, syn roln. v Křenářově č. 22, fara Osova Bytyška. Brn. d.
Čtenářský spolek v Osyčanech, věnováním ctihodné paní Theopisty Schornové, představené milosrdných sester sv. Vincence v Pačlavicích. Olom. d.
 Dp. **P. Káňa** Jan, farář v Břeclavě (Lundenburg). Brn. d.
 Vp. **P. Bogár** Martin, koop. v Rožnově. Olom. d.
Jurečková Berta, vdova v Hoštalkovicích, fara Hulčín, Pr. Sl. Olom. d.
29370. **Lisáková** Rosalie v Bilnici čís. 29, fara Brumov. Olom. d.
 Rod **Škrobánka** Jakuba a jeho manželky Florentiny v Nových Sedlicích u Opavy. Olom. d.
Světlik Frant. a přátelé v Nov. Sedlicích u Opavy. Olom. d.
 Ctihodný pán Fr. Caspar W. **Bůreš** z řádu Milosrdných bratří z Těšína, Rak. Sl. Olom. d.
 Rod **Nováka** Frant. z Vlučova, fara Starý Jičín. Olom. d.
29375. **Kunzik** Jan a Kateřina z Kauten. Olom. d.
Perdulová Anna, vdova po Frant. Perdulovi v Hranici. Olom. d.
 Rod **Hladkého** Josefa, učitele v Komárově, fara Mrtníky. Praž. d.
Lábová Marie na Vinohradech, na Frant. nádraží. Praž. d.
 N. **Thimel**, rodiče a dcera v Kauten. Olom. d.
29380. Vp. **Melka** Ant., kaplan v Jistebnici, Buděj. d.
 Sl. **Jilková** Ludmila a p. Mat. **Jambora** v Újezdě č. 5 u Mor. Unčova. Olom. d.
 Vdp. **Pospišil** Frant, spiritual k.-a. semináře v Olomouci. Olom. d.
Weigl Josef, ministrant v Chlenech. Hrad. d.
Šoteková Marie, vdova v Zábřehu. Olom. d.
29385. **Denomark** Frant., výměnkář v Stropěšíně a manželka, fara Dalešice. Brn. d.
Dobříková Marie, služebná ve Vídni. Víd. d.

Čís. dipl.

29385. **Langr Jindř.**, syn obchodníka v Uhřiněvsi. Praž. d.
Machek Václav v Ohlejšově, fara Miletín. Hrad. d.
Zebavý Josef a **Barbora**, manželé v Staré Pace,
 fara Nová Paka. Hrad. d.
29390. **Rudišovy Louisa** a **Barbora** z Roškopova, fara Nová
 Paka, Hrad. d.
Halfarová Anna z Něm. Kravař (za sebe a † man-
 žela), Pr. Sl. Olom. d.
Pěnkava Jaroslav, mlyn. pomocník v Novém Mlýně
 u Všechnap, fara Divišov. Praž. d.
Adámek Josef ve Vojtěchově čís. 66, fara Ranná.
 Hrad. d.
Ludvíková Františka Agata, člen řádu sv. Voršily
 v Praze. Praž. d.
29395. **Jirman Petr**, chalupník v Něm. Čermné. Praž. d.
Jirmanová Cecilie v Něm. Čermné. Praž. d.
Kulháněk Frant., učitel v Hradišku, fara Sadská.
 Hrad. d.
Měšťanská dívčí škola na Kladně. Praž. d.
Duben Václav v Poděbabech č. 4, děk. Něm. Brod.
 Hrad. d.
29400. Rod **Dvořáka Tomáše**, rolníka v Kolném, fara Sa-
 větín. Buděj. d.
Pavlát František, žák V. třídy c. k. vzorné školy
 v Praze. Praž. d.
Fryček Václav, rolník z Druzdové, téže fary (č. 11).
 Praž. d.
 Vp. **Timr Jan**, kaplan v Prachaticích, Buděj. d.
Chvojka Bohumír, syn obec. tajemníka v Uhřině-
 vsi. Praž. d.
29405. **Kratěnová Marie** z Nahořan, nyní školačka v Nov.
 Městě n. Metují. Hrad. d.
Šternberková Anežka, svobodná z Pecky. Hrad. d.
Panský Jan, rolník v Komárově čís. 21, fara Hla-
 vatce. Buděj. d.
Pokorný Emil z Kyjova. Olom. d.
Hájek Frant., syn Ant. Hájka, domkáře v Krupě
 č. 69, fara Mutějovice. Praž. d.
29410. Dp. P. **Toman Karel**, farář v Hloubětíně. Praž. d.

Čís. dipl.

29410. **Čulík Jan** v Pištorně, Dolní Rakousy, fara Poštorna. Vídeň.
 Ctp. **Nerad Frant.**, alumn. k.-a. sem v Praze. Praž. d.
 Rod **Strnisko Ignáce**, oboje rodiče a přátelstvo ze Strahovic, fara Křenovice, Pr. Sl. Olom. d.
Kocmanová Johanna v Praze-I., Křížov. ulice č. 3. Praž. d.
Smetanová Apolonie z Trusovic čís. 33, fara Bohuňovice. Olom. d.
29415. Vp. **Klapetek Josef**, novokněz v Slavkově u Opavy. Olom. d.
Kimmelová Terezie a sestra, svob. v Mrsklicích, fara Vel. Bystřice u Olomouce. Olom. d.
 † **Matohlinová Barb.** ve Štidli, odkazem. Hrad. d.
Medunová Marie provd. Kaizlová, z farnosti Skutečské. Hrad. d.
29420. Vp. **Laš Jindřich**, novosvěcenec v Hradci Král. Hrad. d.
 Vp. **Mikan Antonín**, novosvěcenec v Hradci Král. Hrad. d.
Rábova Anna z Vokšic u Jičína. Hrad. d.
 Ct. p. **Bittermann Hugo**, alumnus II. ročn. v Hradci Král. Hrad. d.
Střítežká Helena ze Stříteže, fara Sebranice. Hrad. d.
29425. Vp. **Hlaváček Eduard**, kaplan v Neveklově. Praž. d.
Černošek Michal z Troubek, far. Zborovská, s manželkou a dvojími rodiči. Olom. d.
Polívka Frant., ministrant v Morašicích, téže fary. Hrad. d.
Roztočil Josef, ministrant v Morašicích, téže fary. Hrad. d.
Adámková Anna z Vel. Jesenice, téže fary. Hrad. d.
29430. **Vaněček Jaroslav**, abiturient c. k. české reálky v Budějovicích. Buděj. d.
 Dp. **Špalek Alois**, koop. v České Rudě. Olom. d.
Katolická jednota na Král. Vinohradech. Praž. d.
 Vp. **Pavlík Edvard**, koop. v České Rudě, p. Dol. Ruda, Olom. d.
Metalová Marie, služebná ve Vídni, roz. z Horní Věžnice, fara Šlapánov. Hrad. d.

Čís. dipl.

29435. **Ochrancí kapličky sv. Jana Nep.** na Kovani (věnováno dp. Ant. Dědečkem). Litom. d.
Pražák Josef z Vorlové č. 22, fara Hlinsko. Hrad. d.
Schmidt Amand a manž. Anežka, roz. Schrutek v Chudobě. Kladsko.
 Rod **Rokytenskýho Josefa**, mistra truhl. a manž. Anežky, roz. Frankeové, v N. Čermné. Kladsko.
 Rod **Rusmicha Josefa**, rolníka v Něm. Čermné a manž. Anežky, roz. Langerové. Kladsko.
29440. Rod **Mattausche Romana**, mistra truhl. v Něm. Čermné. Kladsko.
Jíříčková Barbora, vdova v Žamberku, téže fary. Hrad. d.
Lasák František a † manž. Magdalena v Štěpánkovicích. Pr. Sl.
Thérová Marie, vdova po chalupníku z Bezděkova u Police. Hrad. d.
Katolická farní knihovna na Velehradě. Olom. d.
29445. Mnsg. **Josef Kuchynka**, k. a kons. rada a sídelní kanovník na Vyšehradě. Praž. d.
Hampl Jan, poštovní sluha v Subířově čís. 111. Olom. d.
Kubaň Josef, rolník v Štipoklasech, fara Mysliv. Buděj. d.
Vacková Marie, služebná v Praze, Příční ul. Praž. d.
Sv.-Josefská vzdělávací jednota katolická v Korouhvi. Hrad. d.
29450. Sl. **Lenochová Františka** v Opočně, fara Uhersko. Hrad. d.
 Vdp. **Slivka Julius**, b. vikář a farář v Jistebnici. Buděj. d.
Míšek Pavel, chalupník v Ruprechticích, téže fary. Litom. d.
 Ctihod. **Konvent Milosrdných bratří** ve Vyzovicích. Olom. d.
 Ctp. **Žížala**, bohoslovec IV. roč. v Praze. Praž. d.
29455. Rod **Techtla Jana** a Františky, rolníka v Břeclavě, Hřbitovní ul. č. 26. Brn. d.
 Vp. **Husička Frant.**, kaplan v Místku. Olom. d.
 Rod **Kozáka Jana** v Podolí, fara Louška. Olom. d.

Čís. dipl.

29455. Ctp. **Nováček** Jan, bohoslovec v Praze v IV. roku.
Praž. d.
Vp. **Pernegr** Josef, kněz círk. v Č. Budějovicích
v bisk. semináři. Buděj. d.
29460. Vp. **Karol Nečasálek**, kaplan v Búr sv. Mikuláše,
Uhry. Ostřihom. d.
Katolická škola v Šišmě ve farnosti Pavlovské
u Přerova, věnov. vsdp. Fr. Vaculíka, kanovníka
v Kroměříži. Olom. d.
Novák Ant., zedník ve Volovicích a manž. Marie,
fara Zemečky. Praž. d.
Rod **Zemana** Josefa, Jonnesville, Wisconsin, U. S.
of America. Amerika.
29464. Ctihodné **Milosrdné Sestry** kongreg. sv. Karla Borr.
v Dačicích na Moravě, věnov. dp. P. Anselma
Spálenky, kvardiana Františk. kláštera tamže.
Brn. d.
Ctih. p. **Müller** Ant., bohoslovec IV. ročn. v Praze.
Praž. d.
29465. **Měštan** Vojtěch, syn rolníka z Dobřejic č. 39, fara
Hosín. Buděj. d.
Rod **Jeřábka** Jana a manž. Jenofevy v Blažově,
fara Bouzov. Olom. d.
Popelka Jan v Čes. Rybné č. d. 72, fara Krouná.
Hrad. d.
Bajer Josef, syn zřízence dráhy v Plzni. Praž. d.
Maiwaldová Josefa z Dvoříska u Opavy, Olom. d.
29470. **Šefčík** Jan, syn chalupníka ve Vlkanicích č. 38,
fara Vacov. Buděj. d.
Vp. **Brůžek** Václav, kaplan v Miroticích, Buděj. d.
Vitoušková Johanna ve Vinarech č. 2, fara Před-
mostí u Přerova. Olom. d.
Rydlo Josef, rolník ve Vršovce č. 8, fara Bohu-
slavice, Hrad. d.
Drahorád Josef, ministrant v Bohuslavicích č. 87.
Hrad. d.

Oprava. Čís. 29318 v podílu loňském má zníti:

Pospíšilovy Mar. a Vilémka v Počenicích. Olom. d.

IV. Seznam údů

Svatojanského Dědictví v Praze,

kteří roku 1902 neb dříve již zemřeli a jichž úmrtí do konce března 1903 ředitelství hlášeno bylo.*)

I. V Čechách.

1. V arcidiecési Pražské.

Vdp. **Ekert František,**

farář u P. Marie Sněžné v Praze, čestný kn. arcib. konsist. rada, spisovatel vzácných děl: „*Církev vítězná*“ a „*Posvátná místa král. hlav. města Prahy*“, vydaných nákladem Dědictví.

Vldp. Čiška Václav, jubil., far. na odp. na Smíchově.

Hladký Josef v Komárově, rod vymřel.

Horova Marie v Praze.

Kilianova Marie na Břez. Horách.

Kokrda Antonín v Drahelčicích.

Macek Václav v Smilovicích.

Vldp. Macháček Vincenc, jub., em. vikář a farář v Zdislavicích.

Mattausch Alfons v Chudobě v Kladsku.

Měšťan Vojtěch v Chotýšanech.

---

*) Snažně se žádá, aby úmrtí údů v čas oznámena byla. Nejlépe je zaslati členský lístek s poznámkou o úmrtí přímo ředitelství Dědictví v Praze-IV. neb některému knihkupectví, které podílý vydává.

Náprstkova Marie v Rynholci.
 Nováková Terezie na Břez. Horách.
 Pecholtova Anna v Třebnici.
 Pitschova N. v Kladsku.
 Puc Josef v Benátkách.
 Rabas František v Podhájí, far. Žebnice.
 Rokytanský Roman v Kladsku, z r.
 Špálova Anna v Kladsku, z r.
 Švarcova Anna v Plzni.
 Therová Marie v Bezděkově.
 Tichovský Tomáš, učitel v. v. na Žižkově a manž. Anna.
 Uhlířova Barbora v Praze.

Úhrnem 27.

2. V diecési Budějovické.

Blažkova Marie v Březí.
 Vldp. Bureš František, os. děkan ve výsl. v Třeboni.
 Doležal Matěj v Strměchách.
 Fencel Jan v Nespících.
 Fiedlerová Marie v Hněvkovicích.
 Fousková Anežka v Novosedlích.
 Frühaufova Antonie v Staších.
 Hanek František v Pelhřimově.
 Hubáček Václav v Putími.
 Huleš Jan v Čimelicích.
 Hurtová Barbora v Boršově.
 Chejla Josef v Jarově.
 Cheničková Anna v Malkově.
 Jakšová Marie ve Veselí n. L.
 Kaban Vojtěch v Štipoklasech.
 Kadlecová Kateřina ve Velkém Boru.
 Kašparová Kateřina ve Švíhově.
 Laula Karel v Třeboni.
 Lubašova Marie ve Svinech.
 Malínek Jiljí v Ctiboři.
 Martanova Kateřina v Domažlicích.
 Mathova Kateřina v Chlumě.
 Pártl Vojtěch v Hlavatci.
 Pelikán Tomáš v Putími.
 Pokorný Vavřinec v Dolním Těšově.

Pokorná Anna v Pelhřimově.
 Převrátilova Anna roz. Uršova v Leticích.
 Pulka Václav v Putímově.
 Ráž Matěj v Bezdědovicích.
 Ryndová Alžběta ve Volešníku.
 Sedláček Josef ve Vodňanech.
 Šimanová Františka v Hluboké.
 Šebesta Innocenc v Hlavňovicích.
 Šindelář Petr v Nevězicích.
 Teverný Antonín v Pelhřimově.
 Trubínová Josefa, dříve Krůtová na Ždálkově.
 Valdman Josef v Puchwerkách.
 Viták Josef v Boru.
 Voršilka Barbora ve Žluce.
 Zoulkova Kateřina v Milevsku.

Úhrnem 40.

3. V diecési Králové-Hradecké.

Jeho Milost nejdůst. pan Edvard Jan Nep. Brynych, biskup.

Vldp. Blažek Tomáš, děkan v Libici n. C.
 Čáповá Anna ze Studnic.
 Fikarová Anna ve V. Jeřicích.
 Msgr. Filip Dominik, papežský prelát atd. v Gorici.
 Foff Josef v Král. Hradci.
 Hamza Jan v Pěkově.
 Hlusička Jan ve Vel. Jeřicích.
 Holásková Kateřina v Hor. Sloupnici.
 Honěk Jan v Dobrušce.
 Horáček František v Poličce.
 Hübnerova Františka roz. Křtěnová v N., rod vymřel.
 Hyhlíkova Anna v Bejšli.
 Jíroušek Jan ve Vel. Řetové.
 Králík Vojtěch v Chlumci.
 Krtička František v Hlavňově.
 Laichter František v Dobrušce.

Pekárková Anna v Kopidlně.
 Peřárková Anna, syn Václav a dcera Amalie na Lysé.
 Peterka Josef v Hor. Sloupnici.
 Petříkova Barbora roz. Morávková v Žamberce.
 Pohanová Žofie roz. Rubíková v Humpolci.
 Pospíšil Josef v Králíkách.
 Pour Václav ve Vel. Jeřicích.
 Pour Josef ve Vel. Jeřicích.
 Pourova Františka ve Vel. Jeřicích.
 Rollerová Kateřina v Hor. Sloupnici.
 Srsňová Anna v Dol. Třebové.
 Suchý Václav ve Vel. Jeřicích.
 Škeřík František v Hor. Sloupnici.
 Tamelová Josefa v Poličce.
 Trutnovská Anna v Prasku.
 Volavka Jan v Suchdole.
 Vohnout František a manž. Marie v Bukvici, z r.
 Zbranková Antonie v Hořiněvsi.

Úhrnem 38.

4. V diecési Litoměřické.

Blomerová Rosalie roz. Pencová v Hor. Litvínově.
 Janata Jan v Jenšovicích.
 Kosová Marie v Turnově.
 Krejčíková Kateřina v Lysé n. L.
 Kunstová Kateřina v Loukovicích.
 Lukšová Marie v Kuchelně.
 Ničová Josefa v Turnově.
 Dp. Pek Josef, farář na odp. v Luštěnicích.
 Pilcová Alžběta v Turnově.
 Vanouček František v Ruprechticích.
 Viták František v Bukovině.
 Zajíc Josef v Mlejnci.

Úhrnem 12.

II. Na Moravě.

5. V arcidiecési Olomoucké.

Adamčík František v Koválovicích, z r.
 Adamčíková Juliana v Pačlavicích, z r.

Bohdálková Josefa v Opavě.
Dokládalova Anna v Tučapích.
Dostálová Františka v Ratajích.
Gálíček Frant. a manž. Josefa v Čelčicích, rod vymřel.
Hasalová Rosalie v St. Jičíně.
Horák Mořic v Zdounkách.
Hýlová Terezie v Slavkově u Opavy.
Vldp. Chalupa Frant., arcikněz, děkan a farář v Týnci.
Janošíková Barbora roz. Zedníčková z Tučap.
Kočenda Frant. a manž. Anna ze Zlechova, rod vymřel.
Kolmašova Marie v Holicích u Olomouce.
Koutná Antonie v Lipňanech.
Dp. Kukula Theodor, farář ve Vel. Bystřici.
Kyselá Mathilda v Kožušanech.
Lon Josef a manž. Františka v Břesce.
Dp. Matyš Daniel, probošt na Sv. Kopečku.
Mikolášková Kateřina v Špičkách.
Mlčáková Anna, kterou vymřel rod Karoliny Hradílkové
v Bochoři.
Moravec Ignác z Tešetic.
Moravcová Filipína provd. Kozáková v Hulčíně, Pr. Sl.
Muthwill Antonín v Oldršově, Pr. Sl.
Nesvadba Jan z Roketnice.
Ondrušek Josef ve Vlkoši.
Opluštilová Františka v Chomoutově.
Pavlík František z Hůrky.
Vldp. Dr. Popp Frant., tajemník k.-a. konsist. v Olomouci.
Prillingrová Terezie v Zdounkách.
Říhová Terezie v Miloticích.
Strnadlová Veronika v Špičkách.
Strnošt Tomáš v Palkovicích.
Vldp. Strouhal Ignác, viceděkan a farář v Dolanech.
Strouhal Josef v Hrubčicích, z r.
Svozilová Kateřina v Biskupství.
Sypěna Františka v Pačlavicích.
Šalomon Matěj ve Vlkoši.
Šneidrová Magdalena ve Lhotě.
Špalek František v Sobiškách.
Štolová Josefa roz. Houšťaňová z Holic.
Tomašková Anežka v Zábřehu.
Trubecký František z farnosti Hrabínské.

Tureček Tomáš v Špičkách.
 Václavíkova Marianna v Koutech.
 Vítek Jan v Oldršově, Pr. Sl.
 Vodák Ondřej v Štěpánově.
 Vymlátilová Barbora v Citově.
 Vyoral Jiljí v Komárově.
 Vysloužilová Marie v Pačlavicích.
 Zbožínek Jan z Veřovan, z r.
 Zemánková Anna v Chvalkovicích.

Úhrnem 53.

6. V diecési Brněnské.

Balaš Tomáš v Židenicích.
 Dvořák Jan v Jabloňanech.
 Vldp. Eichler Florian, děkan v Rosicích.
 Hladký Jan v Brankovicích.
 Kunc František a manž. Františka v Medlánkách.
 Mátl Josef v Drnovicích.
 Neužil František a manž. Marie v Němčanech.
 Poláčková Františka v Šlapanicích, z r.
 Suchomel František v Lubném.
 Tomanová Josefa v Hustopeči.
 Vystřčilová Anna v Telči.

Úhrnem 13.

III. V jiných zemích.

7. V arcidiecési Vídeňské.

Beránek Josef v Poštorné, z r.
 Letavková Marie v Poštorné.
 Mužíková Regina roz. Andělová.
 Němeček Martin v Poštorné.
 Sítek Jan v Poštorné.
 Žák Pavel v Poštorné.

Uhrnem 6.

8. *V diecési Vratislavské.*

Bineka František a manžel. Helena v Bartovicích.

Čyhan Rosalie v Jablimkově.

Genserík Terezie v Těšíně.

Kuchejda Veronika v Jablunkově.

Litva Rosalie v Jablunkově.

Sláma Karolina v Jablunkově.

Úhrnem 7.

Všech tedy v Pánu zesnulých údů, pokud od vydání loňského podílu ředitelství oznámeni byli, jest 192, kteřížto zbožným modlitbám živoucích se doporučejí.

Modleme se:

Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, duším služebníkův a služebnic svých odpuštění všech hříchů rač dáti, aby prominutí, kterého si vždycky žádaly, pokornými prosbami dojíti mohly. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, ó Pane, a světlo věčné ať jim svítí! Ať odpočívají v pokoji! Amen.

V. P r o s b a.

Jak ze seznamu III. a IV. vidno, umírá údů starších více, než nových přistupuje. I prosí správa Dědictví snažně o hojně rozšiřování a doporučování Dědictví, které již od r. 1835, tedy plných 68 let, blahodárně působí a údům značných výhod poskytuje. Kéž nalezne všude u upřímných katolíků hojně příznivců a rozšiřovatelů — na prospěch sv. víry naší!

VI. Milodary pro Dědictví Svatojanské r. 1902.

1. Vdp. Josef Javůrek, osobní děkan v. v.
na Smíchově odkázal . . . . . 600 K
(po srážce poplatků 571 K 80 h).
Tím se stal spoluzakladatelem Dědictví.
2. Barbora Matohlínová ve Štidli odkázala 40 »
- Úhrnem . . . 640 K
-

VII. Příspěvky na velechrám sv. Víta r. 1902.

- Pan Josef Hanzlík, vrátný v paláci knížete Windisch-Graetze v Praze . . . 5 K
- Paní Marie Nedomová v Olomouci . . . 3 »
- » Františka Zahálková z Kladek . . . 2 »
- » Anežka Šalánková ze Stříteža . . . 2 »
- » Josefa Novotná z Červenky . . . 2 »
- Pan Antonín Přenosil z Kam. Šenová . . 6 »
- Nejmenovaná dárkyně . . . . . 100 »
- Úhrnem . . . 120 K
-

VIII. Knihy Svatojanského Dědictví.

(Objednati je lze v knihkup. B. Stýbla v Praze-II., Václavské náměstí, neb v Cyrillo-Methodějském knihkup: v Praze-I., Melantrichova ul. Ředitelství samo též přijímá objednávky knih, ale vyřizuje je hromadně vždy ve 14 dnech; obratem pošty, jak se někdy žádá, nemůže knih zaslati.)

Z knih Svatojanským Dědictvím vydaných jsou tyto na skladě:

Bible Česká čili Písmo svaté Starého i Nového Zákona (podíl čís. 75 (str. 850) a 76 (str. 750) za r. 1880 a 1889) a to:

Nové vydání písmem *latinským* prodává se *vázané* v tuhých deskách ve *dvou* dílech čili svazcích za 2 K.

Pozn. Staré vydání *švabachem* je rozebráno až na málo výtisků.

Postilla aneb výklady a rozjímání na evangelia nedělní od Dr. Innoc. Frencla.

Díl I. (od 1. ned. advent. do Bož. hod. velik.) str. 703 za 1 K. — Díl II. (od Velkonoc do posl. ned. po sv. Duchu) str. 886 za 1 K. — Díl IV. Výklady na epištoly ned. a svát. celého roku, str. 406 za 1 K.

Pozn. Díl III. Výklady evang. na svátky Svätých a Světic Božích — jest rozebrán.

O přísaze. Od Vinc. Zahradníka, býv. faráře Křešického. V Praze 1838. Švab. str. 102 za 10 h.

Životopis Antonína Hanikýře, zakladatele Dědictví sv. Jana Nep. Od Václava Pohana, faráře v Poříčí n. Sáz. V Praze 1840. Stran 71, za 10 h.

Život křesťanské děvečky. Pěkná povídka, jak nábožná děvečka považuje a ctí Božské utrpení Pána Ježíše. V Praze 1840. S obrázkem. Švab. str. 46, za 5 h.

Kancionál. Díl I. a II., str. 370 a 380, nyní 4 K.

Hlas varhan. Díl I. a II. obsahuje dokonalý průvod varhan ke všem písním v Kancionálu obsaženým, str. 252 a 220, vel. kvart, nyní za 10 K.

- Trnová koruna.** Hist. obraz. — **Pan Odolan Pětipeský.** Hist. pověst z dob třicetileté války a vojen Tureckých. Obé od Václ. Beneše Třebízského. Podíl č. 68 za rok 1881. Str. 487 s 2 obr. v textu. Cena I K 20 h.
- Duchovní cvičení pro dospělé i pro mládež vzdělanější.** Sepsal Fr. Srdínko. Podíl č. 69 za rok 1882. Str. 347 s mnohými obr. v textu. Cena 80 h.
- Posvátná místa král. hl. města Prahy.** Dějiny a popsání chrámů, kaplí atd. Sepsal Fr. Ekert. Svazek I. S 2 obrázky. Podíl č. 70 za rok 1883. Str. 479. Cena I K 40 h. — Sv. II. s 2 obrázky. Podíl č. 71 za rok 1884. Str. 515. Cena I K 40 h.
- Jubilejní kniha.** K oslavě tisícileté památky úmrtí sv. Metoděje, jakož i k oslavě 50-letého trvání Dědictví Sv. Jana Nep. vydaná. S první částí matriky údů Dědictví. Podíl č. 72 za r. 1885 S obrázky. Stran 448 a 285 Cena I K.
- Otcové a děti** Povídka z venkovského života; napsal Vojtěch Pakosta. S 5 obrázky. S II. částí matriky údů Dědictví. Podíl č. 73 za r. 1886. Str. 686. Cena I K.
- Cesty missionářské,** které Mongolskem, Tibetem a říší Čínskou vykonali Huc a Gabel, kněží kongregace sv. Lazara v Paříži. Zčeštil Karel Jindřich. Podíl č. 74 za r. 1887. S obrázky. Str. 683. Cena I K 20 h.
- Z města a ze vsi.** Povídky od Aloise Dostála. Podíl č. 77 za r. 1890. Str. 596. Cena 80 h.
- Rok Marianský.** Vzdělal Frant. Musil. — **Odpustký.** Napsal Josef Hůlka. Podíl č. 78 za rok 1891. Str. 1032. Oba spisy za I K 50 h.
- Život Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista.** Od far. Pantal. Neumanna. Díl I. str. 390 váz. za I K. Díl II. rozebrán.
- Duševní zábava.** Sbírká povídek (podíl č. 44 za r. 1859), str. 636 za 60 h (švabachem).
- Příběhy Starého Zákona** a jim připojené nábožné rozjímání pro lid křesťanský. Podíl č. 55 za r. 1870 s obrázky; brož. str. 482 za I K.

- Drahé kameny z koruny sv. Václavské, t. j. Životy Světců, Blahoslavenců a domněním Svatých národa Československého. Díl II. s obrázky. — Sv. Vojtěcha hrob a ostatky na hradě Pražském.** Na památku nalezení těchto ostatků dne 15. března 1880 sepsal *Jan Křt. Votka*. Podíl č. 67 za r. 1880. Oba spisy, str. 617, za 1 K 40 h.
- Obrazy z dějepisu Církve Páně.** Sepsal *Tomáš Novák*. Podíl č. 54 za r. 1869. Díl I. str. 509 za 1 K 20 h. (Jen málo výtisků na skladě.)
- Obrazy z dějepisu Církve Páně.** Sepsal *Tomáš Novák*. Díl II. — O svatém biřmování. Podíl č. 63 za r. 1877. Cena obou spisů str. 489 1 K 20 h.
- Dějiny diecése Pražské. Národní dům Český v Římě.** Sepsal a vzdělal *Dr. Kl. Borový*. Podíl č. 59 a 60 za r. 1874, str. 532 a 96, za 1 K 30 h.
- Sv. Jan Nepomucký.** S ocelorytinou. Sepsal *Dr. Klement Borový*. — Základní pravidla katol. výchování. Zčeštil *Jan Frant. Desolda*. Podíl č. 64 a 65 za r. 1878. Oba spisy (str. 295 a 155) za 2 K.
- Památky Staroboleslavské díli: Prvotní vývoj a význam úcty Svatojanské v Čechách.** Sepsal *Jan Křt. Votka*. S obrázkem sv. Václava a 7 jinými dřevořezbami. Podíl č. 66 za r. 1879. Cena 1 K 60 h. *)
- Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. Díl I.** Napsal *Frant. Ekert*. Podíl č. 79 za r. 1892. Str. 527. S 18 obrázky. Cena 4 K.
- Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. Díl II.** Napsal *Frant. Ekert*. Podíl číslo 81 na rok 1894. Str. 728. S 35 obrázky. Cena 5 K.
- Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. Díl III.** Napsal *Fr. Ekert*. Podíl č. 83 za rok 1896. Str. 860. S 30 obr. Cena 6 K.
- Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. Díl IV.** Napsal *Fr. Ekert*. Podíl č. 86 za rok 1899. Str. 882. S 24 obr. Cena 6 K.

---

*) Menší spis téhož druhu jest „Stará Boleslav, nejstarší poutní místo v Čechách.“ Vydal *Fr. Srdínko*, sídelní kanovník kolleg kapitoly v Staré Boleslavi. S ocelorytinou a 8 obrázky v textu, str. 120, za 60 h. Lze koupiti v knihk. B. Stýbla v Praze.

Všechny čtyři svazky Církve vítězné — str. 3012, 107 obrázků — prodají se za sníženou cenu 16 K, pro nově přistupující údy za doplatek pouze 8 K.

Katolická Mravouka. Napsal Th. Dr. *Karel Lev Řehák*. Podíl č. 80 za rok 1893. Str. 840. Cena 3 K.

Liturgika o posvátných dobách sv. katol. církve. Sestavil a vyložil *Bohumil Fr. Hakl*. Podíl č. 82 za rok 1895. Str. 834. Cena 3 K.

Troji Řím od monsig. Gauma. Z franc. přeložil *Ant. Koutný*. *Matrika udů Dědictví 1886—1896*. Podíl č. 84 za rok 1897. Str. 396. Se 4 obrázky. Cena 3 K.

Troji Řím, sv. II., III., IV., s 6 obrázky, stran XXVII a 738. Podíl č. 88 za rok 1901. Cena 4 K.

Epištoly nedělní a sváteční celého roku. Výklad sepsal *Jan Felizna*. Podíl č. 85 za rok 1898. Str. 544. S 6 obr. Cena 4 K.

Výklad katechismu. Napsal *Dr. Ant. Podlaha*. Životopis Leona svob. pána ze Skrbenských, knížete arcibiskupa pražského. Napsal *Dr. Jan N. Sedlák*. Ctih. **Tomáše Kemp.** čtvero knih o *následování Krista**). Zčeštil *Dr. Jan N. Sedlák*. Podíl čís. 87 za r. 1900. Str. 642 a 168. S 2 obr. Cena 6 K.

Pomněnky z českých krajů. Práce *Františka Wildmanna*. S životopisem a podob. téhož. Str. 461. S 13 obrazy P. Marie. Podíl čís. 89 za r. 1902. Cena 5 K.

Poznámka. Starší podíly zde neuvedené nejsou už na skladě.

V Praze v březnu 1903.

Dr. Jan Nep. Sedlák,

Frant. Srdínko,

papežský prelát, kanovník metrop. kapitoly u sv. Víta na hradě Pražském,

děkan kolleg. kapitoly ve Staré Boleslavi,

ředitel Dědictví Svatojanského.

redaktor Děd. Svatojanského.

*) Spis ten vydán též o sobě v malém kapesním formátu, a připojeny k němu hlavní modlitby. Velice vhodná to kniha modlitební. Lze dostati v k. a. knihtiskárně v Praze č. 190—I. Cena váz. výtisku 2 K.